

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

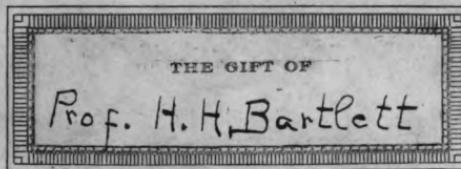
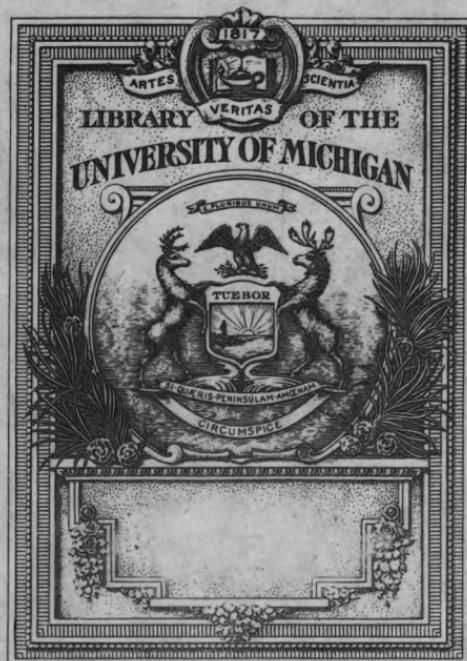
We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

KUSAIEIEN SCRIPTURES.

BS
2235
.K9
1902

Bible. N.T. Kusaien .1902

KUSAIEN SCRIPTURES.

NEW YORK:
AMERICAN BIBLE SOCIETY,
INSTITUTED IN THE YEAR MDCCXVI.

1902.

[*Kusaien Scriptures.*]

25
S. L. Smith
9-7-1932

100-7-32-Lvng

Page.		Sap.	Page.		Sap.		
1	Mattu	.	28	278	II. Tessalonika	.	3
59	Mark	.	16	281	I. Jon	.	5
96	Luk	.	24	287	II. Jon	.	1
158	Jon	.	21	288	III. Jon	.	1
205	Orekma	.	28	290	Kutu Kas Sin Paul.	.	
262	Pilippai	.	4	291	Psalm XXIII.	.	
267	Kolosee	.	4	292	Rut.	.	
	I. Tessalonika	.	5				

Loco. Min. 11-11-39

MWO ŠAŠU LUN JISUS KRAIST LEUM LAS, MA MATTU EL ŠIM.

SAPTER 1.

FWIL in Buk lun Jisus Kraist, mwen nutin Devid, nutin Ebream.

2 Ebream el oswela Aisak; à Aisak el oswela Jekob; à Jekob el oswela Judas à met lel; 3 à Judas el oswela Feres à Zera nutin Temar; à Feres el oswela Esrom; à Esrom el oswela Eram; 4 à Eram el oswela Eminadab; à Eminadab el oswela Neasson; à Neasson el oswela Salmon; 5 à Salmon el oswela Boos nutin Rekab; à Boos el oswela Obed nutin Rut; à Obed el oswela Jesse; 6 à Jesse el oswela Devid togusa; à Devid togusa el oswela Solomon nutin mutan kiel Uraias; 7 à Solomon el oswela Roboam; à Roboam el oswela Ebaia; à Ebaia el oswela Esa; 8 à Esa el oswela Josafat; à Josafat el oswela Joram; à Joram el oswela Osaias; 9 à Osaias el oswela Joatam; à Joatam el oswela Ekas; à Ekas el oswela Esekaias; 10 à Esekaias el oswela

Manasses; à Manasses el oswela Emon; à Emon el oswela Josaias; 11 à Josaias el oswela Jekonaias à met lel, akurun pal si ke utukla nu yin Babilon; 12 à tuk ke utukla elos nu yin Babilon, Jekonaias el oswela Salatiel; à Salatiel el oswela Zorobabel; 13 à Zorobabel el oswela Ebaiud; à Ebaiud el oswela Elaiakim; à Elaiakim el oswela Ezor; 14 à Ezor el oswela Sedok; à Sedok el oswela Ekim; à Ekim el oswela Elaiud; 15 à Elaiud el oswela Eliesur; à Eliesur el oswela Mattan; à Mattan el oswela Jekob; 16 à Jekob el oswela Josef tu-mal Meri, šu isūs Jisus, šu pañpañ Kraist.

17 Tu fwil nu kemwu Ebream mi nu ke Devid fwil sie-ñul-akos; à Devid mi nu ke pal si utukla elos nu yin Babilon fwil sie-ñul-akos; à ke utukla elos nu yin Babilon nu ke'l Kraist fwil sie-ñul-akos.

18 ¶ À isūsla lun Jisus Kraist ou iñi: Ke Meri nine kiel à Josef eltal akeni, met

eltal tukeni tuk, elos konoilok el la putete ke Nun Mutual.

19 Na Josef met tumal, el met payi, el tiu luñsel ma-luñlúñalak, el nunku mu el liki'lye mwukunla.

20 Á ke el nunku ke ma iñi, liye, lipufon lun Leum sikmi nu sel in meini, fwakañ, Josef mwen nutin Devid, kom tiu šañeñ as al Meri kium; tu ma in ſiel ma lun Nun Mutual.

21 Á el tufwa isüsla sie mwen, á kom fwa pañpañ El JISUS: tu el fwa molüla met lal liki ma koluk.

22 Á ma nu kemwu ma iñi orek tari, tu ma payikin ma met palu fwak ke Leum, fwakañ, 23 liye, mutan si šu tiu etu met, el tufwa putete, á el fwa isüsla tulig mogul, á elos fwa pañpañ El Emmanuel; ma tafwu, luñas God yuros.

24 Á Josef ke el motul tukakak, el oru oanu lipufon lun Leum fwak nu sel, á el es mutan kiel: 25 á el tiu eta'l nu ke el isüsla mwen natal met: á el pañpañ El JISUS.

SAPTER 2.

IÑI ke Jisus el isüsla in Betleem an Judea, pal si ke Erod togusa, liye, kutu met lalmetmet elos tuku yin

fwatu takmu we nu Jerusalem, 2 fwakañ, Pa ya el isusla Togusa lun met Ju? tu kut liye itu lal yin fwatu takmu we, á tuku in ali nu sel.

3 Ke Erod togusa el loñ, el añañfoñ, á Jerusalem nu kemwu oelul.

4 Á ke el šulüni nu kemwu met tol fulat á met šim lun metu, el siyuk nu selos pa ya an Kraist el isüsla we.

5 Á elos fwak nu sel, Yin Betleem an Judea: tu ou iñi met palu el šimisla, 6 Á kom Betleem, in an sel Juda, kom tiu srik liki nu kemwu yurin leum lun Juda; tu sie leum el fwa tuke liki kom, šu sropu liye met luk Israel.

7 Na Erod ke el pañon mu met lalmetmet lukla, el siyuk nu selos ma lo pal ña itue sikmi.

8 Á el sipaloswot nu Betleem, á fwak, Fwasot á šuk tulig fwus ma lo; á ke komwos konoilok, siefwil fwak nu sik, tu ña pe fwa šom á ali nu sel.

9 Ke elos loñ togusa, elos somla: á liye, itu si, ma elos liye yin fwatu takmu we, el fwas ye mutualos, nu ke el tuku á tuwi yin tulig fwus mutu we.

10 Ke elos liye itu, elos arulanu eñun malulap.

MATTU, 3.

11 Ā ke elos ilyuk nu in lomwu, elos liye tulig fwus yurol Meri nine kiel, ā putatle, ā ali nu sel : ā ke elos oaliñalik atro lalos, elos šuñ kiše nu sel ; gol, ā franku, ā mur.

12 Ā God el oru nu selos in memi tu elos in tiu flokla nu yurin Erod, elos šom sienu inganek nu yin selos.

13 ¶ Ā ke elos šomla, liye, lipufon lun Leum el sikmi nu sel Josef in memi, fwakañ, Tukakak, ā es tulig fwus ā nine kiel, ā kasus nu yin Ijip, ā kom mutu we nu ke ña siefwil fwak nu šum ; tu Erod el a šuk tulig fwus in uni'lye.

14 Ke el tukakak, el es tulig fwus ā nine kiel ke foñ, ā šomla nu yin Ijip : 15 ā mutu we nu ke Erod el miše, tu ma payikin ma met palu fwak ke Leum, fwakañ, Na pañon mu mwen nutig Ijip mi.

16 ¶ Na Erod, ke el liye tu met lalmetmet elos kiapa'la, el koskusok akinu, ā šapot, ā onela tulig mogul fwus nu kemwu in Betleem, ā apneni an nu kemwu, ke yiu luo matu ā fwus, oanu pal si el siyuk met lalmet met ma lo.

17 Na ma payikin ma met palu Jeremi el oru, fwakañ,
18 In Rema loñak pusral,

eoksra, ā tuñ, ā asor lulap, Rešel tuñinu tulig natal, ā el koflanu parak, tu elos wañin.

19 ¶ Ā ke Erod el miši, liye, lipufon lun Leum sikmi in memi nu sel Josef in Ijip, 20 fwakañ, Tukakak, ā es tulig fwus ā nine kiel, ā šom nu fwal Israel, tu elos miši ſu ſuk mol lun tulig fwus.

21 Ā el tukakak, ā es tulig fwus ā nine kiel, ā tuku nu fwal Israel.

22 Ā ke el loñ tu Arkelaus togusa in Judea ar nu fwel Erod papa tumal, el sañeñ ke fwas nu we : ā God el oru nu sel in memi, lun kufla nu kutenu an Galili.

23 Ā el tuku ā mutu in sie siti pañpañ Nazaret : tu payikin ma met palu fwak, Elos pañon el Nazarin.

ŠAPTER 3.

IN len iño Jon Baptist el tuku in luti yin mesis Judea, 2 ā fwakañ, Komwos auliyuk : tu togusaï in kosao akurun tuku.

3 Tu el si iñi el ſu Isaias met palu el polyi, ā fwak, Sie pusra wowoyuk yin mesis, Komwos akou inekin Jeova, nakul ma šumwos.

4 Ā Jon si iñi nuknuk lal unen kamel, ā kulin me lol in folo ; ā me moño nel lokus ā unni lemnok.

MATTU, 4.

5 Na Jerusalem, à Judea nu kemwu, à an nu kemwu apneni Jordan šom nu yurol.

6 À el baptais elos la in Jordan, ke fwakak la ma koluk lalos.

7 À ke el liye ma puspis met Farisi à Saddusi elos tuku nu ke baptais lal, el fwak nu selos, We fwiI nutin faipu, ſu lutu nu ſumwos in kaiñla liki ma siluñ a tuku ?

8 Ke ma iñi orek fwako mwo lun auliyuk ; 9 à tiu nunku inſiumwos à fwak, Ebream papa tumus : tu ña fwak nu ſumwos, God el ku in orauk tulig nutin Ebream ke eot iñi.

10 À iñipe tulaiu on ke okun ſaku : ke ma iñi ſak e nu kemwu ſu tiu isūs fwako mwo, pokiye, à sisla nu in e.

11 Payi ña baptaisi komwos la ke kof in auliyuk : à el ſu tuku tukuk ku liki yu, fwaluk lal ña tiu mwo ke wiſye : el fwa baptaisi komwos la ke Nun Mutal, à e : 12 pal lal in paul, à el palelanu pa lal ma nasnas, à eseni wit lal nu in lomwu ; à el fwa fureuk kulin ma in e kamwul.

13 ¶ Na Jirusel tuku Galili mi nu Jordan, nu yurol Jon, lun in baptais el la.

14 À Jon el mu sito, fwakan, Mwo tu kom baptais yu la, ya kom tuku nu yuruk ?

15 À Jirusel tupokoan fwak nu sel, Tari ma iñi : tu inwo kital payikin mwo nu kemwu. Na el lela in oru nu sel.

16 À Jirusel, ke baptaisla tari, el fwasiuk kitin misiñi liki kofo : à liye, kosao igakla nu sel, à el liye Nun lun God sikmi oanu muli oa, à tuwi fwe'l.

17 À liye, pusra si in koſaoe mi, fwakan, El iñi Mwen kulu nutig, ña inſimwowo ke el.

ŠAPTER 4.

NA Nun el kolol Jirusel nu yin mesis, tu devil el fwa srifwe'l.

2 À ke el lalo len añaul à foñ añaul, tuk el musinsral.

3 À ke pansruf el tuku nu yurol, el fwak, Kom fwin Mwen nutin God, kom sap eot iñi in efla bred.

4 À el tupokoan à fwak, Ma ſimisla, Met a tiu mol ke bred mugenu, tu ke kas nu kemwu tuke liki olin God.

5 Na devil el wiſalak nu in siti mutual à fili'lye on fwin mañon imwen temple ; 6 à fwak nu sel, Kom fwin Mwen nutin God, kom ſiſwanu srola nu ten : tu ma

simisla, El fwa fwak nu sin lipufon lal ke yum: ä elos fwa tapuk komiyuk in paolos, fwin tiu ou iñi kutu pal kom kontaye nium ke eot.

7 Jisus el fwak nu sel, Ma šimisla pe, Nik koin srifwe Jeova God lom.

8 Devil el siefwil pe wi-salak nu fwin eol fulat lanu, ä luti nu sel togusai nu kemwu fwalu, ä ma mwo lalos; 9 ä el fwak nu sel, Ma nu kemwu ma iñi ña fwa kite kom, kom fwin putati ä ali nu sik.

10 Na Jisus el fwak nu sel, Satan, kom fwala liki: tu ma šimisla, Kom ali nu sin Jeova God lom, ä oru nu sel mugenu.

11 Na Devil el šom luk el, ä liye, lipufon elos tuku ä oru nu sel.

12 ¶ Ä ke Jisus el loñ tu Jon el sisiuñ nu in prison el šomla nu Galili: 13 ä likie an Nazaret, el tuku ä mutu yin Keperneum, ma on fwin we nu mwea, an siskin an Zabulon a Neftalim: 14 tu ma payikin ma Isaias met palu el oru met, fwakañ, 15 Fwal Zabulon, ä fwal Neftalim, fwin we nu mwea, likin yeno Jordan, Galili lun met Pegan; 16 met šu mutu in losu elos liye kalem lulap: ä nu selos šu mutu in an ä ñuin mas kalem sikuuk nu we.

17 Tukin pal si iñó Jisus el mutamwauk in lutí ä fwak, Auliuk: tu togusai in kosao akurun tuku.

18 ¶ Ä Jisus ke el fwafwasyis mwe an Galili, el liye tamulel luo, Sainon pañ-pañ Piter, ä Andru met lel, eltal fulalik kwa mwea: tu eltal met kwa.

19 Ä el fwak nu seltal, Komtal fwas tukuk, ä ña fwa orek umtal komtal kwa met.

20 Ä kitin misiñi eltal likiye ok, ä fwas tukol.

21 Ä ke el šom kutu nu met, el liye luo pe tamulel, James nutin Zebedi, ä Jon met lel, in oaku oelul Zebedi papa tumaltal, onon ok lalos: ä el pañ loltal.

22 Ä kitin misiñi eltal aliki oaku ä papa tumaltal, ä fwas tukol.

23 ¶ Ä Jisus el fwafwasyis yin nu kemwu Galili, lotoiuñ in lolñok lalos, ä luti mwo šašu lun togusai, ä kela mas e nu kemwu, ä atuk nu keinwu yurin metu.

24 Ä an Siria nu kemwu loñ puñal; ä elos wis nu yurol nu kemwu šu mas ke kutenu mas, ä mwaiok, ä elos šu musin devil, ä musin alwet, ä mas matoltol; ä el oralos-yuk in kela.

25 Ä met puspis tukeni fwas tukol Galili mi, ä Dekapolis, ä Jerusalem, ä

Judea, à likin yeno Jordon.

SAPTER 5.

AKE el liye met pupsis tu keni, el fwasiuk nu fwin eolu : à ke el mutu, met tumal lutlut elos tuku nu yurol : 2 à el mañalik, à lutu nu selos, fwakañ, 3 Inši mwowo elos šu sigasrup in ñun : tu togusaï in kosao ma lalos.

4 Inši mwowo elos šu asor : tu elos fwa parak.

5 Inši mwowo elos šu fwokpap : tu fwalu fwa ma lalos.

6 Inši mwowo elos šu mu-sinsral à malu kin ma mwowo : tu elos fwa kūp.

7 Inši mwowo elos šu pakomutu : tu a fwa pakomutu ma lalos.

8 Inši mwowo elos šu nas-nas in ñun : tu elos fwa liye God.

9 Inši mwowo elos šu oru in misla : tu pañpañ elos tulig nutin God.

10 Inši mwowo elos šu orek ma mwowo ke met kolya alos : tu togusaï in kosao ma lalos.

11 Inši mwowo komwos, ke met kaskas ko nu šumwos, à kolyaï komwos, à kaskas ko nu kemwu nu šumwos, tiu payi, tu komwos met luk.

12 Komwos eñunak, à inši mwowo lanu : tu ma lulap mwo lomwos in kosao : tu ou iñi elos kolyaï met palu šu mutu met šumwos.

13 Komwos sol lun fwalu : à sol fwin tiu emak, fuka soleye ? ma tuko kolukla, à sisila, à loñyu nu ye niin metu.

14 Komwos kalem lun fwalu. Siti si mutu fwin eola, koflanu mwukunla.

15 Met elos tiu akosiuk lamu, à filiye on ye tupu, tu on ke sikon lamu ; à kofleuk nu kemwu in lomwu.

16 Šuñ kalem lomwos in tolák ye mutun metu, tu elos fwa liye me orekma mwo lomwos, à oru mwo lanu nu sin Papa tumomwos in kosao.

17 ¶ Tiu nunku mu tu ña tuku in kanaowisla ma šap, à ma palu : ña tiu te kanaowis, ña te oru in payi.

18 Tu payinu ña fwak nu šumwos, Nu ke kosao à fwalu šomla, sie akul sisik à sie ñarñar lun me šap koflanu wañinla, nu ke ma nu kemwu orek payi.

19 Ke ma iñi el šu kanaowis sie me šap srik liki nu kemwu iñi, à fwa lutu nu sin met ou iñe, pañpañ el srik liki in togusaï in kosao : à el šu oru à lutu mao, pañpañ el yok in togusaï in kosao.

20 Tu ña fwak nu šumwos, Tu mwo lomwos fwin tiu yok liki ma lun met šim ā met Farisi, komwos koflanu ilyuk nu in togusaï in kosao.

21 ¶ Komwos loñ ma matu fwak umet, Nik kom akmus: ā met šu akmus el ſenſen ke ma nununku: 22 • ā ña fwak nu ſunwos, Tu met šu koskusok sin met lel ke wañin ma sripi, el fwa ſenſen ke ma nununku: ā met šu a fwak nu sin met lel, Reka, el fwa ſenſen ke mwolil: ā met šu a fwak, Kom lalfon, el fwa ſenſen ke e in hell.

23 Ke ma iñi kom fwin usi kiše lom nu in lāñ, ā iñō kom esamak tu ma lium kuttu ma alaii kom; 24 likiye iñō kiše lom ye mutun lāñ, ā ſom; met kom eumwela met lium, ā tufwa tuku ā ſuñ kiše lom.

25 Kitin misiñi kom eumwela met añañ lom, ke kom oelul fwas inganek; fwin tiu ou iñi kutu pal met añañ es komyuñ nu sin met nununku, ā met nununku es komyuñ nu sin rošo, ā sis komyuñ nu in prison.

26 Payinu ña fwak nu ſum, Kom koflanu fwala liki mao, nu ke kom mol ma nu kemwu nu ke kitin ma sisik.

27 ¶ Komwos loñ ma ma-

tu fwak umet, Nik kom kosro.

28 Ā ña fwak nu ſumwos, Met ſu ñetañ nu sin mutan ā luñsi fwas nu yurol; el orek kosro nu sel tari inšiel.

29 Ā mutom leyut fwin orek kom koluk, tipella mao ā ſisla liki kom: tu mwo nu ſum tu sie monum mišalla, ā tiu monum nu kemwu ſisila nu in hell.

30 Ā la pom leyut fwin ore kom koluk, pakala mao, ā ſisla liki kom: tu mwo nu ſum tu sie monum mišalla, ā tiu monum nu kemwu ſisila nu in hell.

31 Ma fwak met, Met ſu ſisla mutan kiel, lela lun ſuñ nu sel me ſim lun ſisila.

32 Ā ña fwak nu ſumwos, Tu met ſu ſisla mutan kiel, el fwin tiu kosro, el ora'l lun met kosro: ā met ſu payuk el ſu ſisila, el orek kosro.

33 Siefwil pe, komwos loñ ma matu fwak umet, Nik kom ſifwanu kiape kom, ā kom tufwa akfwolye kas lom nu sin Jeova.

34 Ā ña fwak nu ſumwos, Nik komwos sranu fulak: tiu nu ke kosao; tu me mu-tu lun God: 35 tiu nu ke fwalu; tu me fwolkin nien; tiu nu ke Jerusalem; tu siti sin Togusa lulap.

36 Nik kom fulak ſiufum,

tu kom koflanu oru sugo aun
šiufum in fwosfwos à sral-
sral.

37 À lela kaskas lomwos,
Aok, aok ; Mo, mo : tu ku-
tenu ma fwin yok liki ma
iñi, koluk.

38 Komwos loñ ma fwak
met, Muta topkin muta, à
mwis topkin mwis : 39 à
ña fwak nu šumwos, Tu
komwos tiu asikeli ke ma
koluk : à met šu tokoilik
olum leyut, siefwil forla nu
sel lesi.

40 À sienu met fwin luñsi
oru nu šum nu ke nununku
à esla nuknuk lü lom, lela
lun es pe nuknuk lik.

41 À met šu kaifwi kom
in fwas nu ke mail si, kom
oelul fwas nu ke luo.

42 Šuñ nu sel šu siyuk
šum, à met šu asroa kom
nik kom forla luk el.

43 Komwos loñ tu ma
fwak met, Mwo kom luñšom
met kawuk lom, à sruñu met
lokwalok lom : 44 à ña
fwak nu šumwos, Mwo ko-
mwos luñsi met lokwalok lo-
mwos, kaskas mwo nu selos
šu kaskas ko nu šumwos,
oru mwo nu selos šu sruñe
komwos, à siyuk alos sin
God šu orek ma koluk nu
šumwos, à kolyai komwos ;
45 tu ou iñi komwos fwa
tulig nutin Papa tumomwos
šu in kosao : tu El oru fwat

lal in siku on ke koluk à
ke mwo, à El sipamu auf on
ke payi à on ke sito.

46 Tu komwos fwin luñ-
šomwos elos šu luñselos ko-
mwos, mea mol lomwos ? ya
met roño elos tiu ou iñi ?

47 À komwos fwin paim
met liumwos mugenu, mea
yök šumwos ? ya met roño
elos tiu ou iñi ?

48 Tu ou iñi mwo komwos
šumwosm wos lanu, ou Papa
tumomwos šu in kosao šu-
mwosm wos lanu.

ŠAPTER 6.

KOMWOS liauñ in tiu oru
ma payi lomwos ye mu-
tun metu, tu elos liye ko-
mwos : fwin ou iñi Papa tu-
momwos šu in kosao el tiu
siot me mol lomwos.

2 Ke ma iñi ke kom oru
kite, tiu ugug ye mutom,
oanu met mwošounkas in
imwen lolñok à in inganeku,
tu met kaksakin olos. Pa-
yinu na fwak nu šumwos
me mol lalos.

3 À ke kom orek kite, nik
la pom lesi etu ma la pom
leyut oru : 4 tu kite lom
fwa lukla : à Papa tumom
šu liye in lukla, el ſifwanu
fwa mol nu šum lemту-
laiuk.

5 À ke kom pre, kom tiu
oanu met mwošounkas : tu
elos luñselos pre ke elos tu

in imwen lolñok à in sru-mwosrik inganek, tu met fwa liye'los. Payinu ña fwak nu šumwos, Me mol lalos.

6 Á kom, ke kom pre, iliuk nu in fukil šum, à ke kom kaliye mutun oaoa lom, pre nu sin Papa tumom šu in lukla; à Papa tumom šu liye in lukla, el fwa mol nu šum lemtulaiuk.

7 Á ke komwos pre, nik komwos enutnut oanu met pegan: tu elos nunku mu enut el loñ tu elos kaskas ka puspis.

8 Ke ma iñi komwos in tiu ou elos: tu Papa tumo-mwos el etu ma komwos luñšomwos met, komwos si-yuk sel tuk.

9 Ke ma iñi komwos pre ou iñi: Papa tumus šu in kosao, E'los oal payi.

10 Togusaï lalos tuku. Orek ma nu fwalu, ou elos oru in kosao.

11 Kite kit len si iñi ma kut moño misiñi.

12 Á nunok munas nu šes ke ma koluk las, oanu kut nunok munas sin met šu orek ma koluk nu šes.

13 Á tiu kol kit kut in mel, à es kit la liki ma koluk. Tu togusaï lalos, à ku, à mwolanu, ma patpat. Amen.

14 Tu komwos fwin nunok

munas sin met ke ma koluk lalos, ouyape Papa tumo-mwos in kosao el fwa nunok munas ke ma koluk lomwos.

15 Á komwos fwin tiu nunok munas sin met ke ma koluk lalos, ouyape Papa tumonwos el fwa tiu nunok munas ke ma koluk lomwos.

16 Á ouyape, ke komwos lalo, tiu oanu met mwo-šounkas, efwal: tu elos ak-kolukye mutualos, tu met in liye elos la lalo. Payinu ña fwak nu šumwos, Me mol lalos.

17 Á kom, ke kom lalo, mosuela šiufwom, à tanla mutom; 18 Tu kom lalo tiu nu sin metu, tu nu sin Papa tumom šu in lukla: à Papa tumom šu liye in lukla, el fwa šiot mol nu šum lemtulaiuk.

19 ¶ Tiu likiye ma mwo lomwos on fwalu, yin mwo-tiil à rus koñla, à yin met pusupas konaoselik à puse: 20 à likiye ma mwo lomwos in kosao, yin mwotil à rus tiu koñla, à yin met pusupas tiu kanaoselik à tiu puse: 21 Tu yin ma mwo lomwos on we, ouyape yin ñunu-mwos on we.

22 Mutu kalem lun mano: ke ma iñi mutom fwin mwo, monum nu kemwu tiñtiñi-nu ke kalem: 23 à mutom fwin koluk, monum nu ke-

mwu tiñtiñinu ke los. Ke ma iñi fwin kalem in kom los, los iñi yok fuka!

24 Wañin met oru nu sin leum luo: tu el fwa sruñu sie, ä luñsi sie; ku el fwa srukie sie, ä sisla sie. Komwos koflanu oru nu sin God ä mammon.

25 Ke ma iñi ña fwak nu šumwos, Tiu nunku mu mol lomwos, ma komwos a moño, ä ma komwos a nim; ä tiu monuimwos ma komwos a nukomañ. Ya mol tiu mwo liki me moño, ä mano ku nuknuk?

26 Liye mwon yin eñyenü: tu elos tiu eoki, ä tiu kosrni, ä tiu ti mu in lomwu: ä Papa tumomwos in kosao el kit alos. Ya komwos tiu mwo luk elos?

27 Su šumwos ke nunkauk fwa ku in orek komwos fulat oanu kubit si?

28 Ä efwo komwos ku nunku ke nuknuk? Liye kiuf in ima si, elos kapak ma fuka; elos tiu orekma, ä tiu isap: 29 ä ña fwak nu šumwos, Tu Solomon, ke ma nu kemwu mwo lal, el tiu yinla oanu sie selos.

30 Ä God el fwin akkayne ma mwo in ima si, tu on misiñi, ä lutu sisla in fwunyou, ya el tiu oru nu šumwos yok liki, we komwos lalalfuñi ma sisik?

31 Ke ma iñi komwos tiu nunkauk, fwakañ, Mea kut a moño? ku Mea kut a nim? ku Pia ma kut a nukomañ?

32 (Tu met pegan elos šukuk ma nu kemwu ma iñi) tu Papa tuinomwos in kosao el etu tu ma nu kemwu iñi mwo nu šumwos.

33 Ä met komwos šuk nu togusaï lun God, ä ma payi lal; ä ma nu kemwu ma iñi fwa šuñ pe nu šumwos.

34 Tu ou iñi tiu nunku mu nu lutu: tu lutu fwa nunku kutu ma lutu. Tari ma koluk len si.

ŠAPTER 7.

KOMWOS tiu nununku, K tu met a tiu nununke komwos.

2 Tu nununku ma komwos nununku ka, met a fwa nununke komwos ou iñi; me srigusok ma komwos sriki ka, ma iñi met fwa srike pe nu šumwos.

3 Ä efwo kom ku liye kutkut in mutun lium, ä tiu nunku mu šak lulap in mutom?

4 Ka fuka kom fwak nu sin met lium, Mwo ña esla kutkut liki in mutom; ä liye, šak lulap in mutomwun?

5 Kom mwošounkas, met kom sisla šak liki in mutom; ä na kom fwa liye

mwo in esla kutkut liki in mutun lium.

6 Tiu ſuñ kutu ma mutual nu sin kosro ñaliñul, à tiu sisla mwek lomwos nu ke kosro pig, tu elos fwa fwolkeye ye nialos, à elos fwa forla ñalis komi.

7 Siyuk, à fwa kite komwos; ſuk, à komwos fwa konoiock: tomwolak, à fwa igakla nu ſumwos: 8 tu met nu kemwu ſu siyuk es; à el ſu ſuk konoiock; à ſu tomwolak ma igakla nu sel.

9 Ka met ſu ſumwos, tulig nata fwin siyuk bred, el fwa ſuñ eot nu sel?

10 Ka el fwin siyuk ik, el a ſuñ nu sel serpent?

11 Na komwos met koluk, fwin etu fuka in ſuñ ma mwowo nu sin tulig nuto-mwos, Papa tumomwos ſu in kosao el fwa ſuñ mwo yok fuka nu selos ſu siyuk sel?

12 Ke ma iñi ma nu kemwu komwos luñšomwos, met in oru nu ſumwos, komwos oru ouyape nu selos: tu ou iñi manu à met palu.

13 Komwos iliuk mutun kol ou sriksrik; tu mutun kol sralap, à inganek sralap pailiknu, ma kol nu yin koluk lanu, à met puspis iliuk nu we.

14 Tu mutun kol ou sriksrik à inganek ou sriksrik,

ma kol nu yin mol; à met pu konoiock mao.

15 Liauñ met palu sito, ſu tuku nu yuromwos in nuk-nuk lun ſip, à inſielos kosro wolf konaosten.

16 Komwos fwa etalos ke fwako lalos. Ya met elos eseni grep ke mu, à fig ke kokol?

17 Ou iñi ſak mwo nu kemwu isüs fwako mwo; à ſak koluk isüs fwako koluk.

18 ſak mwo koflanu isüs fwako koluk, ouyape ſak koluk koflanu isüs fwako mwo.

19 ſak e nu kemwu fwin tiu isüs fwako inwo pokkiye iguri, à sisla nu in e.

20 Ke ma iñi komwos eta'los ke fwako lalos.

21 ¶ Tiu met nu kemwu ſu fwak nu sik, Leum, Leum, elos fwa iliuk in togusai in kosao; tu el ſu oru ma Papa tumuk in kosao el luñsel.

22 Met puspis fwak nu sik in len si iño, Leum, Leum, ya kem tiu kaskas in ēum? à in ēum kem sisla devil? à in ēum oru ma puspis ma ſokuruk?

23 À na ña a fwak nu selos, ña tiu ete komwos; fwala liki yu komwos ſu orek ma koluk.

24 Tu ou iñi met nu kemwu ſu loñ ma ña fwak iñi,

ā oru mao, ña fwak el oanu met lalmetmet, šu muša lom sel on fwin eot: 25 ā auf kakla, ā sronot tuku, ā eñ tumi, ā fuñulye lomwu; ā tiu iguri: tu muša fwin eot.

26 Ā met nu kemwu šu loñ ma ña fwak iñi, ā tiu oru, elos oanu met lalfon, šu muša lom sel on fwin puku: 27 ā auf kakla, ā sronot tuku, ā eñ tumi, ā fuñulye lomwu; ā iguri: ā ma iñi iguri ma lulap.

28 Ā ma iñi te oru, ke Jesus el kaskas tari, met elos lut ke ma luti lal: 29 Tu el luti nu selos oanu kas pen, ā tiu oanu met šim.

ŠAPTER 8.

KE el oatu fwin eolami, met puspis tukeni fwas tukol.

2 Ā liye, lepu si tuku ā šinakunal, fwakañ, Leum, kom fwin luñsom, kom ku in ore yu la in nasnas.

3 Ā Jesus el sralot paul, ā kali'lye, fwakañ, Na ke, kom in nasnas. Ā kitin mišiñi lepu si el nasnas.

4 Ā Jesus el fwak nu sel, Liauñ, nik kom fwak nu sin met; ā fwas, ā luti komyuñ nu sin met tol, ā ſuñ kiſe ma Moses el ſap, ke ma lo nu selos.

5 ¶ Ā ke Jesus el utiuk

nu in Kepernaum, met senturion el tuku nu yurin siyuk ſel, 6 ā fwakañ, Leum, met kulanšap luk on yin sik mas matoltol, keokinu.

7 Ā Jesus el fwak nu sel, Na fwa tuku ā akkei el la.

8 Met senturion el tupo-koñañ ā fwak, Leum, ña tiu mwo, nik kom tuku nu fwin tukin ium sik: ā koin fwak-nu, ā met kulanšap luk fwa kela.

9 Tu ña met leum šuk-šuk si, met meun luk ak-kos yu: ā ña fwak nu sin sie, Šom, ā el ſom; ā nu sin sienu, Tuku, ā el tuku; ā nu sin met kos luk, Oru ma iñi, ā el oru.

10 Ke Jesus loñ, el lut, ā fwak nu selos šu fwas tukol, Payinu ña fwak nu ſumwos, Na tiu konoiock ma lalalfuñi lulap ou iñi, mo, tiu in Israael.

11 Ā ña fwak nu ſumwos, Tu met puspis fwa tuku yin fwatu takmu we ā yin fwatu tili we, ā elos fwa mu-tu yurin Ebream, ā Aisak, ā Jekob, in togusaï in kosao.

12 Ā tulig lun togusaï fwa sisila nu yin los liki losu: ā nu iñó fwa tuñ ā ñañorñor in mwuse.

13 Ā Jesus el fwak nu sin met senturion, Fwasot; ā oanu kom lalalfuñi a fwa oru nu ſum. Ā kitin miši-

ñi met kulanšap lal el kela
ke auu si iñi.

14 ¶ Ā ke Jisus el ilyuk
nu in lom sel Piter, el liye
nine kien mutañ kiel onu, ā
mas fwol.

15 Ā el kalye paul, ā mas
fwol wañinla luk el: ā el
tukakak, ā oru nu Sel.

16 Ā ke eukela, elos wis
nu yurol met puspis ſu mu-
sin devil: ā el sisla ñun liki
ke pusral, ā akkei elos la nu
kemwu ſu mas: 17 Tu oru
ma payi ma Isaias met palu
el polyi, fwakañ, El ſifwanu
srukak ma kolukla las, ā
wisla mas las.

18 ¶ Iñi ke Jisus el liye
met puspis apnulani, el ſap
in ſom nu lefwalo.

19 Ā sie met ſim el tuku,
ā fwak nu sel, Met luti, ña
ke fwas tukum yin nu ke-
mwu kom fwas nu we.

20 Ā Jisus el fwak nu
sel, Kosro foks inluf selos, a
mwon yin eñyeñu auñ selos;
ā Mwen nutin met wañin an
ſiufwel on nu we.

21 Ā sienu sin met tumal
lutlut el fwak nu sel, Leum,
lela ña ſom pukinye papa
tumuk met.

22 Ā Jisus el fwak nu sel,
Fwas tukuk; ā lela met
miši pukinye met miši lalos.

23 Ā ke el sroauk nu
fwin oaku, met tumal lutlut
elos sroauk tukol.

24 A liye, eñ lulap tuku
nu mwea, oanu tu nuamwot
afwunla oaku: ā el motulnu.

25 Ā met tumal lutlut
elos tuku, ā oksalak, fwakañ,
Leum, moli kit la: kut a
miši.

26 Ā el fwak nu selos,
Efwo komwos ku ſañeñ, we
komwos lalalfuñi ma sisik?
Na el tukakak, ā igul eñ ā
mwea; ā iñi mis lanu.

27 Ā met elos lut, fwakañ,
We met measi, tu eñ ā
mwea aksol!

28 ¶ Ā ke el tuku lefwalo,
yin met Gadara mutu we,
iñó met luo musin devil ſu-
nol, eltal fwase liki inkulyuk
mi, koskusok akinu, oanu tu
wañinu met fwas alukela nu
we.

29 Ā liye, elos wowoyuk,
fwakañ, Mea kut oru nu
ſuñ, Jisus, Mwen nutin
God? ya kom tuku nu yinu
in akkolukye kit met pal si?

30 Ā lusi lalos un kosro
pig si ma puspis moño we.

31 Ā devil elos pre siyuk
sel fwakañ, Kom fwin sis kit
la, lela kut in ſom nu in un
kosro pig.

32 Ā el fwak nu selos,
Fwala. Ā ke elos fwas liki
tari, elos ſom nu in un kosro:
ā liye, un kosro nu ke-
mwu oatu ma keku nu yin
lual mwea, ā elos miši nu in
kofo.

33 Ā elos šu liye'losyuñ kaiñla, à šom nu yin siti, à fwakak ma nu kemwu, à kutu ma oru nu sin met mu-sin devil.

34 Ā liye, nu kemwu mutu yin siti elos fwas liki šunol Jisus: à ke elos liye'l, elos pre siyuk sel in fwala liki an selos.

SAPTER 9.

A EL sroauk nu fwin oaku, à kolot, à tuku nu yin siti sel.

2 Ā liye, elos wis nu yu-rol sie met mas matoltol, on fwin kūlus si: à Jisus liye lalalfuñolos, el fwak nu sin met mas matoltol, Mwen, eñunak; ma koluk lom nunok munas šum.

3 Ā liye, kutu sin met šim fwak inšielos, El enum.

4 Ā Jisus etu nunka'los, el fwak, Efwo komwos ku nun-ku ma koluk inšiumwos?

5 Ka šu a fusas liki in fwak, Ma koluk nunok munas nu šum? ku fwak, Tu-kakak, à fwas.

6 Ā tu komwos fwa etu, tu Mwen nutin met ma ku lal on fwalu in nunok munas ke ma koluk (na el fwak nu sin met mas matoltol,) Tu-kakak, srukak kūlus kium, à fwas nu in lom šum.

7 Ā el tukakak, à šom nu in lom sel.

8 Ā ke met puspis tukeni liye elos šañeñ à kakšakin God, šu šuñ ku ou iñi nu sin metu.

9 ¶ Ā ke Jisus šom liki an si iñi, el liye met si, el Mattu, el mutu imwen met rošo; à el fwak nu sel, Fwas tukuk. Ā el tuyuk, à fwas tukol.

10 Ā ma te oru, ke Jisus el foñla nu ke tebel in lomwu, liye, ma puspis met rošo à met koluk elos tuku à foñla nu yurol à met tumal lutlut pe.

11 Ā ke met Farisi liye, elos fwak nu sin met tumal lutlut, Efwo met luti lomwos ku mutu moño yurin met rošo à met koluk?

12 Ā ke Jisus el loñ el fwak nu selos, Met ku elos tiu enenu met šatal, tu met mas mugenu.

13 Ā komwos šom à lut-lut ke ma iñi fuka, Ña luñ-sik pakomutu, à tiu kiše: tu ña tiu tuku in pañon mu met payi, tu met koluk in auliyuk.

14 Na met lutlut lal Jon elos fwas nu yurol, fwakañ, Efwo kut ku à met Farisi lalo pal puspis, à met lutlut lom tiu lalo?

15 Ā Jisus el fwak nu selos, Ya tulig in fukil nutin met pusla elos asro ke met pusla mutu yurolos? à len a

fwa tuku, ke met pusla el
šom luk elos, ā na elos
lālo.

16 Wañin met likiye ipen
nuknuk ſaſu nu ke nuknuk
ma; tu ma filiye nakla esla
kute liki nuknuk, ā muſa
yokoilik.

17 Ouyape met tiu filiye
wain ſaſu nu in ſifwa matu,
fwin ou iñi ſifwa fogōlik, ā
wain ſirorla, ā ſifwa muſal-
ſala: ā elos filiye wain ſaſu
nu in ſifwa ſaſu, ā eltal
mwo.

18 ¶ Ke el kaskas kutu
ma iñi nu selos, liye, sie le-
um tuku nu yurol, ā ſinaku-
nal, fwakañ, An nutig el
miſi iñi: ā fwasu ā likiye
pom on fwel, ā el fwa
mol.

19 Ā Jisus el tuyuk ā
fwas tukol, ā met tumal lut-
lut pe.

20 Ā liye, sie mutan, ſu
musin sa ke yiu sie-ñul-luo,
el tuku tukol, ā kalye siske
nuknuk lal: 21 Tu el fwak
inſiel, Ña fwin kalyanu
nuknuk lal, ña fwa mol.

22 Ā ; Jisus el tapulla; ā
ke el liye'l, el fwak, An,
eñunak; lalalfuñi lom ore
kom in kela. Ā mutan si el
kela ke auu si iñi.

23 Ā ke Jisus el tuku nu
in lom sin leum, ā liye met
uſuk sisik ā kutenu met ſa-
ſa, 24 el fwak nu selos,

Sesekla; tu mutan fwus el
tiu miſe, ā el motul. Ā elos
isasinkusa.

25 Ā ke met elos illa, el
ilyuk, ā el es paul, ā mutan
fwus el tukakak.

26 Ā ma iñi sulkakin
yikelik nu fwal si iñu nu
kemwu.

27 ¶ Ā ke Jisus el ſom
liki an si iñi, met kun muta
luo fwas tukol, wowoyuñ, ā
fwakañ, Mwen nutin Devid,
pakomutetalu.

28 Ā ke Jisus el utyuk
nu in lomwu, met kun muta
luo tuku nu yurol: ā Jisus
el fwak nu seltal, Ya komtal
lalalfuñi tu ña ku in oru ma
iñi? Eltal fwak nu sel, Ao,
Leum.

29 Na el kalye mutaltal,
fwakañ, Ma nu ſumtal oanu
komtal lalalfuñi.

30 Ā mutaltal ñatalik: ā
Jisus el fwakañ ſumoseye
nu seltal, Nik komtal oru
nu sin met.

31 Ā ke eltal ſomla, eltal
ſulkakunalik ma el oru nu
fwal iñu nu kemwu.

32 Ke elos ſomla liki,
liye, elos wis nu yurol met
ſiloñkas si musin devil.

33 Ā ke el ſisla devil luk
el, met ſiloñkas el kaskas:
ā met puspis tukeni elos lut,
fwakañ, Met kut tiu liye ou
iñi in Israel.

34 Ā met Farisi elos

fwak, el sisla devil liki ke leum lun devil.

35 Ā Jisus el fwafwasyis nu in siti ā yin sisik nu kemwu met mutu we, luti in lolñok lalos, ā kaskas ma mwo šašu lun togusaï, ā kela mas e nu kemwu ā atuk nu kemwu yurin metu.

36 Ā ke el liye met pussis tukeni, el pakomutalos, tu elos mululla, ā fwaselik, oanu šip wañin met sropu.

37 Na el fwak nu sin met tumal lutlut, Ma pupsis kapak masla orani wisak, ā pu met orekma; 38 tu ou iñi komwos pre nu sin Leum lun ma kapak masla, tu el fwa sipaot met in orekma nu yin kapak masla.

ŠAPTER 10.

A KE el pañon mu met sie-ñul-luo tumal lutlut, el šuñ nu selos ku ke ñun fok-fok tu elos in sis elos la, ā in kela maš e nu kemwu ā atuk nu kemwu.

2 Ā ēlos ou iñi lun met sap sie-ñul-luo: Masi metu Saimon šu pañpañ Piter, ā Antru met lel; Jemes nutin Zebedi, ā Jon met lel; 3 Filip, ā Bartolomu; Tomas, ā Mattu met rošo; Jemes nutin Alfeus, ā Lebbeus, ē mwulal Taddeus; 4 Saimon met Kenan, ā Judas Iskariot, el šu tukakunulak.

16

5 Sie-ñul-luo iñi Jisus el sipaot, ā oru nu selos, fwa-kañ, Nikmit fwas nu inganek lun Met pegan ā nikmit il-yuk nu yin siti lun met Simaritan.

6 Tu mwo liki šom nu yurin šip tula lun sou lun Israel.

7 Ā, ke komwos šom, luti fwa-kañ, Togusaï in kosao akurun.

8 Oru met mas in kela, met lepu in nasnas, met miši in molyuk, sisla devil liki: komwos esla ke tiu mol, kitala ke tiu mol.

9 Tiu filiye gol, ā silver, ā bras in atro lomwos; 10 tiu nuk ke fwafwasyis, tiu koat luo, tiu faluk, tiu sikal; tu mwo in šuñ me mol nu sin met orekma.

11 Komwos fwin ilyuk yin siti ā yin sisik met mutu we, siyuk šu mwo yinu; ā mutu we nu ke komwos šomla.

12 Ā ke komwos ilyuk nu in lomwu, tañ mu.

13 Ā lom fwin mwo, misla lomwos on fwe: ā fwin tiu mwo, lela misla lomwos in foloko nu yuromwos.

14 Ā sienu met šu tiu es komwos, ā tiu loñ kas lomwos, ke komwos šom liki lom ku siti si iñi, fotoñla fok ke niumwos.

15 Payinu na fwak nu

šumwos, Fwal Sodom à Gomorra mwo liki siti si iñó in len ošun.

16 ¶ Liye, ña sipe komwos la oanu kosro šip nu yurin kosro wolf: tu ou iñi mwo komwos lalmetmet oanu serpent, à oa oanu muli oa.

17 Á sismouk metu: tu elos fwa es komwos yuk nu ke mwolin papu, à elos fwa sriñil komwos in lolñok lalos; 18 à elos fwa wis komwos yuk nu ye mutun leum à togusa ke ña, ke ma lo lain elos à Met pegan.

19 Á ke elos es komwos yuñ, tiu nunkauk kutu à fuka ma komwos a fwak; tu ña fwa šiot nu šumwos kutu ma komwos a fwak ke auu si iñó.

20 Tu tiu komwos a fwak, à Nun lun Papa tumomwos el fwak in komwos.

21 Á met lel fwa ašuñ met lel nu ke miši, à papa ašuñ tulig: à tulig elos tuyuk lain papa nine, à ora'los nu ke miši.

22 Á met e nu kemwu fwa sruñe komwos ke èk; à el šu oru mwo nu tuk fwa mol.

23 Á ke elos kolyai komwos yin siti si iñi, komwos kaiñ la nu sienu: tu payinu ña fwak nu šumwos, Komwos tiu fwas tari nu yin

siti in Israel, nu ke Mwen nutin met tuku.

24 Met tuma lutlut el tiu fulat liki met luti, à met kulanšap tiu fulat liki leum lal.

25 Tarinu tu met tuma lutlut oanu met luti lal, à met kulanšap oanu leum lal. Elos fwin pañpañ met fwunmet Beelzebub, ya yok liki elos pañpañ pe kutu sin sou lun met fwunmet?

26 Tu ou iñi tiu sañeñ selos, tu wañin kutu ma afne, a fwa tiu igasla; à mwukin, a fwa tiu etauk.

27 Ma ña fwak nu šumwos in los, komwos kaskas in kalem: à ma komwos loñ in sreumwos, komwos fwakot on fwin mañon lomwu.

28 Á tiu sañeñ selos su uniye mano, à tiu ku in uniye ñun: à mwo liki sañeñ sel šu ku in kanaosla ñun à mano pe in hell.

29 Ya met tiu kukakin kitin mwon luo ke kitin munisik? à sie fwin putati nu in foko Papa tumomwos el liauñ.

30 Á aun šiufumwos nu kemwu el oakla.

31 Ke ma iñi komwos tiu sañeñ; tu komwos mwo liki kitin mwon sisik puspis.

32 Tu ou iñi met sinu šu fwak yù yuk ye mutun metu, ouyape ña fwa fw-

kalak ye mutun Papa tumuk
šu in kosao.

33 Ā sienu met šu lafwe-
kin yu ye mutun metu, ūa
ouyape fwa lafwekunal ye
mutun Papa tumuk šu in
kosao.

34 Tiu nunku mu tu ūa
tuku in sipamu misla on
fwalu: Na tiu tuku in sipa-
mu misla, tu kutlas.

35 Tu ūa tuku in oru
met si lain papa tumal, ā
tulig mutan lain nine kial, ā
tulig talap lain nine talu-
pal.

36 Ā met lokwalok lun
met in sou lal.

37 El šu luñsi papa ā
nine yok liki yu, tiu mwo
nu sik, ā el šu luñsi mwen ā
an yok liki yu, tiu mwo nu
sik.

38 Ā el šu tiu es saksiñ
sugo lal, ā fwas tukuk, tiu
mwo nu sik.

39 El šu konoiock mol lal
fwa tūla mao: ā el šu tūla
mol lal keik, fwa konoiock
mao.

40 ¶ El šu es kom, es yu
mi; ā el šu es yu mi, es al
šu sipe yu mi.

41 El šu es met palu in
ēl met palu, fwa es mol lun
met palu; ā el šu es met
payi, in ēl met payi, fwa es
mol lun met payi.

42 Ā el šu fwa nime sin
sie ma sisik luk alein kof

eou si in ēl met tuma lutlut,
payinu ūa fwak nu ūumwos,
me mol lal fwa tiu tūla.

ŠAPTER 11.

Ā MA iñi te oru kē Jisus el
Ā sap tari nu sin met sie-
ñul-luo tumal lutlut, el ūom
in luti ā in kaskas yin siti
selos.

2 Ā ke Jon el loñak in
prison me orekma lun Kraist,
el sipaot met luo tumal lut-
lut, 3 ā fwak nu sel, Ya
kom el šu a tuku, ku kem a
suk sienu?

4 Jisus el tupokoañ ā
fwak nu seltal, Fwala ā sie-
fwil pe luti nu sel Jon ma
komtal loñ ā liye: 5 met
kun elos liye, ā met ul elos
fwas, ā met leper nasnas, ā
met siloñkas loñ, ā met miñi
molyuk, ā met sigasrup elos
loñ ma mwo ūašu.

6 Ā inši mwowo el šu tiu
tugulkil keik.

7 Ā ke elos ūomla, Jisus
el mutamwauk in fwakul
Jon nu sin met puspis tekeni,
Mea komwos ūom nu yin
mesis in liye? Ya a sugo
kususus in eñyeñu?

8 Ka mea komwos ūom
in liye? Ya met si nukomañ
nuknuk mwowo? liye, elos
šu nukomañ ma mwowo mu-
tu in lom sin togusa.

9 Ka mea komwos ūom
in liye? Ya met palu si?

aok, ña fwak nu šumwos, à yok liki met palu si.

10 Tu el iñi met si elos simisla met, Liye, ña sipu met šap luk ye mutom, el šu akou inek lom ye mutom.

11 Payinu ña fwak nu šuñwos, Wañin mutan os-wela met yok luk el Jon Baptist: à el su srikla liki in togusaï in kosao yok luk el.

12 Á ke len lun Jon Baptist nu iñi met elos oigusiuk nu in togusaï in kosao, à elos kenu fwas nu we.

13 Tu met palu nu kemwu à manu elos polyi nu ke Jon.

14 Á komwos fwin kenu etu mao, El iñi Elaias su a tuku.

15 El su sra in loñ, lela lun loñ.

16 ¶ Á fwil si iñi oanu mea? Oanu tulig mutu yin kutakot, à elos pañonmu asouk lalos, 17 à fwakañ, Kem nigaruru nu šuñwos, à komwos tiu srosro; kem usuk sisik nu šumwos, à komwos tiu ašor.

18 Tu Jon el tuku tiu moño à tiu nim, à elos fwak, Devil yurol.

19 Mwen nutin met el tuku moño à nim, à elos fwak, Liye met kain moño, à nim wain, met wiyen met rošo à met koluk. Á Lal-

metmet el payi ke tulig natal.

20 Na el mutamwauk in kaiyuk nu sin siti, yin El orek menmen puspis, tu elos tiu auliyuk.

21 We nu šum, Koresin! we nu šum, Betsaida! tu fwin orek meninen lulap yin Tair à Saidon met, oanu oru nu šumtal, iñi eltal auliyuk ma lulap in nuknuk mwa ſeñſeñ à apat.

22 Á ña fwak nu šumtal, An Tair à Saidon eltal mwo liki komtal in len ošun.

23 Á kom an Kapernaum orauk ma fulat in kosao, fwa utuki nu in hell: tu fwin orek menmen lulap nu in Sodom met oanu oru nu šum iñi, Sodom tiu wañinla nu ke len si iñi.

24 Tu ña fwak nu šumwos, Tu an Sodom mwo liki kom in len ošun.

25 ¶ Ke pal si iñó Jisus el tupokoañ à fwak, Ña kulu nu šum, Papa, Leum in kosao à fwalu, tu kom mwukunla ma iñi liki met lalmet met à met liaten, à igasañ mao nu sin kitin tulig.

26 Ao, Papa: tu ou iñi mwo on ye mutom.

27 Papa tumuk el kite yu ma nu kemwu: à wañin nu met etu Mwen, tu Papa mugenu: à wañin nu met etu Papa, tu Mwen mugenu,

ā el pe Mwen a fwa igaselañ nu sel.

28 Fwasu nu yuruk, komwos nu kemwu ſu totola a fwinni, a ña fwa ſiot nu ſumwos moñle.

29 Es srenenu luk on fwom, a lutlut keik; tu ña misle a efwal inſi: a komwos fwa konoiock moñle in ñunu-mwos.

30 Tu srenenu luk mwo-nu, a enu luk mulala.

SAPTER 12.

KE pal si iñó Jisus el fwas ke len sabbat sasla in ima korn si; a met tumal lutlut elos musinsral, a mutamwauk in lusla korn, a in moñ.

2 A ke met Farisi liye, elos fwak nu sel, Liye, met tumoin lutlut elos orek ma tiu payi in oru ke len sabbat.

3 A el fwak nu selos, Ya komwos tiu rid kutu ma Devid el oru ke el musinsral, a elos ſu oelul; 4 fuka el ilyuk nu in lom sin God, a moñon bred lutu, ma oul sel lun tiu moñ, a selos ſu oelul, a tiu oul nu sin met tol?

5 Ya komwos tiu rid in manu, fuka ke len sabbat met tol elos orekma in imwen tempel a tiu koluk?

6 A ña fwak nu ſumwos, Tu in an si iñi sie yok liki imwen tempel.

7 A komwos fwin etu fuka ma iñi, Na luñsik pakomtu, a tiu kiše, komwos a tiu lusla ma mwowou.

8 Tu Mwen nutin met el Leum lun sabbat.

9 ¶ A ke el ſom liki an iñó, el ilyuk nu in lolñok lalos: 10 a liye, met si ul lanu paul. A elos siyuk sel, fwakañ, Ya oul in kela ke len sabbat ku tiu oul? tu elos fwa kas lain ul.

11 A el fwak nu selos, Ka met ſu yuromwos nata sugo ſip, a el fwin putatla nu inlufu ke len sabbat, Ya el tiu ſruk'lye a ſrukak?

12 Fuka met a mwo liki ſip? Tu ou iñi tiu oul in oru mwo ke len sabbat.

13 Na el fwak nu sin met si, Asreot pom. A el asroela; a kelanu oanu layenu.

14 ¶ Na met Farisi elos ſom liki, a tukeni kaskas lain ul, fuka elos fwa uni'lye.

15 A ke Jisus el etauk, el ſifwanu ſom liki an iñi: a met puspis tukeni elos fwas tukol, a el akkei'elos la nu kemwu; 16 a el mwulauñ nu selos tu elos in tiu fwakulak: 17 tu in payikin kutu ma Esaias met palu el fwak met fwakañ, 18 Liye tulig nutig, ſu ña emun; kulu nutig, nu sin ſu ñunik luñkin ma lulap: ña fwa

MATTU, 12.

likiye ñunik on fwel, à el fwa lutu manu nu sin Met pegan.

19 El a tiu anwuk, tiu wowo; à wañin met loñ pusral inganeku.

20 A malok el a tiu kopalilik, à ma fosofiuks el a tiu kunla, nu ke el sipaot manu nu ke kutuñla.

21 Á met pegan elos fwa lalalfuñi in èl.

22 ¶ Na elos wis nu yurol sie musin devil, kunla mutal à tiu kas: à el ora'l in kela, oanu kunla à tiu kas eltaliye à kas.

23 Á met nu kemwu elos lut, à fwak, Ya el iñi tiu Mwen nutin Devid?

24 Á ke met Farisi elos loñ, elos fwak, El iñi tiu sisla devil liki, fwin tiu ke Beelzebub, leum lun devil.

25 Á Jisus el etu nunka'los, fwak nu selos, Togusai kemwu fwin sifwanu aes fwa wañinla; à siti nu kemwu à lom elos sifwanu aes fwa tiu tu.

26 Á Setan el fwin sisla Setan liki, el sifwanu aes; fuka togusai lal fwa tu?

27 Á ña fwin sisla devil liki ke Beelzebub, ke su tulig nutom sisla luk elos? ou iñi elos fwa nununke komwos, la payi ku sito.

28 Á ña fwin sisla devil liki ke Nunal God, na to-

gusai lun God tuku nu yurumwos.

29 Ka fuka met si ilyuk nu in lom sin met ku, à kanaosla ma lal, el fwin tiu kopuriyawun met ku? à na el fwa kanaosla lom sel.

30 El su tiu wi yu, el lain yu: à el su tiu wi yu wisani, el siselik.

31 Tu ou iñi ña fwak nu sumwos, Ma koluk à ma enum nu kemwu God nunok munas sin metu; à ma enum lain Nun Mutual, El tiu nunok munas sin metu.

32 Á kutenu su kaskas sie kas lain Mwen nutin met, God fwa nunok munas nu sel: à el su kaskas lain Nun Mutual, El fwa tiu nunok munas nu sel, tiu nu fwalu, tiu nu fwal tuko.

33 La orek sak mwo, à fwakol mwo; ku orek sak koluk, à fwakol koluk: tu kut etu sak ke fwako.

34 We fwil lun faipu! komwos koluk, fuka kaskas mwo? tu ke puspis inshi, oalu kaskas.

35 Met mwo el wisla ma mwo lal liki niin tatù mwo lal; à met koluk wisla ma koluk lal liki niin tatù koluk lal.

36 Tu ña fwak nu sumwos, Tu mwusrulunkas nu kemwu ma metu fwak, elos fwa oraot in len ošun: 37 tu

ke kas lom kom fwa payi, à
ke kas lom kom fwa sito.

38 ¶ Na kutu sin met
sim à sin met Farisi elos tu-
pokot, fwakañ, Met Luti, kut
luñšes liye sie akul ke'uun.

39 À el tupokoñañ à fwak
nu selos, Fwil koluk à kosro
šuk sie akul; à wañin akul
oru nu ka, à akul siewunu
lun Jonas met palu: 40 Tu
oanu Jonas el mutu len tolu
à foñ tolu inšien luat; ouya-
pe Mwen nutin met el fwa
mutu len tolu à foñ tolu in-
šien fwalu.

41 Met Ninefa elos fwa
tuyuk in olul lain fwil si iñi,
à lus el la; tu elos auliyuk
ke Jonas el kaskas; à liye,
sie yinu yok luk el Jonas.

42 Kosoa yin eur el fwa
tuyuk in olul lain fwil si iñi,
à lus el la; tu el tuku nu
tafwun fwale mi in loñ ma
lalmetmet lun Solomon; à
liye, sie yinu yok luk el
Solomon.

43 Ke ñun fokfok el fwas
liki met, el fwafwasyis sasla
an paoala, šuknu moñla, à
tiunu konoiok.

44 Na el fwak, Na folok-
la nu in lom sik ña fwas we
mi; à ke el tuku, el konoiok
puše, imom, à mwonu.

45 Na el šom, à wis ku-
tenu ñun itkos koluk luk el,
à elos ilyuk à mutu we: ma
safla lun met šen koluk liki

ma met. À ou iñi fwil koluk
si iñi koluk pe tuk.

46 ¶ Ke el kaskas iñi nu
sin metu, liye, nine à met lel
elos tu likin umwe, luñši in
kaskas nu sel.

47 Na sie fwak nu sel,
Liye, nine kium à met lium
elos tu likin umwe, luñši in
kaskas nu šum.

48 À el tupokoñañ à fwak
nu sin šu fwak nu sel, Šu
nine kiuk? à met šu likan?

49 À el sralot paol nu ke
met tumal lutlut, à fwak,
Liye nine kiuk, à met lik!

50 Tu met šu oru luñ lun
Papa tumuk in kosao, elnu
ma lik, à louk, a kiuk.

SAPTER 13.

LEN si iñi Jisus el fwas
liki lomwu, à mutu fwin
meši.

2 À met puspis elos tu-
keni tuku nu yurol, ou iñi tu
el sroauk nu fwin oaku, à
mutu; à met puspis tukeni
tu fwin meši.

3 À el kaskas ma puspis
nu selos in pupulyüki, fwakañ,
Liye, met takunla, el
šom in takunalik: 4 à ke el
takunalik, kutu putatla nu
pupaneku, à mwon elos tu-
ku à koñla mao.

5 Kutu putatla nu yin
eoteot, srikla fok on we; à
kitin pal elos kapak, tu fok
tiu lâl: 6 à ke fwatu takak,

elos paoala ; à tu wañin oka lalos, elos paoa lanu.

7 Ā kutu putatla nu ke kokol ; à kokol kapak, à ku-powiyé masla.

8 Ā kutenu putatla nu in fok mwo, à oswe fwako, kutu sie-fok ka, kutu on-ñul ka, kutu tol-ñul ka.

9 El ſu ſra in loñ, lela lun loñ.

10 ¶ Ā met lutlut elos tuku, à fwak nu sel, Efwo kom ku kaskas nu selos in pupulyuki?

11 El tupokot à fwak nu selos, Tu ma etukot nu ſumwos in etu ma foñla lun togusai in kosao, à tiu etukot nu selos.

12 Tu el ſu os ma lal, fwā ſuñ kute pe nu sel, à el fwā ma puspis ma lal : à el ſu wañin ma lal, fwā eſla luk el nu kemwu ma lal.

13 Tu ou iñi ña kaskas nu selos in pupulyuki ; tu liye, elos tiu liye ; à loñ, elos tiu loñ, à elos tiu etu.

14 Ā in selos oru ma payi ma Esaias, met palu, el polyi fwak, Ke loñ komwos fwā loñ, à fwā tiu etu ; à liye komwos fwā liye, à ninukun-lanu : 15 tu inšien met iñi ma upa, à sralos matoltol, à elos sruñulye mutualos ; fwin tiu ou iñi kutu pal elos liye ke mutualos, à loñ ke sralos, à fwā etu inši elos, à fwā

forla, à ña fwā akkei elos la.

16 Ā inši mwowo mu-tomwos, tu elos liye : à sreu-mwos, tu elos loñ.

17 Tu payinu ña fwak nu ſumwos, Tu met palu ma puspis à met payi elos luñselos in liye ma komwos liye, à tiu liye ; à in loñ ma komwos loñ, à tiu loñ.

18 Ke ma iñi komwos loñ pupulyuk si lun met takunalik.

19 Ke kutenu loñ ma kas lun togusai, à tiu etu, na ma koluk si el tuku, à tulakun-la ina takunalik inšiel. El iñi el ſu es fute nu ke pu-paneku.

20 Ā el ſu es fute yin eoteot, el iñi el ſu loñ kas, à kitin misiñi el inši mwowo in es mao : 21 à wañin oka ke el, à el oru kutu pal; à ke ma koluk à kolya tuku ke kas, kitin misiñi el tugul-kul.

22 El pe ſu es fute yin kokol, el iñi el ſu loñ kas; à inšie lanu fwalu, à kutasrik lun gasrup sruukeni kas, el tiu fokla.

23 Ā el ſu es fute yin fok mwo, el iñi el ſu loñ kas, à etu ; elnu oswe fwako, à iñus, kutu sie-fok ka, kutu on-ñul ka, kutu tol-ñul ka.

24 ¶ El lute nu selos sie pe pupulyuk, fwakañ, To-

gusai in kosao oanu met su takunalik fute mwo in ima si lal: 25 a ke met elos onnu motul, met lokwalok lal tuku a takunalik tau kolweni wit, a el somla.

26 A ke sra kapak, a oswe fwako, na tau elos kapak pe.

27 Na met kulanšap lun met kato tuku a elos fwak nu sel, Leum, ya kom tiu takunalik fute mwo in ima si lom? efwo ku tau on ka?

28 El fwak nu selos, Met lokwalok el oru ma iñi. Met kulanšap elos fwak nu sel, Ya kom luñson tu kem som in ſifwalosyuk?

29 A el fwak, Mo; tu ke komwos ſifwalosye tau, komwos fušak wit oelulosyuk pe.

30 Lela in tukeni kapak nu ke ſifweni: a ke pal si ſifweni na tufwa fwak nu sin met kosruni, Met komwos eseni nu sie tau, a kapeni loseni in furelosyuk: a komwos wiseni wit nu in imwen wit sik.

31 El luti nu selos sie pe pupulyuk, fwakañ, Togusaï in kosao oanu futin mustad, ma met si srukak, a takunalik in ima si lal: 32 ma iñi srik liki fute nu kemwu; a ke ma kapak, ma yok liki sak tasuk, a oanu sak lulap kutu, oanu tu mwon yin

eñyeñu elos tuku a mutu on fwin le ſaku.

33 El kaskas nu selos sie pe pupulyuk: Togusaï in kosao oanu me pulolak, ma mutan si es, a inwukin in buket in flau tolu, nu ke pulolak kemwu.

34 Ma nu kemwu ma iñi Jisus el kaskas in pupulyuk nu sin met puspis tukeni; a fwin tiu pupulyuk el tiu kaskas nu selos: 35 tu a fwa payikin ma met palu el polyi, fwakañ, Na fwa mañalik in pupulyuki; na fwa fwakot kutu mamwukmwuk ke mutamwauk fwalu nu iñi.

36 Na Jisus el sipalik met puspis tukeni, a ilyuk nu in lomwu: a met tumal lutlut elos tuku nu yurol, fwakañ, Luti nu ſes pupulyuk lun tau in ima si.

37 El tupokot a fwak nu selos, El su takunalik fute mwo, Mwen nutin met: 38 Ima si, fwalu: fute mwo, tulig nutin togusaï: a tau tulig nutin koluk: 39 lokwalok su takunaloselik, devil: ſifweni, safla fwalu; a met kosruni, lipufon.

40 Tu oanu ma tau ſifweni a fureuk in e; ouyape ke safla fwalu.

41 Mwen nutin met el fwa sipaot lipufon lal, a elos esla liki togusaï lal ma nu

kemwu ma tugulkul, à elos
su orek ma koluk ; 42 à fwa
sis elos la nu in fwunyu in e :
à iñó fwa tuñnu à ñañorñor.

43 Na met payi elos tu-
fwa ñaromromla oanu fwatu
in togusaï lun Papa tumalos.
El su sra in loñ, lela lun
loñ.

44 ¶ Siefwilpe, togusaï
in kosao oanu ma mwo
mwukunla in ima si ; ma
ke met si konoiock, el mwuk-
mwuk, à tu inshimwo ka, el
šom kuko ma nu kemwu ma
lal, à mol ima si iñó.

45 Siefwilpe, togusaï in
kosao oanu met kutatot su
šukuk mwek mwowo ; 46 ke
el konoiock mwek mwo yok
lanu molo, el šom à kuko ma
nu kemwu ma lal, à mol
masi.

47 ¶ Siefwilpe, togusaï
in kosao oanu kwa, ma met
fulalik mwea, à sruukeni
kain in ik nu kemwu.

48 Ke tiñtiñinu, elos ama-
kunak nu fwin meši, à elos
mutu, à ſifweni ma mwowo
kea nu fwin oaku, à sisla ma
koluk kea.

49 A fwa ou iñi ke safla
fwalu : lipufon elos tumi à
eselik ma koluk liki ma
payi, 50 à fwa sis elos la in
fwunyu in e : iñó a fwa
tuñnu à ñañorñor.

51 Jisus el fwak nu selos,
Ya komwos etu ma nu ke-

mwu ma iñi ? Elos fwak
nu sel, Ao, Leum.

52 Na el fwak nu selos,
Tu ou iñi met šim su lalmet-
met ma lun togusaï in kosao,
el oanu met kato, su usi ña-
su à matu liki tatù lal.

53 ¶ À ma te oru, ke
Jisus el kaskas pupulyuk iñi
tari, el šom liki.

54 À ke el tuku nu yin
sel, el luti nu selos in lolñok
lalos, oanu tu elos lut, à
fwak, Ma ya lalmetinet, à
menmen lulap, met si iñi el
es ?

55 Ya el iñi tiu mwen
nutin kapenter ? kem tiu
pañpañ nine kiel, Meri ? à
ma lel, Jemes, à Joses, à
Saimon, à Judas ?

56 À ma loul, ya elos tiu
mutu yuros ? Na ma ya met
si iñi es nu kemwu ma iñi ?

57 À elos tugulkul ke'l.
À Jisus el fwak nu selos,
An sin met palu, à sou lal,
tiu mwo nu sel.

58 À iñó el tiu orek ma
puspis menmen lulap, tu elos
silalalfuñi.

ŠAPTER 14.

K E pal si iñó Herod titrak
el loñ puñal Jisus, 2 à
el fwak nu sin met kulanšap
lal, El iñi Jon Baptist : el
molyuk liki met miši ; tu ou
iñi menmen lulap ſifwanu
luti in el.

3 Tu Herod el sruki'lye Jon met, ā kopuri'lye, ā fili'-lye nu in prison ke Herodias, kiel Filip met lel.

4 Tu Jon el fwak nu sel, Oul ke kom es el.

5 Ā ke el luñsel uni'lye, el ſañeñ sin met puspis, tu elos nunku mu el met palu.

6 Ā ke elos orekma ke len si Herod el isüsla, an nutin Herodias el on srosro ye mutalos, ā Herod el eñun ka.

7 Tu ou iñi el tukakunañ ke fulak in ſuñ nu sel ma nu kemwu ma el siyuk.

8 Ā el, nine kiel lutu nu sel umet, fwak, Usi nu sik ſiufwel Jon Baptist in pulet lulap si.

9 Ā togusa el pakomutu : ā tu fulak ka, ā ke elos ſu mutu moño yurol, el ſap in aſuñ.

10 Ā el ſipaot, ā tala ſiu-fwel Jon in prison.

11 Ā elos wis ſiufwel in pulet lulap si, ā ſuñ nu sin mutan fwus si, ā el wis nu yurin nine kiel.

12 Ā met tumal lutlut elos tuku ā srukak manol, ā pukini'lye, ā ſom ā fwakañ nu sin Jisus.

13 Ā ke Jisus el loñ, el ſom in oaku liki an si iñi nu yin mesis muku : ā ke met elos loñ, elos fwas tukol fwas liki siti.

14 ¶ Ā Jisus el fwasot, ā el

liye met puspis tukeni, ā el pakomutalos : ā el akkeiela mas lalos.

15 Ā ke eukela, met tumal lutlut elos tuku nu yurol, fwakañ, An si iñi an mesis, ā patla pal si iñi ; sipala metu, tu elos ſom nu yin met mutu we, ā mol kutu me moño nelos.

16 Ā Jisus el fwak nu selos, Mwo elos tiu ſom ; komwos ſuñ me moño nelos.

17 Ā elos fwak nu sel, Srukwalun nu bred limikos, ā ik lugwe iñi mugenu yuros.

18 El fwak, Usi mao nu sik.

19 Ā el ſap met puspis tukeni in mutu on fwin ma ; ā el srukak srukwalun nu bred limikos ā ik lugwe, ā ñetak nu in kosao, el ali, ā kunſalik, ā ſuñ srukwalun bred nu sin met lutlut, ā met lutlut nu sin met puspis tukeni.

20 Ā elos nu kemwu moño, ā kūp : ā elos srukak luwin moño lalos kuom sieñul-luo sesesla.

21 Ā elos ſu moño apkurun met mogul limu, sayin mutan ā tulig.

22 ¶ Ā kitin misiñi Jisus el ſap nu sin met tumal lutlut in sroauk nu fwin oaku, ā kol met nu lefwalo el tuk,

ke el sipalik met puspis tukeni.

23 Ā ke el sipalik met puspis tukeni tari, el mugenu ſom nu fwin eola in pre: ā ke pal si eukela, el mugenu mutu.

24 Ā oaku infulwin nemwu, ikikyuk ke nua: tu eñ kolukyuk.

25 Ā ke ſano akakos in foñ Jisus el ſom nu yurolos, fwafwasyis fwin kof.

26 Ā ke met lutlut elos liye'l el la fwafwasyis mwea, elos toninfoñ, fwakañ, We ñun si; ā elos wowoyuk ke ſañeñ.

27 Ā kitin misiñi Jisus el kaskas nu selos, fwakañ, Komwos eñunak; Na; nikmit ſañeñ.

28 Ā Piter el tupokoañ nu sel ā fwak, Leum, fwin kom, ſap ñun fwas fwin kofo nu yurum.

29 Ā el fwak, Fwasu. Ā ke Piter el srola liki oaku, el fwas fwin kof, in ſom nu yurin Jisus.

30 Ā ke el liye eñ upa, el ſañeñ; ā mutamwauk in tili, el fwakañ, Leum, moli yu la!

31 Ā kitin misiñi Jisus el asraot paul, ā struki'lye, ā fwak nu sel, We kom lalafuñi ma sisik, efwo kom ku pulesu?

32 Ā ke eltal sroauk nu fwin oaku, eñ misla.

33 Na elos fwin oaku tuku ā ali nu sel, fwakañ, Payinu kom Mwen nutin God.

34 Ā ke elos kolot, elos tuku nu yin Gennesaret.

35 Ā ke met yin si iñō elos eta'l, elos sipaot nu yin nu kemwu apneni, ā wis nu yurol met mas nu kemwu:

36 Ā elos siyuk sel tu elos in kalye siske nuknuk lal: ā nu kemwu ſu kalye elos kela nu ſumosmos.

ŠAPTER 15.

NA met ſim ā met Farisi lun Jerusalem elos tuku nu yurin Jisus, fwakañ, 2 Efwo met tumom lutlut ku kanaosla kaskas matu lun met elder? tu elos tiu tanla paolos ke elos moño bred.

3 Ā el tupokoañ ā fwak nu selos, Efwo komwos ku kanaosla pe ma ſap lun God ke kaskas matu lomwos?

4 Tu God el ſap, fwakañ, Oru mwo nu sin papa tumom ā nine: ā, El ſu kaskas ko nu ke papa ā nine, lela lun miſenu misi.

5 Ā komwos fwak, Met ſu a fwak nu sin papa ā nine, Ma iñi oul, ña koflanu ſiot nu ſum; 6 ā tiu oru mwo nu sin papa tumal ā nine kiel, tari. Ou iñi komwos kanaosla ma ſap lun God ke kaskas matu lomwos.

7 Mwoſounkas! mwo ma

Esaias el polyi ke komwos, fwakañ, 8 Met iñi elos kol-kai yu ke oalulos, à oru mwo nu sik ke ñasro : à inshi- elos lusliki yu.

9 Á elos suule sunakin yu, lutí me lutlut ma metu sap.

10 Á el pañon mu met puspis tukeni, à el fwak nu selos, Poroño, à etu : 11 tiu kutu ma fwasyuk nu in oalin metu ora'l koluk ; a kutu ma fwala likin oalu, ma iñi oru metu koluk.

12 Na met tumal lutlut elos tuku à fwak nu sel, Ya kom etu tu met Farisi elos tugulkul, tukin kas si iñi ke elos loñ ?

13 Á el tupokoña à fwak, Šak nu kemwu ma Papa tumuk su in kosao el tiu eoki, fwa fwusak.

14 Lela elos in mutanu : elos met kun kol met kun. Á met kun fwin kol met kun, eltal fwa putatla nu inlūfu.

15 Na Piter el tupokoña, à fwak nu sel, Luti nu šes pupulyuk si iñi.

16 Á Jisus el fwak, Ya komwos ninukunla pe nu iñi ?

17 Ya komwos tiu etu nu iñi, tu ma nu kemwu ma fwasyuk nu in oalu šom nu inšie, à fwa fwas nu fwin lāno ?

18 Á ma fwala likin oalu tuku inšie mi ; ma iñi oru metu koluk.

19 Tu ma nunkeyuk koluk, ma akmus, ma kosro, ma pukus, ma puse, ma kikiap, ma enum, elos tuke liki inšie : 20 ma iñi orek metu koluk : à moño ke tiu tanla paus tiu orek metu koluk.

21 ¶ Na Jisus el šom liki, à fwas nu kutenu an Tair à Saidon.

22 Á liye, mutan si Kena-an el tuke liki an si iñi, à wowoyuk nu sel, fwakañ, Pakomutuk : O Leum, Mwen nutin Devid ! an nutig el musin devil keokinu.

23 Á el tiu tupokot sie kas nu sel. Á met tumal lutlut elos tuku, à siyuk sel, fwakañ, Sipa'l la ; tu el tuñ-nu tukos.

24 Á el tupokot à fwak, Sipe yu la nu ke šip tula lun Israel mugenu.

25 Na el tuku à ali nu sel, fwakañ, Leum, kase yu !

26 Á el tupokoña à fwak, Tiu mwo ke es bred nun tulig à sisla nu sin kitin kosro ñaliñul.

27 Á el fwak, Ao, Leum, à tu kitin kosro ñaliñul elos moño kutkut in bred ma putatla liki fwin tebue lun tu-ma.

28 Na Jisus el tupokoña,

a fwak nu sel, We mutan, kom lalalfuñi ma lulap: ma oru nu šum oanu kom luñšom. Ā an natu el kela ke auu si iñi.

29 ¶ Ā Jisus el fwas liki an si iñi, à tuku apkurun nu mwean Galili; à utiuk nu fwin eola, à mutanu we.

30 Ā met puspis tukeni elos tuku nu yurol, wis oelulos met ul, met kun, met sikas, met fuke, à met puspis pe, à filelosla nu ke niin Jisus; à el akkei elos la: 31 ou iñi, tu met puspis tukeni elos lut, ke elos liye met sikas in fwak, met fuke in fwol, met ul in fwas, à met kun in liye: à elos kakšakin God lun Israel.

32 Na Jisus el pañon mu met tumal lutlut, à fwak, Na pakomutun met puspis tukeni, tu elos mutu yuruk iñi len tolu, à wañin me moño nelos: à ñia tiu luñsik sipaylos la ke lalo, fwin ou iñi elos fwa mulula ke elos šom.

33 Ā met tumal lutlut elos fwak nu sel, Ma ya bred puspis nes yin mesis oanu tu met puspis tukeni elos moño kùp?

34 Jisus el fwak nu selos, Srukwal yikas nomwosen? Ā elos fwak, Itkos, à ik sisik pu.

35 Ā el sap met puspis tukeni in mutu in foko.

36 Ā el es srukwal itkos à ik, à suñ kulu, à kunšalik, à suñ nu sin met tumal lutlut, à met lutlut elos suñ nu sin met puspis tukeni.

37 Ā elos nu kemwu moño, à kùp: à elos srukak luwen ma on kuom itkos sesesla.

38 Ā elos su moño oanu met mogul ao, sayen mutan à tulig.

39 Ā el sipalik met puspis tukeni, à sroauk nu fwin oaku, à tuku nu kutenu an Magdala.

SAPTER 16.

MET Farisi à met Saddusi oelulos tuku, à srifwe siyuk sel, tu el luti nu selos sie akul in kosaoe mi.

2 El tupokoañ à fwak nu selos, Ke yikue, komwos fwak, len mwowo lutu, tu kosao sisa.

3 Ā ke lutue, Auf misiñi: tu kosao sisa à kosra šuyuk. We mwošounkas, komwos etu mutun kosao; ya komwos tiu ku in akulin kutu palu?

4 Fwil koluk à kosro šuk nu akul; à wañin nu akul oru nu ke mao, à akul siewunu lun Jonas met palu. Ā el fulelosi, à šomla.

5 Ā ke met tumal lutlut elos tuku nu lefwalo, elos mulkunla in wis bred.

6 Na Jisus el fwak nu

selos, Liauñ ã sismouk me pulolak lun met Farisi ã met Saddusi.

7 Ā elos asiuki inšielos, fwakañ, Ma iñi tu kut tiu wis bred.

8 Ke Jesus el etauk, el fwak, We komwos lalalfuñi ma sisik, efwo komwos ku asiuki inšiumwos, tu komwos tiu wis bred ?

9 Ya komwos tiu etu iñi, tiu esam srukwal limikos lun met limu, ã kuom yikas komwos srukak ?

10 Ka srukwal itkos lun met ao, ã kuon yikas komwos srukak ?

11 Efwo komwos ku tiu etu tu ña tiu fwak nu sumwos ke bred, tu komwos fwa sismouk me pulolak lun Farisi ã lun Saddusi ?

12 Na elos etu tu el tiu fwak, Sismouk ma pulolak lun bred, tu me lutlut lun Farisi ã lun Saddusi.

13 ¶ Ke Jesus el tuku nu kutenu an Sesaria Filippai, el siyuk sin met tumal lutlut, fwakañ, Ka met su fwak yu mu, Mwen nutin met ?

14 Ā elos fwak, Kuntu mu, Kom Jon Baptist ; kutu, Elalias; ã kutenu, Jeremaias, ku sie sin met palu.

15 El fwak nu selos, Ka komwos mu suo ñao ?

16 Ā Saimon Piter el tu-

pokoañ ã fwak, Kom Kraist, Mwen nutin God mol.

17 Jisus el tupokoañ ã fwak nu sel, Inši mwowo kom, Saimon Bar-jona : tu ikwe ã sa tiu luti ma iñi nu šum, tu Papa tuñuk šu in kosao.

18 Ā ña fwak pe nu šum, Tu kom Piter, ã on fwin eot si iñi ña fwa miša šurš luk ; ã mutun pot lun hell koflanu mokwela ke mao.

19 Ā ña fwa šiot nu šum ki lun togusaï in kosao : ã ma kom fwa kopuri on fwalu fwa kopuri in kosao ; ã ma kom fwa lusala on fwalu fwa lusala in kosao.

20 Na el ſap nu sin met tumal lutlut, tu elos in tiu fwak nu sin met tu el la Kraist payi.

21 ¶ Pal si iñi nu tuk Jisus el mutamwauk in luti nu sin met tumal lutlut, tu el a fwa ſom nu Jerusalem, ã lañuñuñ ma puspis ke met elder ã met tol fulat ã met ſim, ã uni'lye, ã siefwil moyuk ke len si aktolu.

22 Na Piter el kolilye, ã mutamwauk in kaiyuk nu sel, fwakañ, We mo, Leum, tiu ma iñi nu šum.

23 Ā el tapula, ã fwak nu sel Piter, Fwala liki yu, Satan : kom aktugulkuli yu : tu kom tiu nunkauk ma lun God, tu ma nu lun metu.

24 Na Jisus el fwak nu sin met tumal lutlut, Sienu met si fwin luñsi fwas tukuk, lela lun siefwanu lafweku-nal, à srukak šaksiñ sugo lal, à fwas tutuk.

25 Tu el šu luñsi kolañ molol el fwa tūla mao: à el šu luñsi tūla molol keik el fwa konoiok mao.

26 Tu fuka mwo lun met, fwin fwal e nu kemwu ma-lal, à ñunal tūla? ka mea met a ašuñ in aolla ñunal?

27 Tu Mwen nutin met el fwa tuku in ma mwowo lun Papa tumal, lipufon lal elos oelul: à na el fwa šuñ mol nu sin met nu kemwu oanu me orek ma lalos.

28 Payinu ña fwak nu šumwos, Kutu met tu iñi, šu-tiu pulakin miši, nu ke elos liye Mwen nutin met tuku in togusaï lal.

ŠAPTER 17.

A TUKIN len onkos tari Jisus el šuloltalu Piter, à Jemes, à Jon tamulel, à wisalosyuk nu fwin eol fulat muku.

2 À el ekla ye mutualos : à mutual šaromrom oanu fwatu, à nuknuk lal fwosfwos oanu kalem.

3 À liye, Moses à Elaias eltal sikmi nu yurolos kas-kas nu sel.

4 Na Piter el tupokoañ à

fwak nu sin Jisus, Leum, mwo tu kut mutanu iñi: kom fwin luñsom, lela kem in orek tolu lom sra: sie šum, à sie sin Moses, à sie sin Elaias.

5 Ke el kaskas ou iñi, liye, sie pukunieñ šaromrom lolelosye: à liye pusra si kasmu in pukunieñ, fwak, El iñi Mwen kulu si nutig, ña inši mwowo ka'l, komwos loñol.

6 À ke met lutlut loñ, elos putatle fokšiufwi, à ſa-neñ lanu.

7 À Jisus el tuku à kala-losye, à fwak, Tukakak, à tiu ſa-neñ.

8 À ke elos ñetak muta-los, elos tiu liye met, Jisus mugenu.

9 À ke elos oatui fwin eola mi, Jisus el mwuleuñ nu selos, fwakañ, Nik mit fwak nu sin sie met ma komwos liye fwin eola, nu ke Mwen nutin met miši sie-fwil molyuk.

10 À met tumal lutlut elos siyuk sel, fwakañ, Efwo met ſim ku fwak tu Elaias el a tuku met?

11 À Jisus el tupokoañ à fwak nu selos, Payi Elaias el a tuku met, à siefwil fulokunak ma nu kemwu.

12 À ña fwak nu šumwos, Tu Elaias el tuku iñi, à elos tiu eta'l, à elos oru nu sel

ma elos luñselos. Ouyape elos fwa ora'l Mwen nutin met keokinu.

13 Na met lutlut elos etu el fwak nu selos ke Jon Baptist.

14 ¶ Á ke elos tuku nu yurin met puspis tukeni, sie met tuku nu yurol sikukmutunti, á fwakañ, 15 Leum, pakomutumwen nutig ; tu el musin alwet, á keokinu : tu pal puspis el putatle nu in e, á puspis nu in kof.

16 Á ña wis al nu yurin met tunom lutlut, á elos koflanu akei el la.

17 Na Jisus el tupokoañ á fwak, We fwil silalalfuñi á šilolel, putaka ña mutu yuromwos ? putaka ña muten komwos ? wis al nu yuruk.

18 Á Jisus el kaiyuk nu sel devil ; á el fwas luk el : á tulig el kela ke auu a sa.

19 Na met lutlut elos tuku nu yurol Jisus muku, á fwak, Efwo kem ku koflanu sis el la ?

20 Á Jisus el fwak nu selos, Tu komwos silalalfuñi : tu payinu ña fwak nu sumwos, Komwos fwin lalalfuñi oanu futin mustad si, komwos a fwak nu ke eol si iñi, Mwärla nu an si iño ; á el fwa mwätla : á wañin nu ma kofla nu suinwos.

21 Á ma ou iñi tiu som liki fwin tiu pre á lalo.

22 Á ke elos mutu yin Galili, Jisus el fwak nu selos, Mwen nutin met a fwa tukakinyikyuk in pon metu :

23 á elos fwa uni'lye, á len si aktolu el siefwil molyuk. Á elos pakomutu ma lulap.

24 ¶ Á ke elos tuku nu Kepernaum, elos su es me takmu tuku nu yurol Piter, á fwak, Ya met luti lomwos el tiu oru takmu ?

25 El mu, Aok. Á ke el ilyuk nu in lomwu, Jisus el sa kusal, fwakañ, Saimon, mea kom nunku ? togusa lun fwalu elos esla sin su me kute á me takmu ? ya sin tulig natalos, ka sin metsa ?

26 Piter el fwak nu sel, Sin metsa. Jisus el fwak nu sel, Na tulig elos šugošok.

27 Tu ou iñi mu, tu kem tiu aktugulkul alos, kom šom nu mwea, á sisla kou, á es ik sugo umetun ; á ke kom oalifialik in oalul, kom fwa konoiock ipen muni si : ma iñi es, á suñ nu selos ke ña á kom.

ŠAPTER 18.

K E pal si iñó met lutlut elos tuku nu yurin Jisus, fwakañ, Šu ka yok liki in togusaï in kosao ?

2 Á Jisus el pañon mu kitin tulig nu yurol, á fili-

'lye yurolos infulwe, 3 à fwak, Payinu ña fwak nu sumwos, Komwos fwin tiu ayaol nunok à fwa oanu kitin tulig, komwos koflanu ilyuk nù in togusaï in kosao.

4 Tu ou iñi el su sifwanu fwilpap ou kitin tulig si iñi, el iñi yok liki in togusaï in kosao.

5 Á el su fwa es sie sin kitin tulig ou iñi in ek el es yu pe.

6 Á el su aktugulkulye sie sin tulig iñi su laalfuñi yu, mwo nu sel tu tapañ sripsrip in kaiwel, à el walomla yin lal mwea.

7 We koluk fwalu ke me tugulkul! tu wañin ma kutoñi tu me tugulkul in tiu tuku; à we koluk nu sin met su oru me tugulkul!

8 Tu ou iñi po'mi à nium fwin aktugulkuli kom, pakala mao, à sisla liki kom, tu kom fwin ilyuk nu yin mol ke fuke à ke srumwunla, mwo liki tu ke pom luo à nium luo fwa sisla nu in e kamwul.

9 Á mutom fwin aktugulkuli kom, kom tupella, à sisla liki kom: tu kom fwin ilyuk nu yin mol ke mutom si, mwo liki tu ke mutom luo fwa sisla nu in e in hell.

10 Sismouk tu komwos tiu sruñu sie sin tulig sisik iñi? tu ña fwak nu sumwos,

Tu lipufon lalos in kosao liye mutun Papa tumuk in kosao pal e nu kemwu.

11 Tu Mwen nutin met el tuku in moli ma tula.

12 Komwos nunku ma fuka? fwin sip siefok nutin met si, à sugo kaiñla, ya el tiu filiye eu-eu, à som nu fwin eola, à suk ma sugo kaiñla?

13 Á el fwin konoilok, payinu ña fwak nu sumwos, el iñsi mwowo ke ma sugo, yokliki ke eu-eu su tiu kaiñla.

14 Ou iñi Papa tumo mwos su in kosao el tiu luñsel tu sie sin ma sisik si iñi fwa tula.

15 ¶ Á met lium el fwin orek ma koluk nu sum, kom fwasot à kaskas nu sel ke ma koluk lal, kom à el muku: el fwin loñ koin, kom inoli met lium.

16 Á el fwin tiu loñ, es sie ku luo in wi kom, tu ma kas nu kemwu sumwos in olin met lo luo à tolu.

17 Á el fwin sañes loñ olos, fwakot nu sin surš: à el fwin tiu loñ surš, lela lun nu sum oanu met pegan à met rošo.

18 Payinu ña fwak nu sumwos, Ma nu kemwu komwos koperiye on fwalu fwa koperi in kosao; à ma nu kemwu komwos tulala on fwalu fwa tulala in kosao.

19 Siefwilpe ña fwak nu sumwos, Tu fwin luo su-mwos on fwalu nunok sugo ke kutu ma eltal siyuk, Pa-pa tumuk ū in kosao el fwa-oru ma iñi nu ūeltal.

20 Tu yin met luo kūtolu tukeni mutu in ēk, ña oelulos mutu yin si iñō.

21 ¶ Na Piter el tuku nu yurol, à fwak, Leuin, pal yikas met lik orek ma koluk nu sik, à ña nunok munas nu sel? ya nu ke pal itkos?

22 Jisus el fwak nu sel, Na tiu fwak nu ūsum, Nu ke pal itkos: tu, Nu ke it-ñul pal itkos.

23 Tu ou iñi togusai in kosao oanu sie togusa ūluñsi lolñok nu sin met kulanšap sral.

24 À ke el mutamwauk in lolñok, elos wis nu yurol sie ūsu es ūsumwe mol inuni sie-ñul-šiu ma lal.

25 À ke wañin ma lal in moli, leum lal el ūsap in kite'la, à kīin natu, à tulig natal, à ma nu kemwu ma lal, à in te moli.

26 Ke ma iñi met kulanšap el putatla, à siyuknu sel, fwakañ, Leum, pako yu, à ña fwa moli nu ūsum nu kemwu.

27 Na leum lun met kulanšap 'iño el pakomutal, à tula'l la à nunok munas nu sel ke me mol.

28 À mèt kulanšap iñi el som liki, à konoiock sie sin met kulanšap wi el, su es ūsumwe mol muni sie-fok sisik lal: à el sruki'lye, à iñeni in kaiwel, fwakañ, Moli nu sik ma luk.

29 À met kulanšap wi el, el putatla nu ke nial, à siyuk nu sel, fwakañ, Pako yu; à ña fwa moli nu ūsum nu kemwu.

30 À el tiu luñsel: à el som à sis el la nu in prison, nu ke el fwa moli ma lal.

31 À ke kutu sin met kulanšap wi el elos liye ina oru, elos pakomutu ma lulap, à elos tuku à fwak nu sin leum lalos ma nu kemwu ma oru.

32 Na leum lal, tuk ke el pañolmu, el fwak nu sel, We kom met kulanšap koluk si, ña nunok munas nu ūsum nu kemwu ma luk, koin es ūsumwe mol, tu kom siyuk sik: 33 ya tiu mwo tu kom ouyape pakomutun met kulanšap wi yum; oanu ña pakomutom?

34 À leum lal el koskusok, à asalañ nu sin met me kopur, nu ke el moli nu kemwu ma lal.

35 À ou iñi Papa tumuk in kosao el fwa oru ouyape nu ūsumwos, komwos fwin tiu nunok munas inšiumwos

ke ma koluk met liumwos
oru.

SAPTER 19.

A MA te oru, ke Jisus el kaskas ma iñi tari, el fwas liki an Galili, à tuku nu kutenu an Judea likin yeno Jordan ; 2 à met pus-pis tukeni elos fwas tukol; à el akkei elos la iñó.

3 Met Farisi elos pe tuku nu yurol, in srifwe'l, à siyuk sel, Ya oul ku tiu oul tu met sisla mutan kiel ke ma nu kemwu ?

4 À el tupokoañ à fwak nu selos, Ya komwos tiu rid, tu el šu orala ke mutamwauk, el oralos mogul si à mutan si, 5 à fwak, Tu ou iñi met el fwa filiye papa à nine, à el fwa fwalseni kiin natu : à eltal fwa ikwe šenu ?

6 Ke ma iñi tuko eltal tiu luo, tu ikwe šenu. Tu ou iñi ma God el fwalseni, lela met in tiu eselik.

7 Elos fwak nu sel, Ke ma iñi efwo ku Moses el sap in ūn me ūn lun sisila, à in sis el la ?

8 El fwak nu selos, Moses el oru ma iñi nu ūmwos in sisla kiin nutumwos tu upala inšiumwos : à ma tiu ou iñi ke mutamwauk nu iñi.

9 À ña fwak nu ūmwos,

El šu fwa sisla kiin natu, el fwin tiu kosro, à fwa mari sienu, el orek kosro : à el šu mari el šu sisila, el orek kosro.

10 Met tumal lutlut elos fwak nu sel, Fwin ou iñi ke mogul à kiin natu, tiu mwo in mari.

11 À el fwak nu selos, Nu kemwu koflanu es kas si iñi, elos mugenu El aši nu ke mao.

12 Tu kutu met yunuk, ma ou iñi ke elos isūsla inšien nine : à kutu yunuk, ma met orek ke yunuk : à kutu yunuk šu ūfwanu orek yunuk ke togusai in kosao. El šu ku in es ma iñi, lela lun es.

13 ¶ Na utuk nu yurol kitin tulig, tu El fwa filiye paul on fwelos, à pre : à met lutlut elos kaiyuk nu selos.

14 À Jisus el fwak, Lela kitin tulig in fwas nu yuruk, à tiu sipa'loswot ; tu sin ma iñi togusai in kosao.

15 À el filiye paul fwelos, à som liki.

16 ¶ À liye, sie tuku à fwak nu sel, Met Luti Mwo-wo, Mea mwo ña oru, tu fwa luk mol ma patpat ?

17 À el fwak nu sel, Efwo kom ku pañpañ ña Mwo ? tu siewunu mwo, God mugenu : à kom fwin

luñšom ilyuk nu yin mol, flanu oru ma iñi ; à God el liauñ oul payi.

18 El fwak nu sel, Oul šu ? Jisus el fwak, Nik kom akmus, Nik kom kosro, Nik kom pusupas, Nik kom kikiap, 19 Oru mwo nu sin papa tumom à nine : à Kom luñšom met lom oanu kom sifwanu.

20 Met fwus si el fwak nu sel, Ma nu kemwu ma iñi ña oru ke ña tulig nu iñi : pia kutu fwos ?

21 Jisus el fwak nu sel, Kom fwin luñšom oru šummosmos lanu, fwasot kukanin ma lom, à šuñ nu sin met sigasrup, à fwa kwanin tatü lom os in kosao : à fwasu fwas tukuk.

22 À ke met fwus si loñ kas si iñi, el šom asor : tu ma puspis ma lal.

23 Na Jisus el fwak nu sin tumal lutlut, Payinu ña fwak nu šumwos, Tu upa lanu met gasrup ilyuk nu in kosao.

24 À siefwil pe ña fwak nu šumwos, Tu kamel el fwas sasla mutun nilel fusesas liki met gasrup in ilyuk nu in togusaï lun God.

25 Ke met tumal lutlut elos loñ, elos lut ma lulap, fwakañ, Fwin ou iñi, ka šu ku in mol ?

26 À Jisus liye elos, à fwak nu selos, Metu elos ko-

flanu oru ma iñi ; à God el ku in oru ma nu kemwu.

27 Na Piter el tupokoañ à fwak nu sel, Liye, kem filiye ma nu kemwu lumem, à fwas tukum ; fuka ma lumem ke ma iñi ?

28 À Jisus el fwak nu selos, Payinu ña fwak nu šumwos, Tu komwos šu fwas tukuk ke siefwil isüsla, ke Mwen nutin met el fwa mutu fwin me muta mwowo si lal, komwos pe fwa mutu fwin me muta sie-ñul-luo, nununku sruf sie-ñul-luo lun Israel.

29 El a šu filiye lomwu, à lel, à loul, à papa, à nine, à kiün natu, à tulig, à fwalu, ke ek, el fwa es kais sie-fok ka, à fwa mutu in mol ma patpat.

30 À met puspis masi meta elos fwa masi tuko ; à masi tuko elos fwa masi metat.

ŠAPTER 20.

TU togusaï in kosao oanu met kato si, šu šom okutue in šulšul met in orek in ima fain si lal.

2 À ke el papani nu sin met orekma in mol penni si len si, el sipa'loswot nu in ima fain si lal.

3 À ke akurun auu si aktolu el šom, à liye kutenu tu mwul niin kutakot.

4 Ä el fwak nu selos, Komwos ſom pe nu in ima fain si, ä oanu ma payi ña fwa mol nu ſumwos. Ä elos ſomla.

5 El ſifwil pe ſom ke akurun auu akonkos ä akeu, ä oru ouyape.

6 Ä ke akurun auu aksie-ñul-sie el ſomla, ä ko-noiok kutenu tu mwul, ä fwak nu selos, Efwo komwos ku tu mwul iñi len fon si?

7 Elos fwak nu sel, Tu wañin met painmu nu ſes. El fwak nu selos, Komwos fwasot pe nu in ima fain si; ä ña fwa moli nu ſumwos ma payi.

8 Ä ke eukela, leum lun ima fain si el fwak nu sin met tutafpo lal, Kom pañonmu met orekma, ä ſuñ me mol nu selos, mutamwauk ma tuko nu meta.

9 Ä ke elos tuku ſu aku-run auu aksie-ñul-sie, elos kemwu es penni si.

10 Ke masi meta tuku, elos nunku mu tu elos es yok liki; ä elos kemwu es pe penni si.

11 Ä ke elos es, elos tor-kaskas nu ke met kato, 12 fwakañ, Met iñi tuk elos orek ma auu si, ä kom oru nu selos akfwolye nu ſes, ſu wis ma toas len fon si ä ke fwol.

13 Ä el tupokoañ nu sin sie selos, ä fwak, Kawuk, ña tiu sito nu ſum: ya kom tiu papani nu sik ke penni si?

14 Ès ma lom, ä fwasot: ña luñsik ſuñ nu sin masi tuko ou nu ſum.

15 Ya tiu payi nu sik in oru oanu ña luñsik ke ma luk? Ya mutom koluk tu ña mwo?

16 Ou iñi masi tuko fwa metla, ä masi meta fwa tuk-la: tu ma puspis pañonmu, ä ma pu ſulula.

17 ¶ Ke Jisus el fwasyuk nu Jerusalem el wis met sie-ñul-luo lutlut muku in inganek ä fwak nu selos, 18 Liye, kut fwasyuk nu Jerusalem, ä Mwen nutin met a fwa tukakinyukyuk nu sin met tol fulat ä nu sin met ſim, ä elos fwa otela lun mas.

19 Ä elos fwa esalañ nu sin Met pegan in aknunta, ä popo, ä in uni'lye on ke ſak-ſiñ sugo: ä ke len si aktolu el fwa ſiefwil molyuk.

20 ¶ Na nine kiin tulig nutin Zebedi mwen luo na-tal oelul, el sinak, ä siyuk kutu ma nu sel.

21 Ä El fwak nu sel, Mea kom luñšom? El fwak nu Sel, Orauñ tu mwen luo nutig eltal fwa mutu, sie on la pom leyut ä sie on la pom lesi, in togusai lom.

22 Å Jisus el tupokoañ ä fwak, Komwos nikin ma komwos siyuk. Ya komwos ku in nim kup si ña nimnim lu, ä in baptaisla ke sie baptais ña wi baptaisla ka? Elos fwak nu sel, Kut ku.

23 Å el fwak nu selos, Aok, komwos fwa nim kup luk, ä baptaisla ke sie baptais ma ña wi baptaisla ka: ä in mutu on la pouk leyut, ä on la pouk lesi, tiu ma luk in ašiot, tu ma lalos su Papa tumuk akou.

24 Å ke ma sie-ñul loñ, elos mulat nu sin met tainu-l leluo.

25 Å Jisus el pañolos mi, ä fwak, Komwos etu tu leum lun Met pegan elos oru oanu leum nu selos, ä elos su fulat elos suñ me sap nu selos.

26 Å fwa tiu ou iñi yuromwos; ä el su luñsi met fulat yuromwos, lela lun met tutafpo lomwos; 27 ä el su luñsi met leum yuromwos, lela lun met foko lomwos.

28 Oanu Mwen nutin met el tiu tuku tu met oru nu sel, ä el oru nu sin met, ä in suñ mol lal in moli met pus-pis.

29 ¶ Å ke elos somla liki an Jeriko, met puspis tukeni elos fwas tukol.

30 Å liye, met luo kunla muta eltal mutu pupanek,

ke eltal loñ tu Jisus el fwas alukela, eltal wowoyuk, fwakañ, O Leum, Mwen nutin Devid, pakoinutetalu.

31 Å met puspis tukeni elos kaiyuk nu seltal, tu eltal in misla: ä eltal wowoyuk yokliki, fwakañ, O Leum, nutin Devid, pakomutetalu.

32 Å Jisus el tu, ä pañ-loltal, ä fwak, Mea komtal luñsomtal tu ña fwa oro nu sumtal?

33 Eltal fwak nu sel, Leum, ketal kenu mutetal in ñutalik.

34 Å Jisus el pakomutu, ä kalye mutaltal: ä kitin misiñi eltal liye, ä eltal fwas tukol.

SAPTER 21.

A KE elos fwas apkurun nu Jerusalem, ä tuku nu yin Betfeš, nu fwin eol Olifs, ña Jisus el sipaot met lut-lut luo, 2 fwakañ nu seltal, Fwasot nu yin sisik met mutu we ye mutomtal, ä kitin misiñi komtal fwa konioik ass sugo kopuri, ä kolt wi el: tulala, ä usi nu yuruk.

3 Å met sinu fwin siyuk nu sumtal kutu, komtal a fwak, Leum el enen eltal; ä kitin misiñi el fwa sipe'lta mu.

4 Elos oru ma iñi nu ke-

mwu, tu in orek ma payi ma met palu kaskas, fwakañ, 5 Komwos fwak nu sin an nutin Saion, Liye, Togusa lom el tuku nu yurom, moñ-fusas, à mutu on fwin ass, à kolt tulig nutin ass.

6 Á met lutlut eltal šom, à oru oanu Jisus el šapkin nu seltal, 7 à usi ass, à kolt, à filiye yuortal nuknuk lalos, à elos fili'lye fwe.

8 Á met puspis lanu tukeni elos lakunalik nuknuk lales inganeku; à kutenu pokilešak ulin šaku, à takunalik oaoot ineku.

9 Á met puspis tukeni šu fwas met, à šu fwas tuk, elos woywoyuk, fwakañ, Hosana nu sin Mwen nutin Devid! Inši mwovo el šu tuku in él Leum, Hosana in fulat liki nu kemwu!

10 Á ke el tuku nu in Jerusalem, nu kemwu in siti elos rarrar, fwakañ, Šu iñi?

11 Á met puspis tukeni elos fwak, El iñi met palu lun Nazaret fulun an Galili.

12 ¶ Á Jisus el utiuk nu in imwen tempel sin God, à sis elos la nu kemwu šu kutakot à mol in imwen tempel, à topkakunla tebue lun met ayaol muni, à me mutu lun met kutakot mwulioa.

13 Á el fwak nu selos, Ma

simisla, Pañpañ lom luk Imwen pre; à komwos orala mao inluf lun met pusupas.

14 Á met kun à met ul elos tuku nu yurol in imwen tempel; à el akkei elos la.

15 Á ke leum tol à met šim elos liye kutu ma šokuruk ma el oru, à tulig elos tuñ-wot in imwen tempel! à fwakañ, Hosana nu sin Mwen nutin Devid! elos sruña lanu, 16 à fwak nu sel, Ya kom loñ ma elos fwak? Á Jisus el fwak nu selos, Aok: ya komwos tiu rid, Kom orek on payi ke olin kitin tulig à sromsrom?

17 Á el fwas lukelos, à šom liki siti nu Beteni; à el on nu we.

18 ¶ Á lutue, ke el foloko nu siti, el musinsral.

19 Á ke el liye šak fig sugo pupaneku, el fwas nu ka, à konoik tu wañinu ma on wulo, à sra mugenu, à el fwak nu ke mao, Lela fwako lun tiu kapak on wulo nu tuk ma patpat. Á kitin misiñi šak fig masla.

20 Á ke met lutlut liye, elos lut, fwakañ, Efwo ku safuk šak fig masla!

21 Jisus el tupokoañ à fwak nu selos, Payinu ña fwak nu šumwos, Komwos fwin lalalfuñi, à tiu silalalfuñi, komwos a fwa tiu ma iñi nu ke šak fig mugenu,

tu komwos ouyape fwin fwak nu ke fwin eol si iñi, Kom fwala moklula in putatla nu inwea, ma fwa oru.
 22 Á ma nu kemwu komwos siyuk ke pre, lalalfuñi, komwos fwa es.

23 ¶ Á ke el tuku nu in inwen tempel, leum tol á met elder lun met elos tuku nu yurol ke el luti, á fwak, Ma ya sap si kom orek makin? á su siot nu šum sap si iñi?

24 Á Jisus el tupokoñ á fwak nu selos, Na pe siyuk šumwos sie mao, komwos fwin fwak nu sik mao, na fwa ore pe nu šumwos ma sap si na orek makin.

25 Tu ya baptais lun Jon? in kosaoe mi, ku yurin metu? Á elos tukeni asiuski, fwakañ, Kem fwin fwak, In kosaoe mi; El a fwa siyuk nu šes, Efwo komwos ku tiu lalalfuñol?

26 Á kem fwin fwak, Ma yurin met mi; kem ſañeñ sin met; tu elos nu kemwu nunku mu Jon el met palu.

27 Á elos tupokoñ nu sin Jisus, á fwak, Kem koftamu fwak. Á el fwak nu selos, Na pe tiu fwak ma ya sap si na oru ma iñi.

28 Á mea komwos nunku? Mwen luo nutin met si; á el tuku nu yurin masi meta, á fwak, Mwen, fwasot orek-

ma misiñi in ima fain si luk.

29 El tupokoñ á fwak, Na tiu som; á tuko el auliyuk, á som.

30 Á el tuku nu yurin masi akluo, á el fwak ouyape. Á el tupokoñ á fwak, Ao, leum; á el tiu som.

31 Ka su seltal iñi oru oanu papa el luñsel? Elos fwak nu sel, Masi meta. Jisus el fwak nu selos, Payinu na fwak nu šumwos, Tu met rošo á met kosro elos iliyuk nu in togusai lun God met á komwos tuk.

32 Tu Jon el tuku nu yuromwos nu inganek lun ma payi, á komwos tiu lalalfuñol; á met rošo á met kosro elos lalalfuñol: á komwos, ke komwos liye, tiu auliyuk tuk, tu komwos fwa lalalfuñol.

33 ¶ Komwos loñ sienu pupulyuk: Sie met kato su eoki ima fain si, á orek kolkol apneni, á pukpuk ma fulüye wain lü, á muša ni yin ſan met, á sipauñ kutu met kato in liauñ á el som nu yin lulisla.

34 Á ke pal si fwako akuran tuku, el sipala met kulanšap lal nu sin met kato, tu elos fwa es fwako ka.

35 Á met kato elos es met kulanšap lal, á popo sie, á uniye sie, á tuñal sie.

36 Siefwil pe, el sipala kutenu met kulansap pus liki meta: à elos oru nu selos ouyape.

37 À, o-tuk, el sipala nu selos mwen natal, fwakañ, Elos a fwa sunakin mwen nutig.

38 À ke met kato elos liye mwen, elos tukeni kaskas, El iñi met mwol: fwasu, lela kut in uni'lye, à lela kut srukie es ma lal.

39 À elos sruki'lye, à sis ella liki ima fain si, à uni'lye.

40 Tu ou iñi ke leum lun ima fain si tuku, mea el fwa oru nu sin met kato iñó?

41 Elos fwak nu sel, El a fwa un'elosi kolukla met koluk iñó, à el a fwa suñ ima fain si nu sin kutenu met kato, su fwa oru nu sel fwako ke pal fwol si.

42 Jisus el fwak nu selos, Ya komwos tiu rid in ma simisla, Eot si ma met muña sisila, eot si iñi on fwin siufwin sumwosrik in eot: ma iñi ma Leuin oru, à ma šokuruk in mutas?

43 Tu ou iñi ña fwak nu sumwos, God el fwa esla togusai lal liki komwos, à suñ nu sin mutun fwalu ma orek fwako ke.

44 À el su fwa putatla on fwin eot si iñi fwa mišalšalu: à on fwel su eot si iñi fwa putatla, mao fwa ililye nu ma sisik.

45 À ke leum tol à met Farisi elos loñ pupulyuk lal, elos etu tu el kaskas nu ke elos.

46 À ke elos šuk in sruki'lye, elos ſañeñ met puspis tukeni, tu elos es el met palu.

SAPTER 22.

A JÍSUS el siefwil tupo-koañ à kaskas nu selos in pupulyuki, à fwak, 2 Togusañ in kosao oanu sie togusa, su orek mari lun mwen natal, 3 à sipala met kulansap lal in pañolos mi su sulkakin met nu ke akonkon: à elos sañes tuku.

4 El siefwil sipaot kutenu met kulansap, fwakañ, Orauñ nu selos su sulkakin, Liye, ña akou me moño nuk tari; kauu mogul luk à puspisinu luk elos uniye tari, à ma nu kemwu ako: fwasu nu ke akonkon.

5 À elos mu mansis, à somla, sie nu ke ima si lal, sie nu ke me kitakot lal: 6 à kutenu selos elos es met kulansap lal, à orek ma koluk lanu nu selos, à onelosi.

7 À ke togusa el loñ, el koskusok: à el sipaot met meun lal, à onelosla met ak-mus iñó, à furreuk siti selos.

8 Na el fwak nu sin met kulansap lal, Akonkon ako,

ā elos ſu ſulkakin met tiu inwo.

9 Tu ou iñi komwos fwasot nu inganek, ā ma nu kemwu komwos konoiok, ſu-loimu nu ke akonkon.

10 Ā met kulanšap iñi elos ſoim nu inganek, ā eseni nu keinwu ma elos konoiok, ma mwo, ā ma koluk; ā pus metu tari wi el nu ke akonkon.

11 Ā ke togusa el tuku in liye'los ſu wi el, el liye met si wañin nuknuk in akonkon el nukomañ.

12 Ā el fwak nu sel, Kawuk, efwo kom ku tuku nu yinu, tiu nukomañ nuknuk in akonkon? Ā el tiukas.

13 Na togusa el fwak nu sin met kulanšap, Kopuri-lye paul ā nial, ā wis el la, ā sisla nu yin los liki losu: yin a tuñnu ā ñañorñor.

14 Tu ma puspis pañon mu, ā ſuloila ma pu.

15 ¶ Na met Farisi ſom, ā elos tukeni kaskas fuka elos fwa akfosye'lak ke kaskas.

16 Ā elos ſipaot nu yurol met tumalos lutlut, oelulos met Herod fwakañ, Met luti, kem etu tu kom payi, ā luti inek lun God payinu, ā kom tiu kolak sin met; tu kom pulesu morin metu.

17 Tu ou iñi kom fwak nu ſes, Mea kom nunku? Oul

ku tiu oul, in ſuñ takmu nu sin Sisar?

18 Ā Jius el etu ina koluk lalos, ā fwak, Mwoſounkas, efwo komwos ku ſrifwe yu?

19 Luti nu sik muni takmu. Ā elos wis nu yurol penni si.

20 Ā el fwak nu selos, Mutun ſu iñi, ā ſimisyukla?

21 Ā elos fwak nu sel, Lun Sisar. Na el fwak nu selos, Tu ou iñi oru nu sin Sisar ma lun Sisa, ā nu sin God ma lun God.

22 Ke elos loñ, elos lut, ā fwas luk el, ā ſomla.

23 ¶ Len si iñi met Sad-dusi, ſu fwak wañinnu ma ſiefwil molyuk, elos tuku nu yurol, ā siyuk sel, 24 fwakañ, Met luti, Moses el fwak, Met si fwin miši, wañin tulig natu, met lel el fwa mari mutan kiel, ā oreuk fute lun met lel.

25 Ā umet tamulel itkos mutu yuros: ā masi meta, ke el mari ſie mutan, el miši, ā wañin fute, el likiye mutan kiel nu sin met lel:

26 Ouyape masi aktluo, ā aktolu, nu ke akitkos.

27 Ā tukolos nu kemwu mutan el miše pe.

28 Tu ou iñi, pal si ke ſiefwil molyuk, lun ſu mutan si iñi ke met itkos? tu elos nu kemwu es el.

29 Jius el tupokoañ ā

fwak nu selos, Komwos sito, tiu etu ma Simisla, à tiu etu ku lun God.

30 Tu ke siefwil molyuk elos tiu mari, à tiu šuñ in mari, tu elos oanu lipufon lun God in kosao.

31 À ke siefwil molyuk lun met miši, ya komwos tiu rid ma God el kaskas nu šumwos, fwakañ, 32 Na God lun Ebream, à God lun Aisaak, à God lun Jekob ? God el tiu God lun miši, tu lun mol.

33 À met puspis tukeni ke elos loñ *ma ini*, elos kakšak ke ma lutlut lal.

34 ¶ À ke met Farisi loñ tu el orek met Saddusi in misla, elos tukeni mutu.

35 Na sie selos, met manu, el siyuk sel, srifw'el, 36 Met lutu, ka ſap ſu yok in manu ?

37 Jisus el fwak nu sel, Kom luñšom Jeofa God lom ke inšium kemwu, à ke in ūnum kemwu, à ke in nun-kom kemwu.

38 Ma si iñi masi meta à ma yok ke ſap.

39 À masi akluo ouyape, Kom luñšom met lom ou kom ſifwanu.

40 On fwin ma ſap luo iñi srripsrip ma nu kemwu manu à palu.

41 ¶ À ke met Farisi elos tukeni mutu, Jisus el siyuk selos, 42 fwakañ, Mea ko-

mwos nunku k'el Kraist ? el inwen nutin ſu ? Elos fwak nu sel, Nutin Devid.

43 El fwak nu selos, Na fuka Devid in ūn pañpañ el Leum, fwakañ, 44 Jeofa el fwak nu sin Leum luk, Kom mutu on le pok leyut, nu ke pal si ña orek lokwalo lom me laño ye niuum ?

45 Na Devid el fwin pañpañ el Leum, fuka el inwen natal ?

46 À wañin met ku in tupo koañ nu sel sie kas ; wañin met pulaik in siyuk sel kutu ma, len si iñi nu tuk.

ŠAPTER 23.

NA Jisus el fwak nu sin met puspis tukeni, à nu sin met tumal lutlut, 2 fwakañ, Met ſim à met Farisi elos mutu fwin niin mutu lun Moses : 3 tu ou iñi ma nu kemwu ma elos ſap komwos in liauñ, komwos liauñ à oru ; à komwos tiu oru oanu elos oru : tu elos fwak, à tiu oru.

4 Tu elos polñuni enu toas, à toas ke utuk, à filiye fwin pišin metu ; à elos tiu luñši moklôla mao ke sugo kufin paulos.

5 À ma nu kemwu ma elos oru, elos oru tu met in liye : elos orek ma failakteri ſralap lalos, à orek ma lułap ſiskin nuknuk lalos, 6 à elos

luñselos mutu ye op niin kofwo, à niin mutu lun leum in lolñok, 7 à paiñ niin kitakot, à met in pañnolos, Rabbai, Rabbai.

8 Á komwos tiu pañon komwos Rabbai: tu sie met luti lomwos, Kraist; à komwos nu kemwu met lili.

9 Á wañin met komwos pañon papa tumomwos on fwalu: tu sie Papa tumomwos, šu in kosao.

10 A komwos tiu pañon komwos met luti: tu sie Met luti lomwos, Kraist.

11 Á el šu yok liki nu kemwu yurumwos, el fwa met kulansap lomwos.

12 Á el šu kaifwaf nunku, fwa foroti; à el šu siswanu fwilpap, fwa mwo oiyé.

13 ¶ We nu šumwos, met sim à met Farisi, mwošounkas! tu komwos kaliye togusai in kosao ye mutun metu: tu komwos tiu ilyuk nu we, à komwos tiu lela elos in ilyuk šu fwas nu we.

14 We nu šumwos, met sim à met Farisi, mwošounkas! tu komwos kanaosla lom sin kotin mas, à tu kiapun pre lulis: tu ou iñi komwos es lusla lulap.

15 We nu šumwos, met sim à met Farisi, mwošounkas! tu komwos mutatu apneninu mwea à fwalu in orek sie in forla; à ke ko-

mwos oru, komwos ora'l tulig nutin hell ka luo nu šumwos.

16 We nu šumwos, met atol kun, šu fwak, el šu fulak ke imwen tempel, mansis; à el šu fulak ke gol lun imwen tempel el fwa mol.

17 Met lalfon, à met kun! ka šu yok liki, gol, ku imwen su orek gol in mwole?

18 Á, el šu fulak ke län, mansis; à el šu fulak ke kiše ma on fwe, el fwa mol.

19 Met lalfon, à met kun! ka šu yok liki, kiše, ku län šu orek kiše in mwole?

20 Tu ou iñi el šu fulak ke län, el fulak ke mao, à ke ma nu kemwu on fwe.

21 Á el šu fulak ke imwen tempel fulak ke mao, à ke El šu mutu lü.

22 Á el šu fulak ke in kosao, fulak ke niin mutu lun God, à ke el šu mutu fwe.

23 We nu šumwos met sim à met Farisi, mwošounkas! tu komwos mol masi aksienul ka orun, à anis, à kumin, à tiu oru ma yok kutu ke manu, ke nununku, ke pakoinutu, à ke lalalfuñi: mwo komwos oru ma iñó meta, à tiu sisla ma iñi tuko.

24 Komwos met atol kun! šu nomosol kitin mwet sisik, à igumnu kaka sisik kosro kamel.

25 We nu ſumwos, met ſim, a met Farisi, mwoſounkas! tu komwos oru nasnas likin kup si a pulet si, a lü elos tiñtiñinu ma koluk a ma ſilolel.

26 Farisi kun! met kom orek nasnas luin kup si a pulet si, tu lik elos fwa nasnas ouyape.

27 We nu ſumwos, met ſim a met Farisi, mwoſounkas! tu komwos oanu inkulyuk fwosfwos, aok oanu ma mwovo lik, a lü tiñtiñinu sri in mas, a ſipoklot lanu.

28 A komwos ouyape lik oanu ma payi nu ſin metu, a inſiumwos tiñtiñinu ma mwoſounkas a ma koluk lanu.

29 We nu ſumwos, met ſim a met Farisi, mwoſounkas! tu komwos muña inkulyuk lun met palu, a oru mwolanu inkulyuk lun met payi, 30 a fwak, Kem fwino mutu in len lun papa tumus, kem tui oelulos in es san met palu.

31 Ou iñi komwos naet lo nu ſumwos, tu komwos tulig natalos ſu uniye met palu.

32 Na komwos nakla tupin sigasok lun papa tumomwos.

33 Komwos serpent, a fwiſ lun faiper! fuka komwos a fwas liki sisila nu in hell?

34 Ke ma iñi, liye, na ſipaot nu ſumwos met palu,

a met lalmetmet, a met ſim: a kutu selos komwos fwa uniye a uni on ke ſaksiñ ſugo; a kutu selos komwos onel in lolñok lomwos, a kolyai in siti nu in siti.

35 Tu sa payi nu kemwu kaki nu fwalu fwa tuku nu fwomwos, san Ebel mi met payi nu ke san Zakaraias mwen nutin Barakaias, ſu komwos uniye in maslon imwen tempe a lāñ.

36 Payinu ña fwak nu ſumwos, Ma nu kemwu ma iñi fwa tuku nu fwin fwil si iñi.

37 O Jerusalem, Jerusalem, ſu uniye met palu, a tuñla-los ſu ſipeyuk mi nu yurum, fuka pal pupſis ña luñſik ſifweni tulig nuton, oanu mwonyen el ſifweni trokrok natu ye paul, a komwos ſi- luñſi!

38 Liye, lom ſum on wañin karwuñnye.

39 Tu ña fwak nu ſumwos, Komwos a fwa tui liye yu nu tuk, nu ke komwos fwak, Insi mwovo el ſu tuku in el Leum.

ŠAPTER 24.

A JISUS el ſom, a fwas liki imwen tempel: a met tumal lutlut elos tuku in lutu nu sel inte im ke imwen tempel.

2 A Jisus el fwak nu ſelos,

Ya komwos tiu liye ma nu kemwu ma iñi? Payinu ña fwak nu šumwos, An si iñi a fwa wañin eot si on fwin sie eot, ma a fwa mogukla nu kemwu.

3 Ā ke el mutu on fwin eol Olifs, met lutlut elos tuku nu yurol muku, fwakañ, Lute nu šes, pal ya si ma iñi a fwa oru? a mea akulin ke kom tuku, a ke safla fwalu?

4 Ā Jisus el tupokoañ a fwak nu selos, Komwos sis-mouk tu met tiu kiape komwos la.

5 Tu ma puspis fwa tuku in ēk, fwakañ, Na Kraist; a elos fwa kiapala met puspis.

6 Ā komwos fwa loñ meun, a kušan meun: liauñ tu komwos tiu fosña: tu ma nu kemwu iñi te oru met, a safla šumwe tuku.

7 Tu met fwal si tuyuk lain sie met fwal, a togusai lain togusai: a a fwa sral, a lolo, a fwalu rarrar, in kutu an.

8 Ma nu kemwu iñi mutamwauk in ašor.

9 Na elos fwa es komwos-yuñ in akkolukye komwos, a a fwa uni komwosye: a fwal nu kemwu fwa sruñe komwos ke ēk.

10 Ā na ma puspis fwa tugulkul, a sie fwa tukakunak sie, a sie fwa sruñu sie.

11 Ā met palu puspis sito fwa tuku, a fwa kiapala met puspis.

12 Ā tu os nu ma koluk, luñ lun met puspis fwa musis kutu.

13 Ā el ſu oru mwo nu ke safla, el iñi fwa mol.

14 Ā mwo ſaſu iñi lun to-gusai fwa sulkakin in fwal e nu kemwu ke ma lo an nu kemwu: a na safla a fwa tuku.

15 Tu ou iñi, ke komwos fwa liye ma koluk lanu lun ma kanaos lanu, ma Daniel met palu el fwak, tu yin mutal (el ſu rid, lela lun etu:) 16 na lela elos ſu mutu in Judea in kasus ſom nu fwin eola.

17 Lela el ſu on fwin ma-non lomwu tiu tuku fwuni in es kutu ma likin lom sel.

18 Ā el ſu mutu in ima si tiu foloko in es nuknuk lal.

19 Ā we koluk nu selos ſu putete, a nu selos ſu ſuñ titi in len iñio!

20 Ā pre tu komwos tiu kasus ſom ke pal musis, a ke len sabbat: 21 Tu na fwa fosñala ma lulap, oanu met tiu liye ke mutamwauk fwalu nu iñi, mo, a nu tuk.

22 Ā fwin tiu oru len iñio ma fototo kutu, wañin nu ikwe in mol: a ke met ſulula len iñio orani in fototo eni kutu.

23 Na kutenu met fwin fwak nu ſumwos, Liye, Kraist iñi, ku iñō; komwos tiu lalalfuñi.

24 Tu Kraist sito fwa tuku, à met palu sito, à elos fwa lutí akul lulap à ma ſokuruk; tu ou iñi, fwin ku, elos fwa kiapala met ſüla.

25 Liye, ña fwak nu ſumwos met.

26 Tu ou iñi elos fwin fwak nu ſumwos, Liye, El os yin mesis: komwos tiu ſom: Liye, El os in fokil lukma; komwos tiu lalalfuñi.

27 Tu oanu ſarom tuku yin fwatu ſikyuk we, à ſarom romla yin fwatu tili we; ouyape ke Mwen nutin met el fwa tuku.

28 Tu yin kolak on we, an si iñi, mwon igel elos fwa tukeni ſokſok.

29 Kitin misiñi tuko ke foñia lanu in len iñō fwatu fwa losla, à malem tiu ſuñ kalem lal, à itu elos fwa putatla in kosaoe mi, à ku in kosao elos fwa kususus.

30 Á na akul lun Mwen nutin met fwa ſikmi in koſaoe mi: à na ſruf nu ke mwu fwalu elos aſor, à elos fwa liye Mwen nutin met el tuku in pukunieñ in kosao, ke ku à ma mwowo ma lulap.

31 Á El fwa ſipala lipufon lal ke pusren ugug lulap; à elos fwa eseni met ſüla lal yin eñ akos mi, yin tafwun kosa iñō mi nu tafwun kosa iñi.

32 Iñi lutlut pupulyuk ke ſak fig: ke le ſak laſ ſruk maños, à ſra ſrúnak, komwes etu akurun pal fwol.

33 Á ouyape, ke komwos fwa liye ma nu kemwu ma iñi, komwes etu tu apkurun nu mutun oaoa.

34 Payinu ña fwak nu ſumwos, Fwil si iñi tiu alfuk-fukla nu ke ma nu kemwu ma iñi orek tari.

35 Kosao à fwalu fwa wañinla, à kaskas luk tiu wañinla.

36 ¶ Á len si iñō à anu si wañinu met etu, à tiu lipufon in kosao, tu Papa tumuk mugenu.

37 Á oanu len lun Noa, à ouyape ke Mwen nutin met el fwa tuku.

38 Tu oanu len met ſaloñla tuk, elos moño à nim, mari à ſuñ in mari, nu ke len si Noa el ſroauk nu fwin oaku, 39 à elos tiu etu, nu ke ſaloñla tuk, à es elos la nu kemwu; ouyape ke Mwen nutin met el fwa tuku.

40 Na met luo mutu in ima si; esla sie, à filiye sie.

41 Mutan luo ilye ke me ilil si; esla sie, à filiye sie.

42 ¶ Tu ou iñi šano; tu komwos tiu etu auu ya si Leum lom a tuku.

43 Ā komwos etu ma iñi, tu met kato in lomwu el fwino etu la auu ya si met pus a tuku, el fwa šano, à tiu fulela lom sel in misala.

44 Tu ou iñi komwos in ako pe, tu ke auu si komwos tiu nunku, Mwen nutin met el a tuku.

45 Na šu met kulansap payi à lalmetmet, šu leum lal ora'l lun fwa'l nu ke kwanun lom sel, in šuñ me moño nelos ke pal fwol si ?

46 Inši mwovo met kulansap iñō, šu leum lal, ke el tuku, el fwa konoilok in oru ou iñi.

47 Payinu ña fwak nu šumwos, tu el fwa ora'l lun fwa'l ke ma nu keinwu ma lal.

48 Ā met kulansap koluk iñi el fwin kaskas inšiel, Leum luk patlanu in tuku ; 49 à el mutamwauk in popo kutenu met kulansap wi, à oelulos met sruï in moño à nim ;

50 Leum lun met kulansap iñi el fwa tuku in len si ke el tiu šano'l, à in auu si ke el tiu etu, 51 à el fwa otelalik, à oru ma lal wi met mwošounkas : yin a fwa tuñnu à ñañorñor in mwusi.

SAPTER 25.

NA togusaï in kosao fwa oanu mutan šieñul šu tiu etu met, šu es lam lalos, à šom in šun met pusla.

2 Ā limikos selos lalmetmet, à limikos lalfon.

3 Elos šu lalfon es lam lalos, à tiu es oil oelulos.

4 Ā lalmetmet elos es oil in maše wi lain lalos.

5 Ke met pusla patla in tuku, elos nu kemwu metkel à motul.

6 Ā ke infulwin foñ elos mwonak, We liye, met pusla el tuku ; komwos fwasot in sunol.

7 Na mutan nu kemwu šu tiu etu met elos tukakak, à akoala lam lalos.

8 Ā lalfon elos fwak nu sin lalmetmet, Si las kutu oil lomwos, tu lam las a kunla.

9 Ā lalmetmet elos tupokot, fwakañ, Fwin ou iñi tiu yok in las à lomwos : à mwo komwos fwasot nu yurin met kitakot, à mol ma lomwos.

10 Ā ke elos šom in mol, met pusla el tuku ; à elos šu ako ilyuk oelul nu ke mari : à mutun oaoa kauli.

11 Tuk kutenu mutan šu tiu etu met elos tuke pe, fwakañ, Leum, Leum, igasla nu šes.

12 Ā el tupokoña à fwak,

Payinu ña fwak nu šumwos,
Ña tiu ete komwos.

13 Tu ou iñi, ſano, tu komwos tiu etu len si à auu si ke Mwen nutin met el tuku.

14 ¶ Tu togusaï in kosao oanu met fwafwasyis nu yin lulisia, el pañon mu met kulanšap lal, à ſuñ ma lal nu selos.

15 Á el ſuñ nu sin sie talen limikos, à nu sin sie luo, à nu sin sie sie: nu sin met nu kemwu oanu elos etu oreye; à kitin misiñi el ſomla.

16 Na el ſu es talen limikos el ſom kukakin ma iñi, à oru talen limikos pe.

17 Á ouyape el ſu es luo, el ouyape oru luo pe.

18 Á el ſu es ſie, ſom à pukinye in foko, à mwukunla muni lun leum lal.

19 Á pat lanu tuk, leum lun met kulanšap iñi el folokla, à lolñok nu selos.

20 Á el ſu es talen limikos tuku, à usi talen limikos pe, fwakañ, Leum, kom asi nu sik talen limikos; liye, ña siefwil oru talen limikos pe.

21 Leum lal el fwak nu sel, Mwonu, met kulanšap mwo à payi: mwo ma pu kom liauñ, ña fwa orek kom in fwu ma puspis: kom ilyuk nu yin eñun lun leum lom.

22 Ouyape el ſu es talen luo tuku, à fwak, Leum,

kom asi nu sik talen luo: liye, ña siefwil oru talen luo pe.

23 Leum lal el fwak nu sel, Mwonu, met kulanšap mwo à payi: mwo ma pu kom liauñ, ña fwa orek kom in fwu ma puspis: kom ilyuk nu yin eñun lun leum lom.

24 Na el ſu es talen si tuku, à fwak, Leum, ña ete kom tu kom met upa si, kosrūni oiya kom tiu siselik, à eseni oiya kom tiu oskoilik:

25 Á ña ſañeñ, à ſom, à mwukunla talen lom in foko; liye, es lom.

26 Leum lal el tupokoña à fwak nu sel, Met kulanšap koluk à alsañes, kom etu tu ña kosrūni oiya ña tiu sise-lik, à eseni oiya ña tiu oskoilik: 27 Ke ma iñi mwo tu kom filiye muni luk nu yurin banker, à ke ña tuku ña fwa es ma luk à kute pe.

28 Tu ou iñi esla talen si luk el, à ſuñ nu sel ſu la talen sie-ñul.

29 Tu nu sin ſu kutu ma la ſuñ pe kutu, à el fwa os ma lal: à yurol mi ſu wañin ma la fwa esla ma lal luk el.

30 Á komwos sisla met kulanšap alsañes nu yin los liki losu: nu iñó fwa tuñnu à ñañorñor in mwusi.

31 ¶ Ke Mwen nutin met el fwa tuku in ma mwowo

lal, à lipufon mutual nu ke-mwu oelul, na el fwa mutu fwin niin mutu mwowo si lal: 32 à met an nu kemwu fwa tukeni mutu ye mutual; à el fwa es elos elik sie sin sie, oanu met sropu liye šip esla ſipe liki gotu: 33 À el fwa filiye ſipe on le paul leyut, à gotu on le paul lesi.

34 Na togusa el a fwak nu selos on le paul leyut, Fwasu, komwos met mwonus lun Papa tumuk, mutu yin akola nu ſumwos u-mi ke srosla walu: 35 tu ña musinsral, à komwos kiti yu me moño; ña malu, à komwos si kof nimuk: ña metša, à komwos ſuli yu yuk:

36 Ña koſluſol, à komwos si nuknuk ña nukomañ: ña mas, à komwos fwas nu yuruk à mutu: ña mutu in prison à komwos tuku nu yuruk.

37 Na met payi elos tupokot nu sel, fwakañ, Leum, kem liye kom ke kom musinsral, à kite nom ña? ku malu, à kite nimom? 38 ña kem liye kom metša, à ſuli kom yuk? ku koſluſol, à nukom kom la? 39 ku kem liye kom mas, ku in prison à tuku nu yurom ña?

40 À Togusa el a tupokoañ à fwak nu selos, Payinu ña fwak nu ſomwos, Tu oanu ke komwos oru ma iñi nu

sin sie met sisik sin ma lik komwos oru nu sik.

41 Na el a fwak pe nu selos on le paul lesi, Fwasot liki yu, komwos, met luſla, fwasot liki yu nu in e kamwul ma patpat, akola sin devil à lipufon lal.

42 Tu ña musinsral, à komwos tiu kiti yu me moño: ña malu, à komwos tiu si kof nimuk: 43 ña met ſa, à komwos tiu ſuli yu yuk; koſluſol, à komwos tiu si nuknuk ña nu oinañ: mas, à in prison, à komwos tiu tuku nu yuruk.

44 Na elos ouyape tupokot nu sel, fwakañ, Leum, ka kem liye kom kom la musinsral ña? ku malu, ku metša, ku koſluſol, ku mas, ku in prison à tiu oru nu ſum?

45 Na el tupokot nu selos, fwakañ, Payinu ña fwak nu ſumwos, Tu oanu ke komwos tiu oru nu sin sie ma sisik iñi, Tu ouyape ke komwos tiu oru nu sik.

46 À elos iñi fwa ſomla nu yin uniye ma patpat: à met payi nu yin mol ma patpat,

SAPTER 26.

A MA iñi te oru, ke Jisus el kaskas nu kemwu ma iñi tari, el fwak nu sin met tumal lutlut, 2 Komwos etu tu ke tukin len luo koſluſol alukela, à Mwen nutin

met fwa tukakinyukyuk in uniye on ke ſaksiñ sugo.

3 Na leum tol, ā met ſim, ā met elder lun met, elos tukeni nu in maslon lom sin leum tol, pañpañ Kajafas, 4 ā elos tukeni papu fuka elos fwa es Jisus ke kiapu, ā uni'lye.

5 Ā elos fwak, Tiu ke ko-fwo, tu fwin ou iñi met elos tukeni mwowon.

6 ¶ Ā ke Jisus el mutu yin Beteni, in lom sin Saimon met leper, 7 sie mutan el tuku nu yurol wis boken alabaster lun kūar mwowo si, ā el okoiya nu fwin ſiu-fwel, ke el foñyuñ moño.

8 Ā ke met tumal lutlut liye, elos siluñši lanu, fwa-kañ, Efwo ku sisla ma iñi ?

9 Tu kem ku in kitakot kūar iñi ka puspis, ā kitala nu sin met sigasrup.

10 Ke Jisus el etu, el fwak nu selos, Efwo komwos ku lokoluke mutan si ? tu el oru me orek mwowo nu sik.

11 Tu met sigasrup mutu yuromwos pal e nu kemwu ; ā ña tiu mutu yuromwos pal e nu kemwu.

12 Tu ke el okoiya kūar iñi nu fwin monuk, el ako yu nu ke ña pukpuki.

13 Payinu ña fwak nu ſumwos, Yin nu kemwu met lutti mwo ſaſu iñi in fwal nu

keinwu, elos fwa kaskas ma iñi ma mutan si iñi oru in akulinilye.

14 Na sie sin sie-ñul-luo, pañpañ Judas Iskariot, el ſom nu yurin leum tol, 15 ā fwak, Mea komwos aši nu sik, ā ña fwa asalot nu ſumwos ? Ā elos mwuleuñ nu sel muni tolñul.

16 Ā tukin palſa el ſuk pal mwo si in tukakunulak.

17 ¶ Ke len si meta kofwo lun bred tiu pulolak met lutlut elos tuku nu yurin Jisus, fwak nu sel, Oiya an kom luñšom kut in ako nu sum in moño alukela ?

18 Ā El fwak, ſom nu in siti nu sin sie met, ā fwak nu sel, Met luti el fwak, Pal ſi luk akurun iñi ; ña fwa oru alukela in lom ſum wi met tumuk lutlut.

19 Ā met lutlut elos oru oanu Jisus el luti nu selos ; ā elos ako alukela.

20 Ke eukela, El foñyuñ nu ke tebel yurin sie-ñul-luo.

21 Ā ke elos moño, el fwak, Payinu ña fwak nu ſumwos, tu sie ſumwos a tukakin yu yuk.

22 Ā elos pakomutu ma lulap, ā mutamwauk in tak-la siyuk sel, Leum, ka ſu ña ?

23 Ā el tupokoañ ā fwak, El ſu wi yu ſuſñi paul in

ale si, el iñi a tukakun yu
yuk.

24 Mwen nutin met el šom
oanu ma šimisla ke el: we
sin met šu tukakunulak
Mwen nutin met! mwo nu
sin met iñi el fwin tiu isūsla.

25 Na Judas, su tukakunu-
lak, el tupokoāñ ā fwak,
Rabbai, ka šu ña? El fwak
nu sel, Kom fwakla.

26 Ā ke elos moño, Jisus el
es bred, ā ali, ā kunšalik, ā
šuñ nu sin met lutlut, ā
fwak, Es, moño; ma iñi mo-
nuk.

27 Ā El es kup, ā šuñ kulu,
ā šuñ nu selos, fwakañ, Ko-
mwos nu kemwu numla
mao:

28 Tu ma iñi sak lun mwil-
kas šašu, ma širorla ke met
puspis in esla ma koluk.

29 Ā ña fwak nu šumwos,
Ña a tiu nim tuk fokin fain
iñi, nu ke len si ña wi ko-
mwos nim ma šašu in togu-
sai lun Papa tumuk.

30 Ā ke elos iuk sugo on,
elos šomla nu fwin eol Olifs.

31 ¶ Na Jisus el fwak nu
selos, Komwos nu kemwu
tugulkul foñ si iñi ke ña: tu
ma šimisla, Ña fwa uniye
met sropu, ā šip lun unen
elos fwaseliknu.

32 Ā tuk ke ña siefwil
molyuk, ña met komwos tuk
a fwas nu yin Galili.

33 Piter el tupokoāñ ā fwak

nu sel, Elos nu kemwu fwin
tugulkul ke um, ña tiu tu-
gulkul nu tuk.

34 Jisus el fwak nu sel,
Payinu ña fwak nu šum, Tu
foñ si iñi, met mwon sis-
kakla tuk, kom a fwa lafla-
fwekin yu pal tolu.

35 Piter el fwak nu sel, Ña
fwin wi kom nu miši, ña tiu
laflafwekin kom. Met lut-
lut nu kemwu fwak ouyape.

36 ¶ Na Jisus el oelulos
fwas nu an si pañpañ Getse-
mane, ā fwak nu sin met
lutlut, Komwos mutawun
iñi, ke ña šom nu iñó ā pre.

37 Ā el es oelul Piter, ā
inwen luo nutin Zebedi, ā
mutamwauk iñ asor ā toas
lanu.

38 Na el fwak nu selos, Nu-
nik in ašor lulap, nu ke
miši: komwos mutawun iñi,
ā wi yu šano.

39 Ā el fwas nu met kutu,
ā fokšiufwi, ā pre, fwakañ,
O Papa tumuk, fwin ku ke
ma iñi, lela kup si iñi in
fwas aliki yu wōt'fwin tiu
ou iñi, tiu ou ña luñsik, ā ou
kom.

40 Ā el fwas nu yurin met
lutlut, ā kono'elos yuk la
motul, ā el fwak nu sel Piter,
Ma ya, komwos tiu ku in
wi yu šano ke auu si?

41 Šano, ā pre, tu komwos
tiu ilyuk nu in mel: payi
ñun luñsi, ā ikwe munas.

42 El siefwilpe som pal si akluo, a pre, fwakañ, O Papa tumuk, kup si iñi tiu ku in fwas aliki yu wōt, ña fwin tiu numla, oru ou kom luñ-som.

43 A el tuku a konoi'elos yuk la siefwil motul: tu mutualos toas.

44 A el fwas luk elos, a siefwilpe somla, a pre pal si aktolu, kaskas ou meta.

45 Na el tuku nu yurin met tumal lutlut, a fwak nu selos, Tari, komwos motul nu, a moñle; liye, auu si tuku, a Mwen nutin met tukakinyukyuk nu in poun met koluk.

46 Tukakak, kut som : liye, el tuku su tukakin yu yuk.

47 ¶ Ke el kaskas iñi, liye, Judas, sie sin sie-ñul-luo, el tuku, a met puspis tukeni oelul, wis kutlas a sak, yurolos mi met tol a met elder lun met.

48 A el su tukakunulak suñ akul si nu selos, fwakañ, El su ña ñok, elnu, sruki-lye.

49 A kitin misiñi el tuku nu yurin Jisus, a fwak, Paiñ kom, Rabbai ; a ñokol.

50 A Jisus el fwak nu sel, Kawuk, kom te sika ? Na elos tuku filiye paolos fwe'l Jisus, a as al.

51 A liye, sie selos oelul Jisus asroala paul, a fwauk

kutlas, a pakal met kulansap lun met tol, a otala sral.

52 Na Jisus el fwak nu sel, Siefwil išuñye kutlas nutom nu yin on we: tu elos nu kemwu su es kutlas fwa miši ke kutlas.

53 Ya kom nunku mu tu ña tiu ku in siyuk sin Papa tumuk iñi, a el a fwa sipamu nu yuruk lipufon lišun sie-ñul-luo a yok ?

54 Fwin ou iñi fuka ma simisla payikin, tu a ma oru ou iñi ?

55 Ke auu si iño Jisus el fwak nu sin met puspis tukeni, Ya komwos fwas liki oanu nu sin met iñunyar, ke kutlas a sak in es yu ? Piñanu len ña mutu yuromwos in luti in imwen tempel, a komwos tiu sruki yu wi.

56 A ma nu kemwu ma iñi oru, tu ma simisla lun met palu fwa payikin. Na met tumal lutlut nu kemwu fwas luk el, a kaiñla.

57 ¶ A elos su sruki'lye Jisus met, elos kolol nu yurin Kaiafas met tol, yin mwolil met sim a met elder tukeni mutu.

58 A Piter el fwas tukol lüs'el la, nu in maslon lom sin met tol, a ilyuk nu we, a mutu yurin met tutafpo in liye masi tuko.

59 A met tol, a met elder,

ā mwolil nu kemwu, elos ūk met silo lainul Jisus, ou tu elos fwa uni'lye; 60 ā elos tiu konoioik: ā met silo ma puspis tuku, elos tiu konoioik sie. Ā tuko met silo luo eltal tuku, 61 ā fwak, El iñi fwak, Na ku in ka-naosla imwen tempel lun God, ā in muša mao in len tolu.

62 Ā met tol el tuyuk, ā fwak nu sel, Ya wañin nu ma kom tupokot? Mea eltal a fwak lain kom?

63 Ā Jisus el misla. Ā met tol el tupokoān ā fwak nu sel, Na fulakin kom ke God mol, tu kom fwak nu šes la payi ku sitou, kom Kraist Mwen nutin God.

64 Jisus el fwak nu sel, Kom fwakla: kute pe ña fwak nu ūsumwos, Tuko kommwos a fwa liye Mwen nutin met mutu on le paul leyut lun ku, ā tuku in pukunieñ kosao.

65 Na met tol el ūsalik nuk-nuk lal, fwakañ, El kaskas enum; efwo kem ku ūk kutenu met lo? liye, iñi kommwos loñ enum lal.

66 Mea kommwos nunku? Elos tupokoān ā fwak, El fwanaauk el a la miši.

67 Na elos ani in mutal, ā fus k'el, ā kutenu puklul, 68 fwakañ, Kraist, kom polyauk nu ūes, ū uni kom wun?

69 ¶ Ā Piter el muta liki nu in maslon lomu, ā mutan fwus el tuku nu yurin, fwakañ, Kom pe oelul Jisus luñ Galili.

70 Ā el laflafwekin ye mutalos nu kemwu, fwakañ, Na tiu etu ina kom fwaku.

71 Ā ke el fwas nu in sraumwalsis, sienu liye'l, ē fwak nu selos ū mutanu iñó, Ele pe oelul Jisus lun Nazaret.

72 Ā el siefwilpe laflafwekin ke fulakin pusupas, Na tiu etu met ūen.

73 Ā kutu pal tuk elos ūtu apkurun, tuku ā fwak nu sel Piter, Payinu kom pe sie selos; tu kas lom orek kom fwolnu.

74 Na el mutamwauk in kaskas koluk ā fulakin pusupas, Na tiu etu met ūen. Ā kitin misiñi mwon sisakakla.

75 Na Piter el esamak kas lun Jisus, ma el fwak nu sel, Kom fwa laflafwekin yu pal tolu met, mwon sisakakla tuk. Ā el fwas liki, ā tunñu tuñnu.

ŠAPTER 27.

K E lututan, met tol ā met elder lun met elos nu kemwu tukeni papu lainul Jisus in uni'lye.

2 A ke elos kopuri'lye, elos kolol la, ā wiselak nu yurol Pontius Pailat leum si.

3 Na Judas, ſu tukakunu-lak, ke el liye tu elos lus el la, el ſifwanu auliyuk, ā folokunmu ipen silver tol-nūl nu sin met tol ā met elder, 4 fwakañ, Sito sik, tu ña tukakunak sa payi. Ā elos fwak, Mea ma iñi nu ſes? kom liauñ ma iñi.

5 Ā el sisot ipen silver nu in imwen tempel, ā ſomla, ā ſifwanu lokſakla.

6 Ā met tol elos ſrukak ipen silver, ā fwak, Tiu payi tu kut filiye mao nu in tatū, tu ma iñi me mol sa.

7 Ā elos tukeni papu, ā mol iña si lun potter ke mao, in pukinye metſa.

8 Ke ma iñi ima si iñi elos pañpañ Ima lun sa, nu ke len si iñi.

9 Na payikin ma Jeremi met palu polyi, fwakañ, Ā elos es ipen silver tol-nūl, ma elos nunku me mol lal, ſu met nutin Israel elos fwak, me mol lal; 10 ā aſuñ mao in moli ima si lun potter oanu Leum el oramu nu sik.

11 ¶ Ā Jisus el tu ye mutun leum: ā leum el siyuk sel, fwakañ, Ya kom Togusa lun met Ju? Ā Jisus el fwak nu sel, Oanu kom fwak.

12 Ā ke met tol ā met elder elos sis nu fwel, el tiu tupokoñ.

13 Na Pailat el fwak nu

sel, Ya kom tiu loñ kutu ma puspis elos orek ma lo lain kom?

14 Ā el tiu tupokoñ nu sel nu ke sie kas; oanu tulala nu sin met leum el lut lulap.

15 Ā ou meta ke kofwo, leum el tulala nu sin met sie met kopur ſu elos luñſelos.

16 Na sie met kopur os yu-rolos pañpañ Barabbas, el koluk lanu.

17 Tu ou iñi, ke elos tukeni, Pailat el siyuk selos, Ka ſu komwos luñſomwos tu ña tulala nu ſumwos? Barabbas, ku Jisus ſu elos pañpañ Kraist?

18 Tu el etu tu ke ſok sel elos esalak.

19 Ke el mutu fwin me mutu lun nununku, mutan kiel ſipu nu sel, fwakañ, Nik kom oru kutu ma nu sin met payi si iño; tu ña toninfon ma lulap len si iñi in memi ke el.

20 Ā met tol ā met elder elos papu met puspis tukeni tu elos siyuk Barabbas, ā uni'lye Jisus.

21 Leum el tupokoñ ā fwak nu selos, ſu ka seltal komwos luñſomwos ña in tulala nu ſumwos? Elos fwak, Barabbas?

22 Pailat el fwak nu selos, Na mea ña oru nu sin Jisus, ſu elos pañon Kraist? Elos

nu kemwu fwak nu sel,
Lela lun miši on ke šaksiñ
sugo.

23 Ā leum el fwak, Efwo,
mea koluk ma el oru? Ā
elos wowoyuk pusliki, fwa-
kañ, Lela lun miši on ke
šaksiñ sugo.

24 Ke Pailat el liye tu el
koflanu oru kutu mao, tu
elos la orek fukurkur kutu,
el es kof, ā tanla paul ye
mutun met puspis tukeni,
fwakañ, Na tiu kuluk ke sa
lun met payi si iñi: komwos
liye.

25 Na met e nu kemwu tu-
pokoañ ā fwak, Sa'l on fwus,
ā on tulig natas.

26 Na el tulala Barabbas
nu selos: ā ke el sruñlul
Jesus, el esalak in uni on ke
šaksiñ sugo.

27 Na met meun lun leum
elos wis Jesus nu in imwen
leum, ā elun met meun nu
kemwu elos tukeni tuku nu
yurol.

28 Ā elos šarukla nuknuk
lal, ā nukmulañ nuknuk
sisa katel.

29 Ā ke elos orek tefuro in
kokol si tari, elos filiye fwin
šiufwel, ā a in le paul leyut:
ā elos epas ye mutal, ā
aksruksruk, fwakañ, Paiñ,
Togusa lun met Ju!

30 Ā elos anel, ā es a ā
sruñil fwin šiufwel.

31 Ā ke elos aksruksruk

tari, elos šarukla nuknuk
katel ā nukmulañ nuknuk
lal, ā kolol la in uniye on ke
šaksiñ sugo.

32 ¶ Ā ke elos fwas liki,
elos konoiok met si Sairini,
ēl Saimon: elos ora'l lun wis
šaksiñ sugo lal.

33 Ke elos tuku nu yin si
pañpañ Golgota, oanu ma,
yin sri in šiuf si, 34 elos ašuñ
nu sel finiger lun nim, wi a
toeni: ā ke el pulakin, el
sañes nim.

35 Ā elos unilye on ke šak-
siñ sugo, ā eselik nuknuk
lal, koto srifwe; [tu oru pa-
yikin ma met paļu polyi,
Elos eselik nuknuk luk yu-
rolos, ā on fwin sienu nuk-
nuk luk elos, orek koto srif-
we.]

36 Ā elos mutanu šanol
iñi; 37 ā filiye yetun šiu-
fwel, ma tukakunulaku ši-
misla EL IÑI JISUS TO-
GUSA LUN MET JU.

38 Na met iñunyar luo
oelul uniye on ke šaksiñ; sie
on leyut, ā sie on lesi.

39 Ā elos šu fwas alukela
kaskas enum nu sel, ososokla
šiufwelos, 40 ā fwakañ, Kom
šu kanaosla imwen tempel,
ā muša in len tolu, kom ši-
fwanu moli kom. Kom fwin
Mwen nutin God, fwuni ke
šaksiñ sugo.

41 Ouyape met tol ā met
sim ā met elder elos aksruk-

strukal, fwak, 42 El molula kutenu, el koflanu sifwanu mol el la. El fwin Togusa lun Israel, lela lun fwuni ke saksiñ sugo iñi, à kut fwa lalalfuñi ke'l

43 El foñyuñ sin God; lela lun as al iñi, el fwin luñsi el: tu el fwak, Na Mwen nutin God.

44 Á met iñunyar luo, su oelul uniye on ke saksiñ, eltal kas ko pe nu sel.

45 Á auu si akonkos nu ke auu si akeu fwal e nu kemwu los lanu.

46 Á akurun auu akea Jesus el wowoyuk ke pusral lulap, fwakañ, Ilai, Ilai, lama sabaktenai? oanu fwak, God luk, God luk, efwo kom ku fwas liki yu?

47 Kutu selos su tu iño, ke elos loñ, elos fwak, El iñi pañnol Ilaias.

48 Á kitin misiñi sie selos kasus, à es insral, à nakla finiger, à filiye ke a sugo, à suñ nu sel lun nim.

49 Kutenu fwak, Kolyamwun, kut a liye la Ilaias el a la tuku in mol el la.

50 ¶ Jisus, ke el siefwil wowoyuk ke pusral lulap, el misi.

51 Á liye, nuknuk, lisñe in imwen tempel sisalik ip luo luñnu nu ten; à fwalu rarar, à eotu mulpelik; 52 à luf kiin mas elos igakla; à

manol puspis lun kristin su motul, elos molyuk, 53 à fwas liki luf kiin mas tukin pal si ke el molyuk, à elos som nu yin siti mutual à siki mi nu sin met puspis.

54 Á mét senturion, à elos su oelul, sanol Jisus, ke elos liye fwal rarrar, à kutenu iño ma' orala, elos sañeñ ma lulap, fwakañ, Payinu el iñi Mwen nutin God.

55 Á mutan puspis mutu we, liye an lüsla, elos su fwas tukol Jisus Galili mi, oru nu sel: 56 Meri Magdalín oelulos, à Meri kien James à Joses, à nine kien mwen nutin Zebedi.

57 ¶ Ke eukela, met gasrup lun Arimatia, è Josef, su wi pe met tumal lutlut lun Jesus: 58 el fwas nu yurol Pailat, à ñusi manol Jisus. Na Pailat el sap in ašuñ manol.

59 Á ke Josef el esla mano, el lumani mao in nuknuk linen nasnas, 60 à filiye mao in lufin mas sašu si lal, ma el tufla in eotu: à el epusañ eot lulap si nu ke mutun pot lufin mas si, à somla.

61 Á Meri Magdalín el iñi, à sienu Meri, eltal mutu iñotulonot lufin mas si.

62 ¶ Á len si tuko, ma tukin len si lun ako, met tol à met Farisi elos tukeni nu yurol Pailat, 63 fwakañ,

Leum, kem esamak tu met kusuinkas iñō fwak, ke el mol, Tukin len tolu ña fwa siefwil molyuk.

64 Ke ma iñi kom sap in liauñ ma mwowo lufin mas si nu ke len si aktolu, fwin tiu ou iñi met tumal lutlut elos a tuku [in foñ,] à pursa'l la, à fwak nu sin metu, El molyuk: à ma kusuinkas tuk koluk liki ma kusuinkas met.

65 Pailat el fwak nu selos, Met šano os yuromwos: komwos fwala, à orauñ akkeyu oanu komwos etu.

66 À elos šom, à orala lufin mas si ma mwowo, ta-wunañ eot si, à filiye met šano.

ŠAPTER 28.

TAFIN foñ tuk lun sabbat, T akurun lenelik len si umet ke wik, Meri Magdal-in, à sienu Meri, eltal tuku in liye lufin mas si.

2 À, liye, rarrar lulap: tu lipufon si lun Leum sikmi in kosaoe mi, à tuku à epusla eot liki mutun pot, à el mutu fwe.

3 Mutual oanu šarom, à nuk-nuk lal fwosfwos oanu wiaoa: 4 À ke šañeñ sel met šano elos rarrar, à oanu met miši.

5 À lipufon el tupukoñañ à fwak nu seltal mutan, Komtal tiu šañeñ: tu ña etu tu

komtal šuk Jisus, šu uniye on ke šaksiñ sugo met.

6 El tiu os yinu: tu el mol-yuk, oanu el fwak. Fwasu, liye an ya Leum on nu we.

7 À fwasot aksaya, à lutinu sin met tumal lutlut tu el molyuk; à, liye, el fwas met komwos tuk nu in Galili; iñō komwos fwa liye'l: liye, ña fwak nu šumwos.

8 À eltal akpuspusye fwas liki lufin mas si, ke šañeñ à eñun lulap, à eltal kasus in fwak nu sin met tumal lutlut.

9 À [ke eltal šom in fwak nu sin met tumal lutlut,] liye, Jisus el šunoltal, fwa-kañ, Paiñ komtal. À eltal tuku à sruukie niel à ali nu sel.

10 Na Jisus el fwak nu seltal, Nikmit šañeñ: komtal šom fwak nu sin ma lik, tu elos šom nu in Galili, à iñō elos fwa liye yu.

11 À ke eltal šom, liye ku-tu sin met šano elos tuku nu in siti, à lutinu sin met tol ma nu kemwu ma orala.

12 À ke elos wi met elder tukeni mwolil, à papu, tari, elos šuñ muni puspis nu sin met meun, 13 fwakañ, Komwos fwak, Met tumal lutlut elos tuku ke foñ, à pursa'l la ke kut motul.

14 À leum fwin loñ ma iñi,

kut fwa umwe'l ã orek ko-mwos in tiu ſañen.

15 Å elos es muni, ã oru oanu elos luti nu selos: ã kas si iñi met Ju elos kas-kaskin nu ke len si iñi.

16 ¶ Na met tumal lutlut sie-ñul-sie elos šom nu in Galili, nu fwin eol ya Jisus el oraun nu selos.

17 Å ke elos liye'l, elos ali nu sel: ã kutu silalalsuñi.

18 Å Jisus el tuku ã kas-

kas nu selos, fwakañ, Ku e nu kemwu etuku nu sik in kosao ã fwalu.

19 Tu ou iñi komwos šom, ã luti nu sin met fwal e nu kemwu, baptais elos la in êl Papa, ã Mwen, ã Nun Mu-tal;

20 Luti nu selos in liauñ oru ma nu kemwu ma ña ſapkin nu ſumwos: ã, liye, Na wi komwos ma patpat, nu ke safla fwalu. Amen.

MWO ŠAŠU MA MARK EL ŠIM.

SAPTER 1.

MUTAMWAUK lun mwo ſašu lun Jisus Kraist, mwen nutin God;

2 Oanu met palu elos ſim, Liye, ña ſipaot met ſap luk ye mutom, lun akou inek lom ye mutom.

3 Pusren sie wowoyuk yin mesis, Komwos akou inek lun Jeova, oru inakul ak-sumosye.

4 Jon el baptais yin mesis met, ã luti ke baptais lun auliyuk ke sis la ma koluk.

5 Å fulun an Judea nu kemwu, ã met Jerusalem, elos ſom nu yurol, ã el baptais elos la nu kemwu in-

fwal Jordan, ke elos fwakak ma koluk lalos.

6 Jon el nukomañ nuknuk in unen kamel, ã kulin melol in folo; ã el moño lokus ã unni lemnok;

7 Å el luti, fwakañ, Sie tuku tukuk el ku liki yu, ña tin mwo in ſumwoli tulala eau losin faluk lai.

8 Payi ña baptaisi komwos la ke kof: ã el a fwa baptaisi komwos la ke Nun mutual.

9 ¶ Å ma iñi te oru in len iñi, tu Jisus el tuku yin Nazaret mi lun Galili, ã Jon el baptais el la in Jordan.

10 Å kiten misiñi ke fwasyuk liki kof, el liye in ko-

sao igakla, à Nun oanu
muli ioa sikmi nu fwel :

11 Á pusra si tuku in ko-saoe mi, fwakañ, Kom mwen kulu si nutig, Na insi mwo-wo kin kom.

12 Á kiten misiñi Nun el sipa'lot nu yin mesis.

13 Á el mutu yin inesis len añaul, Setan el srifwe'l ; à el wi kosro lemnok ; à li-pufon elos oru nu sel.

14 ¶ Á tukin pal si ke filiyuki Jon nu in prison Jisus el tuku nu Galili, lut-lut kin mwo šašu lun togusai lun God,

15 Á fwakañ, Pal fwolnu, à togusaï lun God akurun : komwos auliyuk, à lalalfuni mwo šašu.

16 Á ke el fwas apkurun mweun Galili, el liye Saimon à Andru ma lel eltal fulalik kwa nu mwea ; tu eltal met kwa.

17 Á Jisus el fwak nu sel-tal, komtal fwas tukuk, à ña fwa orek komtal tu kom-tal fwa kwa met.

18 Á kiten misiñi eltal likiye kwa laltal, à fwas tukol.

19 Á ke el šomla kute sisik, el liye'ltal Jemes nutin Zebedi, à Jon ma lel, a eltal os fwin oaku onon ok lalos.

20 Á kiten misiñi el pa-noltal ; à eltal aliki Zebedi papa tumaltal yurin met kù-

nokon fwin oaku, à fwas tukol.

21 ¶ Á elos šom nu yin Kapernaum ; à kiten misiñi ke len sabat el ilyuk nu in imwen lolñok, à lutti.

22 Á elos lut ke ma lutlut lal : tu el luti nu selos oanu tu el leum, à tiu oanu met šim.

23 Á met si ñun fokfok lal el in lolñok lalos ; à el wowoyuk.

24 Fwakañ, Nikmit orek kit ; mea kem a oru nu šum, kom Jisus lun Nazaret ? Ya kom tuku in kanawis kit la ? Na etu la šuo komwun, kom Sie Mutual lun God.

25 Á Jisus el kaiyuk nu sel, fwakañ, Nimit kas, à fwase luk el.

26 Á ke ñun fokfok el ka-naos el, à wowoyuk ke pu-sral lulap, el fwas luk el.

27 Á elos nu kemwu lut, oanu tu elos tukeni siyuk. Mea ma iñi ? mea lutlut šašu iñi ? tu. ke ma pen lal el šap nu sin ñun fokfok, à elos aksol.

28 Á kiten misiñi puñal fwas elik nu yin nu kemwu apneni an Galili.

29 ¶ Á kiten misiñi, ke elos fwas liki lolñok tari, elos ilyuk nu in lom sin Saimon à Andru, oelultal Jemes à Jon.

30 Á nine kiel mutan kiel

MARK, 2.

Saimon el mas ke musen fwol; à kiten misiñi elos fwakulañ nu sel.

31 Ā el tuku à sruñkie paul, à sruklulak; à kiten misiñi mas fwol wañinla, à el oru nu selos.

32 Ā eukela, ke fwatu tili, elos wis nu yurol nu kemwu šu mas, à elos šu musen devil.

33 Ā elos nu kemwu yin met mutu we tukeni nu mutun oaoa.

34 Ā el akkeiela ma puspis šu mas ke mas puspis, à sis la devil puspis liki; à el sañes devil in fwak, tu elos eta'l.

35 Ā ke lututañ, el tukakak umet lenelik tuk, el fwas liki, à šom nu yin mesis, à el pre iño.

36 Ā Saimon à elos šu oelul fwas tukol.

37 Ā ke elos konoi'lok, elos fwak nu sel, Met nu kemwu suk kom.

38 Ā el fwak nu selos, lela kut in šom nu yin met mutu we apkurun nu šes, tu ña a lutlut iñope: tu ña tuke liki ke ma iñi.

39 Ā el luti in lolnok lalos yin nu kemwu Galili, à sis la deyil liki.

40 ¶ Ā met leper si el tuku nu yurol, à pre siyuk sel, à epas nu sel, à fwakañ nu sel, Kom fwin luñšom kom ku in ore yu in nasnas.

41 Ā Jisus, ke pakomutu, el asroela paul, à kali'lye, a fwak nu sel, Ña ke; kom in nasnas.

42 Ā ke el fwak, kiten misiñi musen leper wañinla luk el, a el nasnas.

43 Ā el mwuleuñnu nu sel, à kiten misiñi el sipa'l la;

44 Ā fwak nu sel, liaun nik kom sranu fwak nu sin sie met; tu šom, luti kom-yuñ nu sin met tol, à šuñ kiše mao ma Moses el sap ke orek koin in nasnas, ke orek ma lo nu selos.

45 Ā el šom liki, à mutamwauk in fwakak ma puspis, à luti ma lulap ke mao, oanu tu tuk Jisus el koflanu ilyuk nu yin met mutu we, el fwin tiu muluñlùñ tu el mutu yin mesis liki an met mutu we: à an nu kemwu elos tukeni nu yurol.

ŠAPTER 2.

A KUTU len tuko el sie-
A fwil utsuk nu yin Ka-
pernaum; à elos loñ tu el
mutu lomwu.

2 Ā kiten misiñi met puspis elos tukeni, oanu tu wañinlanu an elos mutu we, aok, apneni mutun oaoa ouyape; à el luti ma kas nu selos.

3 Ā elos tuku nu yurol, usi met mas matoltol met akos wis el.

4 Ā ke elos koflanu tuku nu yurol tu met puspis tukeni, elos igaselik inšein lomwu an el mutu we: ā ke elos kanaosla mao, elos koela kūlus yin met mas matoltol on we.

5 Ke Jisus el liye lalafuñi lalos, el fwak nu sin met mas motoltol. Mwen, ña nunok munas ke makoluk lom.

6 Ā kutu sin met šim elos mutanu we, ā kaskas insielos.

7 Efwo met si iñi kas ko nu ke'l God? ka šu ku in nunok munas ke ma koluk, tu God mugenu?

8 Ā kiten misiñi, ke Jisus el etu inšiel tu elos kaskas ou iñi inšielos, el fwak nu selos, efwo komwos ku kaskas ou iñi inšiumwos?

9 Mea fusas liki in fwak nu sin met mas matoltol, Ña nunok munas ke ma koluk lom; ku in fwak, Tukakak, ā srukak kūlus kium, ā fwas?

10 Ā tu komwos fwa etu tu mwen nutin met el ku in nunok ke ma koluk on fwallu, (el fwak nu sin met mas matoltol.)

11 Ña fwak nu šum, Tu kakak, ā srukak kūlus kium, ā šom nu in lom šum.

12 Ā kiten misiñi el tukakak, ā srukak kūlus, ā šom-

la ye mutualos nu kemwu; oanu tu elos nu kemwu lut, ā kakšakun al God, fwakañ, kem tiu liye ou iñi met.

13 ¶ Ā el siefwil som nu penyen; ā met puspis tukeni elos nu kemwu tuku nu yurol, ā el luti nu selos.

14 Ā ke el fwas alukela, el liye Levai nutin Alfeus mutu ye mutun rošo, ā el fwak nu sel. Fwas tukuk. Ā el tukakak ā fwas tukol,

15 Ā ma te oru, tu, ke Jisus el mutu moño in lom šel, ma puspis met rošo ā met koluk elos wi pe Jisus ā met tumal lutlut mutu; tu ma puspis iñō, ā elos fwas tukol.

16 Ā ke met šim ā met Farisi elos liye el la wi met rošo ā met koluk moño, elos fwak nu sin met tumal lutlut, Efwo el ku we met rošo ā met koluk moño a nim?

17 Ke Jisus el loñ mao, el fwak nu selos. Met ku elos tiu enenu met šatal, tu met mas mugenu: ña tiu tuku in pañon met payi, tu met koluk in auliyuk.

18 ¶ Ā met tumal lutlut lun Jon ā lun met Farisi elos lālo: ā elos tuku ā fwak nu sel, Efwo ku met tumal lutlut lun Jon ā lun met Farisi elos lālo, ā met tumom lutlut elos tiu lālo?

19 Ā Jisus el fwak nu selos, Ya tulig in fokil nutin

mutan pusla el lalo, ke met
pusla mutu yurolos? Pal
si ke met pusla mutu yuro-
los, elos koflanu lalo.

20 Á kutu len a fwa tuku,
ke met pusla eyela luk elos,
á na elos fwa lalo ke len iño.

21 Wañin met taeuñ ipen
nuknuk šašu nu ke nuk-
nuk ma; fwin ou iñi ip šašu
ma pinesla fwa esla ma liki
nuknuk ma, á muše yokelik.

22 Á wañin met filiyé wain
šašu nu in ſifwa matu;
fwin ou iñi wain šašu foklū-
lik ſifwa, á wain ſirorla, á
ſifwa mišalſal la: tu kut
filiye wain šašu nu in ſifwa
šašu.

23 ¶ Á ma te oru, tu el
fwas sasla in ima korn si ke
len sabat; á met tumal lut-
lut, ke elos fwas, elos muta-
mwauk in lusla korn.

24 Á met Farisi elos fwak
nu sel, Liye, efwo elos ku
oru ke len sabat kutu ma
oul?

25 Á el fwak nu selos, Ya
komwos tiu rid kutu ma
Devid el oru, ke el enenu, á
musinsral, el, á elos ſu oelul?

26 Fuka el ilyuk nu in
lom sin God ke len lun
Abaiatar el met tol fulat, á
el moño bred luti, ma oul in
moño tu ma lun met tol mu-
genu, á ſuñ pe nu selos ſu
oelul?

27 Á el fwak nu selos, God

el orala sabat ma lun met, á
tiu met ma lun sabat.

28 Tu ou iñi mwen nutin
met el ouyape leum lun
sabat.

ŠAPTER 3.

A EL siefwil ilyuk nu in
imwen lolñok: á met si
mutu we ul lanu paul.

2 Á elos ſanol, el a la ak-
keiel la ke len sabat; tu elos
fwa kas ko nu ke'l.

3 Á el fwak nu sin met si
ſu ul lanu paul, Tuyuk
infulwe.

4 Á el fwak nu selos, Ya
oul ke len sabat in orek
mwo, ku in orek koluk? in
molüla mol, ku in uniye?
Á elos misla.

5 Á ke el ñetañ nu selos ke
mulat, tu el pakomuta'los ke
upa inſielos, el fwak nu sin
met si, Asreot pom. Á el
asroela: á paul kelanu oanu
leyenu.

6 Á met Farisi elos ſomla,
á kiten misiñi elos wi met
lun Herod tukeni kaskas
ke'l, fuka elos fwa uni'lye.

7 ¶ Á Jisus el ſifwanu wi
met tumal lutlut ſomla nu
fwin meši; á un met puspis
Galili mi, elos fwas tukol, á
Judea mi.

8 Á Jerusalem mi, á Idu-
mea mi, á liken yeno Jor-
dan; á elos apneni Tair á
Saidon, met puspis, ke elos

loñ ma ma lulap ma el oru, tukakunu'lak : ä elos ilyuk
elos tuku nu yurol.

9 Ä el fwak nu sin met tumal lutlut, tu oak paluñ sisik wunal tu met puspis tukeni, fwin tiu ou iñi elos tuñlulani.

10 Tu el akkeiel la ma puspis tari; oanu tu elos alak in kali'lye, elos nu ke-mwu šu mas.

11 Ä ñun fokfok, ke elos liye'l, elos putatla ye mutal, ä wowoyuk, fwakañ, kom mwen natal God.

12 Ä el ka elos ma lulap tu elos tin fwakulak.

13 ¶ Ä el utyuk nu fwin eol si, ä el pañon mu šu el lunsel : ä elos tuku nu yurol.

14 Ä el šuñ mwol lun met sieñul luo, tu elos fwa oelul, ä tu el fwa sipa'loswot in luti.

15 Ä tu ku lalos in akkei-'elos la met mas, ä in sis la devil liki.

16 Ä el šuñ Saimon mwul Piter;

17 Ä Jemes nutin Zebedi, ä Jon lel Jemes ; ä el šuñ mwulaltal Boaneršes, ma fwakien mwen nutin pu-lal ;

18 Ä Andru, ä Filip, ä Bartolomu, ä Mattu, ä Tomas, ä Jemes nutin Alfeus, ä Tadeus, ä Saimon Kenanait.

19 Ä Judas Iskariot, el šu

tukakunu'lak : ä elos ilyuk nu in lomwu.

20 Ä met puspis elos sie-fwil tukeni, oanu tu elos koflanu moño bred.

21 Ä ke met kawuk elos loñ, elos šom liki in sruki'ye; tu elos mu, el mwül.

22 ¶ Ä met šim šu oatu Jerusalem mi fwak, Beelze-bub os yurol, ä el sis la devil liki ke leum lun devil.

23 Ä el pañolos mu, ä fwak nu selos in pupulyuki, Fuka Setan sis la Setan liki ?

24 Ä togusaï šifwanu fwin aes, togusaï iñi fwa koflanu tu.

25 Ä sou fwin šifwanu aes, sou iñi fwa koflanu tu.

26 Ä Setan el fwin tuyuk Setan, ä aes el koflanu tu, tu el fwa wañinla.

27 Wañin met ku in ilyuk nu in lom sin met ku, ä kanaosla ma lal, el fwin tiu kopuriye met ku met ; ä na el fwa kanaosla lom sel.

28 Payinu ña fwak nu šumwos, ma nu kemwu ma koluk lun tulig nutin met fwa nunok munas ke, ä kas ko elos kaskas ke :

29 Ä el šu kaskas ko lain Ñun Mutual fwa tiu nunok munas nu tuk, tu a fwa lisyikla ma patpat :

30 Tu elos fwak, Ñun fok-fok os yurol.

31 Na met lel a nine kiel,
elos tu likin umwe, a sapak
in sulo'l.

32 A met puspis tukeni
mutu apnulaini, a elos fwak
nu sel, Liye, nine kium a
met lium elos os likin umwe
suk kom.

33 A el tupokot nu selos,
fwakañ, su nine kiuk ku ma
lik ?

34 A el netañ nu selos su
mutu apnulaini, a fwak,
Liye nine kiuk a ma lik !

35 Tu el su oru ma God el
luñsel, el iñi ma lik, a ma
lauk, a nine.

ŠAPTER 4.

A EL siefwil mutamwauk
in lutlut nu penyenu ;
a met puspis elos tukeni
tuku nu yurol, oanu tu el
sroauk nu fwin oaku, a mutu
fwin kofo ; a met puspis tu
keni elos apkurun nu mwea
fwin mesi.

2 A el luti nu selos ma
puspis ke pupulyuk, a fwak
nu selos ke ma luti lal.

3 Komwos poroño ; Liye,
sie met takunalik el som in
takunalik.

4 A ma te oru ke el ta
kunalik, kutu putatla nu
pupaneku, a mwon yin eñ
yeñu elos tuku a koñla
mao.

5 A kutu putatla on yin
eoteot, yin ma sisik fok on

we ; a kapak kiten inisiñi,
tu fok tiu lal ;

6 A ke fwatu siku, mao
paoala ; a tu wañin oka pao
lanu.

7 A kutu putatla nu yin
kokol, a kokol kapak, a
puani mao, a wañin fwako.

8 A kute pe putatla on in
fok mwo, a srunak kap mwo ;
a isüs fwako mwo, kutu tol
ñul ka, a kutu on-ñul ka, a
kutu sie-fok ka.

9 A el fwak nu selos, el su
sra in loñ, lela lun loñ.

10 ¶ A ke el mugenu mu
tu, elos su apnulaini wi met
sie-ñul-luo siyuk sel ke
pupulyuk.

11 A el fwak nu selos, Nu
sumwos tu komwos fwa
etukot ma foñla lun togusaï
lun God : a nu selos su mutu
lik, orekot ma iñi nu kemwu
ke pupulyuk ;

12 Tu liye elos fwa liye, a
silyuñin ; a loñ elos fwa loñ,
a tiu etu ; fwin tiu ou iñi
elos tufwa auliyuk, a God el
fwa nunok munas nu selos
ke ma koluk lalos.

13 A el fwak nu selos, Ya
komwos tiu etu pupulyuk si
iñi ? a na fuka komwos fwa
etu pupulyuk nu kemwu ?

14 Met takunalik el taku
nalik kas.

15 A elos iñi elos su mutu
pupaneku a kas tutak nu
we ; a ke elos loñ, setan el

silaklak in tuku, ä esla kas tutak nu iñsi elos.

16 Ä elos iñi elos pe šu es fute on yin eoteot; ke elos loñ kas, elos eñun silaklak in es mao;

17 Ä ſifwanu wañin oka'los, ä elos tiu ku; tuko ke ma koluk ä kolyai sikmi ke kas, kiten misiñi elos tugulkul.

18 Ä elos iñi elos šu tute-kot yin kokol; oanu elos loñ kas.

19 Ä inšie lanu fwalu, ä kutasrik in gasrup, ä kenu ke kutenu mao, ilyuk nu we srukeni kas, ä wañin fwako.

20 Ä elos iñi elos šu tute-kot in fok mwo; oanu elos loñ kas, ä es mao ä isüs fwako, kutu tolñul ka, kutu on-ñul ka, ä kutu sie-fok ka.

21 Ä el fwak nu selos, Ya utuk lamp filiye ye tupu, ku ye külüs si? ä tiu fili'lye on ke sikon lamu?

22 Tu ma nu kemwu mwuukunla, fwa igakla; ma nu kemwu ma afwunla, tufwa oaliñalik.

23 Met fwin sra in loñ lela lun loñ.

24 Ä el fwak nu selos, Lia-uñ ma komwos loñ: oanu ma komwos srikusrak, met tufwa srike pe nu šumwos; ä nu šumwos šu loñ fwa šuñ kute pe.

25 Tu el šu os ma la, fwa šuñ kute pe nu sel; ä el šu wañin ma la, fwa es la ma la! luk el.

26 ¶ Ä el fwak, Ou iñi togusai lun God, oanu met si fwin sisla fute nu in foko;

27 Ä el fwa motul, ä tuka-kak, foñ ä len, ä fute fwa srunkak ä kapak, el nükink fuka.

28 Tu fok ſifwanu isüs fwako; met srunkak, tufwa kō, tuko korn mwo on ke kō.

29 Tu ke fwako masla, kiten misiñi el šuñ mitinit, tu kapak masla tuku.

30 Ä el mu, kut fwa fwak togusai lun God oanu mea? ka pupulyuk šu kut tufwa polye ke?

31 Ma oanu futin mustard si, ke kut takunalik nu in foko, ma srik liki fute nu kemwu on in foko.

32 Ä ke takunalik tari, el srunkak, ä kapak yok liki tasrik nu kemwu, ä laelik kutu lešak lulap; oanu tu mwon yin eñyeñu elos mutu lulin šaku.

33 Ä ke kutu pupulyuk puspis ou iñi el fwakak kas nu selos, oanu elos ku in loñ.

34 Tu fwino wañin pupulyuk el tin kaskas nu selos: ä ke elos mugenu mukku, el akkalemye ma nu kemwu nu sin met tumal lutlut.

35 ¶ Á len si iñi, ke yikue, el fwak nu selos, mwo kut šom nu lefwalo.

36 Á ke elos sipaot met puspis tukeni tari, elos as al ke el mutu fwin oaku. Á kute pe oak sisik oelul.

37 Á eñ lulap tu mi, á na mwot tuku awfakla oaku, oanu tu sesesla.

38 Á el on unwak in oaku, motul on fwin ulul si: á elos oksalak, á fwak nu sel, Met lute, ya kom tiu pakomut'as tu kut miši?

39 Á el tukakak, á kutu-nye eñ, á fwak mwea, Kom misla, tiu moguku. Á eñ okoki, á mislanu ma lulap.

40 Á el fwak nu selos, Efwo koinwos ku ſañeñ ou iñi? efwo ku wañin lalal-fuñi yurumwos?

41 Á elos ſañeñ ma lulap, á fwak sie sin sie, Met ſuſu met ſen, tu eñ á mwea akſo'l.

SAPTER 5.

A ELOS tuku nu lefwalu, A nu yin sin met Gadara.

2 Á ke el srola liki oaku tari, kiten misiñi sie met ñun fokfok yurol el ſuno'l inkulyuk ami.

3 El mutu inkulyuku; á wañin met ku in ſuñ kapinkosláp in kopuri'lye;

4 Tu pal puspis elos kopuri'lye met ke fetter á kapin-

koslap, á el otalik kapinkosláp, á miſalla fetter; wañin met ku in ora'l lun munu.

5 Á pal nu kemwu, foñ á len, el mutu fwin eola, á inkulyuku, tuñnu, á el ſuñ eot ſifwanu lusal.

6 Á ke el liye'l Jisus lüs luk el, el kasus á ali nu sel.

7 Á wowoyuk ke pusral lulap, á fwak, Ka mea ña oru nu ſum, Jisus, Mwen nutin God fulat liki nu kemwu? Na fulak nu ſum ke God tu kom tiu akkoluk-yiyuk.

8 Tu el fwak nu sel, Nun fokfok, fwala liki met si.

9 Á el siyuk sel, eum a ſoun? Á el tupokoat, fwakañ, Ek liſioñ; tu kem ma puspis.

10 Á el siyuk sel ma lulap tu el tiu ſipa'los wot liki annu.

11 Yin si iño un kosro pig lulap si mutu moño apkurun ke eola.

12 Á devil nu kemwu elos siyuk sel, fwakañ, ſipe kit la nu yurin piga, tu kut fwalyuk nu in selos.

13 Á kiten misiñi Jisus el lela elos in ſom. Á ñun fokfok elos ſom liki, á ilyuk nu in piga; á un kosro kaſus ma keku mal oatu nu in kofo, (apkurun in tausan luo,) á elos mwalomla miši in kofo.

14 Ā elos ſu kiteuñ piga kaiñla, ā fwakak mao nu yin met mutu we, ā kutenu an. Ā elos ſom liki in liye ma oralā.

15 Ā elos tuku nu yurol Jisus, ā liye el ſu devil yurol, ā liſion in el met, iñi el mutu, nukomañ nuknuk, ā tiu mwūl; ā elos ſañeñ.

16 Ā elos ſu liye mao meta, elos fwak nu sin kutenu met fuka oreyin met devil yurol ā fuka ke piga.

17 Ā elos mutamwauk in siyuk sel in ſom liki ſiske in an ſelos.

18 Ā ke el sroauk nu fwin oaku tari; el ſu devil yurol met pre siyuk sel lun oelul.

19 Ā Jisus el mu lun tiu wi, tu el fwak nu sel, Kom ſom nu yurin met kawuk lom, ā luti nu ſelos ma mwo lulap ma leum el oru nu ſum, ā pakomutom.

20 Ā el ſom, ā mutamwauk in luti nu in Dekapolis fuka mwo lulap ma Jisus el oru nu sel: ā elos nu kemwu lut.

21 ¶ Ā ke Jisus el mutu fwin oaku ſiefwil ſom nu lefwalo tari, met puspis tuku nu yurol; ā el apkurun nu mwea.

22 Ā, liye, sie sin mel liauñ lolñok, el Jairus, el tuku; ā ke el liye'l, el putatla nu ke niel.

23 Ā pre siyuk sel ma lulap, fwakañ, Kiten an nutig el akurun nu miši; ña kenu tu kom tuku ā likie pom on fwel, tu el fwa kela; ā el fwa mol.

24 Ā Jisus el oelul; ā met puspis fwas tukol, ā elos eok sel.

25 Ā sie mutan, ſu mas ke sa ſiror yiu sie-ñul-luo.

26 Ā el mwaeok ke met ſatal puspis, ā lis ma lal, ā el tiu mwo kutu, tu el keoki.

27 Ke el loñol Jisus, el tuku tukol in mwalin met si, ā kalye nuknuk lal.

28 Tu el fwak, Ña fwin kalyanu nuknuk lal, ña fwa mol.

29 Ā kiten mišini ſa'l ſiror el paoala; ā el etu in manol la kela ke mas si.

30 Ā Jisus kiten mišini el ſifwanu etu la mwo ſom luk el, ſifwanu tapulla in mwalin met si, ā fwak, ſu kalye nuknuk luk?

31 Ā met tumal lutlut elos fwak nu sel, Efwo kom ku liye met puspis apinkome-wini, tari kom fwak, ſu kal yu wi?

32 Ā el ella liye la ſu oru ma iñi.

33 Tu mutan si, ſañeñ ā rarrar, etu ma oru in el, el tuku putatla ye mutal, ā fwakak payinu kemwu nu sel.

34 Ā el fwak nu sel, An lalalfuñi lom orek kom in mol; kom šom in mwola, ā mol ke mas lom.

35 Ke el kaskas ma iñi, kutu tuku yurin met liauñ lolñok šu fwak, An nutum e miši; efwo kom ku lokoluке met lutí kutepe?

36 Ā kitén misiñi ke Jisus el loñ ma elos kaskaskin, el fwak nu sin met liauñ lolñok, Kom tiu sañeñ, lalalfuñi mugenu.

37 Ā el sañes met in fwas tukol, tu Piter, ā Jemes, ā Jon mugenu.

38 Ā el tuku nu lom sin met liauñ imwen lolñok, ā liye mwowon, ā elos šu tuñ ā wowoyuk ma lulap.

39 Ā ke el utiuk nu lü, el fwak nu selos, Efwo komwos ku mwowon, ā tuñ? Tulig el tiu miši, tu el motul.

40 Ā elos isasinkusa nu sel. Ā ke el sis elos la nu keinwu, el es papa ā nine lun tulig, ā elos šu oelul, ā ilyuk in fokil tulig on we.

41 Ā el es pon tulig, ā fwak nu sel, Talita kumai, oanu ke kut tafwu, Tulig (ña fwak nu šum) tukakak.

42 Ā kitén misiñi tulig el tukakak, ā fwas; tu el yiu sieñul-luo matu. Ke elos lut elos lut ma lulap.

43 Ā el mwuleuñ ma lu-

lap nu selos, tu met in tiu etu; ā el šap tu e os šuñ manel.

ŠAPTER 6.

Ā EL šom liki an si iñi, ā tuku nu yin sel; ā met tumal lutlut elos oelul.

2 Ā ke len sabat, el mutamwauk in lutí in imwen lolñok: ā ma puspis loñol, elos lut, fwakañ, Oiya mi ma lun met si iñi? lalinet-met šu etukiun nu sel, tu el oru me orek lulap ke paul?

3 Ya el iñi tiu carpenter, mwen nutin Meri, lel Jemes, ā Joses, ā Judas, ā Saimon? ā loul elos tiu os yuros? Ā elos tugulkul ke'l.

4 Ā Jisus el fwak nu selos, Met elos eukin met palu, tu yin sel, ā met loul, ā sou lal, elos tiu eukun al.

5 Ā el koflanu oru me orek ma lulap iño, ā el filiye paul on fwin met mas pu, ā akkeielos la tari.

6 Ā el lut ke silalalfuñi lalos. Ā el fwafwasius nu kutenu an sisik in lutí.

7 ¶ Ā el pañon mu sieñul-luo nu yurol, ā mutamwauk in sipa'los wot kais luo fwas; ā šuñ nu selos ku ke ñun fokfok.

8 Ā el šap elos in tiu wis kutu ma ke fwafwasius, sikal mugenu; tiu atro, tiu bred, tiu muni in tatu lalos.

MARK, 6.

9 Tu fwolkeuñ fwaluk ; à tiu nukomañ koat luo.

10 Á el fwak nu selos, Yin nu kemwu komwos ilyuk nu in lomwu, komwos mutu we nu ke pal si komwos fwala liki an si.

11 Á elos šu tiu es komwos, à tiu loñ komwos, ke komwos fwala liki an si, fotoňla fok ye niuwos, ma akulin ye-los. Payinu ña fwak nu šumwos. In len ošun an Sodom à Gomorra mwo liki an si iñó.

12 Á elos šomot, à lutti tu met elos auliyuk.

13 Á elos sisla devil puspis liki, à elos šuñ ſifwa mo-swela met mas puspis, à ak-keielos la.

14 ¶ Á Togusa Herod el loñol ; (tu él fwaselik;) à el fwak, Tu Jon Baptist el molyuk yin miše mi, à tu ma iñi me orek ma lulap ſifwa-nu lutti in el.

15 Kutenu fwak, Tu el Elaias. Á kutenu fwak, el met palu, ku oanu sie sin met palu.

16 Á ke Herod el lon, el fwak, El Jon, šu ña pakala ſiufwel : el molyuk yin miše mi.

17 Tu Herod el ſifwanu ſapot à sruki'lye Jon, à kouri'lye in prison ke Herodias, mutan kiel Filip met lel ; tu el payuk el met.

18 Tu Jon el fwak nu sel Herod met, Oul šum tu kom es mutan kiel met lium.

19 Tu ou iñi Herodias el nunok koluk nu sel, à luñsi uni'lye ; à el koflanu.

20 Tu Herod el ſañeñ sel Jon, el etu tu el met payi à mutal, à el liye'lañ ; à ke el loñol, el oru kutu ma pus-pis ; à el eñun ke loñol.

21 Á ke len mwo si tuku, tu Herod, len si ke el isüsla, el orek kofwo lun leum lal, à kaptin fulat, à leum lulap lun Galili ;

22 Á ke an nutin Herodias el tuku, à srosro, à eñunak Herod à elos šu ocelul mutu, togusa el fwak nu sin tulig, Kom siyuk sik ma nu ke-mwu, à ña fwa siot nu šum.

23 Á el fulakin pusupas nu sel, Ma nu kemwu ma kom siyuk sik ke, ña fwa siot nu šum, nu ke tafwun togusai luk.

24 Á el šomot, à fwak nu sel nine kiel. Mea ña à si-yuk ? Á el fwak ſiufwel Jon Baptist.

25 Á kiten misiñi el ſilak-lak in tuku nu sin togusa, à siyuk fwakañ, Ña lunsik tu kom si nu sik iñi ſiufwel Jon Baptist in pulet lulap si

26 Á togusa el pakomutu ma lulap, à tu ke fulakin pusupas, à tu ke'los šu ocelul

MARK, 6.

mutu, el koflanu lafweku-nal.

27 Ā kiten misiñi togusa el sipala sie met ſan, ā ſap in es ſiufwel: ā el ſom ā tala in prison.

28 Ā el wis ſiufwel in pulet lulap si, ā ſuñ mao nu sin nine kiel.

29 Ā ke met tumal lutlut elos loñ ke mao, elos tuku, ā srukak manol, ā fili'lye nu inkulyuku.

30 ¶ Ā met ſap elos ſifwanu tukeni nu yurol Jisus, ā oru nu sel ma nu kemwu, ā ma elos oru, ā ma elos luti.

31 Ā el fwak nu selos, Komwos mugenu tuku nu yin mesis, ā moñla kutu pal: tu met puspis tuku ā ſom, ā wanin pal si elos mutu moño.

32 Ā elos mugenu mutu fwin oaku ā ſom nu yin mesis mukku.

33 Ā met elos liye'los ke elos ſom, ā ma puspis e'tal, ā kasus nu we liki an lulap nu kemwu met mutu we, ā ſom met elos tuk, ā tukeni nu yurol.

34 Ā Jisus, ke el fwas liki; el liye met puspis, ā pakomuta'los, tu elos oanu ſip wañin met sropu: ā el mutamwauk in luti nu selos ma puspis.

35 Ā ke len si apkurun in

ſom, met tumal lutlut elos tuku nu yurol, ā fwak, An si iñi an mesis, ā iñi patla:

36 Sipa'los wot, tu elos ſom yin apneni, ā yin sisik met mutu we, ā mol bred nelos; tu wañin kutu ma nelos.

37 El tupokoañ ā fwak nu selos, Komwos ſuñ ma nelos. Ā elos fwak nu sel, Ya kem ſom ā mol bred ke pen ni luo foko, ā ſuñ nu selos in moño?

38 El fwak nu selos, srukwal yikas yurumwos? fwassot liye. Ā ke elos etu, elos fwak, limikos ā ik lugwe.

39 Ā el ſap nu selos in ora'los mutu kais sie ſrupin met on fwin ma nemnem.

40 Ā elos mutu kais sie ta, kais sie fok, ā kais lum-naul.

41 Ā ke el es srukwal limikos ā ik lugue, el ñetak nu in kosao, ā pre, ā kunſalik srukwal, ā ſuñ nu sin met tumal lutlut in takunla ye muta'los; ā ik lugwe el kitalik nu selos nu kemwu.

42 Ā elos nu kemwu moño, ā kūp.

43 Ā elos srukak kuon sie-ñul-luo sesesla ke pus, ā ke ik.

44 Ā elos ſu moño srukwal apkurun in met limu.

45 Ā kiten misiñi el oru met tumal lutlut in sroauk nu fwin oaku, ā ſom nu le-

fwalo met el tuk nu Betsaida, ke el sipa'los wot met.

46 Ā ke el sipa'los wot tari, el ſom nu fwin eola in pre.

47 Ā ke eukela, oak on infulwin nemwu, ā el muge-nu on fwalu.

48 Ā el liye elos la kol upa; tu eñ koluk nu selos: ā apkurun ſano akakos in foñ, el tuku nu yurolos, fwafwasius mwea, ā oanu el fwas aluke'los la.

49 Ā ke elos liye'l fwafwasius mwea, elos nunku mu el ñun, ā elos wowoyuk:

50 Tu elos nu kemwu liye'l, ā ſañeñ. Ā kiten misiñi el oelulos kaskas ā fwak nu selos, Komwos mutalalik; Ña nu; komwos tiu ſañeñ.

51 Ā el sroauk nu yurolos nu fwin oaku; ā eñ misla: ā elos oarulanu ſañeñ ma lulap inſielos, ā elos lut.

52 Tu elos tiu nunkauk me orekma lulap ke srukwal, tu inſielos upa.

53 Ā ke elos kolla tari, elos tuku nu fwal Genesaret, ā kawukinye.

54 Ā ke elos srola fwin oaku, kiten misiñi elos eta'l.

55 Ā kasus apneni an si iñi nu kemwu; ā elos mutamwauk in wis met mas on fwin külus, yin nu kemwu elos loñ el mutu we.

56 Ā yin nu kemwu el il-yuk nu we, yin sisik, ku yin lulap ku an nu, elos likie met mas inganek, ā pre siyu ksel, tu elos kalyanu nuk-nuk lal: ā elos nu kemwu ſu kal eloskelanu.

SAPTER 7.

NA met Farisi, ā kutu sin met ſim, ſu tuku Jerusalem mi, elos tuku nu yu-rol.

2 Ā ke elos liye kutu sin met tumal lutlut moño bred ke paolos fokfok, oanu tiu tanla, elos mu sito.

3 Tu met Farisi, ā met Ju-nu kemwu, elos fwin tiu tanla paolos ma lulap, elos tiu moño, tu elos srukie manu lun met matu met.

4 Ā ke elos tuku yin kutakot mi, elos fwin tiu tanla, elos tiu moño. Ā kutenu ma puspis selos, ma elos es srukie, oanu olla kup, ā pot, allu bras, ā külus.

5 Tuko met Farisi ā met ſim elos siyuk sel, Efwo met tumom lutlut ku tiu fwas in oru manu lun met matu met, tu elos moño bred ke tiu tanla paolos?

6 El tupokoañ ā fwak nu selos, Payi ma Esaias el polyi ke komwos mwoſounkas, oanu ma ſim, Met iñi elos oru niwo nu sik ke ña-srolos, ā inſielos lüs liki yu.

MARK, 7.

7 A sito ma elos ali nu sik,
luti me lutlut ma manu lun
met.

8 Tu ke fili'lye ma ſap lun
God, komwos srukie ma kas
matu lun meta, oanu olla
pot a kup: a kutenu ma
puspis ou iñi ma komwos
oru.

9 A el fwak nu selos, Payi
komwos sisla ma ſap lun
God, tu komwos a srukie
kas matu lomwos.

10 Tu Moses el fwak, Oru
mwo nu sin papa tumom a
nine kium; a, el ſu kas ko
nu ke papa a nine, lela lun
miše nu miši.

11 A komwos fwak, Met si
fwin fwak nu sin papa tu
mal ku nine, Korban, oanu
ma fwak, kiše, ma ña ko
flanu ſiot nu ſum;

12 A komwos ora'l lun tiu
ašuñ nu sin papa tumal ku
nine kiel:

13 Komwos kanaosla kas
lun God ke kas matu lo
mwos ma komwos oru met;
a ma puspis ou iñi ma ko
mwos oru.

14 A ke el pañon mu met
nu kemwu tari, el fwak nu
selos, Poroñe yu komwos nu
kemwu, a etu.

15 Wañin ma likin met il
yuk nu inſiel in oru met in
koluk: tu kutu ma fwas luk
el, ma iñi fwa oru met in
koluk.

16 Met fwin sra in loñ, le
la lun loñ.

17 A ke el ilyuk nu in
lomwu liki metu, met tumal
lutlut elos siyuk sel ke pu
pulyuk si.

18 A el fwak nu selos, Ya
komwos nukin pe? Ya ko
mwos tiu etu, tu ma nu ke
mwu likin met ilyuk nu in
ſiel, koſlanu ora'l koluk;

19 Tu ma iñi tiu ilyuk nu
in esal, tu inſiel, a fwas nu
fwin laño, oru mwo me mo
ño nu kemwu?

20 A el fwak, Ma fwas
liki met, ma iñi ora'l koluk.

21 Tu nu lü mi, likin esen
met tuku nunok, aknunta,
kosro, aknus.

22 Pusupas, rapku, koluk,
kikiap, nunok kosro, mutal
koluk, kas ko nu ke'l God,
fulañ, ma lalfon;

23 Ma koluk iñi nu kemwu
elos tuku lü mi, a orek met
in koluk.

24 ¶ A el tuyuk liki an si,
a ſom nu ſisken an Tair a
Saidon, a ilyuk nu in lom si,
a el lunsel tu met tiu etu;
a el koſlanu mwukmwuk.

25 Tu sie mutan, natal an
fwus si ñun fokfok yurol, el
loñol, a tuku a putatla nu
ye niel.

26 Mutan si mutan Greek,
an sel Sairofinisia; a el pre
siyuk sel lun sisla devil liki
an natal.

27 Ā Jisus el fwak nu sel, lela tulig elos in kūp met, tu tiu mwo ke es bred nun tulig, à sisla nun kosro naliñul.

28 Ā el tupokoañ à fwak nu sel. Ao Leum: fwin ou iñi kosro on ye tebue elos moño kutkut in me moño nun tulig.

29 Ā el fwak nu sel, Ke kas si iñi kom šom; devil el šom liki an nutum.

30 Ā ke el tuku nu lom sel, el liye devil šom liki, à an nata on fwin kūlus.

31 Ā siefwil pe, fwas liki sisken an Tair à Saidon, el tuku nu mwean an Galili, sasla sisken an Dekapolis.

32 Ā elos wis nu yurol šiloñkas, à kas lolo; à elos pre siyuk sel tu el likiye paul on fwel.

33 Ā el asal liki, met pusspis tukeni, à filiye kufin paul in sral, à el uniye, à kalye loul;

34 Ā ñetak nu in kosao el šaoela à fwak nu sel, Effata, oanu ma, Igasla.

35 Ā kiten misiñi sral igakla, à alko in loul tulala, à el kaskas šumwos.

36 Ā el mwuleuñ elos in tiu fwak nu sin met: à el mwule ma lulap, elos fwa-kak mao yok luk el.

37 Ā elos oarulanu lut ma lulap fwakañ, El oru ma nu

kemwu mwo: el oru met šilonkas in loñ, à met koflakas in kaskas.

ŠAPTER 8.

K E len iñi met pusspis lanu tukeni, à wañin manelos, Jisus el pañon mu met tumal lutlut, à fwak nu selos,

2 Ña pakomutu met pusspis tukeni, tu elos mutu yuruk len tolu, à wañin manelos.

3 Ña fwin sipa'los wot ke elos lualo nu lom selos, elos fwa mululla ineku: tu kutu selos fwas yin lūs mi.

4 Ā met tumal lutlut elos tupokoañ nu sel, Oiya mi met si a es bred šuñ in srukak met iñi tu elos kūp yin wañin met mutu we?

5 Ā el siyuk selos, Srukwal yikas yurumwos? Ā elos fwak, Ítkos.

6 Ā el šap met in mutu in foko. Ā el es srukwal itkos, à šuñ kulu, à kunšalik, à šuñ nu sin met tumal lutlut, in filiye ye mutun met pusspis tukeni.

7 Ā kutu ik pu sisik yurolos: à el ali, à šap in fili pe ye mutalos.

8 Ou iñi elos moño, à kūp; à elos srukak luin moño kumom itkos.

9 Ā elos šu moño apkuruñ an siu: à el sipa'loswot.

MARK, 8.

10 ¶ Ā kiten misiñi el sroauk nu fwin oaku wi met tumal lutlut, ā tuku nu kutenu an Dalmanuta.

11 Ā met Farisi elos tuke liki, ā mutamwauk in siyuk sel, elos šuk sie akul in kosaoe mi sel in srifwel.

12 Ā el ſao ma lulap in ñunal, ā fwak, Efwo fwil si iñi ku ſuk akul si ? Payinu ña fwak nu ſumwos, wañin akul etikiuñ nu sin fwil si iñi.

13 Ā el fulelosye, ā siefwil sroauk nu fwin oaku ſom nu lefwalo.

14 Ā elos mulkunla in es bred, ā ſrukwal ſiewanu yu-rolos in oaku.

15 Ā el mwuleuñ nuselos, fwakañ, Liaun, ſismouk me pulolak lun met Farisi, ā me pulolak lun Herod.

16 Ā elos tukeni asiuki fwakañ, Tu wañin bred yu-ros.

17 Ā ke Jisus el etu, el fwak nu selos, Efwo komwos asiuki tu wañin bred yurumwos ? Ya komwos tiu liye iñi, ā tiu etu ? ya in ſiumwos upala iñi ?

18 Os mutumwos, ya komwos tiu liye ? ā ſreumwos, ya komwos tiu loñ, ā komwos tiu esam ?

19 Ke ña kunšalik ſrukwal limikos yurin met limu, kuom yikas sesesla ke luin

moño komwos ſrukak ? Elos fwak nu sel, sie-ñul-luo.

20 Ā ke itkos yurin met ao, kuom yikas sesesla ke luin moño komwos ſrukak ? Ā elos fwak, Itkos.

21 Ā el fwak nu selos, Efwo komwos ku tiu etu ?

22 Ā el tuku nu Betsaida ; ā elos wis sie met kun nu yurol, ā pre siyuk sel lun kali'lye.

23 Ā el ſrukje pon met kun, ā kolol liki an met mutu we ; ā ke el aniye mutual, ā filiye paul fwel, el siyuk sel, Mea kom liye kutu ?

24 Ā el ñetak ā fwak, Na liye met oanu ſaku fwafwa-sius.

25 Tuko el siefwil filiye paul ke mutual, ā ora'l lun ñetak ; ā el kelanu, ā liye met nu kemwu ſumwos.

26 Ā el ſipa'lot nu lom sel, fwakañ, Nik kom ſom nu yin met mutu we, ā nik kom fwak mao nu sin sie met we.

27 ¶ Ā Jisus el ſom liki, ā met tumal lutlut oelul, fwas nu kutu an Sesarea Filipai : ā ke el os ineku el siyuk nu sin met tumal lutlut, fwakañ nu selos, Mea met fwak keik ?

28 Ā elos tupokoañ, Jon Baptist : ā kutenu fwak, Elalias ; ā kutenu, sie sin met palu.

29 Ā el fwak nu selos, Ā komwos mu ūuo ñao? Ā Piter el tupokoañ ā fwak nu sel, Kom Kraist.

30 Ā el mwuleuñ nu selos, tu elos in tiu ora'l nu sin met.

31 Ā el mutainwauk in luti nu selos, tu Mwen nutin met el tufwa keokinu ke ma puspis, ā met matu, ā met tol fulat, ā met ūim elos sis el la, ā uni'lye, ā tukin len tolu el siefwil molyuk.

32 Ā el fwak kas iñi lem-tulaiuk. Ā Piter el as al, ā mutainwauk in kaiyuk nu sel.

33 Ā ke el tapulla ā netañ nu sin met tumal lutlut tari, el kaiyuk nu sel Piter, fwakañ, Tuyuk liki yu Se-tan; tu kom tiu nunkeuk ma lun God, tu ma lun metu.

34 Ā ke el pañon mu metu, ā met tumal lutlut pe tari, el fwak nu selos, El ūu luñsi fwas tukuk, lela lun ūifwanu laflafwekin, ā srukak ūaksiñ sugo lal, ā fwas tukuk.

35 Tu el ūu luñsi mol in mol lal fwa tūla mao; ā el ūu tula mol lal keik ā ke mwo ūašu, el iñi fwa mol mao.

36 Tu mea mwo nu sin met, el fwin es fwal nu kemwu, ā ñunal fwa tūla?

37 Ka mea met ūuñ in aola ñunal?

38 Tu ou iñi el ūu mekin sik, ā ke kas luk, in fwil si iñi kosro ā koluk, Mwen nutin met el tufwa mekin sel ke el tuku in ma mwowo lun Papa tumal, lipufon mutal elos oelul.

ŠAPTER 9.

A EL fwak nu selos, Pa-yinu ña fwak nu ūumwos, Kutu met ūu tuyuk iñi, elos tiu pulakin miše, nu ke pal si elos liye togusaï lun God tuku ke ku.

2 ¶ Ā tukin len onkos Jisus el suloltalu Piter, ā James, ā Jon, ā atlolos nu fwin eol fulat elos mukku mutu; ā el ekla ye mutualos.

3 Ā nuknuk lal ūaromrom, fwosfwos lanu oanu wiyaoa; oanu ke met fwalu ūu orek nuknuk in fwosfwos el tiu ku in akfwosiyela kutu.

4 Ā Elaias wi Moses eltal sikmi nu yurolos; ā eltal oelul Jisus kaskas.

5 Ā Piter el tupokoañ ā fwak nu sel Jisus, Rabbai mwo tu kut mutanu yinu: ā mwo tu kut miše lom sra tolu; sie ūum, ā sie sin Moses, ā sie sin Elaias.

6 Tu el nukin ma lun fwak; tu elos ūašeñ lanu.

7 Ā sie pukunieñ afnulosla: ā pusra tuku in puku-

MARK, 9.

nieñu, fwakañ, el iñi Mwen kulu si nutig : komwos loñol.

8 Ā kiten misiñi ke elos ñetñet apneni, elos tiu liye sie met, tu Jisus mugenu oelulos.

9 Ā ke elos oatu fwin eol mi, el mwuleuñ nu selos tu elos in tiu fwak nu sin met kutu ma elos liye, nu ke tukin pal si Mwen nutin met el molyuk yin miše mi.

•10 Ā elos mugenu srukies si iñi, a sie siyuk sin sie fuka molyuk yin miše mi.

11 Ā elos siyuk sel, fwakañ, Efwo met ñim ku fwak nu Elaias a tuku meta ?

12 Ā el tupokoñañ a fwak nu selos, Payi Elaias el tuku met, a aksumwosyela ma nu kemwu ; a fuka ma elos ñim ke Mwen nutin met, tu el fwa keokiüñ ke ma puspis, a sruñel lanu.

13 Tu na fwak nu sumwos, Payi Elaias el tuku, a elos oru nu sel ma elos luñselos, oanu ma ñim ke'l.

14 ¶ Ā ke el tuku nu yurin met lutlut, el liye met puspis tukeni apnuloseni, a met ñim oelulos asiuki.

15 Ā kiten misiñi met nu kemwu, ke elos liye'l, elos lut ma lulap, a kasus nu yurol, pañul.

16 Ā el siyuk sin met ñim, Mea komwos oelulos asiuki keen ?

17 Ā sie sin met puspis tukeni el tupokoñañ, a fwak, Met Luti, ña wis nu yurum mwen nutig, ñun koflanu kas yurol ;

18 Ā an nu kemwu ke el sruki'lye, el sisi'lye, a et atinfulak ke el ñañorñor in mwusi; a el sriila: a ña fwak nusin in met tumom lutlut tu elos in sis el la; a elos koflanu.

19 Ā el tupokoñañ nu sel, a fwak, o fwil šilalalfuñi ! putaka ña mutu yurumwos ? putaka ña muteñ komwos ? wis el nu yuruk.

20 Ā elos wis el nu yurol ; a ke el liye'l, kiten misiñi ñun ora'l lun lulek ; a el putatla nu in foko, a tupurpur atinfulak fwas.

21 Ā el siyuk sin papa tumal, Putaka mas iñi tuku nu yurol ? Ā el fwak, ke el tulig.

22 Ā pal puspis, el sis el la nu in e, a nu in kof, lun uni'lye : tu kom fwin ku in orek kutu mao, kom pakomutas, a kase kit.

23 Jisus el fwak nu sel, Kom fwin ku in lalalfuñi, el su lalalfuñi ku ke ma nu kemwu.

24 Ā kiten misiñi papa lun tulig el wowoyuk, a tuñ kaskas, leum ña lalalfuñi, kase yu tu ña tiu šilalalfuñi.

25 Ke Jisus el liye met

puspis tukeni kasus, el mwuleuñ ñun fokfok, fwakañ nu sel, Nun sikas ä šilonkas ña mwuleot nu sum, tu komfwas luk el, ä tiu siefwililyuk nu in el.

26 Ä ñun el wowoyuk, ä ora'l lun lulek ma lulap, ä šom luk el: ä el oanu miše; oanu tu met puspis fwak, El miše.

27 Ä Jisus el saplakiuñ srukie paul, ä takšalak: ä el tuyuk.

28 Ä ke el ilyuk nu in lomwu, met tumal lutlut elos mukku siyuk sel, Efwo kem ku tiu ku in sis el la?

29 Ä el fwak nu selos, Ma iñi koflanu tuke liki, tu ke pre ä lalo mugenu.

30 ¶ Ä elos šom liki, ä fwas sasla Galili; ä el tiu luñsi tu met etu.

31 Tu el luti nu sin met tumal lutlut, a fwak nu selos, Mwen nutin met etikiuñ nu in pon met, ä elos tufwa uni'lye; ä tukin pal si ke el miše, el tufwa molyuk ke len si aktolu.

32 Ä elos tiu etu kas si iñi, ä elos ſañeñ in siyuk sel.

33 Ä el tuku nu Kapernaum: ä ke el mutu in lomwu el siyuk selos, Mea komwos ku tukeni asiuki ke inganeku?

34 Ä elos misla: tu ineku elos asiukiuk ſu fulat liki nu kemwu.

35 Ä el mutu, ä pañon mu sie-ñul-luo, ä fwak nu selos, Met si fwin luñsi in masi meta, el tufwa tuk liki nu kemwu, ä kulansap nu kemwu.

36 Ä el es sie tulig, ä fili'lye infulwe: ä ke el sruklulak in paul, el fwak nu selos.

37 El ſu es sie sin tulig ou iñi in ēk, el es yu; ä el ſu fwa es yu, tiu es yu, tu el ſu sipe yu.

38 Ä Jon el tupokoñañ nu sel, fwakañ, Met Luti, kem liye sie met el sisla devil liki ke ēum, ä el tiu wi kem fwas; ä kem mu lun tiu ou iñi, tu el tiu wi kem fwas.

39 Ä Jisus el fwak, Nik komwos ou iñi nu sel: tu met si fwin orek menmen in ēk, el koflanu kaskas ko keik.

40 Tu el ſu tiu lain kit, el wi kit.

41 Tu el ſu fwa as'ot ale in kof nimomwos in ēk, tu komwos ma lun Kraist, payinu ña fwak nu sumwos ma lun Kraist, payinu ña fwak nu sumwos, mol lal fwa tiu tula.

42 Ä el ſu aktugulklüye sie sin ma sisik ſu lalalfuñi in ña, mwo liki nu sel tu ſuñ tem sripusye in kaiwel, ä sis el la nu mwea.

43 Ä la pom fwin aktugul-

kūli kom, otela : mwo kom
šom nu yin mol la pom sru-
mwunla, fwin po luo kom
šom nu yin hell, nu in e
kamwul :

44 Yin mwet lalos tiu miše,
ä e tiu kunla.

45 Ä la nium fwin aktu-
gulkūli kom, otela : mwo nu
šum tu kom šom nu yin
mol la nium, fwin luo ſium
kom šom nu yin hell, nu in
e kamwul :

46 Yin mwet lalos tiu miše,
ä e tiu kunla.

47 Ä la mutom fwin aktu-
gulkūli kom, kom tipella :
mwo nu šum tu kom ilyuk
nu in togusaï lun God ke
sie mutom : fwin luo mutom
kom šom nu in e in hell :

48 Yin mwet lalos tiu miše,
ä e tiu kunla.

49 Tu ukemwu soleyik la
ke e, oanu me eumwel nu
kemwu fwa soleyikla ke sol.

50 Sol mwo : tu eman sol
fwin wañin, kut a solela ya ?
Komwos lela sol in komwos,
ä komwos lela misla sie sin
sie.

ŠAPTER 10.

A EL tuyuk liki, ä tuku
nu kutu an Judea, likin
yeno Jordan ; ä met elos
siefwil tuku nu yurol : ä
oanu meta el siefwil lutu nu
selos.

2 Ä met Farisi elos tuku

nu yurol, ä siyuk sel, Ya tiu
oul tu met sisla mutan kiel ?
Elos srifwe'l.

3 Ä el tupokoañ ä fwak nu
selos, Mea Moses el ſapkin
nu ſumwos ?

4 Ä elos fwak, Moses el mu
in ſuñ me ſim in sisla, ä in
sis el la.

5 Ä Jisus el tupokoañ ä
fwak nu selos, Tu upa in-
ſiumwos el ſim nu ſumwos
me ſap si iñi.

6 Ä pal si ke el muta-
mwauk in oru fwalu, God
el ora'ltal mogul ä mutan.

7 Tu ou iñi met a fwa likie
papa tumal ä nine, ä ſrukie
mutan kiel ;

8 Ä eltal tufwa ikwe si la :
ä ke ma iñi eltal tiu ſiefwil
luo, tu ikwe ſiewunu.

9 Tu ou iñi ma God el
siseni nu sie, lela met in tiu
eselik.

10 Ä in lomwu met tumal
lutlut elos ſiefwil siyuk sel
ke ma iñi.

11 Ä el fwak nu selos, El
ſu fwa sisla mutan kiel, ä
payuk ſienu, el kosro ke'l.

12 Ä mutan el fwin sisla
mogul tumal, ä payuk ſienu,
e kosro.

13 ¶ Ä elos wis kiten
tulig nu yurol lun kale-
losi : ä met tumal lutlut elos
igulye ſu wis elos.

14 Ä ke Jisus el liye, el
silunsel ma lulap, ä fwak nu

selos, Lela tulig sisik elos in
tuku nu yuruk, à nikmit
igololosi; tu sin ma iñi ma
lun togusaï lun God.

15 Payinu ña fwak nu
sumwos, El šu tiu es togusaï
lun God oanu tulig sisik,
el koflanu ilyuk nu lü.

16 Á el sruklulosyuk in
paul, filiye paul fwelos, à
pre ke'los.

17 ¶ Á ke el šom liki nu
inganek tari, sie el kasus, à
sikukmutunti nu sel, à siyuk
sel, Met Luti Mwo, mea ña
oru tu ña fwa es mol ma
patpat?

18 Á Jisus el fwak nu sel,
Efwo kom ku ña mwo?
Wañin mwo, tu God mu-
genu.

19 Kom etu ma šap sie-ñul,
Nik kom kosro, Nik kom
akmus, Nik kom pusupas,
Nik kom kikiap, Nik kom
riela, oro mwo nu sin papa
tumom à nine.

20 Á el tupokoañ à fwak
nu sel, Met Luti, ña srukie
ma iñi nu kemwu ke ña
tulig nu iñi.

21 Na Jisus ñetañ nu sel el
luñsi el, à fwak nu sel, Sie
ma sitoela šum; kom fwasot
kuka ma lom, à šuñ nu sin
met sigasrup, à fwa os ma
lom nu in kosao: à tuku,
à srukak šaksiñ, à fwas
tukuk.

22 Á el toas inšiel ke kas

si iñi, à šom pakomtu ; tu
ma puspis ma lal.

23 Á Jisus el ñetñet apne-
ni, à fwak nu sin met tumal
lutlut, We upalanu tu met
gasrup fwa ilyuk nu in to-
gusaï lun God !

24 Á met lutlut elos lut ke
kas lal. Á Jisus el siefwil
tupokoañ à fwak nu selos,
Tulig, fuka ma upalanu se-
los šu foñyuñ ke ma gasrup
fwa ilyuk nu in togusaï lun
God !

25 Kamel el fwas sasla ke
kor in nilel, fusas liki met
gasrup ilyuk nu in togusaï
lun God !

26 Á elos oarulanu lut ma
lulap, fwakañ sie sin sie,
Fwin ou iñi ka šu ku in
mol ?

27 Á Jisus el ñetañ nu selos
fwak, Yurin met elos kofla-
nu, tu tiu ou iñi yurol God :
tu God el ku ke ma nu ke-
mwu.

28 ¶ Na Piter el muta-
mwauk in fwak nu sel, liye,
kem aliki ma nu kemwu lu-
mem, à fwas tukum.

29 Jisus el tupokoañ à
fwak, Payinu ña fwak nu
sumwos, Met fwin aliki lom,
ku lel, ku loul, ku papa, ku
nine, ku mutan kiel, ku tu-
lig, ku fwal, ke ña, à mwo
šašu.

30 El tufwa es kais sie-fok
iñi ke pal si iñi, lom, à lel, à

loul, à nine, à tulig, à fwal, wi kolya; à in fwal tuko mol ma patpat.

31 Á ma puspis ma si meta fwa masi tuko; à masi tuko fwa masi meta.

32 ¶ Á elos os inganek fwasyuk nu Jerusalem; à Jisus fwas met elos tuk: à elos lut; à ke elos fwas tuk elos šañeñ. Á el siefwil suloiuk met sie-ñul-luo, à mutamwauk in luti nu selos kutu ma a tuku nu yurol.

33 Fwakañ, Liye, kut fwa-siuk nu Jerusalem; à Mwen nutin met fwa etikiun nu sin met tol fulat, à nu sin met šim; à elos tufwa pani lun mas, à fwa asalañ nu sin met Pegan:

34 Á elos fwa aknunta'l, à sruñlul, à an'el, à uni'lye; à ke lensi aktolu el siefwil molyuk.

35 ¶ Á Jemes à Jon, nutin Zebede, eltal tuku nu yurol, fwakañ. Met Luti, ketal kenu tu kom oru nu sital ma ketal a luñsital.

36 Á el fwak nu seltal, mea komtal kē tu ña a fwa oru nu šumtal?

37 Eltal fwak nu sel, Si nu sital tu ketal fwa mutu, sie on le pom leyut, à sie on le pom lesi in mamwowo lom.

38 Á Jisus el fwak nu seltal, Komtal nikin ma komtal siyuk ke. Ya komtal

ku in numla kupsi ma ña nim ka? à baptais sie baptais ña baptaisla ke?

39 Á eltal fwak nu sel, Ke tal ku. Á Jisus el fwak nu seltal. Aok komtal tufwa numla kup si ña nimnim ke, à komtal tufwa baptais ke sie baptais ma ña baptaisla ke:

40 Á tiu ma luk in siot mutu on le pok leyut à le pok le si; tu ma lal šu akoala ke.

41 Á ke sie-ñul elos loñ, elos mutamwauk in siluñ ma lulap ke Jemes à Jon.

42 Á Jisus el pañolos, à fwak nu selos, Komwos etu tu elos šu nunku inwo in leum lun met Pegan elos leum lalos, à elos šu fulat elos šuñ me šap nu selos.

43 Á tiu ou iñi yurumwos: tu el šu luñši fulat liki komwos, el tufwa met kulanšap lomwos.

44 Á el šu šumwos luñši fulat liki nu kemwu, el fwa fukwe komwos nu kemwu.

45 Tu Mwen nutin met el tiu tuku tu met in kulanšap al, el tu in kulanšap, à in šuñ mol lal in molula met puspis.

46 ¶ Á elos tuku nu Jeriko, à ke el fwas liki Jeriko met tumal lutlut à met puspis wi, Bartimeus, met kun mutal, mwen nutin Tiineus, el mutu puponeku, ñus.

47 Ā ke el loñ tu el Jisus lun Nazaret, el mutamwauk in wowoyuk, à fwak, Jisus, Mwen nutin Devid, pakomutuk.

48 Ā met puspis elos mwuleuñ lun tiu kas: à el wowoyuk yok lanu, Mwen nutin Devid, pakomutuk.

49 Ā Jisus el tu, à ſap in pañnol. Ā elos pañon met kun muta, fwakañ nu sel, Kom eñunak, tuyuk; el pañun kom.

50 Ā ke el sisla nuknuk lal, el tuyuk, à tuku nu yurol Jisus.

51 Ā Jisus el tupokoañ à fwak nu sel, Mea kom luñ-šom tu ña oru nu šum? Met kun el fwak nu sel, Robonai, ña kenu liye.

52 Ā Jisus el fwak nu sel, Kom ſom, lalalfuñi lom moli kom la. Ā kiten misiñi el liye, à el fwas tukol Jisus ineku.

ŠAPTER 11.

A KE el tuku apkurun nu A Jerusalem, nu Betfeš, à Beteni, nu ke eol Olive, el sipaot luo met tumal lutlut.

2 Ā fwak nu seltal, Komtal fwas nu yin sisik meto: à kiten misiñi ke komtal ilyuk nu we, komtal swa konoiockolt kopuri, wañin met mutu fwe umet nu iñi; tula'l la, à wis el.

3 Ā fwin sienu met fwak nu šumtal, Efwo komtal ku oru ou iñi? komtal fwak, Leum el luñsi el; à kiten misiñi el fwa ſipa'l mu.

4 Ā eltal ſom, à konoiockolt kopuri likin mutan oaoa ke inek atupali; à eltal tula'l la.

5 Ā kutu selos tu iñó fwak nu seltal, Komtal fukunku tulala kolt?

6 Ā eltal fwak nu selos oanu ma Jisus el ſap: à elos lela elos in ſom.

7 Ā elos wiſ kolt nu yurol Jisus, à filiye nuknuk lalos on fwel; à el mutu fwel.

8 Ā met puspis lakunalik nuknuk lalos ineku; à kutu pakala lešak liki ſaku, à nela ineku.

9 Ā elos ſu fwas met, à elos ſu fwas tuk, wowoyuk, fwakañ, Hosanna; Insi mwovo el ſu tuku in èl Leum.

10 Insi mwovo togusaï lun papa tumus Devid, ſu tuku in èl Leum: Hosanna in fu-lat liki nu kemwu.

11 Ā Jisus el ilyuk nu in Jerusalem, à nu in imwen tempel: à ke el ñetñet liani ma nu kemwu tari, à iñi ke ekela, el ſom liki nu Betenisie-ñul-luo oelul.

12 ¶ Ā lutu, ke elos tuku Beteni mi, el musinsral.

13 Ā ke el liye ſak fig lüſila, ſra on ke, el tuku, el a la

MARK, 11.

konoioik la fute ma tiu fute :
ā ke el tuku nu kē, wañin
ma el konoioik sra mugenu ;
tu tiu fute : ā ke el tuku nu
ke, wañin ma el konoioik sra
mugenu ; tu tiu pal si fig on
wulo.

14 Ā Jisus el tupokoāñ ā
fwak nu ke, Wañin met koñ
fute ke'um iñi nu tuko. Ā
met tumal lutlut elos loñ.

15 Ā elos tuku nu Jerusalem ;
ā Jisus el ilyuk nu in
imwen tempel, ā muta-
mwauk in sis elos la šu ku-
takot ā mol in imwen tempel,
ā topkakunla tepue lun met
ayaol moni, ā me mutu lun
met kutakot mulioa ;

16 Ā el sañes met in wis
kutu ma sasla imwen tem-
pel.

17 Ā el luti, fwakañ nu
selos, Ya mao tiu sim, Met
an nu kemwu elos pañpañ
lom sik, Imwen ali ? ā ko-
mwos oru ma lufin met pu-
supas.

18 Ā met šim a met tol fu-
lat elos loñ, ā šukuk fuka
elos fwa uni'lye : tu elos ša-
ñeñ sel, tu met nu kemwu
lut ke kas lal.

19 Ā ke ekela, el šom liki
yin lulap met mutu we.

20 ¶ Ā o lutue, ke elos
fwas alukela, elos liye sak
fig masla ten nu lun.

21 Ā Piter el esamye, ā
fwak nu sel, Rabbai, liye,

sak fig ma kom kas ko ke
maslanu !

22 Ā Jisus el tupokoāñ
fwak nu selos, lalalfuñol
God.

23 Tu payinu ña fwak nu
sumwos, Tu el šu a fwak nu
ke eol sugo iñi, Mogukla, ā
šom nu mwea ; ā tiu silalafuñi
inšiel, tu lalalfuñi ma
el fwak, a fwa oru ; el tufwa
es ma el siyuk ke.

24 Tu ou iñi ña fwak nu
sumwos, ma nu kemwu ma
komwos luñšomwos ke ko-
mwos pre, lalalfuñi tu ko-
mwos es mao, ā komwos fwa
es mao.

25 Ā ke komwos tu pre,
nunok munas, komwos fwin
es kutu ma lain met ; tu
Papa tumomwos šu in kosao
el fwa nunok munas pe ke
ma koluk lomwos.

26 Ā komwos fwin tiu nu-
nok munas, Papa tumomwos
šu in kosao el fwa tiu nunok
munas ke ma koluk lumwos.

27 ¶ Ā elos siefwil pe tuku
nu Jerusalem : ā ke el fwa-
fwasius in imwen tempel,
met tol fulat, ā met šim, ā
matu, elos tuku nu yurol,

28 Ā fwak nu sel, Ma ya
ma šap si kom örek makin ?
ā šu siot nu šum šap si iñi
tu kom oru ma iñi ?

29 Ā Jisus el tupokoāñ ā
fwak nu selos, Ña siyuk pe
sumwos sie ma, ā tupok mu

nu sik, à ña fwa fwak nu
sumwos ma ya ñap si ña oru
ma iñi.

30 Baptais lun Jon, la in
kosao emi, ku yurin met mi ?
Tupok mu nu sik.

31 À elos asiyuki sie sin
sie, fwakañ, Kem fwin fwak,
Inkosao emi; el a fwak,
Efwo komwos ku tiu lalafuñol ?

32 À kem fwin fwak, Yu
rin met mi; elos ñañeñ sin
metu; tu met nu kemwu
ora'l Jon, ma met palu payi.

33 À elos tupokoñañ à fwak
nu sel Jisus, Kem koflanu
fwak. À Jisus el tupokoñañ
à fwak nu selos, Na pe tiu
fwak nu sumwos ma ya ñap
si ña oru ma iñi.

ŠAPTER 12.

A EL mutamwauk in kas
kas nu selos ke pupul
yuk. Sie met el eokiye ima
fainsi, à kolasla, a pukanak
an wain ñiror nu we, à miña
imwen tawi, à fileuñ nu sin
met ima, à el ñom nu yin
lulis sel.

2 À ke pal si matula el si
paot met kulanñap nu sin
met ima, tu el fwa es liki
met ima fokin fain in kolkol
si.

3 À elos sruki'lye, à onel,
à sipa'l la el pusinpo.

4 À el siefwil sipaot nu se
los sie pe kulanñap; à elos

sis eot nu sel, à tuñal siu
fwel, à elos sipa'l la akoñye
tanol.

5 À el siefwil pe sipaot
sienu; à elos uni'lye, à met
puspis pe; elos uni kutu, à
uni'lye kutu.

6 À tu sie mwen, tulig ku
lu natal, el sipa'l ot pe tuk
nu selos, fwakañ, Elos tufwa
sunakin mwen nutig.

7 À met ima elos tukeni
kaskas, El iñi met usru;
fwasu, kut in uni'lye, à
usru tufwa las.

8 À elos asal, à uni'lye, à
sis el liki kolkol un fain si.

9 Tu ou iñi mea leum lun
kolkol un fain si tufwa oru ?
El à fwa tuku à uniye met
ima, à fwa ñuñ kolkol un
fain si nu sin kutenu met.

10 À komwos tiu rid ma
sim iñi; Eot si ma met mu
sa sisla met, elos oru iñi in
sumwosrik in eot:

11 Ma iñi ma Jeova el oru
met, à ma lut in mutas ?

12 À elos sok ol in sruki
'lye, à elos ñañeñ sin metu :
tu elos etu el la kaskas kin
pupulyuk si lain elos : à elos
liki'lye, à ñom.

13 ¶ À elos sipaot nu sel
kutu sin met Farisi à sin
met Herod, in sruki'lye ke
kas lal.

14 À ke elos tuku, elos
fwak nu sel, Met Luti, kem
etu tu kom payi, à tiu ko

MARK, 12.

lak sin met; tu kom pilesu monin met, à lutu nekul God payinu: Ya tiu oul tu kut ūn kiše nu sin Sisar ku oul ?

15 Ya kut ūn ku tiu ūn ? À ke el etu kutasrik lalos, el fwak nu selos, Efwo komwos ku srifwe yu, Usi nu sik penne si, tu ña liye.

16 À elos usi. À el fwak nu selos, Mutun ū ou iñi à lun ūsim ? À elos fwak nu sel, lun Sisar.

17 À Jisus tupokoañ fwak nu selos, ūn nu sel Sisar ma lun Sisar, à nu sin God ma lun God. À elos lut ke'l.

18 ¶ Na met Saddusi, ū fwak, a tiu siefwil molyuk ; elos tuku nu yurol, à siyuk sel, fwakañ.

19 Met Luti, Moses el ūsim nu ūses, Met lin met si fwin miši, à mutan kiel mutu, à wañin tulig natal, met lel el es mutan kiel, à akmolyauk fokin met lel.

20 À tamulel itkos : à maši meta el es mutan kiel, à miši, tiu filiye fwako'l.

21 À el si akluo asal, à miši ; el pe tiu filiye fwako'l ; à el si aktolu ouya pe.

22 À met itkos asal, à tiu filiye fwako : tuko'los kemwu mutan el miše pe.

23 Tu ou iñi pal si a molyuk, ke elos fwa molyuk,

kien ū ke mutan si iñi ? Tu met itkos asal kielos.

24 À Jisus tupokoañ fwak nu selos, Ya tu ou iñi komwos tiu sito, tu komwos nukin ma ūsim, à ma ku lun God ?

25 Tu ke elos molyuk yin miše mi, elos tiu payuk à tiu ūn in payuk : tu elos oanu lipufon ū in kosao.

26 À ke met miši, tu elos molyuk ; ya komwos tiu rid in buk natal Moses, fuka ke in tusak, God el kaskas nu sel fwakañ, Na God lun Abraam, à God lun Aisak, à God lun Jekob ?

27 El tiu God lun met miši, tu el God lun met mol : tu ou iñi komwos situ e lanu.

28 ¶ À sie sin met ūsim el tuku, à ke el loñ elos tukeni kaskas, à etu tu el tupokoañ nu selos mwo, el siyuk sel, Ma ia ke ūsap met liki nu kemwu ?

29 À Jisus el tupokoañ nu sel, Masi meta ūsap liki nu kemwu, o'iñi, Poroño, O Israel, Jeova God las, Jeova siewunu :

30 À kom luñsom Jeova God lom ke inšium kemwu, à ke in ñunum kemwu, à ke nunkom kemwu, à ke ku lom kemwu : ma iñi pa ūsap meta.

31 Masi akluo ou iñi, Kom

luñšom met lom oanu kom
ſifwanu. Wañin kutenu ſap
yok liki ma iñi.

32 Ā met ſim el fwak nu
sel, Mwo, Met Luti, kom
fwak payi: tu God siewunu,
ā wañin sienu, el mugenu:

33 Ā in luñsi el ke insie
kemwu, ā ke nunku kemwu,
ā ke ñun kemwu, ā ke ku
kemwu, ā in luñsi met oa-
nu el ſifwanu, ma iñi yok
kiše fon furur kemwu, ā
kemwu euwel.

34 Ā ke Jisus el liye tu el
tupok mwo, el fwak nu sel,
Kom tiu lüs liki togusaï lun
God. Ā tukin ma iñi, wa-
ñin met pulaik in siyuk sel
kutu ma.

35 ¶ Ā Jisus el tupokoāñ
ā fwak ke el luti in imwen
tempel, Fuka met ſim elos
fwak tu Kraist el Mwen nu-
tin Devid?

36 Tu Devid el ſifwanu
fwak ke Nun Mutal, Jeova
el fwak nu sin Leum luk,
Kom mutu on le pok lesi nu
ke pal si ñatu fwa orek
met inwesral lom in lañoeuk
nium.

37 Tu ou iñi Devid el ſi-
fwanu pañnol Leum; fwin
ou iñi fuka el mwen natal?
Ā met sisik elos eñun ke
loñol.

38 Ā el fwak nu selos ke
me lutlut lal, Komwos sis-
mouk ke met ſim, ſu luñsi

fwas ke nuknuk lüis, ā pai-
ñuk yin kutakot.

39 Ā luñsi me mutu lun
leum in imwen lolñok, ā
niin leum ke kofwo:

40 Ā wupani lom sin ko-
tin mas, ā kutasrik ke pre
lulis: elos iñi fwa es anwuk
yok lanu.

41 ¶ Ā Jisus el mutu niin
fwil tatū on ye mutal, ā el
liye fuka met ſuñ muni nu
fwil; ā ma puspis met ga-
srup elos ſuñ muni puspis.

42 Ā sie kotin mas siga-
srup el tuku, ā el ſuñ nu lü
kiten muni sisik, luo oanu
fartiñ.

43 Ā el pañon mu met tu-
mal lutlut, ā fwak nu selos.
Payinu ña fwak nu ſumwos,
Tu kotin mas sigasrup iñi
el ſuñ nu lü yok liki ma
elos nu kemwu ſuñ nu lü in
fwil tatū:

44 Tu elos kemwu ſuñ nu
lü ke ma puspis lalos; ā el,
tu el sigasrup, ſuñ nu lü ma
nu kemwu lal, payinu me
mol lal nu kemwu.

SAPTER 13.

A KE el ſom liki imwen
tempel, sie sin met tu-
mal lutlut fwak nu sel, Met
Luti, liye eot ſu o'iñi, ā lom
ſu o'iñi!

2 Ā Jisus tupokoāñ fwak
nu sel, Ya kom liye kutu
lom lulap iñi? tufwa wañin

sie eot on fwin sie, à mao moguk lanu.

3 Á ke el mutu fwin eol Olive, imwen tempel on ye mutal, Piter à Jemes à Jon à Andru eltotal mugenu si-yuk sel.

4 Fwak nu ses, pal ya ma iñi à tuku? à akul šu ke ma iñi nu kemwu fwa payikin?

5 Á Jisus tupokoañ nu se-los el mutamwauk in fwak, Liauñ tu kutu met tiu kiape komwos la.

6 Tu met puspis fwa tuku in ēk, fwakañ, Na Kraist; à fwa kiapala met puspis.

7 Á ke komwos fwa loñ meun, à kaskas ke meun, komwos tiu fosña: tu ma iñi fwa oru; tu tiu safla iñi.

8 Tu sie an fwa tuyuk lain sie an, à togusaï lain togusaï; à kutu fwalu fwa rarrar, à fwa sral à añañ: ma iñi mutamwauk ke fosña.

9 ¶ Á komwos ſifwanu liye komwosyuñ: tu elos fwa es komwosyuñ nu ke mwolil; à fwa uni komwos in lolnok: à fwa wis komwosyuñ nu yurin leum à togusa ke ña, à ke ma lo lain elos

10 Á meta mwo ſaſu à fwa lutu nu sin met fwal e nu kemwu.

11 Á ke elos fwa kol komwos, à es komwosyuñ, ko-

mwoſ tiu nunku met ma komwos kaskas kin tuk, à tiu nunkauk met: tu ma asiot nu ſumwoſ nu ke auu a ma komwos fwa kaskas kin: tu tiu ma komwos kaskas, tu Nun Mutual.

12 Á lel fwa tukakunak el lel, à papa tukakunak mwen; à tulig fwa tuyuk lain papa nine, à fwa ora'los in miši.

13 Á met e nu kemwu fwa ſruñe komwos la ke ēk: à el ſu oru mwo nu ke safla fwa mol.

14 ¶ Á ke komwos liye ma koluk lanu lun ma kanaos lanu, tu yin oul an ma on we, ma Daniel met palu el kaskas met, (lela el ſu rid lun etu,) na elos ſu mutu in Judea lela elos in kasus nu fwin eolu :

15 El ſu mutu fwin lomwu lun lela lun tiu fwuni nu in lomwu, à tiu ilyuk nu lü in es kutu ma liki lom sel.

16 Á el ſu ima lela lun tiu ſiefwil forla in es nuknuk lal.

17 Á we nu selos ſu putete, à nu selos ſu katiti in len iñó!

18 Á komwos pre siyuk tu komwos tiu kasus ſom ke pal musis.

19 Tu in len iñó fwa ma koluk, oanu tiu ou meta ke mutamwauk oru ma God el

orala nu ke pal si iñi, ã nu tuko.

20 Á Leum el fwino tiu akfototoye len iñó, wañin ikwe a mol: tu ke met šulüla, šu el šulüla, el akfototoye lena.

21 Á na sienu met fwin fwak nu šumwos, Liye, Kraist el iñi; ku liye, el iñó; komwos tiu lalalfuñi.

22 Tu Kraist sito, ã met palu sito, elos fwa tuku, ã fwa lutí akul, ã menmen tu elos fwin ku, elos kiapala met šulüla.

23 Á komwos liauñ: liye, Na fwak ma nu kemwu nu šumwos met.

24 ¶ Tu in len iñó, tukin ma koluk iñó, fwatu fwa lülla, ã malem el tiu šuñ kalem la.

25 Á itu in kosao a fwa putatla, ã ku in kosao fwa kususus.

26 Á na elos fwa liye Mwen nutin met tuku in pukunieñ, ku lulap wi ã mwo lanu.

27 Á na el fwa sipaot lipufon la, ã wiseni nu sie met šulüla la l yin eñ akos mi, yin lüsilañi nu fwalu, lüsila nu in kosao.

28 Iñi lutlut ke pupulyuk si lun šak fig. Iñi ke lešak la fusesas, ã srunk, komwos etu tu akurun pal fwol:

29 Á ouyape komwos, ke komwos liye ma iñi nu ke-

mwu te oru, komwos etu tu mao apkurun, nu ke mutun oaoa.

30 Payinu ña fwak nu šumwos, tu fwil si iñi fwa tiu šom, nu ke ma iñi nu kemwu orek tari.

31 Kosao ã fwalu fwa wañinla; ã kas lun God a tiu wañinla.

32 Á ke len si iñó ã auu si wañin met etu, ã lipufoñ in kosao, ã Mwen, tu Papa mugenu.

33 Komwos liauñ, šano ã pre: tu komwos tiu etu pal ña.

34 Tu *Mwen nutin met oanu met šu šom na yin lüsila, šu likie lom sel, ã šuñ sap nu sin met kulansap la,* ã nu sin met nu kemwu me orek ma lalos, ã el sap ñu sin met liauñ in šano.

35 Tu ou iñi komwos šano; tu komwos nukin pal ya leum lun lomwu ã tuku, ke eukela, ku infulwin foñ, ku ke mwon kakla, ku ke lutue.

36 Fwin tiu ou iñi el silaklak in tuku, ã liye komwos la motul.

37 Á ma ña fwak nu šumwos, ña fwak nu sin met nu kemwu, Šano.

SAPTER 14.
TUKIN len luo pal si ko-
two lun alukela, ã lun

MARK, 14.

bred tiu pulolak : à met tol fulat à met šim elos šuk fuka elos fwa sruki'lye ke kiapul, à uni'lye.

2 Ā elos mu, Tiu ke len kofwo, fwin ou iñi met tukeni elos papu koluk.

3 ¶ Ā el os Beteni, in lom sel Saimon met leper, ke el mutu moño, sie mutan el tuku bok in alabaster yurol spaiknar me akmusra yoknu molo ; à el kanaosla bok si, à okoiuñ nu fwin ſiufwel.

4 Ā kutu selos ſifwanu mulat, à fwak, Efwo ku sisla me akmusra iñi ?

5 Tu kut ku in kuko mao ke penni tol fuko, à fwa ſuñ nu sin met sigasrup. Ā elos kas ko ke'l.

6 Ā Jisus el mu, Nimit ora'l; efwo komwos añañ sel ? El oru me orek mwo wo nu sik.

7 Tu met sigasrup mutu yurumwos pal nu kemwu, à ke komwos luñšomwos komwos ku in oru mwo nu se los : à ña tiu mutu yurumwos pal nu kemwu.

8 El oru oanu ku lal ; el tuku met in akmusra monuk nu ke pukpuki.

9 Payinu ña fwak nu ſumwos, Yin nu kemwu met fwa lutí mwo ſaſu iñi nu fwal e nu kemwu ten, ma iñi pe ma el oru fwa kaskas kin in esmakunal.

10 Ā Judas Iskariot, sie sin sie-ñul-luo, el ſom nu yurin met tol fulat, in tukakunulak nu selos.

11 Ā ke elos loñ, elos eñun, à mwuleuñ tu elos ſuñ muni nu sel. Ā el ſuk pal ya à mwo el fwa tukakunulak.

12 ¶ Ā ke len si meta lun bred tiu pulolak, ke elos uni ye ma alukela, met tumal lutlut elos fwak nu sel, An ya kom luñšom tu kut ſom in ako, tu kom fwa moño ma alukela ?

13 Ā el sipaot met tumal lutlut luo, à fwak nu seltal, Komtal fwas nu yin lulap met mutu we, à iñó komtal fwa ſuñ met si wis ale in kof si : komtal fwas tukol.

14 Ā yin el ilyuk nu we, komtal fwak nu sin met kato, Met lutí el fwak, Pa ya fokil lun met kawuk, yin ña tufwa moño ma alukela yurin met tumuk lutlut ?

15 Ā el fwa lutí komtal fokil lulap lun yin akeno tari : iñó komtal acoe kem.

16 Ā met tumal lutlut eltal ſomla, à tuku nu yin lulap met mutu we, à konoiok oanu Jisus el fwak nu seltal : à eltal akeno ma alukela.

17 Ā ke eukela el wi met sie-ñul-luo tuku.

18 Ā ke elos mutu à moño, Jisus el fwak, Payinu ña

fwak nu šumwos, sie ſu-
mwos ſu wi yu moño fwa-
tukakin yu yuk.

19 Ā elos mutamwauk in
pakomutu, ā elos kais sie in
fwak nu sel, ſu ūa?

20 Ā el tupokoā ā fwak
nu selos, Sie sin sie-ñul-luo
ſu wi yu iſuñye in alu.

21 Payi Mwen nutin met
el ſom oanu ma ſim ke'l: ā
wela nu sin met ſu tufwa
tukakunak Mwen nutin
met! mwo nu sin met iñø el
fwin tiu isūsla met.

22 Ā ke elos moño, Jisus
el es bred, ā pre, ā kunſalik,
ā ſuñ nu selos, ā fwak, Es,
moño; ma iñi monuk.

23 Ā el es kup, ā ke el ſuñ
kulu tari, el ſuñ nu selos:
ā elos nu kemwu numla
ke.

24 Ā el fwak nu selos, Ma
iñi sak lun mwilkas ſašu,
ma ſirorla ke met puspis.

25 Payinu ūa fwak nu ſu-
mwos, ūa fwa tiu siefwil
numla ma fokin fain, nu ke
len si ūa tufwa nim ma
ſašu in togusaï lun God.

26 Ā ke elos yuk sugo on
tari, elos ſomla nu fwin eol
Olive.

27 Ā Jisus el fwak nu se-
los, Foñ si iñi komwos nu
kemwu fwa tugulkūl ke ūa:
tu ma ſimla, ūa fwa uniye
met sropu liye ſip, ā ſip elos
tufwa fwaselik.

28 Ā tukin pal si ūa fwa-
molyuk, ūa fwas met ko-
mwos tuk nu Galili.

29 Ā Piter el fwak nu sel,
elos nu kemwu fwin tugulkūl,
ūa tiu wi.

30 Ā Jisus el fwak nu sel,
Payinu ūa fwak nu ſum tu-
len si iñi, aok, foñ si iñi, met
mwon ſisa kakla pal luo
tuk, kom fwa lafwekin yu
ka tolu.

31 Ā yokoilik ma el kas-
kas, ūa fwin wi kom nu
miši, ūa tiu laflafwekin kom
nu ſumwoswos. Ouyape
elos nu kemwu fwak.

32 ¶ Ā elos tuku nu sie an
ē Getsemane: ā el fwak nu
sin met tumal lutlut Ko-
mwos mutuñi, ke ūa a pre.

33 Ā el ſulolak Piter ā
Jemes ā Jon, ā mutamwauk
in lut ma lulap, ā in toas
lanu;

34 Ā fwak nu selos, ūnik
pakomutu ma lulap nu ke
miši: komwos tuin iñi, ā
ſano.

35 Ā el fwak nu met kutu,
ā putatla nu in foko, ā pre
tu, fwin ku, auu el fwak
aluk el.

36 Ā el fwak, Abba, Papa,
kom ku ke ma nu kemwu;
esla kup si iñi liki yu: tu
tiu ou ūa, tu ou kom.

37 Ā el tuku, ā konoi elos
yuk la motul, ā fwak nu sel
Piter, Saimon, ya kom mo-

MARK, 14.

tul ? ya kom tiu ku in ſano
auu ſi ?

38 Komwos ſano à pre,
fwin tiu ou iñi komwos il-
yuk nu in mel. Payi ñun
el luñsel, à ikwe munas.

39 À el siefwil ſomla, à
pre, à kaskas oanu kas meta.

40 À ke el foloko, el ko-
noiok elos yuk la siefwil
motul, (tu mutualos toas,) à
elos tiu etu ma a tupokoañ
nu sel.

41 À el tuku pal si aktolu,
à fwak nu selos, Motol iñi, à
moñla : tarinu, auu si tuku ;
liye Mwen nutin met tuka-
kinyikyuk nu in pon met
koluk.

42 Tukakak, kut ſom ; liye,
el apkurun ſu tukakin yu
yuk.

43 À kiten misiñi ke el
kaskas, Judas, sie sin sie-
ñul-luo, el tuku, à met pus-
pis oelul utuk kutlas à ſak,
yin met tol fulat mi à met
ſim à met matu.

44 À el ſu tukakunulak
ſuñ nu selos sie akul met,
fwakañ, El ſu ña fwa ñok,
elnu ; asal, à kololot make-
ku.

45 À kiten misiñi ke el tu-
ku, el ſilaklak in fwas nu
yurol, à fwak. Rabbai, Rab-
bai : à ñok ol.

46 À elos ſruki'lye ke pa-
ulos, à asal.

47 À sie selos ſu tu we el

fwauk kutlas, à paki met
kulansap lun met tol fulat,
à otela ſral.

48 À Jius el tupokoañ à
fwak nu selos, Ya komwos
tuku oanu nu ſin met pusu-
pas, ke kutlas à ſak in ſruki
yu wi ?

49 Na wi komwos len nu
kemwu in imwen tempel in
luti, à komwos tiu es yu : tu
payikin ma ſimisla.

50 À elos nu kemwu ſom
luk el à kaiñla.

51 À sie met fwus fwas
tuk ol, el ſuñ nuknuk linen
nukmu'l la tu el koſluſol ; à
met fwus elos ſruki'lye :

52 À el filiye nuknuk li-
nen, à koſluſol kaiñ luk elos.

53 ¶ À elos kol ol ot Jius
nu ſin leum tol fulat : à met
matu, à met ſim elos oelul
tukeni.

54 À Piter el fwas tuk ol
lüs luk el, nu ke lom ſin
leum tol fulat : à el mutu
yurin met kulansap, à el ſi-
ſwanu lañlün ke e.

55 À met tol fulat à met
papu nu kemwu elos ſuk
met lo lain Jius in uni'lye ;
à elos tiu konoioik.

56 Tu met puspis elos ka-
kas ſito lain ul, à elos tiu
unkas sugo.

57 À kutu tuyuk, à kaskas
ſito lain ul, fwakañ.

58 Kem loñ ma el fwak,
Na tufwa kanaosla imwen

tempel iñi ma pon met orala, à in len tolu ña tufwa miša sienu ma po tiu oru.

59 Á ouyape elos tiu unkas sugo.

60 Á leum tol fulat el tuyuk infulwe, à siyuk sel Jesus, fwakañ, Ya wañin ma kom tupok? Mea elos kas-kaskin lain kom?

61 Á el misla, à wañin ma el tupok. Leum tol fulat el siefwil siyuk sel, à fwak nu sel, Ya kom Kraist, Mwen nutin Mamwowo?

62 Á Jisus el fwak, Aok, Na; à komwos tufwa liye Mwen nutin met mutu on le po ku leyut, à tuku in pukunieñ in kosao.

63 Na leum tol fulat el salik nùknuk lal, à fwak, Efwo kut ku šuk kutenu met lo?

64 Komwos loñ ma kas ko: mea komwos nunku? Á elos nu kemwu paani lun mas.

65 Á kutu mutamwauk in an'el, à in afwin mutal, à in fuske'l, à in fwak nu sel, Kom polyi: à met kulanšap elos šuñ paulos puklul.

66 ¶ Á ke Piter el os ten in lomwu, sie mutan fwus kulanšap lun leum tol fulat el tuku:

67 Á ke el liye'l Piter el sifwanu lañlùñ; el ñetañ nu sel, à fwak. Á kom pe

90
yurol Jisus lun Nazaret met.

68 Á el lafwekin, fwakañ, Na ninikin, ña tiu etu ma kom fwakun. Á el šom nu in sraumwalsis; à mwon sisakla.

69 Á mutan fwus si el siefwil liye'l, à mutamwauk in kas nu selos šu tu we, El iñi sie selos.

70 Á el siefwil lafwekin. Á kuteuñ kutu, elos šu tu we siefwil pe fwak nu sel Piter, Payi kom sie selos, tu kom met Galili, à kas lom oanu.

71 Á el mutamwauk in winteis à fulakinpusupas, fwakañ, Na tiu etu met si iñi komwos kaskas ke.

72 Á pal si aktolu mwon sisakla. Á Piter el esamak kas ma Jisus el fwak nu sel, Met mwon sisla kaskas ke. Á ke el nunkauk el tuñ ma lulap.

ŠAPTER 15.

A KITEN misiñi ke ta-fwun lutue met tol fulat wi met matu à met šim à met papu nu kemwu, elos šilaklak in tukeni kaskas, à kopuri'lye Jisus, à wis al la, à asalañ nu sel Pailat.

2 Á Pailat el siyuk sel, Ya kom togusa lun met Ju? Á

MARK, 15.

el tupokoāñ, fwak nu sel,
Kom fwakak.

3 Ā met fulat elos kou nu
sel ke ma puspis: ā wañin
ma el tupok.

4 Ā Pailat el siefwil siyuk
sel, fwakañ, Ya wañin ma
kom tupok? Liye ma pus-
pis elos oru lain kom.

5 Ā wañin ma Jisus el tu-
pok: oanu tu Pailat el lut.

6 Ā ke kofwo si iñi el tula-
la sie met kopur nu selos, el
šu elos luñselos.

7 Ā sie met ēl Barabbas,
elos šu kopuri oelul orek sie
meun, el met akmus ke me-
un si.

8 Ā met puspis tukeni wo-
woyuk ma lulap elos muta-
mwauk in siyuk tu el oru
nu selos oanu meta.

9 Ā Pailat el tupokoāñ nu
selos, fwakañ, Ya komwos
luñšomwos tu ña tulala nu
šumwos Togusa lun met Ju?

10 Tu el etu tu met tol fu-
lat wis el met ke šok.

11 Ā met tol fulat elos oru
nu sin met sisik elos in kai-
fwi lun tula'l la Barabbas nu
selos.

12 Ā Pailat el tupokoāñ, ā
siefwil fwak nu selos, Ka
fuka komwos luñšomwos tu
ñá fwa oru nu sin met šu
komwos pañpañ Togusa lun
Jus?

13 Ā elos siefwil wowoyuk,
Uni'lye on ke šaksiñ sugo.

14 Na Pailat el fwak nu
selos, Efwo, mea koluk ma
el oru? Ā elos wowoyuk
yok lanu, Uni'lye on ke šak-
siñ sugo.

15 ¶ Ā Pailat, luñsi umwe-
le metu, el tula'l la Barabbas
nu selos, ā ke el sruñlul tari,
el asalañ Jisus nu selos tu
elos in uni'lye on ke šaksiñ
sugo.

16 Ā met meun elos kol ol
ot nu in sie lom pañpañ Pre-
torium; ā elos pañoneni sie
elun met meun nu kemwu.

17 Ā elos nukmulan ke
sienu sisa, ā elos puruk ruk
tefuro kokol si, ā filiye on
fwin ſiufwel.

18 Ā elos mutamwauk in
paiñul, Pain, Togusa lun Jus.

19 Ā elos pok ſiufwel ke a
sugo, ā an'el, ā elos ebas, ā
ali nu sel.

20 Ā ke elos aksruksruk al
tari, elos šarukla sienu sisa
luk el, ā siefwil šuñ nuknuk
lal, ā kol ol ot in uni'lye on
ke šaksiñ sugo.

21 Ā elos šap sienu Saimon,
met Sairene, šu fwas aluke-
la, tuke liki an si, papa tu-
mal Aleksander ā Rufus, lun
wis šaksiñ sugo lal.

22 Ā elos wis el nu an
Golgota, ma tafwu, Niin ale
in ſiufwel.

23 Ā elos šuñ nu sel lun
nim wain etikiuñ nu ke
murr: ā el tiu es.

24 Á ke elos uni'lye on ke řaksiñ sugo tari, elos oselik nuknuk lal, koto srifwe in etu ma lun ſu.

25 Á auu si aktolu, á elos uni'lye óh ke řaksiñ sugo.

26 Ma kou lal ſim on yetal, TOGUSA LUN JUS.

27 Á elos uniye met pusupas luo oelul on ke řaksiñ; sie on leyut, á sie on lesi.

28 Á ma ſim payinu ma fwak. Á elos oakulañ nu ke met koluk.

29 Á elos ſu fwas alukela kas ko nu ke'l, osrokla ſiu-fweloš, á fwakañ, Ea, kom ſu kanaosla imwen tempel, á miša in len tolu.

30 Kom ſifwanu mioli kom, á fwuni liki řaksiñ.

31 Á ouyape met tol fulat aksruksruk, elos wi met ſim mugenu tukeni fwak, El molüla kutenu, el koflanu ſifwanu mol el la.

32 Lela Kraist Togusa lun Israel fwuni liki řaksiñ, tu kut fwa liye, á lalalfuni. Á eltal ſu oelul uniye on ke řaksiñ kas ko nu ke'l.

33 Á ke auu akonkos nu ke auu akeu losroninu fwalu.

34 Á ke auu akeu Jisus el wowoyuk ke pusral ma lulap, fwakañ, Eloi, Eloi, lama sabaktani? ma tafwu, God luk, God luk, efwo kom ku ſom liki yu?

35 Á kutu selos ſu tu we,

ke elos loñ, elos fwak, Liye, el pañon Elaias.

36 Á sie kasus á nekla insral ke finigar, á filiye on ke a sugo, á ſuñ nu sel lun nim, fwakañ, lela in on, tu kut fwa liye Elaias el a la tuku in wisilye.

37 Á Jisus el wowoyuk ke pusral ma lulap, á miše.

38 Á nuknuk lisñul in imwen tempel muña luo infulwe lüñi nu ten.

39 ¶ Á ke met si pañpañ senturion, ſu tu ye mutal, liye tu el wowoyuk ou iñi, á miši, el fwak, Payinu met si iñi Mwen natal God.

40 Kutu mutan ouyape elos tu lülisla liye; Meri Magdalen, á Meri kiel Jemes met srik á Joses, á Salome wi alos.

41 Ke el mutu Galili elos pe fwas tuk ol, á oru nu sel: á kutenu mutan puspis ſu oelul fwasyuk nu Jerusalem.

42 ¶ Á iñi ke eukela, tu pal si akola, oanu len si mutun sabat.

43 Josef lun Arimatea, met papu mwowo si, ſu wi pe ſano togusaï lun God, el tuku, á pulaik ilyuk nu yurol Pailat, á ñusi manol Jisus.

44 Á Pailat el lut ke el la miši ku tiu miši: á pañon mu met senturion el siyuk sel la pal ya el miši.

45 Á ke el etu sin met sen-

turion, el ſuñ mano nu sel Josef.

46 Ā el mol nuknuk linen mwowo, à wis il ye, à nukmu'l la ke nuknuk linen, à fili'lye in lufin mas si ma elos tufla in eot à epusañ eot si nu mutun oaoa ke lufin mas si.

47 Ā Meri Magdalin à Meri nine kiel Joses eltal liye an el on we.

· ŠAPTER 16.

A KE len sabat tari, Meri Magdalin, à Meri nine kiel Jemes, à Salome, elos mol fokin ſak keñ tari, tu elos fwa tuku à moswe'l la.

2 Ā tafwun lutue, len si umet ke wik, elos tuku nu ke lufin mas si ke fwatu sikuuk.

3 Ā elos asiuki, ſu a epusla eot si liki mutun oaoa ke lufin mas si ?

4 Ā ke elos ñetañ elos liye eot si ibipla liki : tu ma lulap.

5 Ā ke elos ilyuk nu in lufin mas, elos liye mogul fwus si, mutu leyen leyut, nukomañ nuknuk fwosfwos lulis; à eltal ſañeñ.

6 Ā el fwak nu selos, komwos tiu ſanen : Komwos suk Jisus lun Nazaret ſu ñawuki ore ke ſaksiñ : el molyuk ; el tiu yinu : liye an elos fili'lye we.

7 Tu komwos ſom, fwak nu sin met tumal lutlut, à nu sel Piter, tu el ſom met komwos tuk nu Galili iñó komwos fwa lipe'l, oanu el fwak nu ſumwos.

8 Ā elos ſilaklak in illa, à kaiñ liki lufwin mas si; tu eltal rarrar à lut : à tiu fwak nu sin ſienu met; tu elos ſañeñ.

9 ¶ Ā ke el molyuk tafwun lutue len si umet ke wik, el tuiuñ met nu sel Meri Magdalin, ſu el ſisla devil itkos luk el meta.

10 Ā el ſom à fwak nu ſelos ſu mutu yurol met, ke elos asor à tuñ.

11 Ā elos, ke elos loñ tu el mol, à tu Meri el liye'l, elos tiu lalalfuñi.

12 Tukin ma iñi el tuiuñ ſielanu nu sin met luo ſelos, ke eltal fwas, à ſom nu ſie an.

13 Ā eltal ſom à fwak nu sin kutenu : à elos tiu lalalfuñi oltal.

14 Tuko el tuiuñ nu sin ſie-ñul ſie ke elos mutu moño, à kaiuk nu ſelos, ke ſi-lalalfuñi lalos, à upa inſielos, tu elos tiu lalalfuñi oltotal ſu liye'l tukin pal si ke el molyuk.

15 Ā el fwak nu ſelos, Komwos ſom fwal e nu kemwu, à lutu Mwo ſaſu nu sin met e nu kemwu.

16 El ſu lalalfuñi à bap-taisla fwa mol; à el ſu tiu lalalfuñi fwa tūla.

17 À akul iñi fwa oelulos ſu lalalfuñi; Elos fwa sisla devil in ēk; Elos fwa kaskas ke loa ſaſu;

18 Elos fwa ſrukak mwet; à elos fwin numla kutu ma a un'elosi, mao a tiu ora'los in koluk; elos fwa filiye

paulos on fwin met mas, à elos fwa kela.

19 ¶ Tu ou iñi, tukin paſi Leum el kaskas nu seloſtari, el ſumwak nu in kosao, à mutu on le paul leyut ſin God.

20 À elos ſomla à lutu nu yin nu kemwu, Leum oelulos orekma, à akmwoyauñkas ke akul iñi. Amen.

MWO ŠASU MA LUK EL ŠIM.

ŠAPTER 1.

TU ma puspis umet elos ſriki in akſumwosye ſie ſrumſrum ke kutu mao la-lalalfuñi nu ſumwosinwos yu-ros, 2 oanu elos ſi mao nu ſes, elos ſu ke mutamwauk mi ſifwanu liye à orekma ke kas; 3 ña mu mwo pe ſik tu ña etenu ſumwos-mwos ma nu kemwu ke mutamwauk nu iñi, tu ña ſim nu ſum in ſumwos, O Teofilius, met kato mwovo ſi, 4 tu kom fwa etu ma ſumwos mao kom lutlut ke met.

5 ¶ Ke len lun Erod, toguſa lun Judea, ſie met tol él Zakaraias, lun len lun Ebaia; à mutan kiel ſie ſin an nutin Aaron, à él Elisabet.

6 À eltal, payi ye mutual God, fwafwasyis tiu ſito in me ſap nu kemwu à manu lun Leum.

7 À wañin tulig nataltal, tu Elisabet el mwuskùl; à eltal matoanu.

8 À ma te oru, ke el orek in len lal me orekma lun met tol ye mutun God, 9 oanu manu ma lun met tol, me orekma lal in fureuk me keñ, ke el ilyuk nu in imwen tempel lun Leum.

10 À met puspis tukeni elos nu kemwu pre likin umwe pal ſi ke fureuk me keñ.

11 À ſie lipufon lun Leum el ſikmi nu yurol, à tu leyut ke läñ lun me keñ.

12 À ke Zakaraias el liye'l, el toninfoñ, à ſañeñ putati nu fwe'l.

13 Á lipufon el fwak nu sel, Zakaraias kom tiu ſañeñ: tu pre lom loñyuk tari; á Elisabet mutan kium el tu-fwa oswe nu ſum mwen si; á kom tufwa pañpañ el Jon.

14 Á kom tufwa eñun á inšimwowo; á ma puspis elos tufwa eñun ke el isüsla.

15 Tu el a fwa yok ye mutun Leum, á el a tiu nim wain á me nim ku; á el fwa seseslanu ke Nun Mutual inšien nine kiel mi.

16 Á el fwa forok olos la ma puspis tulig nutin Israel nu sin Jeova God lalos.

17 Á el fwa fwas ye mutun in ūn á ku lun Elalias, tu el fwa forokañ inšien papa nu sin tulig, á met tiu akos nu ke lalmetmet lun ma pa-yi; in ako met ūu ako tari nu ke Leum.

18 Á Zakaraias el fwak nu sin lipufon, Na fwa etu ma iñi ke mea? tu ūa met matu, á mutan kíuk el matoe pe.

19 Á lipufon el tupokoaf, fwak nu sel, Na Gebriel, ūtu ye mutun God; á sipe yu mi in kaskas nu ſum, á fwa-kot kas eñun iñi nu ſum.

20 Á, liye, kom fwa sikas, átiu ku in kaskas, nu ke len si ma iñi fwa orek tari, tu kom silalalfuñi kas luk, ma fwa payíkin ke pal lalos.

21 Á met elos tapnu'lañ

[Kusden.]

7

Zakaraias, á lut tu el mutu pat in imwen tempel.

22 Á ke el fwas liki, el ko-flanu kaskas nu selos: á elos etu tu el liye arurumu in imwen tempel: tu el sisis nu selos, á tiu kas.

23 Á ma te oru, tu ke len in orekma lal ſom tari, el ſom nu in loin sel.

24 Á tukin len iñi Elisabet mutan kiel el putete, á ſifwanu mwukin malem limikos, fwakañ, 25 Ou iñi Leum el oru nu sik in kutu len ke El ūnetmu nu sik, in es kas mekin sik yurin metu.

26 ¶ Á ke malem akonkos God sipamu lipufon Gebriel nu sie siti lun Galili, pañpañ Nazaret, 27 nu sin sie mutan tiu tukwe mogul kaseñ nu sin sie met el Josef, lun sou lun Devid; el mutan si iñi, Meri.

28 Á lipufon el tuku nu yurol, á fwak, Paiñ kom, mutan of mwowo; Leum wi kom; kom inši mwowo yurin mutan.

29 Á ke el liye, el toninfoñ ke kas lal, á el ſuk inšiel iñi etu pajinuk iñi.

30 Á lipufon el fwak nu sel, Meri, kom tiu ſañeñ; tu kom konoiock kulañ tari yurin God.

31 Á, liye, kom tufwa putete, á fwa isüsla mwen si, á kom fwa pañon è JISUS.

97

32 El tufwa fulat, à tufwa pañpañ El Mwen nutin Fulat liki nu kemwu: à Leum God fwa šuñ nu sel me mutu lun Devid papa tumal.

33 À el fwa togusa lun sou lun Jekob ma patpat: à togusai lal a tiu wañinla nu tuk.

34 Na Meri el fwak nu sin lipufon, Ma iñi a fuka, tu ña tiu etu met?

35 À lipufon el tupokoañ à fwak nu sel, Nun Mutual fwa tuku nu fwom, à ku lun Fulat liki nu kemwu, à fwa luli komwi; à ke ma iñi ma mutual kom tufwa isúsla fwa pañpañ Mwen nutin God.

36 À liye, Elisabet, ma tuyum, el pe putete ke mwen ke el matu: à iñi malem akonkos ke'l su pañpañ mwuskûl.

37 Tu wañin ma koflanu yurin God.

38 À Meri el fwak, Liye mutan lun Leum; oru nu sik oanu kas lom. À lipufon el som luk el.

39 ¶ À in kutu len iñó Meri el tuyuk, à silaklek in som nu yin fwin eol sisik on we, nu in sie siti lun Juda: 40 à el utyuk nu in lom sin Zakaraias, à pañul Elisabet.

41 À ma te oru, tu ke Elisabet el loñ pañuk lun Meri, kitin tulig el srosro insiel; à Elisabet el tintiñu ke Nun

Mutal: 42 à el kaskas ke pusral lulap à fwak, Kom inši mwovo yurin mutan, à inši mwovo fute inšium.

43 À fuka ma iñi nu sik, tu nine kien Leum luk el tuku nu yuruk?

44 Tu, liye, ke pusren pañuk lom fwasyuk nu in sreik, kitin tulig el srosro inšiuk ke eñun.

45 À inši mwovo el su lalafuñi; tu a fwa payikin mao ma fwak nu sum yurin Leum mi.

46 À Meri el fwak, Inšiuk kakšakin Leum, 47 à ñunik eñun ke God Laño luk; 48 tu El liauñ ma pusisel lun mutan kulansap lal. Tu, liye, tukin ma iñi fwil nu kemwu elos pañon yu inši mwovo.

49 Tu el su ku, el oru nu sik ma lulap; à El mutual.

50 À pakomutu lal on selos su sañeñ sel fwil mi nu ke fwil.

51 El orek ku ke paul; el akfwas elos elik met fulañ ke ma nunku insielos.

52 El akpusis elosye met ku liki me mutu lalos, à akfulatyelos su pusisel.

53 El akkûpye'los su munsinsral ke ma mwo; à El sipa'loswot met gasrup pu-sinpo.

54 El kasu inet kulanşap lal, Israel; ke esam pakos-

mutu lal, 55 oanu el fwak
(nu sin papa tumas) nu sel
Ebream, à nu sin fute'l ma
patpat.

56 À Meri el mutu yurol
akurun malem tolu, à folok-
la nu lom sel.

57 ¶ À Elisabet pal lal
fwol ke el isūsla ; à el oswe-
la mwen si.

58 À elos su apkurun nu
sel, a šou lal loñ fuka Leum
el pakomuta'l ma lulap ; à
elos oelul eñun ke

59 À ma te oru, tu ke len
si akoalkos elos tuku in ko-
sroela tulig ; à elos pañon èl
Zakaraias, oanu è papa tu-
mal.

60 À nine kiel el tupokoñ,
à fwak, Tiou ou iñi ; tu a
fwa pañpañ èl, Jon.

61 À elos fwak nu sel,
Wañinu in sou lom pañpañ
è Jon.

62 À elos sisñe nu sin papa
tumal, è šu el luñsel pañpañ
ka'l.

63 À el siyuk ke tebel lun
sim, à el sim, fwakañ, Èl
Jon. À elos nu kemwu lut.

64 À kitin misiñi oalul
igakla, à loul tutulla, à el
kaskas, à kašakin God.

65 À šañiñ putati fwe'los
nu kemwu šu mutu apnulos
eni. À kas iñi nu kemwu
sulkakin yikelik yin nu ke-
mwu an eol on we Judea.

66 À elos nu kemwu šu

loñ likiye mao inšielos, fwa-
kañ, Tulig šusu tulig si iñi !
À pon Leum oelul.

67 À Zakaraias, papa tu-
mal, el tiñtiñinu ke Nun
Mutal, à el polyi fwakañ,
68 Inši mwowo Leum, God
lun Israel ; tu El tuku à
molüla met sra'l, 69 à El tu-
lokunak ko in lâne kit in
lom sin Devid met sra'n ; 70
oanu el kaskas ke olin met
palu mutual lal, šu mutu ke
mutamwauk fwalu nu iñi.

71 Tu kut tufwa mol liki
met lokwalok las, à liki pa-
olos nu kemwu šu sruña küt:
72 à in orek pakomutu nu
sin papa tumas, à in esam
mwuleuñ mutual lal ; 73 kas
in fulak ma El tukakunañ
nu sin Ebream papa tumas,
74 tu El fwa oru nu šes, ke
El es kit la liki met lokwa-
lok las, tu kut tufwa oru nu
Sel tiu šañeñ, 75 in mutual à
in ma payi ye mutual, len nu
kemwu ke mol las.

76 À kom, tulig, fwa pañ-
pañ met palu lun Fulat liki
nu kemwu ; tu kom fwa
šom ye mutun Leum in ako
inek lal ; 77 in ašuñ lalmet-
met lun mol nu sin met lal
ke esla ma koluk lalos, 78
ke pakoten kulañ lun God
las ; ke mao ma lenelik in
kesaoe mi tuku nu yuros, 79
in aši kalem nu selos šu
mutu in los à in ñunin miši,

in kol nius nu inek lun
misla.

80 Á tulig el kapak, à ku
in ñun, à el mutu yin mesis
nu ke len si el sikmi nu
Israel.

SAPTER 2.

A MA te oru in len iñó tu
Sisar Augustas el sap in
oaoala fwal e nu kemwu.

2 (Á orek oaoala iñi met
ke Sairinias el leum lun
Siria.)

3 Elos nu kemwu som in
oakla nu ke siti lalos.

4 Á Josep el fwasyuk pe
Galili mi, liki siti Nazaret,
nu Judea, nu siti lun Devid,

pañpañ Betlehem, (tu el lun
sou à ka lun Devid,) 5 in
oakla oelul Meri mutan kiel
kaseñ, el malulap ke tulig.

6 Á ma te oru, tu ke eltal
iñó, len fwolnu ke el isúsla.

7 Á el oswela mwen si
umet à suñ nuknuk in loso-
lani, à fili'lye nu nien moño
lun kauu; tu wañin an elos
on we nu in imwen met
fwas.

8 Á in anña met seperd elos
mutu in ima si, in liauñ un
sip lalos ke foñ.

9 Á liye, lipufon lun Leum
el sikmi nu fwelos, à ma
mwowou lun Leum ñarom-
rom apnu' loseni; à elos sa-
ñeñ ma lulap.

10 Á lipufon el fwak nu
100

selos, Nik komwos sañeñ;
tu, liye, ña wis nu sumwos
kas mwonu ke eñun lulap,
mao fwa nu sin met e nu
kemwu.

11 Tu ma isúsla nu su-
mwos len si iñi, in siti lun
Devid, met Laño, su Leum
Kraist.

12 Á ma iñi akul nu su-
mwos: Komwos fwa konoiok
kitin tulig nuknuk losilye,
on nien me moño lun kauu.

13 Á kitin misiñi wi lipu-
fon ma pupsis in kosao elos
kakšakin God, à fwak, 14
Mwolanu sin God, in fulat
liki nu kemwu, à misla yu-
rin met su el sulula.

15 Á ma te oru, ke lipufon
elos som luk elos nu in ko-
sao tari, met seperd elos kas-
kas sie sin sie, Lela kut in
som iñi nu Betlehem, à liye
mao ma te oru, ma Leum el
oru nu ses.

16 Á elos šilaklak in tuku,
à konoiltotalak Meri à Josep,
à kitin tulig onu yin kau
moño we.

17 Á ke elos liye tari, elos
sulkakinelik kas si ma fwak
nu selos ke tulig si iñi.

18 Á elos nu kemwu su loñ,
lut ke ma met seperd fwak
nu selos.

19 Á Meri el likiye ma nu
kemwu ma iñi à nunkauk
ma inšiel.

20 Á met seperd elos folok-

la, oru mwowo à kakšakin God ke ma nu kemwu elos loñ à liye, oanu ma fwak nu selos.

21 ¶ Á ke len oalkos in kosroela ma lun tulig šom tari, elos pañpañ el JISUS, oanu ma lipufon oru met putete insien nine tuk.

22 Á ke len lun aknasnasyel la oanu manu lun Moses orek tari, elos wis el nu Jerusalem in fuleuñ nu sin Leum ; 23 (oanu ina šim in ma šap lun Leum, Mwen si umet nu kemwu fwa pañpañ el mutal lun Jeova;) 24 à in orek kiše oanu ma fwak in manu lun Leum, Luo muli sipa, ku mulioa fwus luo.

25 Á liye, sie met os Jerusalem, el Simeon ; à el iñi met payi à mwo, el ſaño akmwoye lun Israel ; à Nun Mutal on fwel.

26 Á Nun Mutal luti nu sel tu el tiu miši met fwa liye Kraist lun Leum tuk.

27 Á el tuku ke Nun nu in imwen tempel ; à ke papa nine eltal wis tulig Jisus, in oru nu sel oanu ke manu mu, 28 na el kafslak in paul, à ali nu sin God, à fwak, 29 Leum, iñi lela met kulansäp lom in šom misla, oanu ke kas lom : 30 Tu mutuk liye mol lom, 31 ma kom akou ye mutun met e

nu kemwu; 32 kalem in akkalemye met Pegan, à ma mwovo lun met Israel lom.

33 Á Josef à nine kiel eltal lut ke kutu ma kaskas ke'l.

34 Á Simeon el ali ke'ltal, à fwak nu sel Meri nine kiel, Liye, tulig si iñi likiye ke putatla à tuyuk ma puspis in Israel ; à ke akul si fwa kaskas ko ke; 35 (à kutlas a fwa fokisyé pe ñnum sasla,) tu ma nunku inši puspis fwa sikmi.

36 ¶ Á sie mutan palu, è Anna, an nutin Fanuel, lun sruf lun Ašer: el matoanu à mutu yurin met tumal yiu itkos tukin palsi el mari ; 37 à el kotinmas akurun yiu oaliñulakos, el tiu šom liki imwen tempel, à el oru nu sin God ke lalo à pre foñ à len.

38 Á pal si'ñinu el ilyuk à suñ pre kulu nu sin God, à kaskas ke'l nu selos nu kemwu su ſano molüla in Jerusalem.

39 Á ke elos orek ma nu kemwu oanu manu lun Leum tari, elos folokla nu Galili, nu in Nazaret siti lalos.

40 Á tulig el kapak, à ku in ñun, seseslanu ke lalmetmet; à luñ lun God on fwel.

41 ¶ Á papa nine kiel eltal som nu Jerusalem yiu nu

kemwu nu ke kofwo lun alukela.

42 Ā ke el yitunyuk sie-nul-luo, elos ſomwak nu Jerusalem oanu manu lun kofwo.

43 Ā ke elos orek ma fwol ke len tari, ke elos folokla, tulig Jisus el mutanu Jerusalem; ā Josef ā nine kiel eltal tiu etu.

44 Ā elos ſom len si, nunku mu tu el wi unmet si fwas; ā eltalos ſukol yurin sou ā met latal.

45 Ā ke eltal tiu konoilak, eltal folokla nu Jerusalem in ſuk ol.

46 Ā ma te oru, tu tukin len tolu elos konoilok in imwen tempel, mutu infulwe yurin met lutti, in loñ olos ā siyuk olos.

47 Ā elos nu kemwu ſu loñ ol lut ke lalmetmet ā topuk lal.

48 Ā ke eltal liye'l, eltal lut kakſak: ā nine kiel el fwak nu sel, Mwen efwo kom ku oru ou iñi nu sital? liye, papa tumom ā ña ſuk kom ke ašor.

49 Ā el fwak nu seltal. Komtal ſuk yu fuka? Komtal tiu etu tu mwo ña liauñ me orekma lun Papa tumuk?

50 Ā eltal tiu etu kas ma el fwak nu seltal.

51 Ā el oelultal tufuki, ā tuku nu Nazaret, ā aksoltal:

ā nine kiel el likiye kas iñi nu kemwu nu inſiel.

52 Ā Jisus el ſifwanu tu-fwal in lalmetmet ā mata, ā in luñ lun God ā met.

ŠAPTER 3.

K E yiu aksie-nul-limikos ke Taiberius Sisar togusa, Pontius Pailat el leum lun Judea, ā Erod el tetrark lun Galili, ā Filip met lel el tetrark lun Iturea ā kutu an Trekonitis, ā Laisenias tetrark lun Abilene, 2 ke Annas ā Kaiafas eltal met tol fulat, kas lun God tuku nu yin mesis nu yurol Jon mwen nutin Zakaraias.

3 Ā el tuku nu yin nu kemwu apkurun nu Jordan, in luti baptais lun auliyuk in sisla ma koluk: 4 oanu ma ſimusla in buk in kas lun Esaias met palu fwakañ, Pusren sie wowoyuk yin mesis, Komwos in akou inekin Jeova, ā nakul ma ſumwos.

5 Infwalfwal nu kemwu fwa nanala, ā eol lulap ā eol sisik fwa akpusisyé; ā ma kū fwa akſumwosye, ā ma ſiruprup fwa akfwelye: 6 ā ikwe nu kemwu fwa liye me mol lun God.

7 Na el fwak nu sin met puspis ſu tuku nu yurol tu el baptais elos la, O fwil lun faiper, ſu ſinsinkakin

komwos in som liki siluñ a baptaisi komwos la ke kof; a sie a tuku ku liki yu, ña tiu mwo in tulala ea losin faluk lal; el a fwa baptaisi komwos la ke Nun Mutal a e.

8 Ke ma iñi, komwos isüs fwako mwo lun auliyuk, a tui mutamwauk in fwak inšiumwos, Ebream papa tu mas; tu ña fwak nu ſumwos, God el ku in orek tulig nutin Ebream ke eot iñi.

9 A iñi pe tulaiu on ke okun ſaku; ke ma iñi ſak e nu kemwu ſu tui isüs fwako mwo pokiyé, a sisla nu in e.

10 A met elos siyuk sel, fwakañ, Ke ma iñi mea kem a oru?

11 El tupokoañ a fwak nu selos, el ſu koat luo lal, lela lun ſuñ nu sel ſu wañin ma lal; a el ſu os me moño nel, lela lun oru ouyape.

12 Na met roño elos tuke pe in baptais, a fwak nu sel, Met lutí, mea kem a oru?

13 A el fwak nu selos, Komwos tui es yok liki ma leum el ſap nu ſumwos.

14 A met meun elos pe siyuk sel, fwakañ, A mea kem a oru? A el fwak nu selos, Komwos tui akluñiñye metu, tui kiap elos la; a es me mol lomwos in mwole.

15 A ke met elos ſano, a met e nu kemwu nunkauk inſielos ke Jon, el la Kraist, ku sito?

16 Jon el tupokoañ a fwak nu selos nu kemwu, Payi ña

17 Pal lal in paul, a palela fwinpa lal nasnas lanu; a fwa aseni wit nu in lom sel, a el fureuk kulin ma in e kamwul.

18 A kutenu ma puspis in me lutlut lal el lutí nu sin metu.

19 A el kaiyuk nu sel Herod tetrark ke Herodias mutan kiel Filip met lel, a ke ma nu kemwu ma koluk ma Herod el oru, 20 el toeni ma iñi nu ke ma nu kemwu tu el kali'lye Jon nu in prison.

21 ¶ A ke niet e nu kemwu baptais tari, ma te oru, tu Jisus wi pe baptais, a ke el pre, kosao igakla, 22 a Nun Mutal sikmi nu fwel ke mano oanu mulioa, a pusra si tuku in kosaoemi a fwak, Kom Mwen kulu si nutig, Na inšimwowo kin kom.

23 A Jisus el akurun yiu tol-ñul matu ke El mutamwauk in lutí, oanu elos nunku, El mwen nutin Josef, ſu mwen nutin Hilai, 24 ſu mwen nutin Mattat, ſu mwen nutin Livai, ſu mwen nutin Melkai, ſu mwen nutin Janna, ſu mwen nutin Josef, 25 ſu mwen nutin

Matataias, su mwen nutin Emos, su mwen nutin Neum, su mwen nutin Eslai, su mwen nutin Nagge, 26 su mwen nutin Maat, su mwen nutin Matataias, su mwen nutin Semeai, su mwen nutin Josef, su mwen nutin Juda, 27 su mwen nutin Joanna, su mwen nutin Resa, su mwen nutin Zorobebel, su mwen nutin Saletiel, su mwen nutin Nirai, 28 su mwen nutin Melkai, su mwen nutin Addai, su mwen nutin Kosam, su mwen nutin Elmodam, su mwen nutin Er, 29 su mwen nutin Jose, su mwen nutin Eliezer, su mwen nutin Joram, su mwen nutin Mattat, su mwen nutin Livai, 30 su mwen nutin Simeon, su mwen nutin Juda, su mwen nutin Josef, su mwen nutin Jonan, su mwen nutin Elaiekim, 31 su mwen nutin Melea, su mwen nutin Menan, su mwen nutin Matteta, su mwen nutin Netan, su mwen nutin Devid, 32 su mwen nutin Jesse, su mwen nutin Obed, su mwen nutin Booz, su mwen nutin Salmon, su mwen nutin Neasson, 33 su mwen nutin Eminadab, su mwen nutin Eram, su mwen nutin Esrom, su mwen nutin Feres, su mwen nutin Juda, 34 su mwen nu-

tin Jekob, su mwen nutin Aisaak, su mwen nutin Ebream, su mwen nutin Tera, su mwen nutin Nakor, 35 su mwen nutin Seruk, su mwen nutin Regu, su mwen nutin Felek, su mwen nutin Heber, su mwen nutin Sela, 36 su mwen nutin Keinan, su mwen nutin Arfaksed, su mwen nutin Sem, su mwek nutin Noa, su mwen nutin Lemek, 37 su mwen nutin Matusala, su mwen nutin Enok, su mwen nutin Jered, su mwen nutin Maleleel, su mwen nutin Keinan, 38 su mwen nutin Enos, su mwen nutin Set, su mwen nutin Adam, su mwen nutin God.

SAPTER 4.

A JISUS tiñtiñinu ke Nun Mutal el foloko Jordan mi, a Nun kolol nu yin mesis, 2 devil el srifwel ke len añaul. A in len iñó wañinu ma El mono : a ke elos som tari, el musinsral tuk.

3 A devil el fwak nu sel, Kom fwin Mwen nutin God, sap eot si iñi in efla bred.

4 A Jisus el tupok nu sel, fwakañ, Ma simusla, Met elos tiu mol ke bred mugenu, tu ke kas nu kemwu lun God.

5 A devil, ke el wis el ak nu fwin eol fulat, el lutu nu

sel kitin misiñi togusai nu kemwu fwalu.

6 Ā devil el fwak nu sel, Mwol iñi nu kemwu nā fwa siot nu šum, à ma mwowo lalos: tu ma etuku nu sik;

à ña šuñ nu sin šu ña luñsik.

7 Ke ma iñi, kom fwin ali nu sik, a fwa lom nu kemwu.

8 Ā Jisus el tupok à fwak nu sel, Fwala liki yu Setan, tu ma šimusla, Kom ali nu sin Jeova, God lom, à oru nu sin mugenu.

9 Ā el wis el nu in Jerusalem, à fili'lye on fwin mañon imwen tempel, à fwak nu Sel, Kom fwin Mwen nutin God, kom ſifwanu sis kom la nu ten.

10 Tu ma šimusla, El ſapot nu sin lipufon lal, in karwuñin kom; 11 à elos fwa tapuk kom wi in paolos, fwin tiu ou iñi kom tufwa kontaye nium ke eot.

12 Ā Jisus el tupokoan fwak nu sel, ma fwak, Nik kom ſrifwe Jeova, God lom.

13 Ā ke devil el orek sri-fwe nu kemwu tari, el ſom luk El ke kutu pal.

14 ¶ Ā Jisus el folokla nu Galili ke ku lun Nun: à puñal fwaselik yin nu kemwu apneni.

15 Ā El luti in lolñok lalos, elos nu kemwu kakšakin El.

16 Ā El tuku nu Nazaret, yin El matula we; à, oanu manu lal, El ilyuk nu in imwen lolñok ke len sabat, à tuyuk in rid.

17 Ā šuñ nu sel buk lun Esaias met palu. Ā ke El lakunalik buk, El konoiock on ya ma šimusla, 18 Nunin Jeova on fwuk tu El si mwol nu sik in lutu mwo ſašu nu sin met sigasrup; El sipe yu la in akkeielia met ašor inſielos, in lutu tulala nu sin met kopur, à in igasla mutun met kun, in tula'los la met kos, 19 in lutu yiu mwowo lun Leum.

20 Ā El limani buk, à ſiefwil šuñ nu sin met kulan-ſap, à mutu. Ā mutualos nu kemwu ſu in imwen lolñok elos sui'lye.

21 Ā El mutamwauk in fwak nu selos, Len si iñi ma šimusla iñi payikin in sreu-mwos.

22 Ā elos nu kemwu orek ma lo ke'l, à lut ke kas kulañ tuke liki oalul, Ā elos fwak, Ya El iñi tiu mwen nutin Josef?

23 Ā El fwak nu selos, Payi komwos a fwak kas si iñi matu nu sik, "Met ſatal, kom ſifwanu unuwe kom la;" ma kem loñ ma orala in Keperneum, kom ore pe nu yin ſum.

24 Ā El fwak, Payinu Na

fwak nu ſumwos, An ſin
met palu tiu as al.

25 Ā Na fwak ma payi nu
ſumwos, kotinmas ma pus-
pis in Israel ke len lun
Elaias, ke kosao kauli yiu
tolu ā malem onkos, ke sral
lulap yin nu kemwu an ſa :
26 ā tiu ſipa'l la Elalias nu
ſin ſie ſelos, tu nu Serepta,
mugenu, ſie ſiti lun Saidon,
nu ſin ſie kotinmas.

27 Ā ma puspis leper in
Israel ke pal si lun Eliseus
met palu ; ā wañin ſie ſelos
nasnasa, tu Neaman met
Siria mugenu.

28 Ā elos nu kemwu in
lolñok, ke elos loñ ma iñi,
elos tiñtiñinu ke mulat, 29
ā elos tuyuk, ā ſisel la liki
ſiti, ā kol ol nu ſisken eol
ſisik ſiti lalos muña on we,
tu elos fwa kupurtowi'lye
ſisla nu ten.

30 Ā El fwas ſasla luk
elos, ſomla.

31 ¶ Ā El oatu nu Keper-
neum, ſiti lun Galili, ā lutu
nu ſelos ke len Sabat.

32 Ā elos lut ke ma lutu
lal ; tu kas lal pen.

33 Ā in lolñok met ſi mutu,
ſu ñun lun devil fokfok yu-
rol, ā el wowoyuk ke puſra
lulap, 34 fwakañ, We ! mea
kem a oru nu ſum, Jisuſ lun
Nazaret ? ya kom tuku in
kanaos kem la ? ña etu la ſuo
komwun; ſie Mutual lun God.

35 Ā Jisuſ el kaiyuk nu
ſel, fwakañ, Nimit kas, ā
fwasu luk el. Ā ke devil el
ſiselañ nu infulwe, el fwas
luk el, ā tiu akkoluki el.
36 Ā elos nu kemwu lut, ā
elos kaskas ſie ſin ſie, fwakañ,
Kas ſuſu iñi, tu ke
pen ā ku El ſap nu ſin ñun
fokfok, ā elos fwala liki.

37 Ā puñal fwaselik yin
nu kemwu fwal apneni.

38 Ā El tuyuk liki imwen
lolñok, ā ilyuk nu in lom
ſin Saimon. Ā nine kiél
mutan kiél Saimon, el
mwaiok ma lulap ke mas
fwol ; ā elos siyuk Sel ke'l.

39 Ā El tu yetal, ā kai
mas fwol ; ā ma wañinla luk
el ; ā kitin misiñi el tuka-
kak ā oru nu ſelos.

40 Ā ke fwatu tili, elos nu
kemwu ſu met mas yurolos
ke kutenu mas wiſ elos nu
yurol ; ā El filiye paul fwe-
los nu kemwu, ā akkei elos
la.

41 Ā devil elos pe fwala
liki ma puspis, wowoyuk, ā
fwak, Kom Kraist Mwen
nutin God. A El kai elos ā
lela elos in tiu kas ; tu elos
etu tu el Kraist.

42 Ā ke lenelik El ſomla,
ā fwas nu yin mesis ; ā met
elos ſok ol, ā tuku nu yurol
ā igol ol, lun tiu ſoni luk
elos.

43 Ā el fwak nu ſelos, Me

orekma luk in luti togusai
lun God nu yin kutenu siti
ouyape; tu ke ma iñi pen yu
mi.

44 Á el luti in lolñok lun
Galili.

SAPTER 5.

Á MA te oru, tu, ke met
elos eok sel'ani in loñ
kas lun God, El tu ke lulu
Genesaret, 2 á liye oak sisik
lugue on ke lulu: á met kwa
elos srola liki á olla ok la-
los.

3 Á El sroauk nu in sugo
oak, ma lun Saimon, á siyuk
sel, lun kolla kute sisik liki
annu. Á el mutu fwin oaku
á luti nu sin metu.

4 Á ke El kaskas tari, El
fwak nu sel Saimon, Kom
kolot liki annu, á sisla ok
lom in kwa.

5 Á Saimon el tupok á
fwak nu Sel, Met Luti, Kem
patur foñ nu len, á pusinpo:
measis, ke kas lom ña sie-
fwil sisla ok.

6 Á ke elos oru ma iñi tari,
elos eal ik puspis: á ok lalos
misalla.

7 Á elos ponsitamu met wi
alos, su mutu in sugoe pe
oak, tu elos in tuku á kas'-
elos. Á elos tuku, á nakla
oak lugue, oanu tu muta-
mwaak in tili.

8 Ke Saimon Piter el liye,
el putatla nu intel Jesus,

fwakañ, O Leum, fwala liki
yu tu ña met koluk.

9 Tu el lut, á elos nu ke-
mwu oelul, ke ik in kwa ma
elos es.

10 Á ouyape Jemes, á Jon,
mwen nutin Zebedi, su oelul
Saimon. Á Jisus el fwak
nu sel Saimon, Nik kom sa-
ñeñ, tu tuk kom fwa kwa
met.

11 Á ke elos wis oak okalos
nu fwin meši, elos aliki ma
nu kemwu á fwas tuk ol.

12 ¶ Á ma te oru ke El
mutu in sie siti, liye, sie met
aflanu ke musin leper: ke
el liye'l Jisus, el fokakinye
mutal, á siyuknu nu Sel
fwakañ, Leum, kom fwin
luñsom, Kom ku in ore yu
in nasnas.

13 Á El sralot paul, á kali-
'lye, fwakañ, Na ke, Kom in
nasnas. Á kitin misiñi mas
leper wañinla luk el.

14 Á El kaiyuk nu sel lun
tiu fwak nu sin met: á kom
som, á luti komyuñ nu sin
met tol, á suñ kiše ke ma
orek kom in nasnas, oanu
Moses el sap, in akulin elos
ye.

15 Á puñal yoknu fwaselik
ke'l; á met p-u-s-pis elos
tukeni in loñ, á tu El akkei
elos la ke mas lalos.

16 Á El sifwanu som nu
yin mesis á pre.

17 ¶ Á ma te oru ke sie

len, ke El lutu, tu kutu met Farisi a met lutu lun manu elos mutanu we, su tuke like an nu kemwu met mutu we lun Galili, a Judea, a Jerusalem; a ku lun Leum os we in akkei elos la.

18 A, liye, met elos wis sie met mas matoltol on fwin külüs si; a elos suk an ya elos in wisalak nu we, a in liki'lye ye mutual.

19 A ke elos koflanu konioik an elos wis al ak nu we ke met puspis, elos utsuk nu fwin mañon lomwu, a ko el la nu in lüf si, on fwin külüs sisik nu infulwe ye mutual Jisus.

20 A ke El liye lalalfuñi lalos, El fwak nu sel, Met, ma koluk lom nunok munas nu sum.

21 A met sim a met Farisi elos mutamwauk in papu, fwakañ. Met sušu si iñi su kaskas ko nu ke God? Su ku in nunok munas ke ma koluk, tu God mugenu?

22 A ke Jisus etu nunk'olos, El tupok a fwak nu selos, Mea komwos pu insiu-mwos?

23 Mea fusas liki in fwak, Ma koluk lom nunok munas nu sum; ku in fwak, Tukakak a fwas?

24 A tu komwos fwa etu tu Mwen nutin met ku lal on fwalu in nunok munas ke

ma koluk (El fwak nu sin met mas matoltol,) Kom tukakak, a srukak külüs kium, a fwas nu in lom sum.

25 A kitin misiñi el tuyuk ye mutualos, a srukak ma el on fwe, a som nu lom sel, kašakin God.

26 A elos nu kemwu lut, a kakšakin God; a elos tiñtiñi-nu ke sañeñ, fwakañ, Kut liye ma šokuruk misiñi.

27 ¶ A tukin ma iñi El som ot, a liye met rošo, e Livai, el mutu in imwen rošo: a El fwak nu sel, Kom fwas tukuk.

28 A el aliki ma nu kemwu, tuyuk, a fwas tuk ol.

29 A Livai el oru nu Sel sie kofwo lulap in lom sel: ma puspis sin met rošo, a sin kutenu met su oelulos foñla mutu.

30 A met sim lalos a met Farisi elos torkaskas lain met tumal lutlut, fwakañ, Efwo komwos ku moño a nim yurin met rošo a met koluk?

31 A Jisus el tupokoña fwak nu selos, Elos su ku tiu enenu met satal; tu elos su mas.

32 Na tiu tuku in pañon mu met payi, tu met koluk in auliyuk.

33 A elos fwak nu sel, Efwo ku met tumal lutlut lun Jon elos lalo pal puspis,

à orek ali, à ouyape sin met
Farisi ; à ma lom elos moño
à nim ?

34 Ä El fwak nu selos, Ya komwos ku in orek tulig nutin met pusla in lälo, ke met pusla yurolos?

35 Á, len a fwa tuku ke
met pusla eyela luk elos, á
na elos fwa lalo in len iñó.

36 Ä El kaskas pe sie
pupulyuk nu selos ; Wañin
met likiye ipen nuknuk šašu
nu ke nuknuk ma, fwin ou
iñi ip šašu mišelik, ä ip šašu
tiu fwol nu ke ip ma.

37 Ä wañin met filiye wain
šašu nu in šifwa matu ; fwin
ou iñi wain šašu foklulik
šifwa matu, ä širorla, ä šifwa
mišalšalla.

38. Tu filiye wain sašu nu
in ſifwa ſašu; à kemwu a
fwa mwo.

39 Å wañin met su nim
wain matu kitin misiñi el
lunsel ma šasú; tu el fwak,
Ma matu mwo liki.

CHAPTER 6.

A MA te oru ke sabat
Aakluso tukin ma si meta,
tu el-fwas sasla ima korn si;
ä met tumal lutlut elos olöila
korn, ä moño, ulle mao in
pauelos.

2 Å kutu sin met Farisi
fwak nu selos, Efwo komwos
ku oru ma oul in oru ke len
sabat?

3 Á Jisus el tupok nu selos
á fwak, Ya komwos tiu rid
ma iñi, ma Devid el oru, ke
el musinsral, á elos šu oelul ?

4 fuka el ilyuk nu in lom
sin God, à es, à moño bred
luti, à suñ pe nu selos su
oelul; ma oul in moño, tu
ma lun met tol mugenu?

5 Å El fwak nu selos, Tu
Mwen nutin met El Leum
pe lun sabat.

¹ 6 Å ma te oru ke sie pe len
sabat, tu El ilyuk nu in
imwen lolñok å luti: å iñó
met si ul lana paul leyut.

7 Å met sim å met Farisi
elos sano'l, el a la kela ke-
len sabat; tu elos fwa ko-
noiok ma kou lain ul.

8 Ä El etu nunkolos, ä El fwak nu sin met šu ul lanu paul, kom tuyuk, ä tu infulwe. Ä el tuyuk ä tu.

9 Na Jisus el fwak nu
selos, Na siyuk nu šumwos,
la oul ke len sabat in orek
mwo, ku in orek koluk ? in
molula mol. ku in kanaosla ?

10 Å ke El ñetañ nu selos
nu kemwu, El fwak nu selo
met si, kom sralot poum. Å
el oru ou iñi; å paul kela
oanu leyenu.

11 Å elos tiñtiñinu ke mu-
lat; å elos papu sie sin sie,
mea elos fwa oru nu sin
Jisus.

12 ¶ Á ma te oru ke len
iño, tu El som nu fwin eola

in pre, à El mutu foñ fon si
in pre nu sin God.

13 Á ke len El pañon mu
met tumal lutlut: à El su-
lula sie-nul-luo selos, su El
suñ elos met sap; 14 Sai-
mon, (su El suñ pe El Piter,) à Andru ma lel, Jemes à Jon,
Filip à Bartolomu, 15 Mattu
à Tomas, Jemes nutin Alfe-
us, à Saimon pañpañ Zelo-
tes, 16 à Judas ma lel Jemes,
à Judas Iskariot, su pe met
tukakunak.

17 Á El oelulos oatu, à tu
yin tupaspas, à ma puspis
sin met tumal lutlut, à elun
met lulap si elos tuke liki
Judea mi nu kemwu à Jeru-
salem, à fwin we nu mwea
mi lun Tair à Saidon, in loñ
ol, à in kela ke mas lalos;
18 à elos su keok ke ñun
fokfok; elos kela.

19 Á elos nu kemwu tuke-
ni sriki in kali'lye: à ku
fwas luk el, à akkei elos la
nu kemwu.

20 ¶ Á El keyuk mutual
nu fwin met tumal lutlut,
à fwak, Inši mwowo kom-
wos met sigasrup; tu to-
gusaï lun God ma lomwos.

21 Inši mwowo komwos
su musinsral iñi; tu kom-
wos fwa kùp. Inši mwovo
komwos su tuñ iñi; tu komwos
fwa isas.

22 Inši mwovo komwos ke
met fwa sruñe komwos, à ke

elos fwa sis komwos la luk
elos, à fwa kas ko ke'umwos,
à sisla e'umwos oanu ma
koluk, ke Mwen nutin met.

23 Komwos eñun in len si
iñi, à srosro ke eñun; tu,
liye, mol lulap lomwos in
kosao; tu ou iñi papa tuina-
los oru nu sin met palu met.

24 Á we nu šumwos su
gasrup! tu komwos es par
lomwos met.

25 We nu šumwos su kùp!
tu komwos fwa musinsral.
We nu šumwos su isas iñi!
tu komwos fwa ašor à tuñ.

26 We nu šumwos, ke met
e nu kemwu fwa kas mwo
ke'umwos! tu ouyape papa
tumalos oru nu sin met palu
sito met.

27 Á tu Na fwak nu šu-
mwos su loñ, Komwos luñ-
somwos met lokwalok lo-
mwos, oru mwo nu selos su
sruñe komwos, 28 ali mwo
ke'los su kas ko nu šumwos,
à pre ke'los su orek koluk
lanu nu šumwos.

29 Á el su pukil kom ke
olum kom suñ pe leyenu nu
sel; à el su esla nuknuk lik
lom, kom tiu igolol in es
nuknuk lù pe.

30 Ásuñ nu sin met nu ke-
mwu su siyuk šum; à el su
esla ma lom, kom tiu siefwil
siyuk sel ka.

31 Á oanu komwos luñ-
somwos met in oru nu su-

mwos, komwos ore pe oaye nu selos.

32 Tu komwos fwin luñsomwos elos šu luñsi komwos, mea kulu lomwos ? tu met koluk pe elos luñselos elos šu luñsi elos.

33 Å komwos fwin orek mwo nu selos šu orek mwo nu šumwos, mea kulu lomwos ? tu met koluk elos oru ouyape.

34 Å komwos fwin osroa nu selos fwensok lomwos in es tuk, mea kulu lomwos ? tu met koluk elos osroa nu sin met koluk, tu elos fwa es ouyape.

35 Å komwos luñsomwos met lokwalok lomwos, å orek mwo, å osroa, tiu fwensok lom in siefwil es pe tuk ; å me mol lomwos tufwa ma lulap, å komwos tufwa tulig nutin Fulat liki nu kemwu : tu El kulañ nu selos šu tiu kulu, å šu koluk.

36 Ke ma iñi komwos pakoten, oanu Papa tumomwos El pakoten pe.

37 Komwos tiu nunok koluk å a fwa tiu nunok koluk nu šumwos : komwos tiu lusla, å a fwa tiu lis komwos la : komwos nunok munas, å a fwa nunok munas nu šumwos.

38 Komwos ašuñ, å a fwa siot nu šumwos ; srigusrok mwo, tanye, oskoini nu sie,

å kakla, met elos tufwa siot nu in imwomwos. Tu srigusrok si ma komwos sriki ka, fwa sriki ouyape nu šumwos.

39 Å El kaskas pupulyuk si nu selos : Ya met kun el ku in kol met kun ? Ya eltal tiu putatla nu inluf si ?

40 Met lutlut el tiu fulat liki met luti lal : ke lutlut šumwosnu el a fwa oanu met luti lal.

41 Å efwo kom ku liye kutkut ma on in mutun lium, å šak ma on in mutom kom tiu etu ka ?

42 Fuka kom ku in fwak nu sin met lium, Ma lik, lela ña in esla kutkut ma on in mutom, ke kom ſifwanu tiu liye šak ma on in mutom ? Kom mwošounkas, met kom sisla šak liki mutom, å na kom tufwa liye mwo in esla kutkut liki mutun lium.

43 Tu šak mwo a tiu isüs fwako koluk ; ouyape šak koluk a tiu isüs fwako mwo.

44 Tu etu šak nu kemwu ke fwako lal. Tu met tiu es fokin fig ke mu, ouyape elos tiu es fokin grep ke kolol.

45 Met mwo el wisla ma mwo liki tatü mwo inšiel : å met koluk el wisla ma koluk liki tatü koluk inšiel ; tu ke ma puspis inšiel oalul kaskas ka.

46 Ä efwo komwos ku pa-nion yu, Leum, Leum, ä tiu oru ma Ña fwak?

47 Kutenu šu tuku nu yuruk, ä lon kas luk, ä oru mao, Ña fwa lutu nu ſumwos el oanu šu: 48 El oanu sie met šu muša lom, ä pukin luäl, ä likiye mao on ten on fwin eot: ä ke kof lapak, ä sronot fuñla ma lulap nu ke lom iñø, ä kofianu kususkuk mao, tu muša on fwin eot.

49 Ä el šu loñ, ä tiu oru, el oanu sie met wañin mao on ten el muša lom on fwin fok; sronot fuñla ma lulap nu ke mao, ä kitin misiñi iguri; ä lom iñø mišalla ma lulap.

ŠAPTER 7.

KE El kaskas ma iñi nu kemwu tu met in loñ, tuk El utsuk nu in Keper-neum.

2 Ä sie senturion met kulansap lal, šu oi sel, el mas, ä akurun nu miši.

3 Ä ke el loñ ke'l Jisus, el sipaot nu Sel met elder lun met Ju, in pre siyuk Sel lun oatu ä akkei el la met kulansap lal.

4 Ä ke elos tuku yurin Jisus, elos siyuknu Sel ma lulap, fwakañ, Tu el mwø el šu oru ma iñi ka; 5 tu el luñsel met las, ä el muša imwen lolñok šes.

6 Na Jisus oelulos šom. Ä

ke El tiu lüsla liki lomwu, senturion el sipaot met kawuk nu Sel, in fwak nu Sel, Leum, kom tiu lokoluke kom; tu ña tiu mwo tu Kom ilyuk ye külüsik.

7 Ke ma iñi ña tiu nunku tu ña mwo in tuku nu yurum: ä kom fwaknu kas si, ä met kulanšap luk fwa kela.

8 Tu ña pe akos leum, met meun elos akos yu, ä ña fwak nu sin sie, Kom šom, ä el šom; ä nu sin sienu, Kom fwasu, ä el tuku; a nu sin met kulanšap luk, Kom oru ma iñi, ä el oru.

9 Ke Jisus el loñ ma iñi El lut ke'l, ä El ſifwanu tapulla, ä fwak nu sin met šu fwas tukol, Ña fwak nu ſumwos, Ña tiu konoik lalafuñi lulap ou iñi met, mo, tiu in Israel.

10 Ä elos šu sipeyuku, ke folokla nu in lomwu, elos konoik met kulansap su mas kelanu.

11 ¶ Ä ma te oru len situk, tu El ilyuk nu in sie siti pañpañ Nain; ä met tumal lutlut puspis oelul fwas, ä ma puspis metu.

12 Ä ke El tuku apkurun nu mutun oaoa lun siti, liye, elos wisla met miši liki, mwen si wunu nutin niñe kiel, ä el kotinmas; ä ma puspis met lun siti elos oeluk

13 Ā ke Leum liye'l, El pakomutal, ā fwak nu sel, Kom tiu tuñ.

14 Ā El tuku kalye ra: ā elos ſu wis el tu. Ā El fwak, Met fwus, Na fwak nu ſum, Tukakak.

15 Ā el ſu miši mutu, ā mutamwauk in kaskas. Ā El asalañ nu sin nine kiel.

16 Ā ſañeñ tuku nu fwelos nu kemwu; ā elos kakſakin God, fwakañ, Met palu lulap ſi ſikini nu yuros, ā God tuku nu yurin met sran.

17 Ā puñal iñi fwaselik ſasla yin nu kemwu Judea, ā yin nu kemwu apneni.

18 ¶ Ā met tumal lutlut lun Jon elos luti nu sel ke ma nu kemwu ma iñi.

19 Ā Jon ke el pañon mu met tumal lutlut luo el ſipa'italot nu yurin Jisus, fwakañ, Ya kom El ſu a fwa tuku? ku kem a ſuk ſienu?

20 Ke met eltal tuku nu yurol, eltal fwak, Jon Baptist el ſipe ketal mu nu yurum, in fwak, Ya kom El ſu a fwa tuku ku kem a ſuk ſienu.

21 Ā ke auu ſi iñi El ak-keiela ma puspis ke munas ā mas lalos, ā ke ñun koluk; ā nu sin ma puspis met kun El ora'los in liye.

22 Na Jisus tupok ā fwak nu ſeltal, Komtal fwasot, ā luti nu sel Jon ma komtal

liye ā loñ; fuka met kun elos liye, met ul elos fwas, met leper elos nasnas, met siloñkas loñ, met miši mol-yuk, mwo ſaſu lutu nu ſin met ſigasrup.

23 Ā inſi mwovo kutenu ſu tiu tugulkul ke Na.

24 Ā ke met ſap lun Jon eltal ſomla, El mutamwauk in kaskas nu ſin met ke'l Jon, Mea komwos ſom nu yin mesis in liye? Ya a ſugo kususus ke eñu?

25 Ā mea komwos ſom in liye? Ya met ſi nukomañ nuknuk fusas? Liye, elos ſu nukomañ nuknuk mwo-lanu, ā me moño nelos mwo-pe, elos mutu in loñ ſin togusa.

26 Ā mea komwos ſom in liye? Ya met palu? Aok Na fwak nu ſumwos, ā yok liki met palu.

27 El iñi, el ſu ma ſimusla ka, Liye, Na ſipaot met ſap luk, ye mutom, ſu fwa akou inek lom ye mutom.

28 Tu Na fwak nu ſumwos, Yurolos ſu mutan isüsla wañin ſie met palu yok luk el Jon Baptist: ā el ſu ſrik liki in togusaï lun God, el yok luk el.

29 Ā met e nu kemwu ſu loñ ol, ā met rošo, elos payi-kin God, in baptaisla tari ke baptais lun Jon.

30 Ā met Farisi ā met

manu elos kanaosla papu lun
God lain elos, tu elos in tiu
baptais ke'l.

31 Ke ma iñi, Ka mea Na
fwa pupulyuki met lun fwil
si iñi ? ä elos oanu mea ?

32 Elos oanu tulig šu mutu
niin kutakot, ä pañon mu-
sie sin sie, ä fwak, Kem niga-
rara nu šumwos, ä komwos
tiu srosro ; kem ašor nu šu-
mwos, ä komwos tiu tuñ.

33 Tu Jon Baptist el tuku
tiu moño bred tiu nim wain ;
ä komwos fwak, Devil yu-
rol.

34 Mwen nutin met El
tuku moño ä nim ; ä komwos
fwak, Liye, met kain moño,
ä nim wain, kawuk lun met
rošo ä met koluk !

35 Ä Lalmetmet el payi ke
tulig natal nu kemwu.

36 ¶ Ä sie sin met Farisi
el luñsel tu El oelul moño.
Ä El ilyuk nu in lom sin
Farisi, ä El foñyuñ nu ke
tebue.

37 Ä liye, sie mutan in siti,
šu koluk, ke el etu tu Jisus
el foñyuñ nu ke tebue in lom
sin met Farisi, el wis bok in
alabaster me akmusra, 38 ä
el tu yakul ke niel tuñ, ä
mutamwauk in tanla niel ke
srulinmit, ä éla mao ke aun
šiufwel, ä ñok niel, ä mwos-
wela ke me akmusra.

39 Ä ke met Farisi šu
šuloimu, liye, el kaskas in-

siel, fwakañ, Met si iñi el
fwin met palu El etu šu ä
la fuka mutan si iñi šu kalul
tu el koluk.

40 Ä Jisus el tupokoñañ
fwak nu sel, Saimon, kutu
ma on sik in fwak nu šum.
Ä el fwak, Met Luti, ora-
mu.

41 Sie met kutakot šuñ
mao, luo met lal es šumwe
mol ; sie ke penni lum-foko,
ä sie ke lum-ñaul.

42 Ä ke wañin me mol lal-
tal, el nunok munas nu sel-
tal. Ke ma iñi kom fwak
nu sik, šu seltal luñsi el
yok ?

43 Saimon el tupok ä fwak,
Na mu el šu el nunok mu-
nas yok sel. Ä El fwak nu
sel. Payi ma nununku lom.

44 Ä El ella nu sin mutan,
ä fwak nu sel Saimon, Ya
kom liye mutan si iñi ? Na
ilyuk nu in lom šum met,
kom tiu si nu sik kof in
tanla niuk : ä el tanla niuk
ke srulinmit, ä éla ke aun
šiufwel.

45 Kom tiu ñok yu ; ä mu-
tan si iñi tukin pal si Na
ilyuk el ñoknu niuk.

46 Kom tiu šuñ sifwa in
mwosuela šiufwel ; ä mutan
si iñi el mwoswela niuk ke
me akmusra.

47 Ke ma iñi Na fwak nu
šin, Ma koluk lal, ma pus-
pis, nunok munas nu sel ; tu

el luñsi ma lulap; ã nu sin
šu nunok munas ma sisik,
el luñsi ma sisik.

48 Ā El fwak nu sel, Ma
koluk lom nunok munas nu
šum.

49 Ā elos šu oelul foñyuñ
nu ke tabel mutamwauk in
fwak inšielos, Met šušu si
iñi šu nunok munas ke ma
koluk pe?

50 Ā El fwak nu sin mu-
tan, Lalalfuñi lom moli kom;
kom šom eñun.

SAPTER 8.

A MA te oru tuk tu El
A fwas nu in siti ã an sisik
met mutu we tiu sisla sie,
kaskas ã luti mwo šasu lun
togusai lun God: ã sie-ñul-
luo elos oelul; 2 ã kutu mu-
tan šu kela met ke ñun
koluk ã munas, Meri pañpañ
Magdalen ã devil itkos šom
luk el, 3 ã Joanna mutan
kiel Šuza, met tutafpo lun
Erod, ã Susanna, ã ma pus-
pis pe, šu oru nu sel ke ma
lalos.

4 ¶ Ā ke met puspis elos
tukeni, ã tuku nu yurol liki
siti nu kemwu, El kaskas ke
sie pupulyuk: 5 Sie met
takuna-lik el šom in takuna-
lik fute lal; ã ke el takuna-
lik, kutu putatla nu pupa-
neku; ã loñya mao, ã mwen
yin eñyeñu elos koñla mao.

6 Ā kutu putatla on fwin

eot; ã ke kapak, paoala, tu
wañin eou ka.

7 Ā kutu putatla nu yin
kokol; ã kokol wi kapak, ã
puani mao.

8 Ā kutepe putatla nu in
fok mwo, ã kapak, ã isüs
fwako sie-fok ka. Ā ke El
kaskas ma iñi tari, El fwak,
El šu sra in loñ lela lun loñ.

9 Ā met tumal lutlut elos
siyuk Sel, fwakañ, Mea pu-
pulyuk si iñi?

10 Ā El fwak, Ma siot nu
šumwos in etu ma foñla lun
togusai lun God: ã nu sin
kutenu in pupulyuki; tu liye
elos a tiu liye, ã loñ elos a
tiu etu.

11 Ā pañni ma pupulyuk;
Fute kas lun God.

12 Elos pupaneku elos šu
loñ; na devil el tuku, ã esla
kas liki inšielos, tu elos in
tiu lalalfuni ã mol.

13 Elos on fwin eot, ke elos
loñ, elos es kas ke eñun; ã
wañin oka lalos, kutu pal
elos lalalfuni, ã ke pal mel
elos putatla.

14 Ā mao putatla nu ke
kokol, ke elos loñ, elos šom,
inšie ã gasrup ã eñun ke
fwalu sruukeni mao, ã elos
tiu iñus fwako mwo.

15 Ā mao on in fok mwo,
elos šu ke inšielos payi ã
mwo, elos loñ kas ã srukien,
ã isüs fwako ke moñfusas.

16 Wañin met, ke el ako-

sak lamu, el afwinye mao ye maši, ku filiye ye bed si; ä el likiye ke sikon lamu, tu elos šu ilyuk fwa liye kalem.

17 Tu wañin mao afwinye a fwa tiu igasla; ä mwukunla, ä a fwa tiu etauk ä fwaselik.

18 Ke ma iñi komwos liauñ, fuka komwos loñ; tu kutenu šu os ma lał, a fwa šuñ nu sel; ä kutenu šu wañin ma lał, fwa esla luk el ma el nunku ma lał.

19 ¶ Iñi nine ä met lel elos tuku nu yurol, ä koflanu utyuk nu yurol ke met puspis.

20 Ä kutu oru nu Sel fwakañ, Nine kium ä met lium elos tu likin umwe, kenu liye Kom.

21 Ä El tupok ä fwak nu selos, Nine kiuk ä met lik elos šu loñ kas lun God, ä oru mao.

22 ¶ Ä ma te oru ke sie len, tu El wi met tumal lutlut sroauñ nu fwin oaku; ä El fwak nu selos, Lela kut in šom nu leyeno liki lulu. Ä elos kolot.

23 Ä ke elos kol, El motul; ä eñ lulap tumi nu fwin lulu; ä elos seseslanu ke kof, ä šenšenak.

24 Ä elos tuku nu yurol, ä oksa'lak, fwakañ, Met Luti, met luti, kut a miši. Na El

tukakak, ä kutuñye eñ ä namwot; ä elos tu misla.

25 Ä El fwak nu selos, Paya lalalfuñi lomwos? Ä elos šañeñ lut, fwakañ sie sin sie, Met šušu met šen! tu El šap nu šin eñ ä kof, ä elos aksol.

26 Ä elos tuku nu yin sin met Gadara, an tulon an Galili.

27 Ä ke El srola nu fwali si, sie met lun siti, devil yurol ma patpat, ä el tiu nukomañ nuknuk, tiu mutu in lom, tu inkulyuku, el šun ol.

28 Ä ke el liye'l Jisus, el wowoyuk, ä putatla yé mutual, ä fwak ke pusra lulap, Mea ña oru nu šum, Jisus, Mwen nutin God fulat liki nu kemwu? Na kenu tu Kom tiu ore yu in keok.

29 (Tu el šap ñun fokfok in fwala liki met si. Tu pal puspis el sruki'lye: ä el kopur ke kapinkosláp ä fetter, ä el otalik me kopur, ä devil sipa'l ot nu yin mesis.)

30 Ä Jisus siyuk sel, fwakañ, Ewošoun? Ä el fwak, Lišion: tu ma puspis devil ilyuk nu in el.

31 A elos siyuknu nu Sel, lun tiu sipa'los wot nu yin lüäl.

32 Ä un kusro pig lulap si elos moño fwin eola; ä elos siyuknu nu Sel, tu lela e'los

in utyuk nu in elos. Ā El fule'los la.

33 Na devil elos šom liki met si, ā utyuk nu in piga; ā un pig si elos kasus ma keku yin oatu nu in lulu, ā ma'l.

34 Ke elos šu kitauñ piga liye ma orala, elos kaiñla, ā šom ā fwakak mao nu in siti ā in anu.

35 Na elos šom in liye ma orala; ā tuku nu yurol Jisus, ā konoiok met si, devil šom liki met, el mutu ye nien Jisus, nukomañ nuknuk, ā tiu mwul: ā elos ſañeñ.

36 Elos pe šu liye mao fwak nu selos fuka mao el šu devil yurol kela.

37 Na met nu kemwu apneni an sin met Gadara elos siyuknu nu Sel lun fwala luk elos: tu elos ſañeñ ma lulap: ā El sroauk nu fwin oaku, ā siefwil folokla.

38 Ā met si šu devil šom luk el met, el siyuknu nu Sel lun mutu yurol: ā Jisus sipa'lot, fwakañ, 39 kom folokla nu lom ſum, ā fwakak fuka ma lulap ma God oru nu ſum. Ā el šomot, ā lutti in siti nu kemwu fuka ma lulap Jisus oru nu sel.

40 ¶ Ā ma te oru, tu ke Jisus folokla, met elos eñun in as El; tu elos nu kemwu mutu ſan ol.

41 Ā, liye, sie met tuku, ēl Jairus, ā el leum lun lolñok; ā el putatla nu ke nien Jisus, ā siyuknu nu Sel lun tuku nu in lom sel: 42 tu an siewunu natal akurun matu yiu sie-ñul-luo, ā el akurun nu miši. Ā ke El šom met elos eok Sel.

43 Ā sie mutan mas ke sa ſiror yiu sie-ñul-luo, šu kitela ma nu kemwu ma lal ke met ſatal, ā elos koflanu akkei el la, 44 el tuku tuk'ol, ā kalye sisken nuknuk lal; a kitin misiñi sa'l ſiror wañinla.

45 Ā Jisus el fwak, Šu kal yu wi? Ke elos nu kemwu laflafwekin, Piter ā elos šu oelul fwak, Met Luti, met puspis apinkom weni ā eokis kom, ā kom fwak, Šu kal yu wi?

46 Jisus el fwak, Sienu kal yu wi; tu Ña etu tu mwo fwas liki yu.

47 Ā ke mutan liye tu el tiu mwukin, el tuku rarrar, ā putatla ye mutual, el fwak nu Sel ye mutun met nu kemwu, ke ma el kal'ilye ka, ā fuka el kela kitin misiñi.

48 Ā El fwak nu sel, An, kom eñun, tu lalalfuñi lom orek kom in kela; kom šom in misla.

49 Ke El kaskas, sie met el tuku in lom mi sin leum lun lolñok, fwak nu sel, An nu-

tum miši ; tiu lokoluki Met Luti.

50 Ā ke Jisus loñ, El tu-pok nu sel, fwakañ, Nik kom ſañeñ ; lalalfuñi mu-genu, ā el tufwa kela.

51 Ā ke El tuku nu in lomwu, El lela met in tiu utyuk, Piter, ā Jemes, ā Jon, ā papa ā nine lun tulig elos mugenu.

52 Ā elos nu kemwu tuñ, ā asro'l. Ā El fwak, Nik komwos tuñ ; el tiu miši, tu motul.

53 Ā elos isasunkusa nu Sel, etu tu el miši.

54 Ā El lus elos la nu ke-mwu, ā es paul, ā pañon, fwakañ, Mutan fwus, tuka-kak.

55 Ā ñunal siefwil tuku, ā kitin mišiñi el tukakak : ā El ſap in ſuñ ma nel.

56 Ā kiel tumal eltal lut. Ā El kaiyuk nu seltal tu eltal in tiu fwak nu sin met ma orala.

ŠAPTER 9.

NA El paññöni nu sie met tumal lutlut sie-ñul-luo, ā ſuñ nu selos ku, ā ſap ke devil nu kemwu, ā in akkei-ela mas.

2 Ā El ſipa'los wot in lutu togusaï lun God, ā in akkei-ela met mas.

3 Ā El fwak nu selos, Komwos tiu es mao ke fwas,

tiu sikal, tiu nuk, tiu bred, tiu muni ; tiu kais luo koat.

4 Ā kutenu lom komwos iłyuk nu we, mutu we, ā ſom liki.

5 Ā kutenu ſu tiu es komwos, ke komwos ſom liki siti si iñó, fotoñla fok ke niumwos ke sie akul lain alos.

6 Ā elos ſomla, ā fwas sasla an met mutu we, lutu mwo ſašu, ā akkeiela yin nu ke-mwu.

7 ¶ Ā Erod tetrark el loñ ma nu kemwu ma El oru : ā el toninfoñ, tu kutu fwak, Jon el molyuk yin miše mi ; 8 ā kutu, Elalias el sikmi : ā kutenu, sie sin met palu el siefwil molyuk.

9 Ā Erod el fwak, Ná tala ſiufwin Jon ; ka ſu iñi, sin ſu ña loñ kutu ma. Ā el kenu liye'l.

10 Ā met ſap, ke elos folok-la, elos fwak nu Sel ma nu kemwu elos oru. Ā El es elos, ā ſom muku yin mesis, an lun siti pañpañ Betsaida.

11 Ā met, ke elos etu, elos fwas tuk ol ; ā El es elos, ā kaskas nu selos ke togusaï lun God, ā akkei elos la elos ſu enenu in kela.

12 Ā ke len mutamwauk in foñuni, sie-ñul-luo elos tuku ā fwak nu Sel, Kom ſipaot metu, tu elos fwa ſom nu yin met mutu we ā an

apneni, à mutu we, à es manelos; tu kem mutu yin mesis.

13 Á El fwak nu selos, Komwos šuñ ma nelos. Á elos fwak, Srukwalun nu bred limikos à ik lugue mugenu yuros; kut nikin kut à la šoin mol me moño nun met iñi nu kemwu.

14 Tu met elos akurun tausan limikos. Á El fwak nu sin met tumal lutlut, Ora'los in mutu kais lum ñaul srupin met.

15 Á elos oru ou iñi, à ora'los nu kemwu in mutu.

16 Na El es srukwalun nu bred limikos à ik lugue, à ñetak nu in kosao, El ali ke mao, à kunšalik, à šuñ nu sin met lutlut in filiye ye mutun metu.

17 Á elos moño, à nu kemwu kùp; à elos srukak kuom sie-ñul-luo luin me moño ma on yurolos.

18 ¶ Á ma te oru, ke El muku pre, met tumal lutlut elos oelul; à El siyuk selos, fwakañ, Met elos mu, Na šu?

19 Elos tupokoñañ fwak, Jon Baptist; à kutu Elalias; à kutenu mu, sie sin met palu umet el siefwil molyuk.

20 El fwak nu selos, Ya komwos mu šu Na? Piter el tupokoñañ fwak, Kom Kraist lun God.

21 Á El kaiyuk nu selos ma lulap, à šap elos in tiu fwak ma iñi nu sin sienu met; 22 fwakañ, Mwen nutin met keokiun ke ma pus-pis, à met elder à leum tol à met šim elos tufwa sis El la, à uniye, à siefwil molyuk len si aktolu.

23 Á El fwak nu selos nu kemwu, Sienu fwin luñsi fwas tukuk, lela lun šifwanu laflafwekun al, à srukak šaksiñ sugo lal piñanu len, à fwas tukuk.

24 Tu kutenu met šu luñsi laño mol lal tufwa tula mao: à kutenu met šu luñsi tula mol lal keik, El iñi tufwa laño mao.

25 Tu mea mwo sin met, el fwin es fwal nu kemwu, à el šifwanu tula, ku sisila?

26 Tu kutenu met a fwa mekin sik à ke kas luk, Mwen nutin met fwa mekin sel ke El a fwa tuku in ma mwowo lal, à ma lun Papa, à ma lun lipufon mutual.

27 Á Na fwak nu šumwos payi, kutu šu tu iñi, elos tiu pulakin miši nu ke pal si elos liye togusai lun God.

28 ¶ Á ma te oru akurun len oalkos tukin kas iñi, El es Piter à Jon à Jemes, à fwasyuk nu fwin eola in pre.

29 Á ke El pre, mutual ekla, à nuknuk lal fwosfwos à sarom.

30 Ā liye, met luo, Moses à Elaias, eltal oelul kaskas ; 31 eltal sikini in ma mwowo à kaskas ke miši El tufwa oru nu Jerusalem.

32 Ā Piter à elos šu oelul toas ke metkel. Ā ke elos ñutalik, elos liye ma mwowo lal, à met luo šu tu yurol.

33 Ā ma te oru, ke eltal šom luk El, Piter el fwak nu sin Jisus, Met Luti, mwo nu šes in mutanu iñi ; à lela kut in muša lom sra tolu ; sie šum, à sie sin Moses, à sie sin Elaias : el nükin ma el fwak.

34 Ke el kaskas ou iñi, sie pukunieñ tuku, à lololosi ; à elos šañeñ ke elos iłyuk nu in pukunieñ.

35 Ā pusra si tuke liki pukunieñ, fwakañ, El iñi Mwen kulu nutig ; komwos loñ ol.

36 Ā ke pusra šomla tari, Jisus mugenu mutu. Ā elos mwukin mao, à tiu fwak nu sin sie met in len iñó ke mao ma elos liye.

37 ¶ Ā ma te oru, ke len si tuk ke elos oatu fwin eola mi, met puspis elos šun ol.

38 Ā, liye, sie met yurolos el wowoyuk, fwakañ, Met Luti, Na siyuknu nu sum, kom in ñetañ nu sin mwen nutig ; tu el tulig siewunu nutig.

39 Ā, liye, sie ñun el es el,

à kitin misiñi el wowoyuk ; à el ora'l lun lulek à atinfu-lak ; à el tupurplelik, upa in šom luk el.

40 Ā ña siyuknu nu sin met tumom lutlut in sis el la, à elos koflanu.

41 Ā Jisus tupokoañ fwak, O fwil silalafuñi à koluk, putaka Na mutu yurumwos, à mutañ komwos ? wisi mwen nutom.

42 Ā ke el fwasu devil el sisi'lye nu in foko, à ora'l lun lulek. Ā Jisus kaiyuk nu sin ñun fokfok, à El akkei el la tulig, à siefwil asa'lañ nu sin papa tumal.

43 Ā elos nu kemwu lut ke ku lulap lun God. Ā ke elos nu kemwu lut ke ma nu kemwu ma Jisus el oru, El fwak nu sin met tumal lutlut, 44 Lela kas iñi in uteuknu in sreumwos, tu Mwen nutin met a fwa etükyuñ nu in pon metu.

45 Ā elos tiu etu kas si iñi, à mao mwukmwuk ke'los tu elos tiu etu mao : à elos šañeñ in siyuk Sel ke kas si ino.

46 ¶ Na elos tukeni asiuki sie sin sie, šu selos fwa yok liki.

47 Ā Jisus, etu ma asiuki inšielos, El es sie tulig, à fili'lye yurol, 48 à fwak nu selos, Kutenu met šu es tulig si iñi in Ek el es yu ; à

el ſu es yu, es El ſu ſipe yu
mi: tu el ſu ſrikliki yuru-
mwos, el iñi fwak yok.

49 Ā Jon el tupokoañ ã
fwak, Met Luti, kem liye
ſie ſiſla devil in Ēum; ã
kem mu lun tiu ou iñi, tu el
tiu wi kem fwas.

50 Ā Jisuſ el fwak nu sel,
Nik kom ou iñi nu sel; tu el
ſu tiu lain kit el wi kit.

51 ¶ Ā ma te oru, ke pal
ſi a fwol a fwa utukyuk El
nu lun, El nunkol ſumwos
in ſom nu Jerusalem, 52 ã
El ſipaot met ſap ye mutal:
ã elos ſom, ã ilyuk nu yin
ſisik lun met Samaria, tu
elos in ako ke'l.

53 Ā elos tiu es El, tu mu-
tal oanu El kenu ſom nu
Jerusalem.

54 Ā ke met tumal lutlut
Jeimes ã Jon liye ma iñi,
eltal fwak, Leum, kom luñ-
ſom tu ketal ſap e in tuku
in kosaoe mi, ã fur'elos yuk,
oanu Elaias el oru met?

55 Ā El tapnlla, ã kai'el-
tal, ã fwak, Komtal tiu etu
ñunumtal.

56 [Tu Mwen nutin met
el tiu tuku in kanaosla mol
lun met, tu in mol elos la.]
Ā elos ſom nu ſienu an ſisik.

57 ¶ Ā ma te oru, tu, ke
elos fwas inganeku, ſie met
el fwak nu Sel, Leum, ña
tufwa fwas tukum yin nu
kemwu kom fwas nu we.

58 Jisuſ el fwak nu sel,
Inluf lun fok, ã aña kien
mwon yin eñyeñu; ã Mwen
nutin met wañin an El li-
kiye ſiufwel on we.

59 Ā El fwak nu ſin ſienu,
Kom fwas tukuk. Ā el
fwak, Leum, lela ña'n ſom
met ã pukinye papa tumak.

60 Jisuſ El fwak nu sel,
Lela met miši in pukinye
met miši lalos: ã kom ſom
ã lutí togusai lun God.

61 Ā ſienu el pe fwak,
Leum, ña tufwa fwas tu-
kum; ã lela ña'n ſom met
ſuñ mwilkas nu ſelos mutu
in lom sik.

62 Ā Jisuſ El fwak nu
sel, Met ſi fwin likiye paul
nu ke plau, ã tapulla, el tiu
fwol nu ke togusai lun Go.

SAPTER 10.

TUKIN ma iñi Leum El
filiye kutenu met it-ñul
pe, ã ſipa'los wot kais luo
fwas ye mutal, ni in siti nu
kemwu ã an, a El fwa ſi-
fwanu tuku nu we.

2 Ke ma iñi El fwak nu
ſelos, Payi kapak masla ma
lulap, ã pu met orekma; ke
ma iñi komwos pre nu ſin
Leum lun ma kapak masla,
tu El ſipaot met orekma nu
yin ma kapak masla Lal.

3 Komwos ſom; liye, Na
ſipe komwos la oanu kosro
lam nu yurin kosro wolf.

4 Komwos tiu wis nukin muni, tiu nuk ke fwafasyis, tiu faluk; à tiu paiñ met inganeku.

5 Á in kutenu lom komwos ilyuk nu we, komwos fwak met, Misla nu ke lom si iñi.

6 Á mwen nutin misla el fwin mutu iñó, misla lomwos fwa mutu fwe; fwin tiu ou iñi, fwa siefwil foloko nu yurumwos.

7 Á komwos mutanu in lom si iñi, moño à nim mao elos ašiot. Tu mwo in šuñ me mol nu sin met orekma. Komwos tiu šom liki lom iñi nu lom iñó.

8 Á in kutenu siti komwos ilyuk nu we, à elos es komwos, moño mao ma elos likiye ye mutomwos; 9 à akkei el la met mas šu mutu we, à fwak nu selos, Togusai lun God tuku apkurun nu šumwos.

10 Á in kütenu siti komwos ilyuk nu we, à elos tiu es komwos, komwos fwasot nu in inek lun siti si iñi, à fwak, 11 Aok pukpuk lun siti lomwos, ma fulful ke nius, kem èlla lain komwos; à ouyape komwos etenu ma iñi, tu togusai lun God apkurun nu šumwos.

12 Á ña fwak nu šumwos, tu in len si iñó an Sodom mwo liki siti si iñó.

13 We nu šum Koresin ! we nu šum Betsaida ! tu fwin orek me orek ma lulap in Tair à Saidon met, ma orek yin šumtal iñi, eltal au- liyuk u-met in nuknuk mwa šeñšeñ à apat.

14 Á an Tair à Saidon in ošun mwo liki šumtal.

15 Á kom Keperneum, ma akfusatye nu in kosao, fwa sisikla nu in hell.

16 El šu loñ komwos, loñ yu; el šu sruñe komwos, sruña yu; à el šu sruña yu, sruñ el šu sipe yu mi.

17 Á it-ñul elos siefwil folokla ke eñun, fwakañ, Leum, aok devil elos akos kem ke E'um.

18 Á El fwak nu selos, Na liye Setan el putatla in kosao mi oanu šarom.

19 Liye, Na šiot nu šumwos ku in loñye fwin serpent à skorpion, à ke ku nu kemwu lun lokwalok; à waninu ma ku in akkoluki komwos.

20 Á tu ke ma iñi komwos tiu eñun, tu ñun elos akos komwos; à tu komwos eñun ke ma iñi, tu èumwos šimla in kosao.

21 ¶ In auu si iñó Jisus el eñun in ñun, à fwak, Na kulu nu Šum, O Papa, Leum in kosao à fwalu, tu Kom mwukin ma iñi liki lalmet- met à lalkuñ, à oaliñalik

mao nu sin kitin tulig ; aok O Papa, tu ou iñi mwo ye mutom.

22 [Ā el forla nu sin met tumal lutlut à fwak,] Papa tumuk El asi nu Eik ma nu kemwu ; à wañin met etu šu Mwen, tu Papa mugenu ; à šu Papa, tu Mwen mugenu, à nu sin šu Mwen tufwa fwakulak.

23 Ā El sifwanu tapulla nu sin met tumal lutlut mu-ku à fwak, Inši mwovo mu-talos šu liye mao ma ko-mwos liye.

24 Tu Ña fwak nu šumwos, ma puspis met palur à togusa elos kenu liye mao ma ko-mwos liye, à elos tiu liye ; à in loñ mao ma komwos loñ, à elos tiu loñ.

25 ¶ Ā, liye sie met manu el tuyuk, à srifwel, fwakañ, Met luti, mea ña oru tu ña fwa es mol ma patpat ?

26 El fwak nu sel, Mea simusla in manu ? fuka kom rid ?

27 Ā el tupokoñañ fwak, Kom luñšom Jeova God lom ke inšium kemwu, à ke ñu-num kemwu, à ke ku lom kemwu, à ke nunkom ke-mwu ; à met tulon lom oanu kom sifwanu.

28 Ā El fwak nu sel, Payi ma kom tupok ; oru ma iñi, à kom tufwa mol.

29 Ā ke el luñsel sifwanu

payikunal, el fwak nu sin Jisus, Ā šu met tulon luk ? 30 Ā Jisus tupokoñañ fwak, Sie met el oatu Jerusalem mi nu Jeriko, el tuku nu yurin met iñunyar, šu šarukla nuknuk lal, à kunta'lye à fili'lye akurùn nu miši, šomla.

31 Ā ma te oru tu sie met tol el oatu nu in inek iñó ; à ke el liye'l el fwas alukela nu leyeno.

32 Ā ouyape sie met Livait, ke el mutu iñó, el tuku à ñetañ nu sel, à fwas alukela nu leyeno.

33 Ā sie met Samaria, ke el fwafwasyis, el tuku yin el mutu we ; à ke el liye'l el pakomuta'l, 34 à tuku nu yurol, à lolüni kinit ke'l, oküye kaki à wain nu ke, à fili'lye fwin kosro natal, à wis el nu in imwen met fwas, à liye'lañ.

35 Ā lutu ke el šomla, el es akurun kwater si in šuñ nu sin šu liye'lañ, à fwak nu sel, Kom liye'lañ ; à kom fwin siefwil es kutepe, ke ña siefwil tuku, ña fwa mol nu šum.

36 Kom nunku šu ka met tolou iñi met tulon lal, šu fwas nu yurin met iñunyar ?

37 Ā el fwak, El šu pakomuta'l, Na Jisus el fwak nu sel, Kom fwasot, à oru ouyape.

38 ¶ Á ma te oru ke elos fwafwasyis tu El utyuk nu in sie an sisik met mutu we ; á sie mutan ē Marta el es El nu in lom sel.

39 Á sie tael pañpañ Meri, ſu muta pe ke nien Jisus, á loñ kas lal.

40 Á Marta el kafoso ke orek ma lulap, á el tuku nu yurol, á fwak, Leum, ya kom pulesu tu ma taik el fili yu wi mugenu in oru ? ke ma iñi kom sipa'l lun kase yu.

41 Á Jisus el tupok á fwak nu sel, Marta, Marta, kom nunkauk á lokolok ke ma puspis : 42 á sie me enenu ; á Meri el ſulula ma mwo, ma a tiu etükla luk el.

SAPTER 11.

A MA te oru, tu ke El pre in sie an, ke pre tari, sie sin met tumal lutlut el fwak nu Sel, Leum, luti nu ſes in pre, oanu Jon el lute pe tumal lutlut lal.

2 Á El fwak nu selos, ke komwos pre, fwak, Papa tumus ſu in kosao, E'los oul payi. Togusaï Lulos tuku. Lela Elos luñselos in oru, ou in kosao, ouyape nu fwalu.

3 Kite kit mi me mono piñanu len.

4 Á nunok munas nu ſes ke ma koluk las ; tu kut pe nunok munas nu selos nu kemwu ſu tiu payi nu ſes.

Á tiu kol kit kut in mel ; [tu es kitla liki ma koluk.] 5 Á El fwak nu selos, ſu ſumwos fwa sie met kawuk lal, á fwa ſom nu yurol in fulwin foñ, á fwak nu sel, Met kawuk, ſi nu sik ſrukwal tolu ; 6 tu sie met kawuk luk ke el fwafwasyis tuku nu yuruk, wañin nu ma ñ'un likiye ye mutual.

7 Á el ſu lomwu fwa tupokañ á fwak, Kom tiu lokoluki yu ; mutun oaoa kauli, á tulig nutig elos on yuruk fwin külüs ; Na koflanu tukakak in ſiot nu ſum.

8 Na fwak nu ſumwos, El fwin tiu tukakak á ſuñ nu sel tu el met kawuk lal, á tu ke siyuknu siyuknu el tufwa tukakak á ſuñ nu sel yikas el enenu.

9 Á ña fwak nu ſumwos, Siyuk, á a fwa ſiot nu ſumwos ; ſuk, á komwos tufwa konoiock ; tomwolak, á a fwa igasla nu ſumwos.

10 Tu elos ſu siyuk es ; á el ſu ſuk konoiock ; á nu ſu ſu tomwolak a fwa igasla.

11 Sie mwen el fwin siyuk bred ſin ſie ſumwos ſu papa, ya el fwa ſuñ eot nu sel ? ku el fwin siyuk ik, ya el fwa ſuñ serpent nu sel in aolla, ik ?

12 Ku el fwin siyuk atro, ya el fwa ſuñ skorpion nu sel ?

13 Ke ma iñi komwos met koluk fwino etu in šuñ ma mwowo nu sin tulig nutumwos ; fuku ma yoknu Papa tumomwos šu in kosao a fwa šuñ Nun Mutal nu selos šu siyuk sel.

14 ¶ Á El sisla devil liki, à El sikas. Á ma te oru, ke devil el šom liki, ma sikas el kaskas ; à met elos lut.

15 Á kutu selos fwak, El sisla devil like ke Beelzebul leum lun devil.

16 Á kutenu srifwèl, elos siyuk Sel akul si in kosaoe mi.

17 Á El etu nunkolos à fwak nu selos, Togusaï nu kemwu ſifwanu aes tufwa wañinla ; à lom ſifwanu aes iguri.

18 Ouyape Setan el fwin ſifwanu aes, fuka togusaï la! tufwa tu ? tu komwos mu Na sisla devil liki ke Beelzebul.

19 Á Na fwin sisla devil liki ke Beelzebul, ke šu mwen nutomwos sis elos la ? ke ma iñi elos tufwa met nununku lomwos.

20 Á Na ke kufin paul God fwin sisla devil liki, payi togusaï lun God tuku nu yuromwos.

21 Ke met ku ſifweni me meun el liauñ lom sel, ma lal on misla : 22 à ke sie ku luk el tuku nu fwel, a kutñu'l

la, el esla luk el nu kemwu me meun lal ma el lalalfuñi ke, à kitelik ma el es.

23 El šu tiu wi yu el lain yu ; el šu tiu wi yu wiseni el luselik.

24 Ke ñun fokfok fwala liki met si, el fwafwasyis sasla an paoala, ſuk moñla ; à tiu nu konoiock, el fwak, Na fwa folokla nu lomsik yin ña fwas we mi.

25 Á ke el tuku, el konoiock la imom à yinla.

26 Na el šom, à es kutenu ñun itkos koluk luk el ; à elos ilyuk à mutu we : à ma tuk lun met si iñi koluk liki ma meta.

27 Á ma te oru, ke El kas-kas ma iñi, sie mutan yurin met puspis tukeni el srukak pusral, à fwak nu Sel, Inši mwowo inšien su oswe kom la, à mutun titi ma kom titi ka.

28 Á El fwak, Aok, mwo pe elos šu lonñ kas lun God, a liauñ mao elos inši mwowo liki.

29 ¶ Á ke met puspis tu-keni tiñtiñi, El mutamwauk in fwak, Fwil si iñi fwil koluk. Elos ſuk sie akul ; à wañin akul fwa ſiot nu ka, tu akul si lun Jonas met palu.

30 Tu oanu Jonas el sie akul nu sin met Nineva, ouyape Mwen nutin met fwa nu sin fwil si iñi.

31 Kosoa yin eur el fwa tuyuk yin ošun yurin met lun fwil si iñi, à lus elos la; tu el tuku yin tafwun fwale mi in loñ lalmetmet lun Solomon; à liye, sie yok luk el Solomon mutu iñi.

32 Met Nineva elos tufwa tuyuk in ošun yurin fwil si iñi, à fwa lusla mao: tu elos auliyuk ke ma luti lun Jonas; à, liye, sie yok luk el Jonas mutu iñi.

33 À wañin met, ke el akosyuk lamu, el filiye niin mwukma, tiu ye tup si, tu on fwin sikon lamu, tu elos su utyuk fwa liye kalem.

34 Kalem lun mano muta: ke ma iñi ke mutom mwo, monum nu kemwu tiñtiñinu ke kalem; à ke koluk, monum pe tiñtiñinu ke los.

35 Ke ma iñi liauñ tu kalem ma in koin a tiu los.

36 Ke ma iñi fwin monum nu kemwu tiñtiñinu ke kalem, wañin an los ke, ma nu kemwu fwa tiñtiñinu ka kalem, oanu ke lamakkalemye kom mwo.

37 ¶ À ke El kaskas, sie met Farisi siyuknu sel lun oelul moño; à El utyuk nu lü, à foñyuñ.

38 À ke met Farisi liye, el lut tu El tiu tanla met moño tuk.

39 À Leum el fwak nu sel, iñi komwos met Farisi orek

likin kup à pulet in nasnas; à inšiumwos tiñtiñinu ke kanaosten à koluk.

40 Komwos lalfon, ya El su orek ma lik El tiu orek ma lü pe?

41 Mwo tu komwos šuñ me pakomutu ke kutu ma os yurumwos; à, liye, ma nu kemwu fwa nasnas yurumwos.

42 À we nu šumwos met Farisi: tu komwos aksieñulye mint à ru, à šak keñ kemwu, à aksitoiyela ma nunuku à luñ lun God: mwo tu komwos in oru ma iñi, à tiu sisla ma iño.

43 We nu šumwos met Farisi! tu komwos luñšomwos me mutu fulat in lolñok, à paiñ niin kitakot.

44 We nu šumwos [met šim à met Farisi mwosounkas!] tu komwos oanu luf kiin mas, wañin akulinye, à met su fwafwasyis fwe elos tiu etu mao.

45 Na sie sin met manu el tupok à fwak nu Sel, Met Luti, ke kas si iñi kom kas ko pe ke's.

46 À El fwak, We nu šumwos pe, met manu! tu komwos likiye mao fwin met ma toas lanu in wis, à komwos šifwanu tiu kal ma elos wis ke sie kufin poumwos.

47 We nu sumwos! tu ko-

mwos inuša inkulyuk lun met palu, à papa tumomwos elos on'elos la.

48 Ke ma iñi komwos orek ma lo tu komwos mu payi me orekma lun papa tumo-
mwos: tu payi elos on'elos la,
à komwos muša inkulyuk
lalos.

49 Ke ma iñi pe lalmetmet lun God fwak, Na tufwa
sipaot met palu à met ſap,
nu selos, à kutu selos elos
tufwa uniye à kolyai.

50 Tu sa lun met palu nu kemwu ma ſiror ke mutamwauk fwalu nu iñi, fwa
ſiyuk fwil si iñi ka; 51 sa lun Ebel mi nu ke sa lun Zakaraias, ſu miši infulwin
lañ à tempel: Payinu Na fwak nu ſumwos, a fwa ſiyuk fwil si iñi ke mao.

52 We nu ſumwos met manu! tu komwos esla ki lun lalmetmet; komwos ſi-
fwanu tiu ilyuk, à elos ſu ilyuk komwos igulye.

53 À ke El kaskas ma iñi nu selos, met ſim à met Farisi elos mutamwauk in ora'l
ma lulap, à in akmu lun kaskas ke ma puspis; 54 elos mutu ſan ol, à ſuk in
ſrukie kutu ma ke oalul, tu elos fwa kas lain ul.

SAPTER 12.

INFULWIN pal sa, ke met
puspis nu puspis elos tu-

keni, oanu tu elos loñye sie
sin sie, El mutamwauk umet
in fwak nu sin met tumal
lutlut, Komwos liauñ iné pu-
lolak lun met Farisi, ma
mwoſounkas.

2 Tu wañin kutu ma afwin
ma a fwa tiu igakla; à
mwukin, ma a tiu etauk.

3 Ke ma iñi, kutenu ma
komwos kaskas in los a
fwa loñ in kalem: à ma kas-
kas nu in sre in fukil a
fwa fwakak fwin mañon lo-
mwu.

4 À Na fwak nu ſumwos
met kawuk luk, Nik ko-
mwos ſañeñ selos ſu uniye
mano, à tuk wañin kutenu
ma elos ku in oru.

5 À Na lutu nu ſumwos ſu
komwos fwa ſañeñ: Ko-
mwos ſañeñ Sel, ſu tukin
pal si El uniye El ku in sisla
nu in hell; aok, Na fwak
nu ſumwos, komwos ſañeñ
nu Sel.

6 Ya tiu kuko kitin mwon
sisik liñikos ke kitin muni
luo, à sie selos tiu mulkunla
ye mutual God?

7 Aok tu aun ſiufwomwos
nu kemwu oaoala. Ke ma
iñi nik komwos ſañeñ; ko-
mwos mwo liki mwon sisik
puspis.

8 Ouyape Na fwak nu ſu-
mwos, kutenu met ſu tufwa
fwak yu yuk ye mutun met,
Mwen nutin met el tufwa

fwakulak ye mutun lipufon
lun God.

9 Ā el ſu lafwekin yu ye
mutun met, fwa lafwekunal
ye mutun lipufon lun God.

10 Ā el ſu kaskas sie kas
lain Mwen nutin met, a fwa
nunok munas nu sel : ā el ſu
kaskas ko lain Nun Mutual
a fwa tiu nunok munas nu
sel.

11 Ā ke elos wis komwos
nu niin lolñok, ā nu niin
leum sisik, ā ma ku, ko-
mwos tiu nunkauk fuka ā
mea ma komwos tufwa tu-
pok, ku ma komwos tufwa
fwak ; 12 tu Nun Mutual el
fwa luti nu ſumwos ke auu
ſa, ma mwo komwos tufwa
fwak.

13 ¶ Ā sie sin un met el
fwak nu selos, Met Luti,
kom fwak nu sin ma lik, tu
el wi yu kitelik mwurin-
punu.

14 Ā El fwak nu sel, Met
ſu ore yu met nununku, ku
met kitelik nu ſumtal ?

15 Ā El fwak nu selos,
Komwos liauñ ā sismouk ma
rapku ; tu mol lun met tiu
ke ma puspis ma lal.

16 Ā El kaskas sie pupul-
yuk nu selos fwakañ, Fwal
sin sie met gasrup kapak ma
puspis : 17 ā el nunkauk in-
siel, fwakañ, Mea ña fwa
oru, tu wañin an ña likiye
ma kapak luk on we ?

18 Ā el fwak, Ña fwa oru
ma iñi ; Ña tufwa kanaosla
imwen ma kapak luk, ā mu-
ſa yok liki ; ā iñó ña tufwa
filiye nu kemwu ma kapak
luk ā ma luk.

19 Ā ña tufwa fwak nu sin
ñunik, Nunik, ma puspis ma
lom on nu ke yiu puspis ; es
moñla lom, moño, nim ā eñu-
nak.

20 Ā God fwak nu sel,
Kom lalfon, foñ si iñi elos
siyuk ſum ke ñunum : na
lun ſu ma iñó, ma kom li-
kiye ?

21 Ou iñi el ſu likiye ma
lal ke'l ſifwanu, ā tiu gasrup
nu ke'l God.

22 Ā El fwak nu sin met
tumal lutlut, Ke ma iñi Na
fwak nu ſumwos, Komwos
tiu nunkauk ke mol lomwos,
ma komwos fwa moño ; tiu
ke monumwos, ma komwos
a nukomañ.

23 Mol mwo liki me moño,
ā mano mwo liki nuknuk.

24 Komwos nunkauk mwon
reven ; tu elos tiu takunalik
tiu kosrōni ; wañin lom sin
ma lalos ā sin ma kapak ; ā
God kiti nu selos : ā fuka
komwos a yok ā mwo liki
mwon ?

25 Ā ſu ſumwos ke nun-
kauk el fwa aklüsye ke sie
kubit ?

26 Ke ma iñi komwos fwin
tiu ku in oru kutu ma ke

ma sisik, efwo komwos ku nunku ke kutenu ?

27 Komwos nunku ke kiuf, elos kapak fuka : elos tiu orekma, elos tiu isap ; à Na fwak nu šumwos, tu Solomon in nu kemwu ma mwowou lal el tiu yinla oanu sie se los.

28 Na God el fwin akkapye ma ouiñye, ma on in ima si misiñi, à lutu sisla nu in fwunyou ; mea yok El tufwa nukom komwos yuñ, O komwos lalalfuñi ma sisik ?

29 À komwos tiu šuk ma komwos a moño, à ma komwos a nim, à komwos tiu fosña.

30 Tu metu lun fwal nu kemwu elos šuk ke ma iñi ; à Papa tumomwos El etu tu komwos enenu ma iñi.

31 À mwo tu komwos šuk togusaï lun God ; à ma iñi nu kemwu tufwa šiot pe nu šumwos.

32 Nik komwos šañeñ, u sisik ; tu Papa tumomwos El kenu šiot togusaï nu šumwos.

33 Komwos kuko ma lomwos, à kitala me pakomtu : komwos orek nu šumwos nukin muni ma tiu matula, ma mwowo in kosao ma a tiu wañinla, yin wañin met pusupas utsyuk nu we, à mwotil tiu akkoluki.

34 Tu yin ma mwowo lo-

mwos on we, iñó pe insiu-mwos fwa on we.

35 ¶ Lela komwos in loseni kapinšiomwos, à lam lomwos in fururiuk ; 36 à komwos šifwanu oanu met šu mutu šano leum lalos, ke el šom nu ke akonkon tuku ; tu ke el tuku à tomwolak, elos šilaklak in igasla nu sel.

37 Inši mwowo met kulanšap iñó, šu ke leum tuku el fwa konoik la šano. Payinu ña fwak nu šumwos, el a fwa losi'lye, à ora'los in foñyuñ nu ke tebue, à el tufwa tuku à kulanšap alos.

38 À el fwin tuku in šano akluo, ku tuku in šano aktolu, à konoiolosyuk ou iñi, inši mwowo met kulanšap iñó.

39 À etu ma iñi, tu met kato el fwin etu auu šu met pusupas a tuku, el tufwa šano, à in tiu pulesu lom sel in mušalla.

40 Ke ma iñi komwos in ako pe ; tu Mwen nutin met el tuku auu si ke komwos tiu nunku.

41 ¶ Na Piter el fwak nu Sel, Leum, kom kaskas puplyuk si iñi nu ke's, ku nu ke kewanu ?

42 À Leum fwak, Na šu met tutaspo mwo à lalmetmet, šu leum lal el tufwa ora'l lun liauñ sou lal, in ašuñ nu selos me moño nelos ke pal mwo si ?

43 Inši mwówo met tutafpo iñó, šu leum lal ke el tuku el fwa konoik in oru ou iñi.

44 Payi Na fwak nu šumwos, el a fwa ora'l lun liauñ ma nu kemwu ma lal.

45 Ā met kulansap iñó el fwin fwak insiel, Leum luk patlanu in tuku; ā el fwa mutamwauk in poukol met kulansap mogul ā mutan, ā in moño ā nim, ā in srui; 46 Leum lun met kulansap iñó el tufwa tuku in len si ke el tiu ſan ol, ā in auu si ke el tiu etu, ā el a fwa otalalik ā a fwa likiye ma lal yurin ma silalalfuñi.

47 Ā met kulansap iñó, šu etu ma luñsi lun leum lal, ā tiu ako, ā tiu oru ma luñsi lal, tufwa poukol ka puspis.

48 Ā el šu tiu etu, ā oru ma puspis ke popo, tufwa poukol ka pu. Tu nu sin šu ašuñ ma lulap, tufwa ſuk ma lulap ke'l; ā nu sin šu met filiye ma puspis yurol elos tufwa siyuk yok liki ke'l.

49 ¶ Na tuku in sis e nu fwalu; ā mea Na luñsik, fwin ma tanak iñi?

50 Ā sie baptais luk in baptaisla ka; ā fuka Na keokiuñ nu ke pal si orektari!

51 Ya komwos nunku tu Na tuku in sipaot misla nu

fwalu? Na fwak nu šumwos, Mo; tu in eselik.

52 Tu tuko met limikos in sie lom elos eselik, tolu lain luo, ā luo lain tolu.

53 Papa tufwa eselik lain mwen, ā mwen lain papa; nine lain an, ā an lain nine; sienu nine lain sienu an, ā sienu an lain sienu nine.

54 ¶ Ā el fwak pe nu sin un met si, Ke komwos liye pukunieñ si sikuuk kepин kosao, kitin misiñi komwos fwak, lañ kakla; ā ma ouyape.

55 Ā ke eñ eur tu mi, komwos mu, Tufwa fwol: ā tufwa ouyape.

56 Komwos mwošounkas, komwos ku in etu mutun kosao ā fwalu; ā fuka tu komwos tiu etu pal si iñi?

57 ¶ Āok, ā efwo komwos ku ſifwanu tiu nunkauk kuntu ma payi?

58 Ke kom wi met añañ lom fwaz nu sin leum sisik, ke fwaz ineku, kom sriki ma lulap tu el in tula kom la; fwin tiu ou iñi el fwa wis kom nu sin met nununku, ā met nununku el fwa es kom yuñ nu sin met rošo, ā met rošo el sis kom yuñ nu in prison.

59 Na fwak nu šum, kom koflanu fwala liki, nu ke pad si kom ſuñ mol nu ke kitin muni sisik utuko.

SAPTER 13.

KUTU met mutaiñi ke pal si iñi šu fwak nu Sel ke met Galili, sa'n šu Pailat el toeni nu ke kiše lalos.

2 Ā Jisus tupokoañ fwak nu selos, Ya komwos nunku mu tu met Galili iñi elos koluk liki met Galili nu kemwu, tu elos keokiun ke ma iñi ?

3 Na fwak nu šumwos, Mo: tu komwos fwin tiu auliyuk, komwos nu kemwu tufwa miši ou iñi.

4 Ku elos met sie-ñul-oalkos imwen šan Sailoam putatla nu fwe, à on'elos la, Ya komwos nunku mu tu elos koluk liki met nu kemwu šu mutu Jerusalem ?

5 Na fwak nu šumwos, Mo: tu komwos fwin tiu auliyuk, komwos nu kemwu tufwa miši ou iñi.

6 ¶ El kaskas pe pupulyuk si iñi; Sie met el eoki šak fig in ima fain si lal ; à el tuku à šuk fwako ka, à tiu konoik.

7 Na el fwak nu sin met liauñ ima fain si lal, Liye, yiu tolu iñi ña tuku in šuk fwako on wulin šak iñi, à tiu konoik ; kom pokiyemao ; efwo el ku akkoluki foko ?

8 Ā el tupokoañ fwak nu Sel, Leum lela in on ke yiu

si iñi pe, nu ke pal si ña fwa pukpuk apneni, à šuñ fok mwo nu ke ; 9 à el fwin isūs fwako, tari : à fwin wañin, tuko kom tufwa pokiyemao.

10 ¶ Ā El lutin in sie imwen lolñok ke len sabat.

11 Ā, liye, sie mutan iñi el mas ke ñun munas yiu sie-ñul-oalkos, à el foñiyuk, à el kofianu šifwanu keyuk.

12 Ā ke Jisus liye'l, El pañnol mu, à fwak nu sel, Mutan, mas lom tulala liki kom.

13 Ā El filiye paul fwel ; à kitin misiñi el šumwoselik, à kakšakin God.

14 Ā leum lun lolñok el tupokoañ ke mulat, tu Jisus akkei el la ke len sabat, à el fwak nu sin metu, Len onkos len orekma lun metu ; ke ma iñi komwos tuku in len iñi in kela, à tiu ke len sabat.

15 Na Leum tupok nu sel, à fwak, Mwošounkas, ya komwos nu kemwu ke len sabat tiu tulala kau mogul natal ku ass liki an el moño we, à kolol nu yin el nim kof we ?

16 Ya tiu mwo tu mutan si iñi, an nutin Ebream, šu Setan el loseni, liye, yiu sie-ñul-oalkos iñi, in tula'l la liki me kopur iñi ke len sabat ?

17 Ā ke El fwak ma iñi tari,

met añañ lal nu kemwu elos mekin; à met e nu kemwu elos eñun ke mwo nu kemwu ma El oru.

18 ¶ Na El fwak, Togusaï lun God oanu mea? pupulyuk šu Ña tufwa polyauka?

19 Ma oanu futin mustard si, ma met si es, à sisla nu in kolkol lal; à ma kapak, à tufwa šak lulap; à mwon yin eñyeñu elos mutu fwin lešak ka.

20 ¶ Á El siefwil fwak, Ke pupulyuk šu Ña fwa polyauk togusaï lun God?

21 Ma oanu me pulolak, ma mutan si es à mwukin nu in me srigusrok flour tolu, nu ke pal si ma nu kemwu pulolak.

22 ¶ Á El fwas sasla siti à an sisik met mutu we, lutí, à fwafwasyis nu Jerusalem.

23 Na sie el fwak nu Sel, Leum, ya met pu fwa mol? Á El fwak nu selos, 24 Komwos kaifwauñ in ilyuk nu in mutan oaoa ousriksrik; tu Ña fwak nu sumwos, ma puspis elos sriki in ilyuk, à koflanu.

25 Ke met kato el tuyuk, à kaliye mutun oaoa tari, à komwos mutamwauk in tulikin umwe, à in tomwolak sruñul, fwakañ, Leum, Leum, igasla nu ses; à el tufwa tupok à fwak nu šu-

mwos, Ña tiu ete komwos an komwos tu we mi.

26 Na komwos tufwa mutamwauk in fwak, Met kem moño à niin ye mutom, à met kom luti in inganek las.

27 Á El tufwa fwak, Ña fwak nu sumwos, Ña tiu ete komwos an komwos tu we mi; fwala liki yu, Komwos nu kemwu šu orek ma koluk.

28 Iñó tufwa tuñnu à ñañorñor in mwusi, ke komwos tufwa liye Ebream à Aisaak, à Jekob, à met palu nu kemwu, in togusaï lun God, à komwos sisila liki.

29 Á elos tufwa tuku yin kutulap tu we mi, à yin roto tu we mi, à yin epuñ tu we mi, à yin eur tu we mi, à fwa foñyuñ yin tebue in togusaï lun God.

30 Á, liye, masi tuko elos fwa metla, à masi meta elos fwa tukla.

31 ¶ Á len si iñi kutu sin met Farisi tuku, fwak nu Sel. Kom tuyuk liki, à fwasot; tu Erod el kenu uni kom wi.

32 Á El fwak nu selos, Komwos fwasot, à fwak nu sin alopeksi'ño, Liye, Ña sisla devil liki, à Ña akkeiala misiñi à lutu, à len si aktolu Ña orek tari.

33 Á mwo tu Ña fwafwasyis misiñi, à lutu, à mwuliла: tu ma koflanu oru tu

met palu uniye likin Jerusalen.

34 O Jerusalem, Jerusalem, su uniye met palu, a tuñ lalos su sipeyuku nu sum; fuka pal puspis Na luñsik suloini tulig nutum nu sie, oanu mwonyen el suloini trokrok natu ye paul, a komwos siluñsi !

35 Liye, lom sum on wanin karwuñnye: a payi Na fwak nu sumwos, Komwos tufwa tiu liye yu tuk, nu ke pal si ke komwos a fwak, Insi mwowo el su tuku in El Leum.

ŠAPTER 14.

A MA te oru, tu ke El ut Yuk nu in lom sin sie leum lun met Farisi in moño bred ke len sabat, elos san ol.

2 A liye, sie met ye mutal su mas pulunsron.

3 A Jisus el tupokoañ fwak nu sin met manu a met Farisi, fwakañ, Ya oul ku tiu oul in kela ke len sabat ?

4 A elos misla. A El as al, a akkeiel la, a lela lun som; 5 a tupok nu selos, fwakañ, Su sumwos ass nata ku kau mogul putatla nu inluf si, a el tiu šilaklak in sruklulak ke len sabat ?

6 A elos koflanu siefwil tupokoañ nu sel ke ma iñi.

7 ¶ A El fwakak sie pupul yuk nu selos suloinu, ke El

liye fuku elos suli an fulat: fwakañ nu selos, 8 Ke sienu met el suli kom nu ke akonkon, kom tiu mutu yin fulat liki nu kemwu ; tu el fwin suloinu sie met fulat liki kom ; 9 a el su suli komtal tuku a fwak nu sum, Tuyuk el lun in mutu iñi ; a kom mutamwauk ke mekin in mutu yin pusisel.

10 Tu ke kom suliyukmi, kom som mutu yin pusisel lanu ; tu ke el su suli kom mi tuku, el tufwa fwak nu sum, Met kawuk, fwasu nu meta ; na elos su wi kom moño tufwa sunakin kom.

11 Tu el su sifwanu akfulateyl el tufwa pusisel : a el su sifwanu akpusiselye el tufwa fulat.

12 Na el ouyape fwak nu sel su suloi'lmu, Ke kom orek dinner ku supper, kom tiu suloinu met kawuk lom, ku ma lium, ku met sou lom, ku met gasrup tulon lom : tu elos pe tufwa siefwil suli kom, a tufwa moli kom ka.

13 Tu ke kom orek kofwo, kom suloinu met sigasrup, met fuka, met ul, met kun, 14 a kom tufwa insi mwoka ; tu elos koflanu moli kom la ; tu kom tufwa es mol ke molyuk lun met payi.

15 ¶ A ke sie selos su

oelul foñyuñ nu ke tebue
loñ ma iñi, el fwak nu Sel,
Inši mwowo el šu tufwa
moño in togusaï lun God.

16 Na El fwak nu sel, Sie
met el orek supper lulap, ä
šuloimu ma puspis.

17 Ä ke pal si supper el
sipaot sie met kulanšap lal
in fwak nu selos šu el šuli,
Fwasu, tu ma nu kemwu
ako iñi tari.

18 Ä elos nu kemwu muta-
mwauk in fwak ma igololosi.
Masi meta el fwak nu sel,
Na mol sie an tari, ña kenu
šom liye; Ña kenu tu kom
igul yu wi.

19 Ä sie pe el fwak, Ña
mól kais limikos kau mogul,
ä ña šom srik alos: ña kenu
tu kom igul yu wi.

20 Ä sienu el fwak, Ña
mari mutan kíuk, ä ke ma
iñi ña koflanu tuku.

21 Ä met kulanšap iñi
tuku, ä fwakak ma iñi nu
sin leum lal. Na met kato
el mulat ä fwak nu sin met
kulansap lal, Kom šilaklak
in šom nu inek lulap ä ma
sisik lun siti ä wisalmu met
sigasrup, ä met fuka, ä met
ul, ä met kun.

22 Ä met kulanšap el
fwak, Leum ña oru oanu
kom šap, ä kutenu an fwos.

23 Ä leum el fwak nu sin
met kulanšap, Kom fwala
nu inek lulap ä ma sisik, ä

kaifwe'los in tuku, tu lom
sik tufwa tiñtiñinu.

24 Tu ña fwak nu šumwos,
Tu wañin sie sin met šu ña
šuloimu elos tufwa pulakin
supper nuk.

25 ¶ Ä un met lulap si
oelul fwas: ä El tapulla, ä
fwak nu selos, 26 Met sinu
fwin tuku nu yuruk, ä tiu
sruñu papa tumal, ä nine, ä
mutan kiel, ä tulig, ä lel, ä
loul, aok, ä mol lal pe, el ko-
flanu met tuñuk lutlut.

27 Ä el šu tiu wis šaksiñ
sugo lal, ä fwas tukuk, el
koflanu met tumuk lutlut.

28 Tu šu šumwos, el nunku
in muña imwen šan, el tiu
mutanu met ä nunkauk me
mol in orek, el la os ku tiu
os?

29 Fwin tiu ou iñi, tukin
pal si el mutamwauk, ä tiu
ku in orek tari, elos nu ke-
mwu šu liye, mutamwauk
in aksruksrukal, fwakañ, 30
Met si iñi el mutamwauk in
muña lom, ä el tiu ku in
orek tari.

31 Ku togusa šu, ke el šom
in meun lain sienu togusa,
el tiu mutanu met, ä papu
el a la ku ke sie-ñul tausan
in šun ol šu tuku lain ul ke-
lo-ñul tausan?

32 Fwin tiu ou iñi, ke
sienu el lüs lanu luk el, el
sipaot met eumwel, ä kenu
etu ma ora'l lun misla.

33 Ke ma iñi ouyape, el su šumwos tiu aliki ma nu ke-mwu ma lal, el koflanu met tumak lutlut.

34 ¶ Sol mwo : ä solu fwin tiu emak, ä fwa solela ya ?

35 Ma a fwa tiu mwo ke an, ä tiu mwo ke elosak fok lun kau; ä met elos sisla. El su sra in loñ lela lun loñ.

ŠAPTER 15.

NA met rošo ä met koluk elos nu kemwu fwas apkurun nu yurol in loñ ol.

2 Ä met Farisi ä met šim elos torkaskas, fwakañ, Met si iñi El es met koluk, ä oelulos moño.

3 Ä El kaskas pupulyuk si iñi nu selos, fwakañ, 4 Met su šumwos šip sie.fok nata, el fwin tūla sugo selos, ya el tiu likiye eu-eu yin mesis, ä fwas tukin ma sugo tūla, nu ke el konoilok ?

5 Ä ke el konoilok, el eñun likiye on fwinpisel.

6 Ä ke el tuku nu yin sel, el pañnoini nu sie met kawuk lal ä met tulon, fwakañ nu selos, Komwos wi yu eñun ; tu ñia konoik sugo šip nutig ma tūla.

7 Na fwak nu šumwos, tu ouyape fwa eñun in kosao ke sie met koluk su auliyuk, yokliko ke met payi eu-eu su tiu fwos ke auliyuk.

8 ¶ Ku mutan su ipen silver sie-nul yurol, sie ip fwin tūla, ya el tiu akosyuk lamu, ä immomla lomwu, ä šuknu šuknu nu ke el konoik ?

9 Ä ke el konoik, el pañon mu met kawuk, ä met tulon nu sie, fwakañ, Komwos wi yu eñun ; tu ñia konoik ip si tūla.

10 Ouyape Na fwak nu šumwos, eñun ye mutun lipufon lun God ke sie met koluk su auliyuk.

11 ¶ Ä El fwak, Sie met mwen luo natal.

12 Ä el su fwus seltal fwak nu sin papa tumal, Papa, kom si nu sik ma luk ke mao. Ä el eselik nu seltal ma lal.

13 Ä tiu len puspis tuk, mwen fwus si el orani nu sie ma nu kemwu, ä el šom nu yin lüsila ä sinunte ma lal nu kemwu in orek ma koluk.

14 Ä ke el kitala nu kemwu, sral ma lulap tuku nu fwal si iño; ä el mutamwauk in lis ma lal.

15 Ä el šom mutu yurin sie met lun an si iño ; ä el sipa'l la nu in ima lal lun kite piga.

16 Ä el kenu koñ kutu pus nun pig lun küp ; ä wañin met kite'l.

17 Ä ke el šifwanu mutu nunku, El fwak, Fuka met orekma puspis yurin papa os

me moño yurolos à sisi kutu,
à ña miši ke musinsral !

18 Ña a tuyuk à šom nu
yurol papa tumak, à a fwak
nu sel, Papa ña orek ma koluk
lain kosao à ye mutom,
19 à tiu mwo tuk in pañon
yu mwen nutum : ore yu
oanu sie sin met orekma
lom.

20 À el tuyuk, à tuku nu
yurin papa tumal. À ke el
iñi mi lüsila, papa tumal el
liye'l, à pakomutu, à kasus,
à keiyuñ nu in kaiwel, à
ñok ol.

21 À mwen el fwak nu sel,
Papa, ña orek ma koluk lain
kosao, à ye mutom, à tiu
mwo tuk in pañon yu mwen
nutum.

22 À papa el fwak nu sin
met kulanšap lal, Komwos
usi nuknuk kato ma mwo
lanu, à nukmu'lañ ; à šuñ
riñ nu ke paul, à faluk nu
ke niel ; 23 à usi šugo kaf
puspusinu, à uniye ; à lela
kut in moño, à eñun ; 24 tu
mwen si nutig iñi el miši, à
siefwil mol ; el tula, à sie-
fwil lo. À elos mutainwauk
in eñun.

25 Iñi mwen matu natal el
os in ima si ; à ke el tuku à
apkurun nu lomwu, el loñ
on à srosro.

26 À el pañon mu à fwak
nu sel, Fuka ma iñi ma ña
loñ ke'um ? fwakak ma kom
oru ke tutafpo lom ; tu ña'n
nükin kom a la tutafpo tuk.

27 À el fwak nu sel, Ma
lium el tuku ; à papa tumom
el uniye kaf puspusinu, tu el
es el mol à mwo.

28 À el mulat, à tiu luñsel
in utyuk nu lü : Ke ma iñi
papa el tuke liki, à siyuknu
nu sel.

29 À el tupokoña fwak nu
sin papa tumal, Liye, yiu
puspis ña kulanšipe kom, à
wañin palsi ña folokunla šap
lom ; à wañin pal si kom ši
nu sik tulig nutin goat, tu
ñá fwa orek eñun yurin met
kawuk luk ; 30 à kitin mi-
siñi ke mwen nutum iñi
tuku šu aknunta ine mol lom
yurin met kosro, kom uniye
kaf puspusinu ke'l.

31 À el fwak nu sel, Mwen,
kom mutu yuruk ma patpat,
à ma nu kemwu ma luk ma
lom.

32 Mwo tu kut orek eñun
à inšimwowo ; tu el iñi ma
lium el miši, à siefwil mol ;
à el tula, à siefwil lo.

. ŠAPTER 16.

À EL fwak pe nu sin met
tumal lutlut, Sie met
gasrup, šu met tutafpo lal ;
à kutu met tukakunulañ nu
sel, tu el sinuntei ma lal.

2 À el pañol mu à fwak
nu sel, Fuka ma iñi ma ña
loñ ke'um ? fwakak ma kom
oru ke tutafpo lom ; tu ña'n
nükin kom a la tutafpo tuk.

3 Na met tutafpo el fwak nu inšiel, Mea ña oru ? tu leum el asla tutafpo liki yu ; ña koflanu pukpuk : ä ña mekin in ñus.

4 Ña nunkauk ma ña oru, tu, ke el sis yu la liki tutafpo, elos tufwa es yu nu in lom selos.

5 Na el pañon mu met nu kemwu ſumwe mol lun leum lal, ä fwak nu sin el meta, Ma yikas yurum lun leum luk ?

6 Ä el fwak, srigusrok in oil sie-fok. Ä el fwak nu sel, Es peper lom, ä ſilaklak in mutu, ä ſimusla lum-ñaul.

7 Na el fwak nu sin sie pe, Ä ma yikas yurum ſumwe mol ? Ä el fwak, Srigusrok in wit sie-fok. Ä el fwak nu sel, Es peper lom, ä ſimusla oal-ñul.

8 Ä leum lun met tutafpo sito el kakšakin al, tu el oru lalmetmetnu : tu tulig nutin fwalu in fwil lalos elos lalmetmet liki tulig nutin kalem.

9 Ä ña fwak nu ſumwos, Komwos oru nu ſumwos met kawuk ke mamon ma sito : tu ke ma wañinla, elos tufwa es komwos nu in lom kamwul.

10 El ſu payi ke ma sisik, el payi pe ke ma lulap ; ä el ſu sito ke ma sisik, el sitioe pe ke ma lulap.

11 Ke ma iñi komwos fwin tiu payi ke mamon sito, ſu a fwa ſiot nu ſumwos in liauñ ma payi ?

12 Ä komwos fwin tiu payi ke ma lun sienu met, ſu a fwa ſiot nu ſumwos ma lo-mwos ?

13 Wañin met kulanšap ku in oru nu sin luo leum ; tu el a fwa ſruñu sie, ä luñſi sienu ; fwin tiu ou iñi el a fwa ſrukje sie, ä ſisila sienu. Komwos koflanu oru nu sin God ä mamon.

14 ¶ Ä met Farisi pe ſu rapku, loñ ma iñi nu kemwu ; ä elos aksruksruk al.

15 Ä El fwak nu selos, Komwos elos ſu akšumwosyi komwos ye mutun metu ; ä God etu inšiumwos ; tu ma mwolanu yurin met, ma koluklanu ye mutual God.

16 Manu ä ma palu nu ke'l Jon : tukin pal si iño lutu ma togusañ lun God, ä met e nu kemwu eoigusyuk nu lü.

17 Ä kosao ä fwalu wañin-la fusas liki kitin ma ſisik lun manu in wañinla.

18 El ſu ſisila mutan kiel, ä mari sienu, el orek kosro : ä el ſu mari el ſu met tumal ſis el la, el orek kosro.

19 ¶ Sie met gasrup, ſu nukomañ nuknuk sienu ſisa ä linen ſrik eðu, ä el eðu nel piñanu len.

20 Ä sie met ſigasrup ē

Lazarus, ſu likiye nu ke mutun oaoa lal, tiñtiñinu ke ruf, 21 à kenu elos in ſuñ nel kutkut in moño ma putatla liki tebu lun met gasrup; à kutepe, kosro ñaliñul elos tuku à lou ruf ke'l.

22 À ma te oru, tu met si-gasrup el miši, à lipufon elos wis el nu in ûmwel Ebream: met gasrup el miše pe, à pukpuki.

23 À in hell el ñetak mu-tal, mutu yin mwaioknu, à liye Ebream lûsela, à Lazarus in ûmwel.

24 À el wowoyuk à fwak, Papa Ebream, pakomutuk, à sipa'nu Lazarus, tu el isuñye mutun kufin paul nu in kof, à in eou lo'k; tu ña ñalnu in furur iñi.

25 À Ebream el fwak, Mwen, esam tu ke pal kom mol kom es ma mwo lom, à ouyape Lazarus ma koluk; à iñi el mwo oi el, à kom koluk oi yum.

26 À kutepe yok liki ma iñi nu kemwu, maslo kotal elik, sie an lual lulap on; oanu tu elos ſu luñsi ſom iñi mi nu yurum koflanu; ouyape elos koflanu fwas nu yuros ſu luñsi fwas iñó mi.

27 Na el fwak, ke ma iñi ña pre nu ſuñ, papa, tu kom sipa'lot nu lom sin papa tumuk; 28 tu met limikos lik; tu el fwa orek ma lo nu

selos, fwin tiu ou iñi elos pe tuku nu yin si iñi lun ñalnu.

29 Ebream el fwak nu sel, Moses à met palu yurolos: lela elos in loñ olos.

30 À el fwak, Mo, papa Ebream, tu fwin sie ſom nu yurolos yurin miše mi, elos tutwa auliyuk.

31 À el fwak nu sel, Elos fwin tiu loñ Moses à met palu, ouyape fwin sie mol-yuk yurin miše mi el ko-flanu kutoñ olosi.

ŠAPTER 17.

NA El fwak nu sin met tumal lutlut, Ma koflanu oru tu ma tugulkul a tiu tuku; à we nu sel, ke ſu elos a tuku!

2 Fwin sripsrip eot in tete in kaiwel à sisella nu mwea, mwo liki tu el aktugulkulye sie sin ma sisik iñi.

3 Komwos liye komwos yuñ; Ma lium el fwin orek ma koluk nu ſum, kom kaiyuk nu sel; à el fwin auliyuk, kom nunok munas nu sel.

4 El fwin orek ma koluk nu ſum pal itkos ke len si, à pal itkos ke len si el fwin siefwil forla nu ſum fwakañ, Na auliyuk; kom fwa nunok munas nu sel.

5 À met ſap elos fwak nu sin Leum, Kom aklapye la-lafuñi las.

6 Ā Leum el fwak, Lalal-fuñi lom fwin oanu futin mustard si, komwos ku in fwak nu sin šak sikemain iñi, Kom fwusak ke oka, a eoki nu mwea, a a fwa akos komwos.

7 ¶ Ā ſu ſumwos met kulanſap lom orek ima, ku kitauñ kau, fwa fwak nu sel piyañu, ke el tuku in ima si, Kom ſom a foñyuñ nu ke tebue ?

8 Ku kom a la fwak nu sel, Koin akoala supper nuk, a los kom weni, a oru nu sik, nu ke ña moño a nim tari, a tuk kom tufwa moño a nin ?

9 Ya el kulu nu sin met kulanſap iñó tu el oru me ſap ? Na mu mo.

10 Ā ouyape komwos, ke komwos tufwa oru ma iñó nu kemwu ma ſap nu ſumwos, komwos fwak, Kem met kulanſap tiu mwo, Kem orenu ma mwo simem in oru.

11 ¶ Ā ma te oru, ke El ſom nu Jerusalem, tu El fwas sasla Samaria a Galili.

12 Ā ke El ilyuk nu in sie an sisik met mutu we, Met leper sie-ñul, ſu tu u-iñó elos ſun ol.

13 Ā elos srukak pusralos a fwak, Jisus, Met Luti, pakomutas.

14 Ā ke El liye'los, El fwak nu selos, Komwos ſom a lutu komwos nu sin met tol.

Ā ma te oru, tu, ke elos ſom elos nasnas.

15 Ā sie selos, ke el liye tu el kela, el folokla, a ke pusra lulap el kakšakin God, 16 a el putatla fokšiufwi nu ke niel, ſuñ kulu nu Sel. Ā el met Samaria.

17 Ā Jisus tupokoān fwak, Ya tiu ma sie-ñul nasnasla ? ka pa ya eu ?

18 Ma a tiu konoiok ſu folokla in kakšakin God, metsa iñi mugenu.

19 Ā El fwak nu sel, Kom tuyuk a ſom ; lalalfuñi lom moli komla.

20 ¶ Ā ke met Farisi elos siyuk Sel, pal ña togusäi lun God a fwa tuku, El tupokoān nu selos a fwak, Togusäi lun God tiu tuku ke ma lik.

21 Elos a tiu fwak, Liye iñi ! ku, liye iñó ! tu, liye, togusäi lun God insiumwos.

22 Ā El fwak nu sin met lutlut, Len a fwa tuku, ke komwos fwa kenu liye sie sin len lun Mwen nutin met, a komwos a tiu liye.

23 Ā elos a fwak nu ſumwos, Liye iñi ; ku, liye iñó : nik komwos ſom tuk olos, tiu fwas tuk olos.

24 Tu oanu ſarom sikmi ye kusra iñi a akkalemye ye kusra iñó ; Mwen nutin met a fwa ouyape in len lal.

25 Ā umet El keokiuñ ke

ma puspis ä fwil si iñi sis
El la.

26 Ä oanu ke len lun Noa,
fwa ouyape ke len lun Mwen
nutin met.

27 Elos moño, elos nim,
elos mari, elos šuñ in mari,
nu ke len si Noa el ilyuk nu
in oaku, ä šaloña tuku, ä
kanaos elos la nu keenwu.

28 Ä ouyape ke len lun
Lot; elos moño elos nim,
elos kuko, elos kitala, elos
eoki, elos muša : 29 ä ke len
si Lot el šom liki Sodom ma
eaf e ä brimston in kosaoe
mi, ä kanaos elos la nu ke-
mwu.

30 Fwa ouyape ke len
si Mwen nutin met a fwa
sikmi.

31 In len si iñó, el šu on
fwin mañon lomwu, ä ma-
lal on in lomwu, lela lun tiu
fwuni in esla mao; ä el šu
in ima si, lela el pe lun tiu
folokla.

32 Komwos esam mutan
kiel Lot.

33 El šu šuk in laño mol
lal, fwa tula mao; ä el šu
tula mol lal fwa laño mao.

34 Na fwak nu šumwos, in
foñ si iñó met luo on fwin
külüs si; esla sie, ä sie fwa
on.

35 Mutan luo tukeni ilil,
esla sie, ä sie mutu.

36 Met luo mutu in ima si;
esla sie, ä likiye sie.

37 Ä elos tupok ä fwak nu
Sel, Leum, oiya? Ä El
fwak nu selos, iñó yin mano
on we, mwon igul elos tuke-
ni šokšok.

SAPTER 18.

A EL kaskas sie pupulyuk
nu selos ke ma iñi, tu
mwo met pre pal e nu ke-
mwu, ä tiu tutola ke; 2
fwakañ, Sie met nununku el
mutu in sie siti, el tiu Šañeñ
sin God, ä tiu Šunakin ke
met.

3 Ä sie kotinmas mutu in
siti si iñó; ä el tuku nu yu-
rol, fwakañ, Kom akšumwos-
ye yu ke met añañ luk.

4 Ä el tiu luñsel ke kutu
pal; ä tuk el fwak insiel, Ä
ña fwin tiu Šañeñ sin God, ä
tiu Šunakin met: 5 ä tu ko-
tinmas si iñi el lokoluki yu,
ña fwa akšumwosye'la, fwin
tiu ou iñi ke pal puspis el
tuku, el aktutoye yu.

6 Ä Leum El fwak, Ko-
mwos loñ ma met nununku
sito fwak.

7 Ya God el tiu akšumwos-
ye met El šulüla lal, šu wo-
woyuk nu Sel len ä foñ, ä el
šan olos ma patpat?

8 Na fwak nu šumwos El
šilaklak in akšumwosy'elos
la, ä tu ou iñi, ke Mwen nu-
tin met a tuku, ya El ko-
noiok lalalfuñi on fwalu?

9 ¶ Ä El kaskas pupulyuk

si iñi nu sin kutu šu ſifwanu foñyuñ nu selos tu elos met payi, à sruñu kutenu.

10 Met luo eltal utyuk nu in imwen tempel in pre; sie met Farisi, à sienu met rošo.

11 Met Farisi el tu à pre ou iñi inšiel, God, ña kulu nu Šum, tu ña tiu oanu kutenu met, met iñunyar, met tiu payi, met kosro, ku tiu oanu met rošo iñi.

12 Na lalo pal luo ke wik si, ña kitela aksie-ñulle ke ma nu kemwu ma luk.

13 Á met rošo tu lüsila el tiu keyuk mutal nu in kosao, tu el tuk inumwel, fwakañ, O God, pakomutuk ña met koluk.

14 Na fwak nu ſumwos, met iñi el oatu nu lom sel, payi liki sienu: tu elos nu kemwu šu ſifwanu akf latye, tufwa pusisel: à el šu ſifwanu akfwokpapye'l, el a tufwa fulat.

15 ¶ Á elos wis pe nu yurol kitin tulig, tu El fwa ka'elosi; à ke met tumal lutlut elos liye, elos kai elos yuk.

16 Á Jisus el pañolos mi, à fwak, Lela kitin tulig in tuku nu yuruk, à tiu igul losi; tu sin ma ou iñi ma lun togusai lun God.

17 Payinu Na fwak nu ſumwos, El šu tiu es togusai lun God oanu kitin tulig el koflanu ilyuk nu lü.

18 ¶ Á sie leum el siyuk Sel, fwakañ, Met Luti Mwo, Mea ña oru tu mol mu patpat fwa usru luk?

19 Jisus El fwak nu sel, Efwo kom ku pañon yu Mwo? Wañin mwo, siewunu, God.

20 Kom etu ma ſap, Nik kom kosro, Nik kom akmus, Nik kom pusupas, Nik kom kikiap, oru mwo nu sin papa tumom à nine kiúm.

21 Á el fwak, Ma iñi nu kemwu ña liauñ ke ña tulig nu iñi.

22 Á ke Jisus el loñ ma iñi, El fwak nu sel, Á sie ma sito ſum; kom kuko ma nu kemwu ma lom, à kite lik nu sin met sigasrup, à a fwa os ma lom in kosao; à fwasu, fwas tukuk.

23 Á ke el loñ ma iñi el pakomutu ma lulap: tu el met gasrup lanu.

24 Á ke Jisus el liye tu el pakomutu ma lulap el fwak, Fuka ma upa nu selos šu gasrup fwa ilyuk nu in togusai lun God!

25 Tu kosro kamel el fwas sasla kor ke nilel fusas liki met gasrup ilyuk nu in togusai lun God.

26 Á elos šu loñ mao, elos fwak, Na šu ku tu el tufwa mol?

27 Á El fwak, Mao met elos koflanu oru, God el ku in oru.

28 Na Piter el fwak, Liye, kem likiye ma nu kemwu, à fwas tukum.

29 Á El fwak nu selos, Payinu Ña fwak nu šumwos, Wañin met šu likiye lom, ku kietuma, ku lel, ku kien natu, ku tulig, ke togusai lun God, 30 el a tiu es ma puslikí ke pal si iñi, à in fwak fwa tuku mol ma patpat.

31 Na El es sie-ñul-luo, à fwak nu selos, Liye, kut fwasyuk nu Jerusalem, à ma nu kemwu ma met palu šimüsla ke Mwen nutin met fwa orek tari.

32 Tu fwa asalañ nu sin met Pegan, à aksruksrukal, à aknuntal, à anel : 33 à elos tufwa sruñlul, à uni'lye : à len si aktolu el fwa siefwil molyuk.

34 Á wañinu ma iñi elos etu : à kas si iñi mwukla luk elos, à elos tiu etu ma iñi ma kaskas ke.

35 ¶ Á ma te oru, ke El fwas apkurun nu Jeriko, sie met kun el mutu pupaneku ñius.

36 Á ke el loñ met puspis fwas alukela, el siyuk, Mea si iñi.

37 Á elos fwak nu sel, Jisus lun Nazaret fwas alukela.

38 Á el wowoyuk, fwakañ, Jisus Mwen nutin Devid, pakomutuk.

39 Á elos šu fwas met kaiyuk nu sel lun misla ; à el wowoyuk yoklikí, Mwen nutin Devid, pakomutuk.

40 Á Jisus tu à ſap elos in wis el nu yurol. Á ke el tuku apkurun, El siyuk sel, 41 fwakañ, Mea kom luñšom Na'n oru nu šum ? Á el fwak, Leum, tu ña'n ñutalik.

42 Á Jisus el fwak nu sel, Kom ñutalik : lalalfuñi lom moli kom.

43 Á kitin misiñi el ñutalik, à fwas tuk ol, kakšakin God : à met e nu kemwu ke elos liye, elos on nu sin God.

SAPTER 19.

A JISUS el utyuk à fwas sasla Jeriko.

2 Á liye, sie met è Zakeus, šu leum yurin met rošo, à el iñi met gasrup.

3 Á el ſuk in liye'l Jisus, šu El ; à koflanu ke met puspis, tu el met futoto.

4 Á El kasus nu met, à fwunyuk nu wulin sak sikamor in liye'l ; tu El tufwa fwas alukela.

5 Á ke Jisus tuku nu yin si, El ñetak, à liye'l, à fwak nu sel, Zakeus, kom šilaklak in fwuni : tu misiñi Ña mutu in lom šum.

6 Á el šilaklak, à fwuni, à eñun as El.

7 Á ke elos liye, elos nu kemwu torkaskas, fwakañ, Tu El šom in kawuk sin sie met šu koluk.

8 Á Zakeus el tu, à fwak nu sin Leum, Liye, Leum, tafwu ma luk ña šuñ nu sin met sigasrup ; à ña fwin es kutu ma liki sienu met, ke ma sito, ña aolla pe à šuñ nu sel ma akosle ka.

9 Á Jisus fwak nu sel, Len si iñi ma laño tuku nu lom si iñi, tu el ouyape mwen nutin Ebream.

10 Tú Mwen nutin met El tuku in šuk à mol ma tulá.

11 ¶ Á ke elos loñ ma iñi, El laesla à kaskas sie pupulyuk, tu El apkurun nu Jerusalem, à tu elos nunku mu tu togusai lun God fwa sikmi kitin misini.

12 Ke ma iñi El fwak, Sie leum el šom nu yin lüsila in Sifwanu es mwulal togusai, à tufwa foloko.

13 Á el pañon mu met kulanšap sie-ñul lal, à šuñ nu selos muni paun sie-ñul, à fwak nu selos, Komwos kukakin nu ke pal si ña tufwa tuku.

14 Á met yin sel elos sruñ al, à sipaot sie kas tuk ol, fwakañ, Kem sañes tu met si iñi togusa lumem.

15 Á ma te oru, tu ke el foloko, el es togusai lal tari,

na el šap in pañon mu met kulanšap iñó nu sel, nu sin šu el šuñ muni nu sel met, tu el fwa etu ma yikas elos nu kemwu laesla ke kuko.

16 Á masi meta tuku, fwakañ, Leum, paun si lom laesla paun sie-ñul.

17 Á El fwak nu sel, Mwonu, kom met kulanšap mwo ; tu kom payi ke kitin ma sisik, kom tufwa es mwol lun siti sie-ñul.

18 Á masi akluo tuku, fwakañ, Leum, paun si lom laesla paun limikos.

19 Á el fwak ouyape nu sel, Kom pe mwol lun siti limikos.

20 Á sienu tuku, fwakañ, Leum, liye, pa iñi paun si lom ma ña liauñ likiye on in napkin ; 21 tu ña šañeñ sum, tu kom met upa si ; kom srukak ma kom tiu likiye, à kosroini ma kom tiu takunalik.

22 Á el fwak nu sel, Likin olum ña tufwa nununke kom, kom met kulanšap koluk. Kom etu tu ña met upa si, srukak ma ña tiu likiye, à kosroini ma ña tiu takunalik ; 23 ke ma iñi, efwo kom ku tiu šuñ muni luk nu in bank, tu ke ña foloko ña tufwa es ma luk wi kutepe ?

24 Na El fwak nu selos su tu apkurun, Esla luk el

paun si, à ſuñ nu sel ſu paun ſie-ñul ma laſ.

25 (À elos fwak nu sel, Leum, paun ſie-ñul yurol.)

26 Tu ña fwak nu ſumwos, Nu ſelos nu kemwu ſu os ma la, ſuñ pe ; à el ſu wañin ma laſ eſla ma laſ luk el.

27 À tu met lokwalok iñó luk, ſu ſañes tu ña togusa laſos, wiſ elos mi, à onelosi ye muſuk.

28 ¶ À ke El kaskas ma iñi tari, El fwaz met, fwasyuk nu Jeruſalem.

29 À ma te oru, ke El tuku apkurun nu Betfes à Betani, nu ke eol pañpañ Oliv, El ſipaot luo tumal lutlut, 30 fwakañ, Komtal fwazot yin ſiſik meto : ke komtal utyuk nu lü komtal tufwa konoiok kolt kopuri, wañin met muſuk fwe met ; tula'l la, à uſi.

31 À fwin ſieu met ſiyuk ſumtal, Efwo komtal ku tula'l la ? komtal fwak nu ſel ma iñi, Tu Leum luñsi el.

32 À eltal ſu El ſipaot, eltal ſomot, à konoiok oanu El fwak nu ſeltal.

33 À ke eltal tulala kolt, elos ſu ma natu fwak nu ſeltal, Efwo komtal ku tulala kolt ?

34 À eltal fwak, Tu Leum el luñsi el.

35 À eltal wiſ el nu yurin Jisuſ; à elos fili'ye nuknuk

lalos on fwin kolt, à elos liki'lye Jisuſ fwe.

36 À ke El ſom, elos lakanlik nuknuk lalos ineku.

37 À ke El fwaz apkurun nu yin oatu fwin eol Oliv mi, elos nu kemwu ſin met lutlut mutamwauk in eñun à on nu ſin God ke puſra lulap ke ma nu kemwu me orek ma lulap ma elos liye met ; 38 fwakañ, Inſi mwovo Togusa ſu tuku in eñ Jeova ; miſla nu in koſao, à mwolanu yin fulat liki nu kemwu.

39 À kutu ſin met Farisi yurin met puſpis tukeni elos fwak nu Sel, Met Luti, kaiyuñ met tumom lutlut.

40 À El tupokoñañ à fwak nu ſelos, Ña fwak nu ſumwos, tu elos iñi fwin miſla, kitin miſiñi eot elos tufwa wowoyuk.

41 ¶ À ke El fwaz apkurun, El liye ſiti, à tuñ nu ke, 42 fwakañ, Kom fwino etu met, aok kom, aok in len ſi iñi len lom, ma oma lun miſla lom ! pa iñi mwuknulos la liki mutom.

43 Tu len tufwa tuku nu fwom, ke met lokwalok lom elos tufwa orauk niin ſan apin komweni, à muſu apin kom la, à kulus kom la apneni nu kemwu.

44 À elos fwa akfwelye kom la nu ke fok, à tulig

nutum wi kom lū ; à in kom elos tiu likiye sie eot fwin sie : tu kom tiu etu pal si Lemn el tuku nu yurum.

45 Á El utyuk nu in tempel, à mutamwauk in sisla elos šu kitala à elos šu kuko ;
46 fwakañ nu selos, Ma ſi-musla, Lom Sik imwen pre, à komwos orala ma inluf lun met iñunyar.

47 Á El lutlut piñanu len nu in tempel. Á met tol fulat à met ſim à leum lun metu, elos ſuk in uni'lye,
48 à elos koflanu konoiock ma elos fwa oru ; tu met e nu kemwu kenu ma lulap in loñ ol.

ŠAPTER 20.

Á MA te oru, ke sie sin len iñó, ke El luti nu sin met nu in tempel, à luti mwo ſaſu, met tol fulat à met ſim wi met elder elos tuku nu yurol, 2 à kaskas nu Sel, fwak añ, Kom oru nu ſes, ke ſap ſu kom oru ma iñi ? ku ſu ſiot nu ſum ſap si iñi ?

3 Á El tupokoñañ à fwak nu selos, Na pe siyuk ſumwos ke masi ; à tupok mu nu ſik.

4 Baptais lun Jon, ya in kosaoe mi, ku yurin met mi ?

5 Á elos ſifwanu asiuki sie sin sie, fwakañ, Kem fwin fwak, In kosaoe mi ; El tu-

fwa fwak, Ke ma iñi efwo komwos ku tiu lalalfuñ ol.

6 Á kem fwin fwak yurin met mi ; met e nu kemwu tufwa tuñal kit ; tu elos nunku mu Jon el met palu.

7 Á elos tupok, elos koflanu fwak ma ya.

8 Á Jisus el fwak nu selos, Na pe tiu oru nu ſumwos ke ſap ſu Na oru ma iñi.

9 ¶ Na El mutamwauk in kaskas nu sin met pupulyuk si iñi ; Sie met el'eok ima fain si, à filauñ nu sin met ima, à ſom nu yin lüsila ke pal lülis.

10 Á ke pal fwol el ſipaot met kulanſap nu sin met in ima si, tu elos ſipamu nu sel fwako in ima fain si ; à met in ima si elos ſruñlul, à ſipa'lot pusinpo.

11 Á el ſiefwil ſipaot sie pe met kulanſap ; à elos ſruñlul pe, à ora'l koluk, à ſipa'lot pusinpo.

12 Á el ſiefwil pe ſipaot ma si aktolu ; à elos konta'lye pe, à ſis el la liki.

13 Na leum lun ima si el fwak, Mea ña fwa oru ? Na tufwa ſipaot mwen kulu si nutig ; elos a la ſunakunal ke elos liye'l.

14 Á ke met in ima si liye'l, elos ſifwanu asiuki sie sin sie, fwakañ, El iñi met usru ; fwasu, kut in uni'lye, à usru tufwa las.

15 Ā elos sis el la liki ima fain si, ā uni'lye. Ke ma iñi, mea leum lun ima fain si tufwa oru nu selos ?

16 El a fwa, tuku ā on'elos la met in ima fain si, ā el tufwa ūn̄ ima fain si nu sin kutenu. Ā ke elos loñ, elos fwak, Mo, tiu ou iñi.

17 Ā El šo elosi ā fwak, Ke ma iñi, mea ma iñi ma ūsimusla ? Eot si ma met muša sisila met, ma iñi on in srumwosrik in eot.

18 El ūtufwa putatla fwin eot si iñi tufwa mušala ; ā on fwin ūtufwa putatla, tufwa ili'lye nu ma sisik.

19 ¶ Ke auu si iñi met tol fulat ā met ūsim olos sriki in filiye paolos fwel ; ā elos ūsanen̄ sin metu : tu elos etu tu El kaskas pupulyuk si iñi lain alos

20 Ā elos ūsan ol, ā sipaot met kwakas ūtufwa sri-fwe in ora'los met payi, tu tufwa ūsimusla kas lal, ou tu elos ūtufwa asalañ nu in ku ā nu ūsap lun leum.

21 Ā elos siyuk Sel, fwakañ, Met Luti, kem etu tu kom fwak ā lutu payi, ā tiu pulesu metu, tu kom lutu inek lun God ma ūsumwos.

22 Ya oul ku tiu oul kut in ūn̄ kiše nu sin Sisar ?

23 Ā El etu sruf lalos, ā fwak nu selos, Efwo komwos ku ūrifwe yu ?

24 Luti nu ūsik penni si, mutun ūtū, ā ūsim ūtū on ke ? Ā elos tupokoāñ ā fwak, Lun Sisar.

25 Ā El fwak nu selos, Ke ma iñi, ūtū nu sel Sisar ma lun Sisar, ā nu sin God ma lun God.

26 Ā elos koflanu ūsimusla kas lal ye mutun metu : ā elos lut ke ma El tupok, ā elos misla.

27 ¶ Na kutu sin met Sad-dusi elos tuku nu yurol, ūtufwa wañin ūsiefwil molyuk ; ā elos siyuk Sel, 28 fwakañ, Met Luti, Moses el ūsim nu ūses, Met sinu fwin met lel miši, mutan kiel, ā mogul miši wañin tulig, tu met lel el es mutan kiel, ā orek fute nu sin met lel.

29 Ke ma iñi tamulel itkos ; ā masi meta el es mutan kiel, ā miši wañin tulig.

30 Ā masi akluo es el pe kiel, ā el miši wañin tulig.

31 Ā masi aktolu es el ; ā ouyape met itkos ; ā elos tiu likie tulig, ā elos miši.

32 Ā tuk olos mutan el miše pe.

33 Ke ma iñi ke pal molyuk el mutan kien ūtū selos ? tu met itkos as al mutan kielos.

34 Jisus el tupokoāñ fwak nu selos, Tulig nutin fwalu elos mari ā ūtū in mari : 35 ā tu elos ūtū mwo ou tu elos fwa es fwal iñō ā molyuk

yin miše mi, elos tiu mari, à tiu šuñ in mari.

36 Tu elos koflanu siefwil miši; tu elos oanu lipufon; à elos tulig nutin God, à tulig nutin siefwil molyuk.

37 À tu met miši siefwil molyuk, aok Moses el luti nu ke tušak, ke el pañon Jeova, God lun Ebream, à God lun Aisaak, à God lun Jekob.

38 Tu El tiu God lun met miši, tu lun met mol : tu met nu kemwu mol nu Sel.

39 Na kutu sin met šim elos tupokoāñ fwak, Met Luti, kom kaskas mwo.

40 À tukin ma iñi elos tiu pulaik in siyuk Sel kutu mao.

41 À El fwak nu selos, Fuka elos Fwak Kraist Mwen nutin Devid ?

42 À Devid el ſifwanu fwak in buk in Psalm, Jeova el fwak nu sin Leum luk, Kom mutu on le pouk leyut, 43 nu ke pal si Na orek met lokwalok lom me lañon nium.

44 Ke ma iñi Devid El pañnol Leum, na fuka El mwen natal ?

45 Na ke met e nu kemwu loñ, El fwak nu sin met tumal lutlut, 46 Komwos liauñ met šim, šu kenu fwafwasyis in nuknuk lülis, à luñsi pañuk in imwen kutakot, à niin mutu fulat in imwen

lolñok, à ye op niin kofwo: 47 Šu kanaosla lom sin kotinmas, à ke kiapun pre lülis: elos iñi es lusla ma lulap.

ŠAPTER 21.

À EL ñetak, à liye met gasrup šuñ kiše lalos nu in niin fwil tatü.

2 À El liye pe sie kotinmas sigasrup el šuñ nu lü kitin muni sisik luo.

3 À El fwak, Payi Na fwak nu ſumwos, tu kotinmas sigasrup iñi el šuñ nu lü yok luk elos nu kemwu.

4 Tu elos iñi nu kemwu ke ma puspis lalos šuñ nu ke kiše lun God; à el ke sigasrup lal šuñ nu lü ma nu kemwu me mol lał.

5 ¶ À ke kutu kaskas ke tempel, fuka ma yinla ke eot mwo à me kiše El fwak, 6 ke ma iñi ma komwos liye, len a fwa tuku in len sa sie eot fwa tiu on fwin sie, mao a moguklanu.

7 À elos siyuk Sel, fwakañ, Met Luti, à ma iñi a orek ña? à akul ſu ke ma iñi tufwa orek?

8 À El fwak, Liauñ tu met tiu kiape komwos la; tu met puspis fwa tuku in Ek, fwakañ, Na Kraist; à apkurun pal si: [ke ma iñi] komwos tiu ſom tuk olos.

9 À ke komwos loñ meun

ā mogūkū, nik komwos sā-
nēñ; tu ma iñi fwa tuku
met; tu tiu kitin misiñi
safla.

10 Na El fwak nu selos,
Sie an, tufwa tuyuk lain sie
an, ā togusaï lain togusaï.

11 Ā rarrar ma lulap, in
kutu an, ā sral, ā lolo; ā me
aklañuñ lulap ā akul lulap
sikmi in kosaoe mi.

12 Ā met ma iñi tuk, elos
tufwa likiye paolos on fwo-
mwos, ā kolyai komwos, in
es komwos yuñ nu ke lolñok,
ā nu in prison, ā in kol ko-
mwos la ye mutun togusa ā
leum ke Ek.

13 Ā ma iñi fwa oru nu
sumwos ke ma lo.

14 Ke ma iñi, komwos oru
inšiumwos, in tiu nunkauk
met ma komwos tufwa tupok
tuk.

15 Tu Ña fwa siot nu su-
mwos oalu ā lalmetmet, ma
met lokwalok nu kemwu
lomwos elos koflanu mu sito,
ā koflanu tupuk ka.

16 Ā kie tuma, ā met lili, ā
met sou, ā met kawuk, elos
tufwa tukakin komwos yuk;
ā elos fwa oru tu kutu su-
mwos fwa misi.

17 Ā met e nu kemwu tu-
fwa sruñe komwos la ke Ek.

18 Ā sugo; sunšiufwomwos
a fwa tiu wañinla.

19 Komwos mol ñanumwos
ke moñfusas komwos.

20 Ā ke komwos a fwa liye
un met meun apneni Jeru-
salem, na komwos etu tu
apkurun in muñal lanu mao.

21 Na lela elos ſu mutu in
Judea in kasus nu fwin
eola; ā lela elos ſu mutu
infulwe fwala liki; ā lela
elos ſu mutu in kutenu an
in tiu fwas utyuk nu lü.

22 Tu len iñi len in anwuk,
tu ma nu kemwu ma ſimula
met fwa payikin.

23 Ā we nu selos ſu pute-
te, ā nu selos ſu katiti in len
iñó! tu a fwa mwaiok ma
lulap in fwatu, ā siluñ nu
fwin met iñi.

24 Ā elos a fwa putatla ke
mutun kutlas, ā a fwa kol
komwos la met srou nu in
an nu kemwu; ā met Pegan
elos tufwa loñye Jerusalem,
nu ke pal si lun met Pegan
tufwa payikin.

25 Ā a fwa akul in fwatu,
ā malem, ā itu; ā on fwatu
fosña lun metu wi toninfoñ;
mwea ā nua ñurñur; 26 in-
ſien met munasla ke ſañeñ,
ā ke ſukuk ma a tuku nu
fwatu: tu ku in kosao a fwa
kususus.

27 Ā na elos fwa liye
Mwen nutin met tuku in
pukunieñ ke ku ā ma mwo-
wou ma lulap.

28 Ā ke ma iñi mü-
tamwauk in te oru, na
komwos nietak, ā keyuk ſiu-

fwomwos; tu me mol lo-
mwos apkurun.

29 Ä El fwak nu selos sie
pupulyuk; Liye šak fig, ä
šak nu kemwu; 30 iñi ke
elos srunak, komwos liye ä
šifwanu etu tu akurun pal
fwol.

31 Ouyape komwos, ke ko-
mwos liye ma iñi te oru, ko-
mwos etu tu togusai lun God
akurun.

32 Payinu Na fwak nu
sumwos, Fwil si iñi a tiu
wañinla, nu ke ma nu ke-
mwu fwa payikin.

33 Kosao ä fwalu a wañin-
la, ä kas luk a tiu wañin-
la.

34 Ä komwos liye komwos,
fwin tiu ou iñi insiumwos
tufwa toas ke srital koluk, ä
sruï, ä insie ke mol si iñi, ä
len si iño fwa tuku nu fwo-
mwos komwos nükkin ka.

35 Tu oanu sruf el a fwa
tuku on fweilos nu kemwu
su mutu on fwin mutun
fwal e nu kemwu.

36 Ke ma iñi komwos šano,
ä pre pal e nu kemwu, tu
komwos fwa mwo in fwala
liki ma nu kemwu fwa te
oru, ä in tu ye mutun Mwen
nutin met.

37 Ä ke len El luti nu in
tempel; ä ke foñ El šomot,
ä mutu fwin eol pañpañ
Oliv.

38 Ä met e nu kemwu elos

tuku u-lutue nu yurol nu in
tempel, tu in loñ ol.

ŠAPTER 22.

I NI kurun kofwo lun bred
I tiu pulolak, pañpañ Alu-
kela.

2 Ä met tol fulat ä met
sim elos šuk fuka elos tu-
fwa uni'lye; tu elos šañeñ
sin metu.

3 Na Satan el ilyuk nu in
Judas mwulal Iskariot, el sie
sin sie-nul-luo.

4 Ä el šomot, ä papu yurin
met tol fulat ä kaptin, fuka
el tufwa tukakunulak nu
selos.

5 Ä elos eñun, ä mwuleuñ
in šun muni nu sel.

6 Ä el tukakunañ ä šuk
pal mwo in tukakunulak nu
selos, ke wañinu met si.

7 Na len si lun bred tiu
pulolak tuku, ke uniye me
alukela.

8 Ä El sipaot Piter ä Jon,
fwakañ, Komtal šom ä ako
alukela nu šes, tu kut fwa
moño.

9 Ä elos fwak nu Sel, An
ya kom luñšom tu ketal
ako?

10 Ä El fwak nu selos,
Liye ke komtal utyuk nu in
siti, sie met el wis ale in kof
si el tufwa šun komtal;
komtal fwas tukol nu in
lom el tufwa utyuk nu we.

11 Ä komtal tufwa fwak

nu sin met kato lun lomwu,
Met Luti el fwak nu šum,
Pa ya fokil sin metsa, yin
Na tufwa moño alukela yu-
rin met tumuk lutlut?

12 Ā el tufwa luti nu šum-
tal sie fokil lulap lūñ ako
tari; komtal ako iñó.

13 Ā eltal šoin ā konoiock
oanu El fwak nu seltal: ā
eltal akoa alukela.

14 Ā ke auu si tuku, El
foñyuñ nu ke tebue, ā met
sap sie-ñul-luo oelul.

15 Ā El fwak nu selos, Na
kenu ma lulap in moño alu-
kela iñi yurumwos met Na
keokjuñ tuk: 16 Tu Na
fwak nu šumwos, Na tiu
siefwil moño ma iñi tuk, nú
ke pal si fwa payikin in
togusai lun God.

17 Ā El es kup, ā šuñ
kulu, ā fwak, Komwos es
ma iñi, ā kitelik yurumwos;
18 tu Na fwak nu šumwos,
Na a fwa tiu nim fok in
fain, nu ke pal si togusai
lun God a fwa tuku.

19 ¶ Ā El es bred, ā šuñ
kulu, ā kunšalik, ā šuñ nu
selos, fwakañ, Ma iñi mo-
nuk, ma šiot ke komwos;
oru ma iñi in esam yu.

20 Ouyape kup tukin sup-
per, fwakañ, Kup si iñi
mwilkas šašu ke sa'k, ma
širor ke umwos.

21 Tu, liye, pon šu tukakin
yu yuk wi yu on fwin tubue.

22 Ā payi Mwen nutin
met el šom, oanu ma papu
met; tu we nu sin met iñó
šu tukakunulak!

23 Ā elos mutamwauk in
siyuk nu selos sie sin sie, šu
selos a fwa oru ma iñi.

24 ¶ Ā ouyape sie akukain
tuku nu yurolos, šu selos
fwa fulat liki nu keinwu.

25 Ā El fwak nu selos,
Togusa lun met Pegan elos
leum lalos; ā elos šu leum
lalos elos pañpañ leum kulañ.

26 Ā komwos tiu ou iñi;
tu el šu fulat yurumwos,
lela lun oanu met fwus; ā
el šu leum oanu el šu ku-
lanšap.

27 Ka šu yok, el šu foñyuñ
nu ke tebue, ku el šu ku-
lanšap? ya tiu el šu mutu
moño? ā Na yurumwos oanu
el šu kulanšap.

28 Komwos elos šu wi yu
mutu ke mel luk.

29 Na šiot mwol nu šu-
mwos ke togusai oanu Papa
tumak El ši mwol nu Sik;
30 tu komwos tufwa moño ā
nim fwin tebu luk in togusai
luk, ā mutu fwin me mutu
lun leum, ā nununku sruf
sie-ñul-luo lun Israel.

31 ¶ Ā Leum El fwak,
Saimon, Saimon, liye, Setan
el luñsel es kom, tu el lik-
likli kom oanu wit: 32 Ā
Na pre ke kom, tu lalalfuñi
lom tiu wañinla: tu ke kom

forla, kom akkeiela met lili
lom.

33 Ā el fwak nu Sel,
Leum, ña ako in wi Kom nu
in prison ā nu ke miši.

34 Ā El mu, Ña fwak nu
šum, Piter, mwon sisa tiu
kakla misiñi, nu ke pal si
koin fwa lafwekin pal tolu
tu kom tiu ete yu.

35 Ā El fwak nu selos, Ke
Ña sipe komwosla wañin
nukin muni, ā tiu nuk ke
fwafwasyis, ā tiu faluk, ya
kutu fwos yurumwos? Ā
elos mu, Wañin.

36 Na El fwak nu selos,
Tu iñi, el ſu nukin muni
yurol, lela lun es, ā ouyape
nuk ke fwafwasyis: ā el ſu
wañin kutlas ma lal, lela
lun kukakin nuknuk lal, ā
moli sie.

37 Tu Ña fwak nu šumwos,
tu ma iñi ma ſimusla a fwa
payikin ke Ña, Ā elos oakua-
lañ nu ke met koluk: tu
mao keik a fwa payikin.

38 Ā elos fwak, Leum, liye,
kutlas luo iñi. Ā El fwak
nu selos, Tari.

39 ¶ Ā El fwas liki ā ſom,
oanu El oru met, nu ke eol
Oliv, ā met tumal lutlut pe
fwas tuk ol.

40 Ā ke El tuku nu an si,
El fwak nu selos, Komwos
pre tu komwos tiu ilyuk nu
in mel.

41 Ā El ſom luk elos oanu

eot sisiwot, ā sikukmutunti,
ā pre, 42 fwakañ, Papa, kom
fwin luñšom, esla kup si iñi
liki yu; ā tiu ou Ña luñšik,
tu ou kom luñšom.

43 Ā sie lipufon sikmi in
kosaoe mi nu yurol, in akkui
El.

44 Ā El keokiuñ, ā inšiauñ
pre ma lulap, ā fwiol oanu
sa tul lulap nu in foko.

45 Ā ke El tuyuk liki pre,
ā tuku nu yurin met tumal
lutlut, El konoi olos yuk la
motul ke asor, 46 ā El fwak
nu selos, Efwo komwos ku
motul? tukakak ā pre, fwin
tiu ou iñi komwos ilyuk nu
in mel.

47 ¶ Ā iñi ke El kaskas,
liye elun met si, ā el ſu
pañpañ Judas, sie sin sie-
ñul-luo, el fwas met elos tuk,
ā kolikiuñ nu yurin Jisus in
ñok ol.

48 Ā Jisus El fwak nu sel,
Judas, ya kom tukakunak
Mwen nutin met ke ñok?

49 Ā ke elos ſu tu apnu-
laini liye ma fwa te oru, elos
siyuk Sel, Leum, ya kem
poki ke kutlas?

50 Ā sie selos, el poki met
kulansap lun met tol fulat, ā
otala sral leyut.

51 Ā Jisus tupokoañ ā
fwak, Tarinu ma iñi. Ā El
kalye sral, ā akkei el la.

52 Na Jisus fwak nu sin
met tol fulat, ā kaptin lun

tempel, à met elder, su tuku
nu yurol, Ya komwos tuke
liko oanu lain met iñunyar,
ke kutlas à saku ?

53 Ke Na wi komwos in
tempel piñanu len, komwos
tiu sralmu pomwos lain yu ;
tu iñi auu lomwos, à ku lun
los.

54 ¶ Na elos es El, à kol
ol, à wis El nu in lom sin
met tol fulat. À Piter el
fwas lüsela tuk.

55 À ke elos tanak e insul-
win lomwu, à tukeni mutu,
Piter el oelulos mutu.

56 À sie mutan fwus el
liye'l ke el mutu mutun e, à
el sui'lye, à fwak, Met si iñi
el pe oelul.

57 À el lafwekunal, fwakañ,
Mutan, ña tiu eta'l.

58 À kitin pal tuk sie pe el
liye'l, à fwak, Kom pe sie se-
los. À Piter el fwak, Met, mo.

59 À akurun auu si tuk,
sie pe el fwaknu fwakañ,
Payinu el iñi pe oelul ; tu el
met Galili.

60 À Piter el fwak, Met,
ña tiu etu ma kom fwaku.
À kitin misiñi ke el kaskas,
mwon sisa kakla.

61 À Leum El tapulle, à
ñetañ nu sel Piter. À Piter
el esam kas lun Leum fuka
ma El fwak nu sel, Met
mwon sisa kakla tuk, kom
tufwa laflafwekin yu pal
tolu.

62 À Piter el som, à tuñ
ma lulap.

63 ¶ À met su suki'lye
Jisus, elos aksruksruk al, à
pook ol.

64 À ke elos nukomla mu-
tal tari, elos pukil mutual, à
siyuk Sel, fwakañ, Kom
polyauk su pouk kom.

65 À ma puspis pe ma ko-
luk lanu elos kaskas lain ul.

66 À ke lenelik, met elder
lun met à met tol fulat à
met sim elos tukeni, à kol ol
nu in mwolil lalos, fwakañ,
67 Ya kom Kraist ? fwak nu
ses. À El fwak nu selos,
Na fwin fwak nu sumwos,
komwos a tiu lalalfuñi.

68 À Na fwin siyuk pe nu
sumwos, komwos a tiu tupok
mu nu sik, tiu lela tu Na in
som.

69 Tuko Mwen nutin met
El tufwa mutu on le paul
leyut lun ku lun God.

70 Na elos nu kemwu
fwak, Ke ma iñi, ya kom
Mwen nutin God ? À El
fwak nu selos. Komwos
fwak tu Na el.

71 À elos fwak, Efwo kem
ku šuk kutepe ma lo ? tu
kem šifwanu loñ ke oalul.

ŠAPTER 23.

À ELUN met nu kemwu
À elos tuyuk, à kol ol nu
sel Pailat.

2 À elos mutamwauk in ko

al, fwakañ, Kem konoiock met si iñi El aksito'yela met an sa, à oru lun tiu šuñ kiše nu sin Sisar, fwakañ, Tu El ſifwanu Kraist sie togusa.

3 Á Pailat el siyuk Sel, fwakañ, Ya kom Togusa lun met Ju? Á El tupokoañ nu sel à fwak, Kom fwak mao.

4 Na Pailat el fwak nu sin met tol fulat, à nu sin metu, Wañin ma sito ña konoiock ke met si iñi.

5 Á elos fwaknu, fwakañ, El kaifwinu metu, luti an Ju nu kemwu, mutamwauk Galili mi nu yin si iñi.

6 Ke Pailat El loñ ke Galili, el siyuk El la met Galili ku sito.

7 Á ke el etu tu El ma lun an sin Erod, el sipa'lot nu sin Erod šu ſifwanu mutape nu Jerusalem ke pal si iñi.

8 Á ke Erod liye'l Jisus, el eñun ma lulap; tu ma patpat el kenu liye'l, tu el loñ ma puspis ke'l; à fwensok lal in liye kutu mënmen ma El oru.

9 Na el siyuk Sel ke kas puspis; à wañin ma El tupoek nu sel.

10 Á met tol fulat à met ſim elos tu à kaskas lain ul ma lulap.

11 Á Erod wi met meun lal orek ma koluk lanu nu Sel, à aksruksruk al, à nuk-

mulañ ke nuknuk mwolanu, à siefwil sipa'lot nu sel Pailat.

12 Á len si iñi Pailat à Erod eltal kawukin sie sin sie; tu met eltal eokasei sie sin sie.

13 ¶ Á Pailat, ke el pañon mu nu sie met tol fulat à leum à metu, 14 el fwak nu selos, Komwos wis met si iñi nu yuruk, oanu sie šu aksitoeye metu; à, liye, ña siyuk ol met ye mutomwos, à wañin ma sito ña konoiock ke met si iñi, ke mao komwos kaskas lain ul.

15 Áok, Erod ouyape; tu ña sipe komwos nu yurol: à, liye wañinu ma El oru tu El miši.

16 Ke ma iñi ña tufw sruñlul, à tula'l la.

17 (Tu ke tupek el tulala sie nu selos ke kofwo.)

18 Á elos tukeni nu sie wowoyuk, fwakañ, Eslanu met si iñi, à tula'l la Barabas nu šes.

19 Ke sie meun in sìti, à ke akmus elos sis el la nu in prison.

20 Ke ma iñi Pailat, tu el luñsel tula'l la Jisus, el siefwil kaskas nu selos.

21 Á elos wowoyuk, fwakañ, Uni'lye on ke šaksiñ sugo, uni'lye on ke šaksiñ sugo.

22 Á el fwak nu selos pal

si aktolu, Efwo, mea ma koluk ma El oru? Wañinu ma ña konoiok ke'l tu El miši. Ke ma iñi ña fwa sruñlul, ä lela lun šom.

23 Ä elos oru ma lulap ke pusra lulap tu El miši on šaksiñ sugo; ä pusralos ä pusren met tol fulat elos penla.

24 Ä Pailat el ſap in oru oanu elos siyuk.

25 Ä el tulala nu selos el ſu ke sie meun ä akmus ſisila nu in prison, ſu elos siyuk ka; ä el asalañ Jisus nu ke ma luñsi lalos.

26 ¶ Ä ke elos kololot, elos ſrukie sie Saimon, met Kurene, ke el tuke liki an si, ä elos likiye šaksiñ on fwel, tu el wis mao tukin Jisus.

27 Ä elun met ma lulap fwas tuk ol, ä mutan, ſu ašor ä tuñnu ke'l.

28 Ä Jisus el tapulla nu selos fwak, An nutin Jerusalem, komwos tiu tuñ ke Na, tu tuñ ke komwos, ä ke tulig nutumwos.

29 Tu, liye, len a fwa tuku, in len ſu elos tufwa fwak, Inši mwowo mutan mwuskü, ä inšie ſu tiu putete, ä titi ſu tiu katiti.

30 Na elos fwa mutamwauk in fwak nu ke eol, Komwos putatla nu fwus; ä nu ke eol sisik, Komwos afwin kit la.

31 Tu elos fwin oru ma iñi ke ſak mol, fuka ke ſak masla?

32 Ä ouyape luo pe, met koluk, oelul kokoot in anwuki.

33 ¶ Ä ke elos tuku nu an si pañpañ Kalvari, iñó elos uni'lye on ke ſaksiñ sugo, ä met koluk, sie on le paul leyut, ä sie on lesi.

34 Na Jisus el fwak, Papa nunok munas nu selos, tu elos tiu etu ma elos oru. Ä elos eselik nuknuk lal, ä ſuk two.

35 Ä met elos tu liye. Ä met leum pe oelulos aksruk-sruk al, fwakañ, El molüla kutenu, lela lun ſifwanu mol El la, El fwin Kraist, ma ſulü lun God.

36 Ä met meun elos ouyape aksruksruk al, tuku nu yurol, ä ſuñ finegar nu Sel, 37 ä fwakañ, Kom fwin Togusa lun met Ju, Kom ſifwanu moli kom.

38 Ä ma ſimula pe elos ſim, yetal ke letter lun Grik, ä Roma, ä Hebru, EL IÑI TOGUSA LUN MET JU.

39 ¶ Ä sie sin met koluk, ſu srípsripyuk, el kas ko nu Sel, fwakañ, Kom fwin Kraist, kom ſifwanu moli kom ä ketal.

40 Ä sienu tupokoañ kaiyuk nu sel, fwakañ, Ya kom tiu ſañeñ sin God, tu kom lisiyikla ouyape?

41 Ä kital fwol ka; tu ki-

tal es mol ke me orekma las;
ā met si iñi wañin ma koluk
ma El oru.

42 Ā el fwak nu sin Jisus,
Leum, esain yu ke kom fwa
tuku nu in togusaï lom.

43 Ā Jisus el fwak nu sel,
Payinu Ña fwak nu šum,
Len si iñi kom wi yu mutu
in Paradais.

44 Ā akurun auu akonkos,
ā los on fwal nu kemwu nu
ke auu akeu.

45 Ā fwatu los, ā nuknuk
lisñe in tempel mišalik in-
fulwe.

46 ¶ Ā ke Jisus El wovo-
yuk ke pusra lulap, El fwak,
Papa, Ña likiye ñunik in
pou ! ā ke El fwak ma iñi
El miši.

47 Ā ke senturion el liye
ma orala, el kakšakin God,
fwakañ, Payinu El iñi met
payi si.

48 Ā met e nu kemwu ſu
tukeni nu sie nu ke mao, ke
elos liye ma orala, elos tuk
inumwolos, ā folokla.

49 Ā elos nu kemwu ſu
eta'l, ā mutan ſu fwas tuk
ol Galili mi, tu lüsila, liye
ma nu kemwu.

50 ¶ Ā, liye, sie met, ē Jo-
sef, met papu: el met inwo,
ā met payi: 51 (el iñi tiu
oelulos ke papu ā ma elos
oru;) el met Arimatea, sie
siti lun met Ju; el ſifwanu
šano ke togusaï lun God.

52 Met si iñi el ſom nu
yurol Pailat, ā ñuse manol
Jisus.

53 Ā el wis il ye, ā nuk-
mula in linen, ā liki'lye nu
in lufin mas si, ma tufla in
eot si, wañin met on lü met.

54 Ā len si iñi len ako ā
akurun len Sabat.

55 Ā mutan pe, ſu oelul
tuku Galili mi, elos fwas
tuk, ā liye lufin mas si, ā
fuka ke manol likiye.

56 Ā elos folokla, ā ako fo-
kin ſak keñ ā me akmusra;
ā moña ke len sabat, oanu
ke ma ſap.

ŠAPTER 24.

Ā LEN si umet ke wik, ke
lu-tutañ, elos tuku nu ke
lufin mas si, ā wis fokin ſak
keñ ma elos ako met, ā ku-
tenu oelulos.

2 Ā elos konojok eot si
epusla liki lufin mas si.

3 Ā elos utyuk nu lü, ā tiu
konojok manol Leum Jisus.

4 Ā ma te oru, ke elos to-
ninfoñ ka, liye met luo tu
yurolos in nuknuk ſarom-
rom.

5 Ā ke elos ſañeñ, ā foka-
kinye mutualos nu in foko,
eltal fwak nu selos, Efwo ko-
mwos ku ſukun met mol
yurin met miši ?

6 El tiu os iñi, tu El mol-
yuk. Komwos esamak fuka
ma El kaskas nu ſumwos

ke El mutu in Galili met, 7 fwakañ, Mwen nuñin met fwa etükyuñ nu in pon met koluk, à anwuki on ke šak-siñ sugo, à len si aktolu sie-fwil molyuk.

8 Ā elos esamak kas lal, 9 à folokla liki lufin mas si, à lutu ma nu kemwu ma iñi nu sin sie-ñul-sie, à nu selos nu kemwu šu lula.

10 Ā Meri Magdalen, à Joanna, à Meri nine kiel James, à kutenu mutan oelulos, šu fwakak ma iñi nu sin met šap.

11 Ā kas lalos oanu kas lusroñten nu selos, à elos tiu lalalfuñ olos.

12 Na Piter el tuyuk à kasus nu lufin mas si; à šumwoli el liye nuknuk linen on yin selos, à el šomla, à lut in siel ke ma te oru.

13 Ā, liye, luo selos eltal šom len si iñi nu sie an sisik pañpañ Emeus, ma lüs liki Jerusalem akurun furloñ on-nul.

14 Ā eltal tukeni kaskas ke ma nu kemwu ma ora-la.

15 Ā ma te oru, tu, ke eltal tukeni kaskas à asiyuki, Jisus el ſifwanu fwas apkurun, à oelultal fwas.

16 Ā mutaltal srou tu eltal tiu eta'l.

17 Ā el fwak nu seltal, Kaskas šu komtal kaskas-

kin sie sin sie, ke komtal fwafwasyis à ašor ?

18 Ā sie seltal, šu è Kleopas, tupokoñañ fwak nu Sel, Ya kom metša mugenu in Jerusalem, à tiu etu ma te oru iñi in len iñi ?

19 Ā El fwak nu seltal, Ka mea ? Ā eltal fwak nu Sel, Ke Jisus lun Nasaret, šu met palu ku ke me orekma à kas ye mutual God à met e nu kemwu.

20 Ā fuka met tol fulat à leum las elos asalañ nu ke paani lun mas, à uni'lye on ke šaksiñ sugo.

21 Ā fwensok lumem tu El iñi El šu tufwa molüla met Israel. Ā kutepe wi ma iñi, len si iñi len si aktolu tukin ma iñi orekla.

22 Aok, à kutu mutan ouyape šu wi yus orek kem in lut, šu taño lufin mas si ke lututañ : 23 à ke elos tiu konoik manol, elos tuku, fwakañ, tu elos pe liye arurumu lipufon, šu fwak mu El mol.

24 Ā kutu selos šu wi kem šom nu lufin mas si, à konoik mao oanu ma mutan fwak ; tu elos tiu liye'l.

25 Na El fwak nu selos, O met lalfon, à matoltol insiu-mwos in lalalfuñi ma nu kemwu ma met palu elos kaskas ; 26 Ya tiu mwo tu Kraist el keokiun ke ma iñi,

ā in ilyuk nu in ma mwo-wou lal ?

27 Ā mutamwauk mi ke Moses ā met palu nu kemwu, el akkalemye nu selos ma nu kemwu ma ūsimusla ke'l.

28 Ā elos fwas apkurun nu an si, yin eltal ūsom nu we: ā El oru oanu tu El fwas nu met kutu.

29 Ā eltal igolol, fwakañ, Kom mutanu yurital; tu ma akurun eukela, ā len foñuni. Ā El ilyuk in mutu yuortal.

30 Ā ma te oru ke El foñyuñ nu ke tebue yuortal, El es bred, ā pre, ā kunšalik, ā ūsuñ nu seltal.

31 Ā mutaltal igakla, ā eltal eta'l; ā El efia ye mutalos.

32 Ā eltal fwak sie sin sie, Ya inšius tiu furur inšius, ke El wi ketal kaskas ineku, ā ke El akkalemye Baibel nu ūses ?

33 Ā eltal tuyuk ke auu si iñi, ā folokla nu Jerusalem, ā konoiock sie-ñul-sie tukeni mutu, ā elos ūo oelulos, 34 fwakañ, Payinu Leum El molyuk, ā sikmi nu sel Saimon.

35 Ā eltal fwakak ma oru inganeku, ā fuka eltal eta'l ke kunšalik bred.

36 Ā ke elos kaskas ou iñi, Jisus el ūifwanu tu infulwe-

los, ā fwak nu selos, Misla nu ūsumwos.

37 Ā elos ūañeñ ā mutok ā nunku mu elos liye sie ūnun.

38 Ā El fwak nu selos, Efwo komwos ku toninfoñ ā efwo ku silalalfuñi fwasyuk inšiumwos ?

39 Komwos liye po'k ā niuk, tu ūnanu iñi: kal yu wi ā liye; tu ūnun wañin ikwe ā sri, oanu komwos liye keik.

40 Ā ke el kaskas ou iñi tari, El luti nu selos paul a niel.

41 Ā iñi ke elos silalalfuñi ke eñun, ā lut, El fwak nu selos, Ya os me moñō yurumwos yinu ?

42 Ā elos ūuñ nu Sel ipen ik munmun, ā ipen huni komb.

43 Ā El es ā moñō ye mutalos.

44 Ā El fwak nu selos, Ma iñi kas ma Na fwak nu ūsumwos, ke Na mutu yurumwos met, tu ma nu kemwu payikin, ma ūsimusla in manulun Moses, ā in ma palu, ā in psalm ke Na.

45 Na El igasla etu lalos, tu elos in etu Baibel: 46 Ā fwak nu selos, Ou iñi ma ūsimusla ā ou iñi mwo tu Kraist in keokiun, ā in molyuk yurin miše mi ke len si ak-tolu: 47 ā tu auliyuk ā ella ma koluk fwa lutiyuk in El

yin an nu kemwu, mutamwauk in Jerusalem.

48 Å komwos met lo ke ma iñi.

49 Å liye, Na sipaot mwuleñ lun Papa tumuk nu fwomwos: å komwos mutanu nu in siti Jerusalem, nu ke pal si komwos tufwa nuknukyuñ ke ku tu lüñ mi.

50 Å El kololos wot nu ke

Betani, å El srukak paul, å akinšimwowoye'los la.

51 Å ma te oru ke El akinšimwowoye'los la, etükla El luk elos, å utükyuk nu in kosao.

52 Å elos ali nu Sel, å folokla nu Jerusalem ke eñun lulap.

53 Å pal nu kemwu elos os in tempel kakšakin å kulunu nu sin God. Amen.

MWO ŠASU MA JON EL ŠIM.

ŠAPTER 1.

KE mutamwauk Kas, å Kas yurol God, å Kas God.

2 El iñi ke mutamwauk yurol God.

3 El orala ma nu kemwu; å wañin nu ma el tiu orala, ke ma oreklae.

4 In el mol; å mol ma kalem lun metu.

5 Å kalem kalemalik in los, å losu tiu etu ma.

6 ¶ God el sipamu met si, el Jon.

7 El iñi tuku ke met lo, in orek ma lo ke Kalem, tu met e nu kemwu fwa lalafuñi k'el.

8 El tiu ma Kalem iño, tu in orek ma lo ke ma Kalem iño.

9 El Kalem payi, šu kalmeлик met e nu kemwu šu tuku nu fwalu.

10 El os fwalu, å el orek fwalu, å fwalu tiu etal.

11 El tuku nu ke ma lal, å ma lal tiu as al.

12 Å elos šu as al, el šuñ ku in oru oanu Mwen nutin God, nu selos šu lalafuñi in él:

13 Šu isüsla, tiu ke sa, tiu ma ke ikü, tiu ma ke met, tu ke God.

14 Å orala Kas ikü, å mutu yuros, (å kut liye ma mwo wo lal, ma mwovo oanu sie wunu isüsla nutin Papa,) tiñtiñinu ma luñ å ma payi.

15 Jon el orek ma lo k'el, å wowoyuk, fwakañ, El iñi šu ña fwak met, El šu tuku

tukuk mwoliki ña ; tu el met ña tuk.

16 Å kut nu kemwu es ke ma tiñtiñinu lal, å luñ ke luñ.

17 Tu Moses el aşı manu, tu luñ å ma payi tuku ke Jisus Kraist.

18 Wañin met liyel God ke palsi ; Mwen siewunu isüsla, su in imwel God, el fwakulak.

19 Å ma iñi ma lo luñ Jon, ke Jus elos sipamu met tol, å met Lifait Jerusalem mi in siyuk sel, Su komwun ?

20 Å el fwakak, å tiu lafwekin, å el fwakak, Na tiu Kraist.

21 Å elos siyuk sel, Ka su ? Kom Ilaias ? Å el fwak, Na tiu el. Kom ma Met Palu ? Å el tupokoañ, Mo.

22 Na elos fwak nu sel, Su komwun ? tu kut fwa tupokoañ suñ nu selos su sipe kit mi. Mea kom fwak ke ium ?

23 El fwak, Na pusren su wowoyuk yin mesis, Akšumwosye inek lun Jeova, oanu Esaias met palu el fwak.

24 Elos ma lun met Farisi su sipeyuku.

25 Å elos siyuk sel å fwak nu sel, Ka efwo kom ku baptaisla, kom fwin tiu ma Kraist, tiu Elaias, tiu ma met palu ?

26 Jon el tupokoañ nu selos fwakañ, Na baptais ke kof; å sie yurumwos, komwos nukin su :

27 El sie tuku tukuk mwoliki ña, ña tiu mwo intulala au los yin faluk lal.

28 Elos oru ma iñi yin Betabera likin yeno Jordan, an Jon el baptaisla we.

29 ¶ Len si tuko Jon el liye'l Jisus tuku nu yurol, å fwak, Liye, lun God su esla ma koluk lun fwalu !

30 El iñi su ña fwak, Met si fwa tuku tukuk su mwo-likí ña ; tu el met ña tuk.

31 A ña tiu eta'l ; tu ou iñi ña tuku in baptaisla ke kof, tu Israel fwa eta'l.

32 Å Jon el orek ma lo, fwakañ, Na liye Nun sikini in kosaoemi oanu mulioa, å on fwel.

33 Å ña tiu eta'l met : tu el su sipe yu mi in baptais ke kof, el iñi fwak nu sik, On sin su kom fwa liye Nun sikmi nu we å on fwel, el iñi el su baptais ke Nun Mutual.

34 Å ña liye, å orek ma lo tu el iñi Mwen nutin God.

35 ¶ Siefwilpe len si tuko Jon el tu, å met tumal lute luo ;

36 Å ñetañ nu sel Jisus ke el fwafwasies, el fwak, Liye Lam lun God !

37 Å met tumal lute luo

loñol kaskas, à eltal fwas tukol Jisus.

38 À Jisus el tapulla, à liye eltal fwas tuk, el fwak nu seltal, Mea komtal šuk ? Eltal fwak nu sel, Rabbai, (oanu ma kaskas, tafwu met luti,) kom mutu ya ?

39 El fwak nu seltal, Fwasu à liye. Eltal tuku à liye an el mutu we, à mutu yurol len si iñò : tu pal si akurun auu aksiñul.

40 Sie seltal šu loñ Jon, à fwas tukol, el Antru, ma lel Saimon Piter.

41 Ma si metu el konoilok tamulel Saimon, à fwak nu sel, Kut konoilok Messaias, šu elos tafwu, Kraist.

42 À el wis el na yurol Jisus à ke Jisus el liye'l, el fwak, Kom Saimon Mwen nutin Jonas : met fwa pañun kom Sifas, oanu tafwu ma Eot si.

43 ¶ Len si tuko Jisus el luñsel šomla nu yin Galili, à el konoilok Filip à fwak nu sel, Fwas tukuk.

44 À Filip met Betsaida, yin seltal Antru à Piter.

45 Filip el konoilok Natanael, à fwak nu sel, Kut konoilok Jisus lun Nasaret, Mwen nutin Josef, el šu Moses in manu, à met palu simisla met.

46 À Natanael fwak nu sel, Ya kutu mwo tuku yin

Nasaret mi ? Filip el fwak nu sel, Fwasu à liye.

47 Ke Jisus liyel Natanael tuku nū yurol, à fwak nū k'el, Liye met Israel payi si, sin šu wañin nū ma sito !

48 Natanael fwak nu sel, Kom ete yu ya ? Jisus el tupokoan à fwak nu sel, Met ke Filip el pañun kom, ke kom mutu ye lulin šak fig, Na liye kom.

49 Natanael tupokoan à fwak nu sel, Rabbai, kom Mwen nutin God ; kom Togusa lun Israel.

50 Jisus el tupokoan à fwak nu sel Tu ña fwak nu šum, Na liye ye lulin šak fig, ya kom lalalfuñi ? kom tufwa liye yokliki ma iñi.

51 À el fwak nu sel, Payinu, payinu ña fwak nu šumwos, Tuko komwos fwa liye in kosao igasla, à lipufon lun God šokaak à towi fwin Mwen nutin met.

SAPTER 2.

A LEN si aktolu elos orek A payuk yin Kena lun Galili ; à nine kiel Jisus os we.

2 À elos pañolmu Jisus, à met tumul lutlut pe, nu ke payuk.

3 À ke wain lis, nine kiel Jisus fwak nu sel, Wain lis.

4 Jisus el fwak su sel, Mutan, mea na oru nu šum ? auu si luk tiu tuku iñi.

5 Nine kiel fwak nu sin met kulanšap, Ma el fwak nu ſumwos, oru.

6 Tup eot onkos on we, oanu ma tetela lun Jus, buket onkos ku oalkos nekla sie.

7 Jisus el fwak nu selos, Nakla tup ke kof. Ā elos nakla nu kemwu sesesla :

8 Ā el fwak nu selos, Okolia iñi, ā wiſla nu yurin leum lun kofwo. Ā elos wiſ.

9 Ke leum lun kufwo el pulakin kof wainla, ā el tiu etu ma ya : (ā met kulanšap ſu okoila kof elos etu;) leum lun kofwo pañonmu met pusla.

10 Ā fwak nu sel, Met e nu kemwu wiſ wain mwo met ; ā ke elos srui kutu, el fwa wiſ ma koluk kutu : kom likie wain mwo nu ke iñi.

11 Jisus el mutamwauk in oru kutu menmen iñi yin Kena lun Galili, ā lotōuñ ma mwowo lal ; ā met tumal lutlut lalalfuñi k'el.

12 ¶ Tukin ma iñi oatui nu yin Keperneum, el, ā nine kiel, ā ma lel, ā tumal lutlut : ā elos mutu we tiu len puspis.

13 Ā alukela lun Jus akurun tuku, ā Jisus el ſumwak nu yin Jerusalem,

14 Ā el konoiolosyuk in imwen ali elos ſu kuko kauu

ā ſip ā mulioa, ā met aola moni mutu we :

15 Ā ke el oru kiten au me ſriñſriñ, el luselosla nu kemwu likin imwen ali, ā ſip, ā kauu mogule ; ā okoila moni lun met aola, ā topka-kunla tepue ;

16 Ā el fwak nu selos ſu kuko mulioa, Wisla ma iñi ; tiu orek lem sin Papa tumuk imwen kuko.

17 Ā met tumal lutlut esamak tu ma ſimisla met, Moniyuk ke lom ſum koñyu a.

18 Na Jus elos tupokoañ ā fwak nu sel, Akul ſu kom lutu nu ſes, tu kom oru kutu ma iñi ?

19 Jisus el tupokoañ ā fwak nu selos, Kanaoselik imwen ali si iñi, ā ke len tolu ña siefwil miſaela.

20 Na Jus elos fwak, elos miſa imwen ali si iñi ke yiu añ ñaul onkos, ya kom fwa miſaela ke len tolu ?

21 Ā el kaskas ke imwen ali sin manol.

22 Tu ou iñi ke Jisus el moliyuk yin miſe mi tak, met tumal lutlut esamak tu el fwak ma iñi nu selos ; ā elos lalalfuñi ma ſimisla, ā ma kas ma Jisus el fwak.

23 ¶ Ā ke el os Jerusalem pal si kofwo lun alukela, ma puspis lalalfuñi in el, ke elos liye menmen ma el oru.

24 Ā Jisus el ſifwanu oral

tiu foñyuñ nu selos, tu el ete
nu kemwu,

25 Á el tiu luñsel tu kutu
met orek ma lo lun met: tu
el etu ma in met.

SAPTER 3.

MET si lun met Farisi, él
Nikodimus, leum lun
Jus.

2 El iñi tuku nu yurol Jis-
sus ke foñ, á fwak nu sel,
Rabbai, kem etu tu kom
imet luti tuku nu yurol God
mi: tu wañin met oru men-
men iñi ma kom oere, God
el fwin tiu oelul.

3 Jisus el tupokoañ á fwak
nu sel, Payinu, payinu, ña
fwak nu šum, Met fwin tiu
siefwilpe isüsla, el koflanu
liye togusaï lun God.

4 Nikodimus el fwak nu
sel, Met á isüsla fuka ke
matwe? ya el pal si akluo
ilyuk in šien nine kielu, á
fwa isüsla?

5 Jisus el tupokoañ, Payi-
nu, payinu, na fwak nu šum,
Met el fwin tiu isüsla ke kof
á ke Nun, el koflanu ilyuk
nu yin togusaï lun God.

6 Ma isüsla ke ikü ikü; á
ma isüsla ke Nun ñun.

7 Tiu lut tu ña fwak nu
šum, Kom siefwilpe isüsla.

8 Eñ á tu yin el luñsel, á
kom loñ eñu ke kaskasu, á
kom ninukunla an tu we mi,
á an á fwas nu we: ou iñi

met e nu kemwu šu isüsla
ke Nun.

9 Nikodimus el tupokoañ
á fwak nu sel, Fuka ma iñi?

10 Jisus el tupokoañ á
fwak nu sel, Ya kom met
luti lun Israel, á tiu etu ma
iñi?

11 Payinu, payinu, ña fwak
nu šum, Kem kaskas ma
kem etu, á kem orek ma lo
ma kem liye; á komwos tiu
es ma lo las.

12 Ña fwin lutu nu šu-
mwos kutu ma fwalu, á ko-
mwos tiu lalalfuñi, fuka ko-
mwos fwa lalalfuñi ña fwin
lutu nu sumwos kutu ma in
kosao, ma?

13 Á wañinnu met fwas-
yuk nu in kosao, tu el mu-
genu šu tuku in kosao emi,
Mwen nutin met šu in kosao.

14 Á oanu Moses el srukak
mwet sugo yin masrasra, ou-
yape fwa srukak Mwen nu-
tin met:

15 Tu met e ku kemwu šu
lalalfuñi k'el elos tiu miše,
á mol lalos mapatpat.

16 Tu God el luñsel fwalu
ou iñi, tu el kitamu Mwen
siewunu isüsla natal, tu met
e nu kemwu šu lalalfuñi
k'el elos tiu miše, á mol la-
los mapatpat.

17 Tu God el tiu sipamu
Mwen nutin nu fwalu iñ
lusla fwalu; á tu fwalu fwa
mol ke el.

18 El ſu lalalfuñi k'el tiu lusla: à el ſu tiu lalalfuñi k'el lusla iñi, tu el tiu lalalfuñi ke èl Mwen siewunu isüsla nutin God.

19 À ma iñi lusla, tu kalem tuku nu fwalu, à metu luñ si losu mwoliki kalem, tu ma elos oru koluk.

20 Tu met e nu keinwu ſu orek ma koluk elos sruñu kalem, elos tiu tuku nu ke kalem, tu elos fwa etu ma koluk ma elos oru à mekin.

21 À et ſu orek ma payi tuku nu ke kalem, tu el fwa etu ma el oru nu sel God la payi ku sito.

22 ¶ Tukin ma iñi Jisus el tuku nu yin Judea à met tumal lutlut oelul; à el mutu iñi yurols, à baptaisla.

23 À Jon ouyape baptaisla yin Inon apkurun nu Selim, tu kof lulap on we: à elos tuku, à baptaisla.

24 Tu palsiñi Jon el tiu os in prison.

25 Na met tumal lutlut lun Jon à kutu Jus elos tukeni asiyuki ke ma tetela.

26 À elos tuku nu yurol Jon, à fwak nu sel, Rabbai, el ſu wi kom likin yeno Jordan, nu sin ſu kom orek ma lo, liye, elnu baptaisla, à nu kemwu tuku nu yurol.

27 Jon el tupokoñañ à fwak, Wañin met ku in esla kutu

ma, fwin tiu asi nu sel in kosao emi.

28 Komwos ſifwanu orek ma lol nu sik, tu ña fwak, Na tiu Kraist, à tu sipe yu mi met el tuk.

29 El ſu mutan pusla lal el met pusla: à met kawuk lun met pusla, ſu tu à loñol, el eñun ma lulap ke pusren met pusla: ou iñi tiñtiñinu eñun luk.

30 El fwa yokoilik, à ña strikeni.

31 El ſu tuku lüñ mi fulat liki nu kemwu: el ſu lun fwalu ma fwalu, à kaskas ke ma fwalu: el ſu tuku in kosao emi fulat liki nu kemwu.

32 À ma el liye à loñ, ma iñi el orek ma lo ka; à wañinu met es ma lo lal.

33 El ſu es ma lo lal orek ma akul lal tu God el payi.

34 Tu el ſu God el sipamu el kaskas lun God: tu God el ſuñ Nun tiñtiñinu nu sel.

35 Papa el lunsel Mwen, à el ſuñ ma nu kemwu nu in paul.

36 El ſu lalalfuñi ke Mwen mol ma patpat lal: à el ſu tiu lalalfuñi ke Mwen el tiu liye mol; tu siluñ lun God mutu fwe'l.

SAPTER 4.

O U iñi ke Leum el etu tu met Farisi elos loñ tu

Jesus el oru à baptaisla met lutlut pusliki Jon,

2 (À tu Jesus el sifwanu tiu baptaisla, tu met tumal lutlut,)

3 El fwas liki an Ju-dea, à siefwil som nu yin Galili.

4 À el luñsel fwas sasla nu an Samaria.

5 Na el tuku nu yin mutu we lun Samaria, pañpañ Saikar, apkurun kutu fwal ma Jekob el asi nu sel Josef Mwen nutin.

6 À lufwin kof lun Jekob on we. Jesus el makoko ke fwafwasius, tu ou iñi el mutu fwin lufwin kof: pal si akurun auu akonkos.

7 Mutan si Samaria el tuku in akak kof: Jesus el fwak nu sel, Akmu nimuk.

8 (Tu met tumal lutlut elos som nu yin met mutu we in mol me moño.)

9 Na mutan si Samaria fwak nu sel, Efwo kom ku met Ju ñuse yu kof, ña mutan Samaria? Tu met Jus à met Samaria elos tiu tukeni kaskas.

10 Jesus el tupokoañ à fwak nu sel, Kom fwino etu ma ñuñ lun God, à ñu fwak nu sum iñi, Akmu nimuk; kom a siyuk sel, à el fwa ñiot nu sum kof mol.

11 Mutan si fwak nu sel, Leum, wañin buket lom in

akmu, à lufwin kof lâl: pa ya kof mol lom?

12 Ya kom yok liki Jekob papa tumas, ñu aši lufwin kof nu ñes, à el sifwanu numla, à Mwen nutin, à kosro nutin?

13 Jesus el tupokoañ à fwak nu sel, Nu kemwu ñu nim kof iñi à siefwil malu.

14 À el ñu nim kof ma ña ñuñ nu sel tiu siefwil malu ma patpat: tu kof ma ña ñuñ nu sel fwa on insiel lufwin kof unon nu ke mol ma patpat.

15 Mutan si fwak nu sel, Leum, si nu sik kof iñi, tu ña tiu siefwil malu, tiu siefwil tuku nu yinu in akak.

16 Jesus el fwak nu sel, Fwasot, pañonmu met tumon, à tuku nu yinu.

17 Mutan el tupokoañ à fwak nu sel, Wañin met tumuk. Jesus el fwak nu sel, Mwo ma kom fwak, Wañin met tumuk:

18 Tu met met limikos tumon; à el ñu os yurom iñi tiu met tumon: ke ma iñi payinu ma kom fwak.

19 Mutan si fwak nu sel, Leum, ña liye tu kom met palu.

20 Met papa tumas elos ali fwin eol si iñi; à komwos fwak tu yin Jerusalem an met ali nu we.

21 Jesus el fwak nu sel,

Mutan, lalalfuñi yu, auu si tuku, ke komwos tiu fwin eol si iñi, tiu yin Jerusalem, komwos ali nu sin Papa.

22 Komwos tiu etu ma komwos ali : kem etu ma kem ali : tu mol os yurin met Jus.

23 Tu auu si tuku, à iñi, ke met ali ma payi elos ali nu sin Papa in ñun à in ma payi : tu Papa el šuknu met ou iñi in ali nu sel.

24 God el Ñun : à elos šu ali nu sel fwa ali in ñun à in ma payi.

25 Mutan si fwak nu sel, Na etu tu Mesaias el à tuku, ſu pañpañ Kraist: ke el tuku el fwa lutu ma nu keinwu nu ses.

26 Jisus el fwak nu sel, Na šu kaskas nu ſum el.

27 À ke iñi met tumal lutlut tuku, à elos lut tu el kaskas nu sin mutan si : à wanin met in fwak, Mea kom ſuk ? ka Efwo kom ku kaskas nu sel ella ?

28 Na mutan si filiye tipen kof si läl, à ſom nu yin met mutu we, à fwak nu sin met,

29 Fwasu liye met si, ſu lutu nu sik ma nu keinwu na oru : ya el tiu Kraist payi ?

30 Na elos fwas liki an met mutu we, à tuku nu yurol.

31 Ke maslon pal si met tumal lutlut siyuk nu sel, fwakan, Rabbai, moño.

32 À el fwak nu selos, Me

moño nuk in moño ma komwos tiu etu.

33 Tu ou iñi met tumal lutlut tukeni fwak, Ya kutenu met wis kutu me moño nel ?

34 Jisus el fwak nu selos, Me moño nuk in oru ma el luñsel ſu sipe yu mi, à in oru me orek ma läl tari.

35 Ya komwos tiu fwak, Malem akos sruk fwos, à pal si tuko ſifweni tuku ? liye, na fwak nu ſumwos, Netak mutomwos, à liye kutu ima; tu elos fwosfwos iñi in ſifweni.

36 À el ſu kosrûni es mol, à eseni fwako nu ke mol ma patpat: tu el ſu takunalik à el ſu kosrûni eltal tukeni eñun.

37 À ma iñi kaskas payi si, Sie takunalik, à sienu kosrûni.

38 Na ſipe komwos wot in kosrûni kutu ma komwos tiu orek nu we: kutenu met orek ma, à komwos iliyuk nu yin me orek ma lalos.

39 À met Samaria ma puspis an si iñi met mutu we elos lalalfuñi k'el tu ma kaskas lo lun mutan ſu fwak, El lutu nu sik ma nu keinwu na oru.

40 Ou iñi met Samaria ke elos tuku nu yurol, elos siyuk sel lun mutu yurolos; à el mutu we len luo.

41 A kutepe met puspis lalalfuñi k'el ke kas läl;

42 Ā elos fwak nu sin mutan, Kein lalalfuñi iñi, tu tiu kaskas lom: tu kem sifwanu loñ, à etu tu el iñi Kraist payi, Laño fwalu.

43 ¶ Ā len luo tari el šom liki an si iñi, à šomla nu Galili.

44 Tu Jesus el sifwanu orek ma lo, tu wañin mwo lun met palu yin sel.

45 Na ke el tuku nu Galili, met Galili elos esal, tu elos liye ma nu kemwu ma el oru nu Jerusalem ke kofwo si; tu elos šom pe nu ke kofwo.

46 Ou iñi Jesus el siefwil tuku nu yin Kena lun Galili, an si el orek kof wain. Ā sie leum os we mwen natal mas yin Keperneum.

47 Ke el loñ tu Jesus el tuku Judea mi nu Galili, el šom nu yurol, à siyuk sel in oatui, à unu el la mwen natal: tu el akurun nu miše.

48 Na Jesus el fwak nu sel, Komwos, fwin tiu liye kutu akul à kutu menmen komwos à tiu lalalfuñi.

49 Leum si fwak nu sel, Leum, oatu met Mwen nutig miše tuk.

50 Jesus el fwak nu sel, Fwasot; mwen nutom mol. Ā met si lalalfuñi kas ma

Jesus el fwak nu sel, à el šomla.

51 Iñi ke el oatu, kutu met kulansap lal šunol, à lutu nu sel, fwakañ, Mwen nutom mol.

52 Na el siyuk selos auu šu ke el kela kutu. Ā elos fwak nu sel, Nyō ke auu si akitkos mas fwol šom luk el.

53 Ou iñi papa el etu tu auu si oanu Jesus el fwak nu sel, Mwen nutom mol: à el sifwanu lalalfuñi, à sou nu kemwu läl.

54 Iñi siefwilpe menmen akluo ma J Jesus el oru, ke el tuku Judea mi nu Galili.

ŠAPTER 5.

TUKIN ma iñi kofwo lun Jus; à J Jesus el fawsiyuk nu Jerusalem.

2 In lulu si ma kaskas Ipru pañpañ Betesda os Jerusalem, apkurun mutun pot lun šip, sraumwalsis limikos on we.

3 Met puspis mas on we, ma munas, ma kunla mutal, ma ul, ma sriila in šano kof unanaeuk.

4 Tu kutu pal lipufon oatui nu in lulu si, à unanaeuk kof; tukin pal si kof unanaeuk el šu koluki nu in kof met, el kelanu ke mas lal.

5 Ā sie met os we, el mas yiу toliñul à oalkos.

6 Ke Jisus el liyel onu, à etu tu el patlanu ou iñi, el fwak nu sel, Ya kom luñsom in kela ?

7 Met mas si tupokoañ nu sel, Leum, wañin met luk, ke kof unanaeuk, in fili yu wi nu in lulu si: à ke ña tuku, sienu oatui met ña tuk.

8 Jisus el fwak nu sel, Tukakak, srukak kùlus kium, à fwas.

9 À kiten misiñi met iñi kelanu, à srukak kùlus kiel, à fwas: à len iñi len sabat,

10 À tu ou iñi met Jus elos fwak nu sin met kela, Len sabat: oul ke kom wis kùlus.

11 El tupokoañ nu selos, el šu oreyu in kela, elnu fwak nu sik, Srukak kùlus kium à fwas.

12 Na elos siyuk sel, Ka met šu fwak nu šum, Srukak kùlus kium, à fwas ?

13 À el šu kela tiu etu šu: tu Jisus el šomla, met puspis os we.

14 Tukin ma iñi Jisus el konoilok in imwen ali, à fwak nu sel, Liye, kom kela: tiu orek ma koluk tuk, fwin ou iñi koluk liki ma iñi os yuroin.

15 Met si el šomla, à lutu nu sin Jus, tu Jisus el oralak in kela.

16 À tu ou iñi Jus elos kolya Jisus, à šuk in unilye,

tu el oru kutu ma iñi ke len sabat.

17 À Jisus el tupokoañ nu selos, Papa tumuk el orek nu iñi, à ña orek.

18 Tu ou iñi Jus elos šuk osliki in unilye, tu el tiu kanaosla sabat mugenu, el fwak pe tu God el Papa timal, el šifwanu oralak oanu God.

19 Na Jisus el tupokoañ à fwak nu selos, Payinu, payinu ña fwak nu sumwos, Mwen el koflanu šifwanu oru kutu ma, el fwin tiu liye Papa oru: tu ma nu kemwu ma el oru, ma iñi Mwen fwa ore pe.

20 Tu Papa el luñsel Mwen, à lutu nu sel ma nu kemwu ma el šifwanu oru: à el fwa lutu nu sel me orekina yok liki ma iñi, tu komwos fwa lut.

21 Tu oanu Papa el okasak met miši, à akmol elos yuk; ouyape Mwen El fwa akmoli elos yuk šu el luñsel.

22 Tu wañin met Papa el nununku, à el likiye nununku nu kemwu nu sin Mwen.

23 Tu met e nu kemwu oru mwo nu sin Mwen, oanu elos oru mwo nu sin Papa. El šu tiu oru mwo nu sin Mwen tiu oru mwo nu sin Papa su sipaelinu.

24 Payinu, payinu, ña fwak nu sumwos, El šu loñ ma

kas luk, à lalalfuñi ke'l su sipe yu mi, mol ma patpat ma lal, à el tiu tuku nu ke lusla tuk; tu el fwas liki miše nu ke mol.

25 Payinu, payinu, ña fwak nu šumwos, Auu si fwatuku, à iñi, ke met miše fwa loñ pusren Mwen nutin God; à elos su loñ fwa mol.

26 Tu oanu mol lun Papa in el šifwanu: ouyape el šuñ mol lun Mwe in el šifwanu;

27 À ouyape el šuñ nu sel ma ſap in orek ma nununku, tu el Mwen nutin met.

28 Tiu lut ke ma iñi: tu auu si fwa tuku, ke met e nu kemwu on inkuiyuk fwa loñ pusral,

29 À fwa tuke liki; elos su oru mwo, nu ke molyuk lun mol; à elos su orek koluk, nu ke molyuk lun lusla.

30 Ña koflanu šifwanu oru kutu ma: oanu ña loñ, ña nununku, à nununku luk payi; tu ña tiu šuk kutu ma ña luñsik, tu kutu ma Papa luñsi su sipe yu mi.

31 Ña fwin orek ma lo ke ña, ma lo luk tiu payi.

32 Sienu orek ma lo ke ña, à ña etu tu ma lo ma el oru ke ña payi.

33 Komwos sipaot nu sel Jon met, à el orek ma lo nu ke ma payi.

34 À ña tiu es ma lo yurin met mi: tu ña fwak ku-

tu ma iñi, tu komwos fwa mol.

35 El lam fururur à šaromrom: à kutu pal komwos luñsomwos in eñunak ke kalem lal.

36 À ma lo luk yok liki ma lo lun Jon: tu me orekma ma Papa el asi nu sik in orek tari, me orek iñi ma ña oru, orek ma lo ke ña, tu Papa el sipe yu mi.

37 À Papa šifwanu, su sipe yu mi, el orek ma lo ke ña. Wañin palsi ke komwos loñ pusral, à liye ma ouka lal.

38 À ma kaskas lal tiu on inšiomwos: tu komwos tiu lalalfuñol su el sipamu.

39 Šuknu in ma simisha; tu komwos nunku mu mol ma patpat lomwos os ke: à ma iñi orek ma lo ke ña.

40 À komwos tiu luñšomwos in tuku nu yuruk in es mol lomwos.

41 Ña tiu es ma mwo yurin met mi.

42 Tu ña ete komwos, tu luñ lal God tiu on inšiomwos.

43 Ña tuku in è Papa tumuk, à komwos tiu es yu: sienu fwin šifwanu tuku in è lal, komwos fwa es al.

44 Komwos lalalfuñi fuka, komwos su es ma mwo nu sin sie sie, à tiu šuk ma mwo yurol God mi mugenu?

45 Nik komwos nunku tu ña fwa sis nu fwomwos nu

sin Papa: Moses su komwos foñyuñ nu sel, el sis nu fwomwos.

46 Tu komwos fwin lalalfuñol Moses met komwos fwa lalalfuñi yu: tu el simisla ke ña.

47 Á koñwos fwin tiu lalalfuñi ma el simisla, fuka komwos fwa lalalfuñi ma kaskas luk?

ŠAPTER 6.

TUKIN ma iñi, Jesus el šom nu leyen mwea Galili, ma Taibirius.

2 Á met puspis tukeni šom tukol, tu elos liye menmen lal ma el oru nu sin met mas.

3 Á Jesus el fwasyuk nu fwin eolu, á iñó el á met tumal lutlut tukeni mutu.

4 Á alukela, kofwo lun Jus, akurun iñi.

5 Na ke Jesus el ñetak mutal, á liye met puspis tuku nu yurol, el fwak nu sel Filip, kut á mol bred oiya, tu elos fwa moño?

6 Á el fwak ma iñi srik'el: tu el sifwanu etu ma el fwa oru.

7 Filip el tupokoafuñ nu sel, Muni loñul oalkos srikla in mol bred nelos, tu elos nu kemwu fwa es ma sisik.

8 Sie nu sin met tumal lutlut, Andru, ma lel Saimon Piter, el fwak nu sel,

9 Mwen mogul si yinu, srukwal un barli limikos yurol, á kiten ik lugue: tu ma iñi á fuku nun met puspis?

10 Á Jesus el fwak, oru met in mutu. Á ma ma puspis yin si iñi. Tu ou iñi met elos mutu oaoa oanu limu.

11 Á Jesus el es srukwal; á ke el šuñ kulu, el kitalik nu sin met lutlut, á met lutlut nu sin met mutu: á k ouyape lupanu ma elos luñselos.

12 Ke elos nu kemwu kùp, el fwak nu sin met tumal lutlut, Šifweni luwen moño, nik tula kutu.

13 Tu ou iñi elos ſifweni á nakla kuom si ñul luo ke luwen srukwal un barli limikos, ma on yok liki ma elos moño.

14 Na met iñó ke elos liye menmen iñi ma Jesus el oru, elos fwak, El iñi payinu met palu si šu tuku nu fwalu.

15 Ou iñi ke Jesus el etu tu elos luñselos tuku á sruki-lye, in ora'l lun togusa, el ſifwanu šom nu fwin eolu muku.

16 Á ke eukela, met tumal lutlut elos oatu nu mwea,

17 Á sroauk nu in oaku, á šom nu mwea nu Keperneum. Á iñi losrúni, á Jesus el tiu tuku nu yurolos.

18 Á núa lulap ke eñ upa.

19 Tu ou iñi ke elos kol

mail tolu ku akos, elos liye'l
Jesus fwafwasyius nu mwea,
ā fwas apkurun nu ke oaku:
ā elos ſañeñ.

20 Ā el fwak nu selos, Na;
nikmit ſañeñ.

21 Na elos luñselos in esal
nu fwin oaku: ā kiten misi-
ñi oaku on fwin meſe yin
elos ſom nu we.

22 ¶ Len tuko, ke met ſu
tu leo nu mwea, elos tiu liye
ſieno oak os we, oak ſiewu-
nu met tumal lutlut ſroauk
nu fwe, ā tu Jesus el tiu wi
met tumal lutlut nu in oaku,
tu met tumal lutlut mugenu
ſomla;

23 (Tu kutenu oak tuku
Taibirias mi, apkurun an si
elos moño bred nu we, tukin
palsi Leum el ſuñ kulu :)

24 Tu ou iñi met elos liye
tu Jesus el tiu os we, ā met
tumal lutlut ouyape, ā elos
ſroauk nu in kutu oaku,
ā tuku nu Keperneum, in
ſukol Jesus.

25 Ā ke elos koñoilok nu
leo mwea, elos fwak nu sel,
Rabbai, kom tuku nu yinu
ña?

26 Jesus el tupokoañ nu
selos ā fwak, Payinu, payi-
nu, ña fwak nu ſumwos,
Komwos tiu ſuki yu tu ko-
mwos liye menmen, ā tu ko-
mwos moño ſrukwal, ā fwa
kūp.

27 Tiu orek ma nu ke me

moño ma ſikamwul, tu nu
ke me moño ma kamwul nu
ke mol ma patpat, ma Mwen
nutin met fwa ſhot nu ſo-
mwos: tu God Papa el
Akulini'lye.

28 Na elos fwak nu sel,
Mea kut a oru, tú kut fwa
oru me orekma lun God?

29 Jesus el tupokoañ ā fwak
nu selos, Ma iñi me orekma
luñ God, tu komwos lalafuñi
ke'l ſu el ſipamu.

30 Tu ou iñi elos fwak nu
sel, Ka akul ſu kom luti, tu
kut fwa liye, ā lalafuñi
kom? mea koin orek ma?

31 Papa tumus met elos
moño manna yin musrasra;
oanu ma simisla, El ſuñ ne-
los bred in kosaoe mi.

32 Na Jesus el fwak nu se-
los, Payinu, payinu, ña fwak
nu ſunwos, Moses el tiu
ſhot nu ſumwos ma bred in
kosaoe mi: tu Papa tumuk
el ſhot nu ſumwos bred payi
in kosaoe mi.

33 Tu el ſu oatu in kosaoe
mi bred lun God, ā ſuñ mol
nu fwalu.

34 Na elos fwak nu sel,
Leum, aſi nu ſes bred iñi
ma patpat.

35 Ā Jesus el fwak nu se-
los, Na bred mol: el ſu tuku
nu yuruk fwa tiu musinsral
nu tuk; ā el ſu lalafuñi ke
ña fwa tiu malu nu tuk.

36 Tu ña fwak nu ſumwos

met, tu komwos liye yu pe,
à tiu lalalfuñi.

37 Ma nu kemwu Papa el
si nu sik fwa tuku nu yuruk:
à el šu tuku nu yuruk
ña tianu sisla.

38 Tu na oatu in kosaoe
mi, tiu in oru ma luñsi luk,
tu ma luñsi lal šu sipe yu
mi.

39 Á ma iñi ma luñsi lun
Papa šu sipe yu mi, tu ma
nu kemwu ma el si nu sik
ña fwa tiu tula kutu, tu ña
fwa akomolye'lak ke len si
safla.

40 Á ma iñi ma luñsi lal
šu sipe yu mi, tu elos nu ke-
mwu šu liye Mwen, à lalal-
fuñi ke'el, fwa mol ma lalos
ma patpat: à ña fwa akmol-
ye'losyuk ke len si safla.

41 Na Jus elos torkaskas
nu ke'l, tu el fwak, Na bred
oatu in kosaoe mi.

42 Á elos fwak, Ya Jisus
iñi el tiu Mwen nutin Josef,
papa šu à nine kut etu? ka
efwo el fwak, Na oatu in
kosaoe mi?

43 Tu ou iñi Jisus el tupo-
koañ à fwak nu selos, Ko-
mwos tiu tukeni torkaskas.

44 Wañin met ku in tuku
nu yuruk, Papa šu sipe yu
mi el fwin tiu amakun'al: à
ñá fwa akmolyelak ke len si
safla.

45 Met palu elos simisla
met, Á God el fwa lotólos nu

kemwu. Tu ou iñi met e
nu šu loñ, à lutlut ma lun
Papa, elos fwa tuku nu yu-
ruk.

46 Tu tiu kutu met liye'l
Papa, el mugenu liye'l Papa,
šu tuku yurol God mi.

47 Payinu, payinu, ña fwak
nu sumwos, el su lalalfuñi ke
ñá mol ma patpat ma lal.

48 Ña bred si iñó mol.
49 Papa tumomwos elos
moño manna yin musrasras,
à elos miše.

50 Bred iñi šu tuku in ko-
saoe mi, tu met si fwa moño
ke, à el tiu mise.

51 Ña bred mol šu tuku in
kosaoe mi: sienu met fwin
moño bred iñi, el fwa mol
ma patpat: à bred ma ña
fwa šiot ikük, ma ña fwa
šiot ke mol lun fwalu.

52 Tu ou iñi Jus elos tu-
keni akukuin, fwakañ, Met
si iñi kiti nu šes ikül in
moño fuka?

53 Na Jisus el fwak nu se-
los, Payinu, payinu, ña fwak
nu sumwos, Komwos fwin
tiu moño iküen Mwen nutin
met, à nim sa'l, wañin mol
yuromwos.

54 El šu moño ikük, à nim
sa'k, mol ma patpat ma lal;
à ñá fwe akmolyelak ke len
si safla.

55 Tu ikük me moño payi,
à sak me nim payi.

56 El šu moño ikük, à nim

sa'k, mutu in ña, à ña in el.

57 Oanu Papa mol el sipe yu mi, à ña inol ke Papa: ouyape el šu moño ña, elnu fwa inol ke ña.

58 Ma iñi bred šu tuku in kosaoe mi: tiu oanu papa tumomwos elos moño manna, à miše: el šu moño bred iñi fwa mol ma patpat.

59 Ma iñi ma el fwak in lolñok, ke el luti in Keperneum.

60 Tu ou iñi kutu ma puspis met tumal lutlut, ke elos loñ ma iñi, elos fwak, Kas-kas iñi upala, šu ku in loñ ma?

61 Ke Jisus el ſifwanu etu tumal lutlut elos torkaskas ke mao, el fwak nu selos, Ya ma iñi tugulkuli komwos?

62 Ka fuka à komwos fwin liye Mwen nutin met el šumak nu yin el mute we met?

63 Ma ñun orauk molyuk; ikù tiu oru mwo: kas ma na kaskas nu šumwos, elos ñun, à elos mol.

64 Tu kutu šumwos tiu lalalfuñi. Tu Jisus el etu ke mutamwauk nu iñi elos šu lalalfuñi, à el šu fwa tukakunulak.

65 À el fwak, Tu ou iñi ña fwak nu šumwos, tu wañin met ku in tuku nu yuruk,

Papa tumuk el fwin tiu šuñ ma nu sel.

66 Tukin pal si iñi kutu ma puspis met tumal lutlut folokla, à tiu oelul fwas nu tuk.

67 Na Jisus el fwak nu sin ma siñul luo, Ya komwos fwa šonpe?

68 Na Saimon Piter el tupokoañ nu sel, Leum, kem šom nu yurin šu? ma kas lun mol ma patpat ma lom.

69 À kem lalalfuñi à etenu tu kom Kraist Mwen nutin God mol.

70 Jisus el tupokoañ nu selos, Ya ña tiu šulu komwos la siñul luo, à sie šumwos devil?

71 El fwak ke Judas Iskariot nutin Saimon: tu el sie lun siñul luo, fwa tukakunulak.

ŠAPTER 7.

TUKIN ma iñi Jisus el fwafwasyis yin Galili: tu el tiu luñsel fwafwasyis nu yin Juri, tu Jus elos šuk in uni'lye.

2 À kofwen lom sra lun Jus akurun iñi.

3 Tu ou iñi met lili elos fwak nu sel, Fwas liki an si iñi, à šom nu yin Judea, tu met tumom lutlut elos fwa liye pe me orekma ma kom oru.

4 Tu wañin met in oru

kutu ma in lukma, à el si-fwanu šuk in oru lemтуlaiuk. Kom fwin oru kutu ma iñi, kom luti kom nu fwalu.

5 Tu wañin ma lel lalal-fuñi ke'l.

6 Na Jisus el fwak nu selos, Pal si luk tiu tuku iñi: à pal si lomwos in ako pal e nu kemwu.

7 Fwalu tiu ku in sruñe komwos; à fwalu sruñe yu, tu ña orek ma lo ke mao, tu me orekma ma lal koluk.

8 Komwos fwafwasyuk nu ke kofwa si iñi: ña tiu fwa-fwasyuk iñi nu ke kofwa si iñi; tu pal si luk šumwe tuku iñi.

9 Ke el fwak nu selos ma kas iñi tari, el mutu yin Galili.

10 À ke ma lel elos fwasyuk met, el fwasyuk pe tuk nu ke kofwo, tiu lemтуlaiuk, tu oanu ma in lukma.

11 Na Jus elos sukol nu ke kofwo, à fwak, El a ya?

12 À met elos torkaskas malulap ke'l; tu kutu fwak, El met mwo, à kutenu fwak, Mo; tu el kutasrik nu sin metu.

13 Payi, wañin met kaskas lemтуlaiuk nu ke'l, tu elos sañeñ sin Jus.

14 À iñi akurun infulwin kofwo, Jisus el fwasyuk nu in imwen tempel, à lutti.

15 À Jus elos lut, fwakañ, Met iñi wañin pal si el lut-lut, el etu me lutlut fuka?

16 Jisus el tupokoañ nu selos, à fwak, Me lutlut luk tiu ma luk, tu ma lal šu sipe yu mi.

17 Met sinu fwiñ luñsel oru ma luñsi lal, el fwa etu ke me lutlut, la ma lun God, ku ma kaskas ke ña.

18 El šu kaskas ke elnu šuk ma mwomwo ma lal: à el šu šuk ma mwowo lal šu sipa el mu, el iñi payi, à wañinu ma sito in el.

19 Ya Moses el tiu šiot nu šumwos manu, à wañin su-mwos in orek manu? Efwo komwos ku suki yu wi in uni yu wi?

20 Met elos tupokoañ à fwak. Devil wi kom, šu šuk kom in uni kom?

21 Jisus el tupokoañ à fwak nu selos. Ña oru sie me orekma, à komwos nu ke-mwu lut.

22 Tu ou iñi Moses el šiot nu somwos ma kosraok; (Moses el tiu šiot, tu tumus;) à ke len sabat komwos kosrōla met si.

23 Ke len sabat met si fwin es kosraok, tu elos tiu kanaosla manu lun Moses: ya komwos mulat nu sik, tu ña oru met si in kela nu kemwu ke len sabat?

24 Tiu nununku oanu ma

liye, tu nununku oanu nu-nunok payi.

25 Na kutu selos met Jerusalem fwak, Ya tiu el iñi šu elos suk in uniye ?

26 Á liye, el kaskas pulaik, á elos tiu fwak nu sel. Ya payi leum elos etu tu el iñi Kraist payi ?

27 Tu kut etu met si iñi an el fwas we mi: á ke Kraist el tuku, wañin met etu an el fwas we mi.

28 Na Jisus el wowoyuk in imwen tempel ke el luti, fwakañ, Komwos ete yu, á komwos etu an ña fwas we mi: á ña šifwanu tiu tuku, tu el payi šu sipe yu mi, komwos tiu eta'l.

29 Á ña eta'l: tu ña tuku yurol mi, á el sipe yu mi.

30 Na elos šokol in sruki'lye: á wañin met filiye pao fwel, tu auu si lal sumwe tuku iñi.

31 Á met puspis lalalfuñi ke'l, á fwak, Ke Kraist el tuku, ya el oru menmen pus liki ma iñi ma met si iñi oru ?

32 Met Farisi elos loñ tu met torkaskas kutu ma iñi ke'l; á met Farisi á met tol fulat elos sipaot met rošo in sruki'lye.

33 Na Jisus el fwak nu selos, Piyañ sisik si kutu ña os yuromwos, á ña fwa šom nu yurin šu sipe yu mi.

34 Komwos fwa suk yu, á tiu konoi yu yuk: á yin ña mutu we komwos koffanu tuku.

35 Na Jus elos tukeñi kas-kas, An ya el fwa šom nu we, tu kut á tiu konoilok ? Ya el fwa šom nu yurolos sin met Greek putakasi, á lut met Greek ?

36 Fuka kaskas iñi ma el fwak, Komwos fwa suk yu, á tiu konoi yu yuk: á yin ña mutu we, komwos kofla-nu tuku ?

37 ¶ In len si safla, len lulapsi lun kofwo. Jisus el tu á wowoyuk, fwakan, Met enu fwin malu, lela lun tuku nu yuruk, á nim.

38 El šu lalalfuñi ke ña oanu ma Simisla fwak met, Infwal lun kof mol á širorla liki inšiel.

39 (Á el kaskas iñi ke Nun, šu elos fwa es šu lalalfuñi ke'l: tu Nun mutal tiu tuku iñi; tu mwolanu ma lun Jisus sumwe orek iñi.)

40 Tu ou iñi met puspis ke elos loñ ma kas iñi, elos fwak, El iñi Met Palu payi.

41 Kutenu fwak, El iñi Kraist. Á kutenu fwak, Ya Kraist el fwa tuku yin Galili mi ?

42 Ya ma Simisla tiu fwak met, Tu Kraist el tuku ke fute lun Devid á an Betleem

mi, an Devid el mutu we met?

43 Tu ou iñi met elos oru unkas lugwe ke'l.

44 Á kutu selos luñši sruki'lye; tu wañin met filiye pao fwe'l.

45 Na met rošo elos tuku nu yurin met tol fulfat á met Farisi; á elos fwak nu selos, Ka efwo komwos ku tiu wis el?

46 Met rošo elos tupokoña, Wañin met kaskaš oanu met si iñi u met nu iñi.

47 Na met Farisi elos tupokoña nu selos, Ya komwos ouyape kutasrik?

48 Ya kutu sin met mwol ku met Farisi elos lalalfuñi ke'l?

49 Tu met iñi, šu tiu etu manu, laalosla.

50 Nikodimus, (el šu tuku nu yurol Jesus ke foñ, sie selos) el fwak nu selos.

51 Ya manu las nununkauk met si met, á loñol tuk, á etu ma el oru?

52 Elos tupokoña á fwak nu sel, Ya kom pe tuku Galili mi? Šuk á liye, tu met palu tiu sik mi Galili mi.

53 Á met nu kemwu šom nu lom selos.

SAPTER 8.

JISUS el fwasiyuk nu fwin eol Olifs.

2 Á lenelik lutue el siefwil

tuku nu in imwen tempel, á met e nu kemwu tuku nu yurol; á el mutu, á luti nu selos.

3 Á met šim á met Farisi elos wis nu yurol mutan si es in orek kosro; á ke elos fili'lye in fulwe,

4 Elos fwak nu sel, Met luti, kut es mutan si iñi in orek kosro, ke el oru.

5 Á Moses el šap nu šes in manu, tu kut tuñol met ou iñi: tu mea kom fwak?

6 Elos fwak ma iñi in sri-fwel, tu elos fwa sis nu fwel. Á Jesus el šumoli, á šuñ kufinpaul simisla fok *Oanu el tiu lon.*

7 Á ke elos ekisripi nu sel, el šifwanu keyuk, á fwak nu selos. El šu šumwos tiu orek ma koluk tuñ-lal met.

8 Á el siefwilpe šumoli, á šuñ kufinpaul simisla fok.

9 Á elos šu loñ ella'los luti nu selos tu elos koluk, elos sio ku sie šom liki, mutamwauk ke matu, nu ke sa-fla: á Jesus el mugenu mutu, á mutan tu in fulwe.

10 Ke Jesus el šifwanu keyuk, á liye wañin, mutan mugenu, el fwak nu sel, Mutan ka pia met sis nu fwom? ya wañin met in lis kom la?

11 Á el fwak, Leum wañin.

Á Jesus el fwak nu sel, Ña

tiu lis kom la : fwasot, à tiu orek ma koluk tuk.

12 ¶ Na Jisus el siefwilpe kaskas nu selos, fwakan, Na kalem fwalu : el šu fwas tukuk tiu fwafwasyis in los, tu kalem mol ma lal.

13 Tu ou iñi met Farisi elos fwak nu sel, Kom ſifwanu orekma lo ke ium ; ma lo lom tiu payi.

14 Jisus el tupokoan à fwak nu selos, Na fwin orek ma lo ke ña, ma lo luk payi : tu ña etu an ña tu we mi, à an ña fwas nu we ; à komwos koflanu luti an ña tu we mi, à an ña fwas nu we.

15 Komwos nununku ke ikü ; wañin met ña nununku.

16 À na fwin nununku, ma nununku luk payi : tu tiu ña mugenu, tu ña à Papa šu sipe yu mi.

17 À ma simisla in manu lomwos, tu ma lo lun met luo payi.

18 Na sie šu orek ma lo ke ña, à Papa šu sipe yu mi el orek ma lo ke ña.

19 Na el fwak nu sel, Oiya Papa tumom ? Jisus el tupo koan, Komwos tiu ete yu, tiu Papa tumuk : komwos fwin ete yu met, komwos fwa ete pe Papa tumuk.

20 Jisus el kaskas ma kas iñi niin fwil tatü, ke el lutu in imwen tempel : à wañin

met filiye pao on fwel ; tu auu si lal sumwe tuku iñi.

21 Na Jisus el siefwil fwak nu selos, Na ſomnu, à komwos à ſuki yu, a fwa miše in ma koluk lomwos : yin ña ſom nu we komwos koflanu tuku.

22 Na Jus elos fwak, Ya el ſifwanu uni'lye ? tu el fwak, Yin ña ſom nu we, komwos koflanu tuku.

23 À el fwak nu selos, Komwos tuku ten mi ; Na tu lüñ mi : komwos met fwalu ; Na tiu met fwalu.

24 Tu ou iñi ña fwak nu ſumwos, tu komwos fwa miše in ma koluk lomwos : tu komwos fwin tiu lalafuñi tu ña el, komwos fwa miše in ma koluk lomwos.

25 Na elos fwak nu sel, Šu komwun ? À Jisus el fwak nu selos, À el šu ña fwak nu ſumwos ke mutamwauk.

26 Ma puspis ma luk in kaskas à in nununke komwos : tu el payi šu sipe yu mi ; à ña fwak nu sin fwalu kutu ma ña loñ ke'l.

27 Elos tiu etu tu el fwak nu selos ke Papa.

28 Na Jisus el fwak nu selos, Ke komwos fwa srukak nu lüñ Mwen nutin met, na komwos fwa etu tu ña el, à ña ſifwanu tiu oru kutu ma ; tu oanu Papa tu-

muk el luti nu sik, ma iñi
ña kaskas.

29 Ā el šu sipe yu mi wi yu :
Papa el tiu fili yu wi muge-
nu ; tu pal e nu keinwu ña
oru ma iñó ma el luñsel.

30 Ke el kaskas ma iñi,
ma puspis lalalfuñi ke'l.

31 Na Jisus el fwak nu
sin Jus iñó šu lalalfuñi ke'l,
Komwos fwin oru ma kaskas
luk iñi nu tuk, komwos met
tumuk lutlut payinu ;

32 Ā komwos fwa etu ma
payi, à ma payi fwa orek
komwos ſugušok.

33 Elos tupokoañ nu sel,
Kem fute lun Abream, à
wañin met orek kit in koš ;
fuka kom fwak, Komwos à
ſugosok ?

34 Jisus el tupokoañ nu
selos, Payinu, payinu ñafwak
nu ſumwos, El šu orek ma
koluk el met kulanšap lun
ma koluk.

35 Ā met kulanšap tiu
mutu in lomwu ma patpat :
Mwen el mutu ma patpat.

36 Tu ou iñi Mwen fwin
orek komwos ſugušok, ko-
mwos fwa ſugušok payi.

37 Ña etu tu komwos fute
lun Abream : tu komwos su-
ki yu in uni yu wi, tu kas-
kas luk tiu on inſiomwos.

38 Ña kaskas kutu ma ña
wi Papa tumuk liye : à ko-
mwos oru kutu ma komwos
wi papa tumomwos liye.

39 Elos tupokoañ à fwak
nu sel, Abream papa tumus.
Jisus el fwak nu selos,
Komwos fwin mwen nutin
Abream, komwos à oru me
orekma lun Abream.

40 Ā iñi komwos ſuk in
uni yu wi, met šu kaskas
nu ſumwos ma payi, ma
ña loñ sel God mi : ma iñi
Abream el tiu oru.

41 Komwos oru me orekma
lun papa tumomwos. Na
elos fwak nu sel, Kem tiu
isüsla ke kosro ; Papa siewu-
nu tumas, God.

42 Jisus el fwak nu selos,
God el fwin Papa tumo-
mwos, komwos fwa luñſo-
mwos ña : tu ña fwas liki à
tuku yurol God mi ; ña ſi-
fwanu tiu tuku, tu el sipe
yu mi.

43 Efwo komwos ku tiu
etu ma kaskas luk ? tu ko-
mwos tiu ku in loñ ma kas
luk.

44 Komwos lun papa tu-
momwos, devil, a ma luñsi
lun papa tumomwos komwos
luñſomwos oru : el met ak-
mus ke mutamwauk mi, à
tiu mutu yin payi, tu wañin
ma payi in el. Keel kaskas
ma kikiap, el kaskas ma lal :
tu el met kikiap, à papa
tuma.

45 Ā tu ña luti komwos
ma payi, komwos tiu lalal-
fuñi yu.

46 Šu ſumwos ſifwosikla! ſik ke ma koluk? Ā ūna fwin fwak nu ſumwos ma payi, efwo komwos ku tiu lalalfuñi yu?

47 El ūyu yurol God loñ ma kas lun God: tu ou iñi komwos tiu loñ, tu komwos tiu ma lun God.

48 Na Jus elos tupokoañ, ā fwak nu sel, Ya kem tiu kaskas mwo tu kom met Samaria, ā devil lom?

49 Jisus el tupokoañ, Wañin devil luk; tu ūna oru mwo nu sin Papa tumuk, ā komwos orek ma koluk nu sik.

50 Ā ūna tiu ūsuk ma mwowo luk: sie ūsuk ā nununku.

51 Payinu, payinu, ūna fwak nu ſumwos, met fwin ſrukies ma kas luk, el a tiu liye miše nu tuk.

52 Na Jus elos fwak nu sel, Iñi kem etu tu devil lom. Abream el miše, ā met palu; ā kom fwak, Met fwin ſrukies ma kas luk, a tiu pulakin miše nu tuk.

53 Ya kom yok liki Abream papa tumus, ūsu miše? ā met palu ūsu miše: ka ūsu kom orek kom?

54 Jisus el tupokoañ, Na fwin oru mwo nu sik, mwo luk wañin: Papa tumuk el oru mwo nu sik; komwos fwakul tu el God lomwos.

55 Ā komwos tiu eta'l; ā ūna eta'l; ā ūna fwin fwak, Na tiu eta'l, ūna fwa met kikiap ou komwos: tu ūna eta'l, ā ūrukies ma kas lal.

56 Abream papa tumomwos el eñun tu el liye len luk: ā el liye, ā eñunak.

57 Na Jus elos fwak nu sel, Kom tiu yiu lum ūnau matu, ya kom liye'l Abream?

58 Jisus el fwak nu selos, Payinu, payinu ūna fwak nu ſumwos, Na met Abream tuk.

59 Na elos ūrukies eot in tuñ lal: ā Jisus el mwuk-mwuk, ā el ūsom liki imwen tempel, fwaz sasla lukalos, ā ou iñi fwaz alukela.

SAPTER 9.

K E Jisus el fwaz alukela, K el liye met si nono kun mutu ke isūsla.

2 Met tumal lutlut siyuk sel, fwakañ, Rabbai, ūsu orek ma koluk, met si iñi, ku met kiel tumal, tu el nono kun mutal ke isūsla?

3 Jisus el tupokoañ, Tiu el orek ma koluk, tiu kiel tumal: tu me orekma lun God fwa lutu nu ūses ke'l.

4 Na orek ma nu me orekma lal ūsu sipe yu mi, ke len: foñ tuku, ke wañin met ku in orek ma.

5 Ke ūna os fwalu, ūna kalem lun fwalu.

6 Ke el kaskas ma iñi, el aniye foko, à orauk sruk-srukiyuk ke ani, à moswela mutun met kun ke fok,

7 À el fwak nu sel, Fwasot, elak in lulu Siloam (ma tafwu Sipu). Tu ou iñi el somla, à elak, à tuku liye.

8 Na met tulon, à elos su etal met tu el met kun, elos fwak, Ya el iñi tiu el su mutu à ñus ?

9 Kutu fwak, El iñi : kutenu, el oanu el : el fwak, Ña el.

10 Ou iñi elos fwak nu sel, Mutom ñutalik fuka ?

11 El tupokoañ à fwak, Met si pañpañ Jisus el orek fok, à mosuela mutuk, à fwak nu sik, Fwasot nu lulu Siloam, à elak : à ña som à elak, à ña liye.

12 Na elos fwak nu sel, El aiya ? El fwak, ña nikin.

13 Elos wis el su met kun met nu sin met Farisi.

14 À len sabat ke Jisus el orek fok, à igasla mutual.

15 Na met Farisi elos sie-fwil siyuk sel fuka el liye. El fwak ~~nu~~ selos, El suñ fok on ke mutuk, à ña elak, à liye.

16 Tu ou iñi kutu met Farisi fwak, Met iñi tiu ma lun God, tu el tiu liauñ len sabat. Kutenu fwak, Met koluk 'si oru kutu menmen

ou iñi fuka ? À elos oru unkas lugwe.

17 Siefwilpe elos fwak nu sin met kun, Mea kom fwak ke'l tu el igasla mutom ? El fwak, El met palu.

18 Tu Jus elos tiu lalalfuñi ke'l, tu el met kun met, à liye iñi, nu ke pal si elos pañon mu met kiel tumal met liye.

19 À elos siyuk seltal, fwa-kañ, Ya el iñi mwen nutom-tal, su komtal fwak tu el nono kun ke isüsla ? na fuka el liye iñi ?

20 Met kiel tumal tupokoñañ nu selos à fwak, Ketal etu tu el iñi mwen netital, à tu el nono kun ke isüsla :

21 À el liye iñi fuka, ketal tiu etu ; à su igasla mutual, ketal tiu etu : el matu kutu : siyuk sel : à el à ñifwanu kaskas.

22 Ma iñi met kiel tumal fwak, tu eltal ñañen sin met Jus ; tu Jus elos iñi oru unkas sugo, tu met sinu fwin fwakak tu el Kraist, elos fwa sis ella likin imwen lolñok

23 Tu ou iñi met kiel tumal fwak, El matu kutu ; siyuk sel.

24 Na elos siefwilpe pañon-mu met kun met, à fwak nu sel, Kom oru ma mwovo nu sel God : kut etu tu met si iñi met koluk si

25 El tupokoāñ à fwak, El fwin met koluk si ña tiu etu la payi ku sito : ma siwunu ña etu, tu met ña met kun, iñi ña liye.

26 Á elos siefwilpe fwak nu sel, Mea el oru nu šum ? El igasla mutom fuka ?

27 El tupokoāñ nu selos, Na fwak nu šumwos met, à komwos tiu loñ : efwo komwos luñšomwos siefwilpe loñ ? ya komwos luñšomwos pe met tumal lutlut lal ?

28 Na elos kolya el à fwak, Kom met tumal lutlut lal ; à kut met tumal lutlut lal Moses.

29 Kut etu tu God el kaskas nu sel Moses : à el iñi, kut tiu etu an el fwas we mi.

30 Met el tupokoāñ à fwak nu selos, tu ma iñi ma šokuruk si, tu komwos tiu etu an el fwas we mi, à el igasla mutuk.

31 Kut etu tu God el tiu loñ met koluk : tu met sinu fwin ali nu sel God, à oru ma luñsi lal, el loñol.

32 Ke sroas fwalu nu iñi kut tiu loñ tu met sinu igasla mutan met nono kun ke isüsla.

33 Met si iñi fwin tiu yurol God mi, el koflanu oru kutu ma.

34 Elos tupokoāñ à fwak nu sel, Kom isüsla ke ma

koluk mukewunu, ya kom lutin nu ses ? Á elos sis ella liki.

35 Jisus el loñ tu elos sis el la liki ; à ke el konoilok, el fwak nu sel, Ya kom lalalfuñi ke Mwen nutin God ?

36 El tupokoāñ à fwak, Leum, Ka el šu, tu ña fwa lalalfuñi ke'l ?

37 Á Jisus el fwak nu sel, Á kom liye'l, à el šu kaskas nu šum el.

38 Á el fwak nu sel, Leum, Na lalalfuñi. Á el ali nu sel.

39 Á Jisus el fwak, Na tuku nu fwalu ke ma nununok, tu elos šu tiu liye fwa liye ; à elos šu liye fwa met kun.

40 Á kutu met Farisi šu oelul loñ ma kaskas iñi, à elos fwak nu sel, Ya kem met kun pe ?

41 Jisus el fwak nu selos, komwos fwin met kun, wanin ma koluk lomwos ; à iñi komwos fwak, Kem liye ; tu ou iñi ma koluk lomwos onu.

ŠAPTER 10.

PAYINU, payinu, ña fwak nu šumwos, el su tiu iliyuk ke mutun pot nu in kolkol sin ſip, tu tupalak kutu an in kolkolu, el met pusupas à met iñunyar.

2 Á el šu iliyuk ke mutun pot met sropu ſip.

3 Met liye mutun pot el igasla nu sel; à ſip elos loñ pusral: à el pañon è ſip natal, à kololosla.

4 À ke el esla ſip natal liki, el fwaz ye mutualos, à ſip fwaz tukol: tu elos etu pusral.

5 À elos tiu fwaz tukin metsa, tu elos kaiñla lukel: tu elos tiu etu pusren metsa.

6 Papulyuk si iñi ma Jisus el fwak nu selos: à elos ninkunla ma iñi ma el kaskas nu selos.

7 Na Jisus el siefwil fwak nu selos, Payinu, payinu, ña fwak nu ſumwos, Na mutun pot lun ſip.

8 Elos nu kemwu ſu tuku met elos met pusupas à met iñunyar: tu ſip tiu loñolos.

9 Na mutun pot: met sinufwin iliyuk aliki yu yuk, el fwa molla, à el à fwafwasyis lü lik, à konoik me moño.

10 Met pusupas tuku in pusrala, à in uniye, à in ko-naoselik: ña tuku tu elos fwa molla, à mol lulap ma lalos.

11 Na met sropu inwo: met sropu mwo el ſuñ mol lal nu sin ſip.

12 À el ſu met künokon, à tiu met sropu, à ſip tiu ma lal, el liye kosro wulf tuku, à filiye ſip, à kaiñla: a wulf srokolosi, à luselik ſip.

13 Met künokon kaiñla, tu

el met künokon, à tiu kar-wuñuñañ ſip.

14 Na met sropu mwo, à ña etu ma nutig, à elos ete yu.

15 Oanu Papa el ete yu, ouyape ña etu Papa: à ña filiye mol luk ke ſip.

16 Kutenu ſip nutig, tiu ma lun kolkol si iñi: ña fwa wis alos mepe, à elos fwa loñ pusrek, à fwa kolkol siewunu, a met sropu siewunu.

17 Tu ou iñi Papa tumuk el luñsel ña, tu ña filiye mol luk, tu ña siefwil srukak.

18 Wañin met esla ma liki yu, tu ña ſifwanu likiye. Na ku in filiye, à ña ku in siefwil srukak. Na es ma ſap si iñi lun Papa tumuk.

19 Tu ou iñi siefwilpe unkas lugwe selos Jus ke kutu kaskas iñi.

20 À ma puspis selos fwak, Devil lal, à el mwül: efwo komwos ku loñol?

21 Kutenu fwak, Kutu kaskas iñi tiu ma lal ſu devil lal. Ya devil el ku in oaliñalik mutun met kun?

22 ¶ À kufwo isisou nu yin Jerusalem, à pal eou si.

23 À Jisus el fwafwasyis in imwen tempel in sraumwassis lun Solomon.

24 Na Jus elos tuku nu apnulaiñi, à fwak nu sel, Putaka kom srukak ma kut

nunku ? Kom fwin Kraist, fwak nu šes lemtulaiyuk.

25 Jisus el tupokoañ nu selos, Na fwak nu šumwos, à komwos tiu lalalfuñi: me orekma ma ña oru in èl Papa tumuk, elos orek ma lo ke ña.

26 À komwos tiu lalalfuñi, tu komwos tiu ma lun ſip nutig, oanu ña fwak nu šumwos.

27 Šip nutig elos loñ pusrek, à ña eta'los, à elos fwas tukuk :

28 À ña šuñ mol kamwul nu selos ; à elos tiu miše nu tuk, à wañin met ku in es elos la liki in pok.

29 Papa tumuk šu aši nu sik, el yok liki nu kemwu ; à wañin met ku in es elos la liki in pon Papa tunuk.

30 Na à Papa siewunu.

31 Na Jus elos siefwilpe srukak kutu eot in tuñlal.

32 Jisus el tupokoañ nu selos, Na lutu nu šumwos ma puspis mwo me orekma lun Papa tumuk ; ka šu orek ma iñi komwos ku tuñalyu ?

33 Jus elos tupokoañ nu sel fwakañ, Kem tiu tuñal kom ko mwo me orekma ; tu ke enum ; à tu kom, met si ſifwanu, orek kom God.

34 Jisus el tupokoañ nu selos, Ya tiu simisla in manu lomwos, Na fwak, Komwos godu ?

35 El fwin pañolos godu,

nu selos šu kaskas lun God tuku, à kut koflanu kanaosla ma Simisla :

36 Ya komwos fwak ke'l, šu Papa el oru mutual, à si paot nu fwalu Kom enum ; tu ña fwak, Na Mwen nutin God ?

37 Na fwin tiu oru me orekma lun Papa tumuk, komwos tiu lalalfuñi yu.

38 À ña fwin oru komwos fwim tiu lalalfuñi yu, mwo komwos lalalfuñi me orekma : ou iñi komwos fwa etu, à lalalfuñi, tu Papa in ña, à ña in el.

39 Tu ou iñi elos siefwilpe sokol in uni'lye ; à el kaiñla liki paulos,

40 À el siefwilpe šom nu likin yeno Jordan nu yin Jon el baptaisla we met : à el mutanu iño.

41 À ma puspis fwas nu yurol, à fwak, Jon el tiu oru menmen : à ma nu kemwu ma Jon el fwak ke met si iñi payinu.

42 À ma puspis iño lalalfuñi ke'l.

SAPTER 11.

INI sie met mas, è Lasurus, lun Beteni, an sel Meri à tael Marta.

2 (Meri iñi el šuñ kwair moswel Leum, à ella nial ke aun ſiufwel, met Lasurus mas ma loul.)

3 Tu ou iñi ma loul eltal
šapot nu sel, fwakañ, Leum,
liye, el šu kom luñšom mas.

4 Ke Jisus el loñak, el
fwak, Mas si iñi tiu miše, à
tu ma mwowo lun God, tu
Mwen nutin God tufwa
mwola ke ma iñi.

5 Jisus el luñsel Marta, à
tael, à Lasurus.

6 Á ke Jisus el loñ tu el
mas, el mutu len luo anšenu
el mutu we met.

7 Tukin ma iñi el fwak nu
sin met tumal lutlut, Kut
siefwil šom nu Judea.

8 Met lutlut elos fwak nu
sel, Rabbai, akurun iñi Jus
elos šuk in tuñal kom; ya
kom siefwil šom nu iñó?

9 Jisus el tupokoañ, Ya
tiu auu siñul luo len si?
Met sinu fwin fwafwasyis
ke len el tiu tugulkül, tu el
liye kalem lun fwalu.

10 Á met si fwin fwafwas-
yis ko foñ, el tugulkül, tu
wañin kalem in el.

11 El fwak ma iñi: à tuko
el fwak nu selos, Lasurus,
met kawuk las el motul; tu
ña šom in oksalak.

12 Na met tumal lutlut
fwak, Leum el fwin motul,
el fwa kela.

13 Á Jisus el kaskas ke
miše lal: à elos nunku mu
tu el fwak ke moñle in
motul.

14 Na Jisus el fwak nu

selos lem tulaiuk, Lasurus el
miše.

15 Á na eñun šumwos tu
ña tiu os we, ou iñi komwos
lalalfuñi; tu lela kut in šom
nu yurol.

16 Na Tomas, pañpañ Di-
dimus fwak nu sin met lut-
lut lal, Mwo kut wi pe šom,
tu kut oelal miše.

17 Na ke Jisus el tuku, el
konoik tu el on inkulyuk
len ekos.

18 Á Beteni apkurun Je-
rusalem, oanu furloñ siñul
limikos lüše.

19 Á Jus ma puspis tuku
nu yuortal Marta à Meri,
in asor mwowo nu seltal ke
met loultal.

20 Na Marta, kiten misiñi
ke el loñ tu Jisus el fwasue,
el šom à šunol: à Meri el
mutanu in lomwu.

21 Na Marta el fwak nu
sel Jisus, Leum, kom fwino
inutu yinu, ma lauk el tiu
miše.

22 Á ña etu, tu ma kom
siyuk sel God iñi, God el
fwa šiot nu sum.

23 Jisus el fwak nu sel, Ma-
loum el à siefwil tukakak.

24 Marta el fwak nu sel,
Ña etu tu el siefwil tukakak
in molyuk ke len si safla.

25 Jisus el fwak nu sel,
Ña me molyuk, à me mol:
el šu lalalfuñi ke ña, el fwin
miše, fwa mol.

26 Ā el ſu mol ā lalalfuñi ke ña el tiu miše. Ya kom lalalfuñi ma iñi ?

27 El fwak nu sel, Ao Leum ; ña lalalfuñi tu kom Kraist, Mwen nutin God, ſu tuku nu fwalu.

28 Ke el fwak ma iñi, el ſom, ā pañonmu Meri tael lukma, fwakañ, Met lutu tuku, ā pañon kom.

29 Ā ke el loñak el tukakak kiten misiñi, ā tuku nu yurol.

30 Ā Jesus el ſumwe tuku nu in an si, el srak mutu yin si Marta el ſunol.

31 Na Jus ſu oelul nu in lomwu, ā ašor mwowo nu sel, ke elos liye'l Meri, tu el silaklak in tukakak ā ſoin liki, elos fwas tukol, fwakañ, El ſom nu inkulyuko in tuñ we.

32 Ā ke Meri el tuku yin J Jesus el mutu we, ā liye'l, el putatla nu ke nial, fwakañ nu sel, Leum, kom fwino os yinu, ma lauk el tiu miše.

33 Ā ke J Jesus el liye'l tuñnu, ā Jus ſu oelal tuñpe, el ſašaoela in ñunal, ā toninfoñ,

34 Ā fwak, Komwos fililye ya ? Elos fwak nu sel, Leum, fwasu ā liye.

35 J Jesus el tuñ.

36 Na Jus elos fwak, Liye, fuka el luñsi el !

37 Ā kutu selos fwak, Met si iñi ſu oалиnalik mutun met kun, Ya el koflanu oru tu met iñi tiu miše ?

38 Tu ou iñi J Jesus el ſieſwile ſašao in el tuku nu yin kulyuku. Ma inlufu, ā eotsi likie on fwe.

39 J Jesus el fwak, Komwos esla eot si liki. Marta, met si loul miše, el fwak nu sel, Leum, ke pal si iñi el pusos: tu el miše len akos.

40 J Jesus el fwak nu sel, Ya ña tiu fwak nu sum, tu, kom fwin lalalfuñi, kom fwa liye ma mwovo lun God ?

41 Na elos esla eotsi liki yin met miše on we. Ā J Jesus el ñetak mutual, ā fwak, Papa, ña kulu nu sum tu kom loñ yu.

42 Ā ña etu tu kom loñ yu ma patpat: ā tu met puspis tu apneninu ña fwak, tu elos fwa lalalfuñi tu kom sipe yu mi.

43 Ā ke el fwak ma iñi, el wowoyuk ma lulap pusral, Lasurus, fwas nu yinu.

44 Ā el ſu miše tuku, loluni nial ā paul inkulyku; ā mutual nukla ke napkin. J Jesus el fwak nu selos, Tulalla, ā lela lun ſom.

45 ¶ Na Jus puspis ſu tuku nu yurol Meri, ā liye ma iñi ma J Jesus el oru, elos lalalfuñi ke'l.

46 Ā kutenu selos ſoin nu

yurin met Farisi, à fwak nu selos ma Jisus el oru.

47 Na met tol fulat à met Farisi tukeni mwolil, à fwak, Mea kem oru ? tu met si iñi orek menmen puspis.

48 Kem fwino lela el ou iñi, nu kemwu fwa lalalfuñi ke'l: à met Rom elos fwa tuku à esla an šes à met las.

49 À sie selos, pañpañ Kaiefas, el met tol fulat yiu si iñi, el fwak nu selos, Komwos tui etu kiten mea sisik,

50 À tui nunku mu tu mwo nu šes, tu sie met muše met, à tu tui met e nu kemwu miše.

51 À el kaskas ma iñi tui ke'l: tu el met tol fulat yiu si iñi, polyauk tu Jisus el muše met iño;

52 À tui met iño mugenu, à tu el fwa eseni in sie tulig nutin God os putakasi.

53 Na len si iño nu tuk elos tukeni kaskas fuka in uni'lye.

54 Tu ou iñi Jisus el tui fwafwasyis lem tulaiuk nu sin met Jus tuk: tu el fwasot nu yin apkurun mu-srasra, yin met mutu we pañpañ Efreim, à el mutu iño yurin met tumal lutlut.

55 À kofwo alukela lun Jus akurun iñi: à ma puspis fwas liki an si iñi nu Jerusalem elos met alukela tuk, in tetela selos.

56 Na elos sukol Jisus, à tukeni kaskas, ke elos tu in imwen tempel, Mea komwos nunku, tu el fwa tui tuku nu ke kofwo ?

57 À met tol fulat à met Farisi pe eltotal šapot, tu, met sinu fwin etu an el mutu we, el à lutu, tu elos fwa struki'lye.

SAPTER 12.

NA len onkos met alukela tuk, Jisus el tuku nu Beteni, yin Lasurus met miše mutu we, šu el akmolyelak yin miše mi.

2 Iño elos oru supper nel; à Marta el kulansap: à Lasurus sie selos šu oelal munin tebue.

3 Na Meri el es paun si me akmusra spaiknar, yoklanu molo, à el moswela nial Jisus, à ella nial ke aunšiu-fwel: à lom tiñtiñinu me akmusra keñ.

4 Na sie sin met tuma lutlut, Judas Iskariot, nutin Saimon, šu tukakunulak, el fwak,

5 Efwo ku tui kukakin me akmusra iñi in mol muni aññaul, à šuñ nu sin met sigasrup ?

6 El tui fwak ma iñi, tu el nunkauk met sigasrup; el ou iñi tu el met pusupas, à nuk os yurol, à el wis ma on lü.

7 Na Jisus el fwak, Nimit ora'l : el likeye ma iñi nu ke len si pukpuki ña.

8 Tu met sigasrup mutu yuromwos ma patpat; à ña tiu mutu yuromwos ma patpat.

9 ¶ Tu ou iñi met puspis Jus elos etu tu el iño : à elos tiu tuku ke'l Jisus mugenu, à tu elos fwa liye'l pe Lasurus, su el akmolyauk yin miše mi.

10 Á met tol fulat elos tukeni papu tu elos fwa uni'lye pe Lasurus ;

11 Tu ke'l met Jus puspis som liki, à lalalfuñi ke'l Jisus.

12 Ke len si tuko met puspis su tuku nu kofwo, ke elos loñ tu Jisus el tuku nu Jerusalem,

13 Elos es lešak ulin sak pam, à som in suñol, à woyuk, Hosana ! Insimwo wo Togusa lun Israel su tuku in El Leum.

14 Á Jisus ke el konoik ass fwos si, el mutu fwe; oanu ma simisla,

15 Tiu ſañeñ, an nutin Saison ; liye, Togusa lom tuku, mutu on fwin kolt nutin ass.

16 Met tumal lutlut tiu etu ma iñi met: à tuk ke Jisus el mwowo lanu, na elos esamak tu ma iñi simisla ke'l à tu elos oru ma iñi nu sel.

17 Tu ou iñi met su oelal ke el pañolmu Lasurus liki lufin mas si lal, à akmolyelak yin mišemi olos orek ma lo.

18 Á tu ou iñi met elos suñol, tu elos loñ tu el oru menmen si iñi.

19 Met Farisi elos tukeni kaskas ou iñi, Liye etu tu komwos tiu oru kutu mwo ? liye fwal nu kemwu som tukol.

20 ¶ Á kutu met Grik oelulos su tuku in ali nu ke kofwo :

21 Á elos iñi tuku nu yurol Filip, met Betsaida lun Galili, à siyuk sel, fwakañ, Leum, kut kenu liye'l Jisus.

22 Filip el tuku à fwak nu sel Andru : à Andru à Filip eltal siefwil pè fwak nu sel Jisus.

23 Á Jisus el tupokoñ nu selos, fwakañ, auu si tuku, tu Mwen nutin met à mwowo lanu.

24 Payinu, payinu, ña fwak nu sumwos, Fokin wit si fwin tiu putatla in foko à miše, el mugenu muku : à fwin miše, fwako puspis kapak we.

25 El su luñsi mol lal fwa tula mao; à el su sruñu mol lal fwalu, el fwa likiye mao nu ke mol ma patpat.

26 Sienou met fwin oru nu sik, lela lun fwas tukuk ; an

ya ña mutu we, an ya pe
inet tutaspo luk mutu we:
met sinu fwin oru nu sik,
Papa el fwa oru mwo nu
sel.

27 Iñi ñunik añañ; ä mea
ña fwak? Papa, moli yu
mi ke auu si iñi: ä tu ke
ma iñi ña tuku nu ke auu si
iñi.

28 Papa, oru mwolanu êum.
Na pusra si tuku in kosaoe
mi, fwakañ, Ña oru mwola
nu mao met, ä ña siefwil pe
oru mwolanu tuk.

29 Tu ou iñi met šu tu we,
ä loñ, elos fwak, we pulal:
kutenu fwak, Lipufon kas
kas nu sel.

30 Jisus el tupokoañ ä
fwak, Pusra si iñi tiu tuku
ke ña, tu ke komwos.

31 Iñi nunuku ke fwalu:
iñi sisla leum fwalu liki.

32 Ä elos fwin sruk yu yuk
fwale mi, ña fwa amakin
met nu kemwu nu yuruk.

33 El fwak ma iñi, in akul
linye fuka ke el fwa miše.

34 Met elos tupokoañ nu
sel, Kem loñ ke manu tu
Kraist el mutu ma patpat:
ä fuka kom fwak, Elos fwa
srukulak Mwen nutin met?
šu Mwen si iñi nutin met?

35 Na Jisus el fwak nu
selos, Ä kiten pal sisik ka
lem wi komwos. Fwafwas
yis ke kalem os yuromwos;
fwin tiu ou iñi los tuku nu

yuromwos: el su fwafwasyis
in los tiu etu an el fwas nu
we.

36 Ke kalem os yuromwos
lalalfuñi ke kalem, tu ko
mwos fwa tulig nutin ka
lem. Jisus el kaskas ma
iñi, ä fwasot, ä mwuknalosla.

37 ¶ Tu ke el oru kutu
meninen puspis ye mutualos,
elos tiu lalalfuñi ke'l;

38 Tu kas lun Isaias met
palu fwa payikin, ma el
fwak, Leum, šu lalalfuñi ma
kas las? Jeova lumak paul
nu sin šu?

39 Tu ou iñi elos tiu ku in
lalalfuñi, tu Isaias el siefwil
pe fwak.

40 El konüla mutualos, ä
oru upa inšielos; tu elos ä
tiu liye ke mutualos, ä tiu etu
inšielos, ä tufwa forla, ä ña
ora'los in kela.

41 Ma iñi ma Isaias el
fwak, ke el liye ma mwowo
lal, ä kaskas ke'l.

42 Ä ke ma iñi ma puspis
selos mwol elos lalalfuñi
ke'l; ä tu ke met Farisi,
elos tiu fwakulak, tu fwin
ou iñi fwa sis elos la liki
imwen lolñok:

43 Tu elos luñselos kullu
lun met mwo liki kullu lun
God.

44 ¶ Jisus el wowoyuk ä
fwak, el šu lalalfuñi ke ña,
tiu lalalfuñi ke ña, tu ke'l šu
sipe yu mi.

45 Á el ſu liye yu liye'l ſu ſipe yu mi.

46 Na kalem tuku nu fwalu, tu el ſu lalalfuñi ke ña a tiu mutu in los.

47 Á met ſinu fwin loñ ma kas luk, á tiu lalalfuñi, ña tiu nununkal: tu ña tiu tuku in nununku fwalu, tu in molula fwalu.

48 El ſu ſis yu la, á tiu es ma kaskas luk, ſie lal ſu nununkal: ma kas ma ña kaskas, ma iñi fwa nununkal ke len si safla.

49 Tu ña tiu kaskas ke ña: tu ke Papa ſu ſipe yu ini, el ſi nu ſik me ſap, kutu ma ña a fwak, á kutu ma ña a kaskas.

50 Á ña etu tu me ſap lal mol ma patpat: tu ou iñi ma nu kemwu ña kaskas, oanu Papa el luti nu ſik, ou iñi ña kaskas.

SAPTER 13.

A MET ke kofwo, lun alu-kela, ke Jisus el etu tu auu ſi lal tuku tu el a ſom liki fwalu nu ſin Papa, el luñſel met lal ſu os fwalu, el luñſel elos nu ke safla.

2 Supper tari, iñi devil el likie inſiel Judas Iskariot, nutin Saimon, in tukakunu-lak,

3 Jisus el etu tu Papa el aſuñ ma nu kemwu in paul,

á tu el tuku yurol God mi, á ſom nu yurol God :

4 El tukakak liki ſupper, el filiye nuknuk lal; á el es tawel si, á losi'lye.

5 Tukin ma iñi el okoila kof in ale ſi, á mutamwauk in tetekunla nien met tumal lutlut, á in ela ke tawel si ma el ſuñ losi'lye.

6 Na el tuku nu yurol Saimon Piter: á el fwak nu sel, Leum, ya kom tetekunla niyuk ?

7 Jisus el tupokoñ a fwak nu sel, Kom tiu etu ma ña oru iñi; á tukin ma iñi kom fwa etu.

8 Piter el fwak nu sel, Kom tiu tetekunla niyuk iñi nu tuk. Jisus el tupokoñ nu sel, Na fwin tiu tetekin kom la, wañinu ma luk os yurom.

9 Saimon Piter fwak nu sel, Leum, tiu niyuk muge-nu, tu pok pe á ſiufwuk.

10 Jisus el fwak nu sel, El ſu yiylia met a nasnas lanu, tiu tanla nial tuk: á komwos nasnas, á tiu nu kemwu.

11 Tu el etu ſu tukakunu-lak; tu ou iñi el fwak, Tiu komwos nu kemwu nasnas.

12 Ou iñi ke el tanla nialos tari, á es nuknuk lal, á ſiefwil mutu, el fwak nu ſelos, Ya komwos etu ma ña oru nu ſumwos ?

13 Komwos pañon yu, Met lutu à Leum ; à komwos kas-kas mwo ; tu ña ou iñi.

14 Na ña Leum à Met lutu fwin tanla niuwos; mwo komwos tukeni tanla niuwos sie sin sie.

15 Tu na siot nu šumwos ma lumlumu, tu komwos fwa oru oanu ña oru nu šumwos.

16 Payinu, payinu, ña fwak nu šumwos, Met kulanšap tiu yok liki leum lal ; à met šap tiu yok liki el su sipa el mu.

17 Komwos fwino etu ma iñi, inšimwowo lomwos komwos fwin oru ma iñi.

18 Ña tiu kaskas ke yu-mwos nu kemwu : ña etalos su ña sulüla : ña ou iñi tu ma simisla fwa payikin, El su wi yu moño bred srukak kapinnial lain yu mi.

19 Iñi ña fwak nu šumwos met ma te oru tuk, tu, ke ma te oru tuk, komwos a la-lafuñi tu ña el.

20 Payinu, payinu, ña fwak nu šumwos, El su esa'l su ña sipaot esyu pe : à el su esyu esa'l su sipe yu mi.

21 ¶ Ke Jesus el fwak ma iñi, el toninfoñ in ñunal, à orek ma lo, à fwak, Payinu, payinu, ña fwak nu šumwos, tu sie šumwos fwa tukakin yu yuk.

22 Na met lutlut elos tu-

keni ñetani nu sie, ninukun-la su ke selos el fwak.

23 À sie selos met tumal lutlut, su Jesus el luñsel, el fuñla in imwel Jesus.

24 Tu ou iñi Saimon Piter el ponsit el in siyuk su ke el fwak.

25 À el su fuñla in imwel Jesus fwak nu sel, Leum, el su ?

26 Jesus el tupokoañ, El su, nu sin ña fwa suñ sop ke ña tenya. À ke el tenya sop, el suñ nu sel Judas Iskariot, natal Saimon.

27 À tukin sop Setan el iliyuk nu in el. Na J Jesus el fwak nu sel, Ma kom oru, oru akpuspusye.

28 À wañin met ke tebu etu efwo el ku fwak ou iñi nu sel.

29 Tu kutu nunku, tu nuk os yurol Judas, tu J Jesus el fwak nu sel, Moli kutu mä las nu ke kofwo; ka, el fwa suñ kutu ma nu sin met sigasrup.

30 Na el, ke el es sop, kiten misiñi somla : à foñ.

31 Tu ou iñi ke el somla, J Jesus el fwak, Iñi Mwen nutin met mwolanu, à God el mwolanu in el.

32 À God el fwin mwolana in el, God el fwa sifwanu mwolapanu el, à fwa mwolapanu el kiten misiñi.

33 Kiten tulig kiten pal

sisik ña wi komwos. Komwos ä suki yu: ä oanu ña fwak nu sin Jus, ouyape ña fwak nu šumwos, Yin ña fwas nu we, komwos kofla-nu tuku.

34 Ma šap šašu ña siot nu šumwos, Tu komwos luñšomwos sie sin sie. Tu oanu ña luñsik komwos met, komwos ouyape luñsi sie sin sie.

35 Ke ma iñi met e nu kemwu fwa etu tu komwos met tumuk lutlut, fwin ma luñsi lomwos sie sin sie.

36 Saimon Piter el fwak nu sel, Leum, kom som nu ya? Jisus el tupokoaoñ nu sel, Yin ña som nu we, kom tiu ku in fwas tukuk iñi; ä tuk kom a fwas tukuk.

37 Piter el fwak nu sel, Leum, efwo ña ku tiu in fwas tukum iñi? Na fwa filiye mol luk ke yum.

38 Jisus el tupokoaoñ ñu sel, Ya kom filiye mol lom ke ik? Payinu, payinu, ña fwak nu sum, Mwon sisa tiu kakla nu ke kom a lafla-fwekin yu pal tolu.

ŠAPTER 14.

KOMWOS tiu taos inšios-mwos: komwos fwin la-lalfuñi ke God, la-lalfuñipe ke ña.

2 In lom sin Papa tumuk fokil puspis: fwin tiu ou iñi

ña fwak nu šumwos met. Na som in ako an šumwos.

3 Ä ña fwin som ä ako an šumwos, ña siefwil tuku ä es komwos ye nu yuruk; tu yin ña mutu we, komwos ä mutu we pe.

4 Ä yin ña som nu we komwos etu, ä inganek komwos etu.

5 Tomas el fwak nu sel, Leum, kem tiu etu yin kom fwas nu we; ä fuku kem etu inganek?

6 Jisus el fwak nu sel, Na inganek, ä payi, ä mol: wanin met tuku nu yurin Papa, fwin tiu ke ña.

7 Komwos fwino ete yu met, komwos ete pe Papa tumuk: ä iñi nu tuk komwos eta'l, ä liye'l.

8 Filip el fwak nu sel, Leum lotöl nu šes Papa, ä tari nu šes.

9 Jisus el fwak nu sel, Ya ña mutu yuromwos lusa nu iñi, ä kom tiu ete yu Filip? el šu liye yu liye'l Papa; ä fuka kom fwak, Lotöl nu šes Papa?

10 Ya kom tiu lalalfuñi tu ña in Papa, ä Papa in ña? kas ma ña kaskas nu šumwos ña ſifwanu tiu kaskas: ä Papa šu mutu in ña, el oru me orekma.

11 Lalalfuñi yu tu ña in Papa, ä Papa, in ña: fwin

tiu ou iñi lalalfuñi yu ke
me orekma.

12 Payinu, payinu, ña fwak
nu šumwos, El ſu lalalfuñi
ke ña, me orekma ma ña oru
el fwa ore pe; ä yokliki ma
iñi el fwa oru; tu ña ſom
nu yurin Papa tumuk.

13 Ä ma nu kemwu ko-
mwos siyuk in ēk ma iñi
ñá fwa oru, tu Papa el fwa
mwolanu in Mwen.

14 Komwos fwin siyuk
kutu ma nu kemwu in ēk,
ñá fwa oru.

15 Komwos fwin luñšo-
mwos ñá, liauñ ma ſap luk.

16 Ä ñá fwa siyuk sin
Papa, ä el fwa sipa el mu-
sienu Akmwoyauk nu ſu-
mwos, tu el a mutu yuro-
mwos ma patpat;

17 Nun payi: ſu fwalu
koftanu es, tu fwalu tiu
liye'l, tiu eta'l; ä komwos
eta'l, tu el wi komwos matu,
ä fwa in komwos.

18 Na a tiu fili komwos
ye met mukaintal: ñá fwa
tuku nu yuromwos.

19 Tuko kut, ä fwalu tiu
liye yu nu tuk; ä komwos
liye yu: tu ñá mol, ä ko-
mwos mol pe.

20 Ke len si iñó komwos
fwa etu tu ñá in Papa tu-
muk, ä komwos in ñá, ä ñá
in komwos.

21 El ſu ma ſap luk os
yurol, ä liauñ mao, el met

ſu luñši ñá: ä el ſu luñši
ñá Papa tumuk fwa luñši
el, ä ñá fwa luñšik el, ä ñá
luti yu nu sel.

22 Judas, tiu Iskariot, el
fwak nu sel, Leum, fuka
kom lutu kom nu ſes, ä tiu
nu fwalu?

23 Jisus el tupokoan ä
fwak nu sel, Met si fwin
luñši ñá, el fwa liauñ ma
kas luk: ä Papa tumuk fwa
luñši el, a kut fwa tuku nu
yurol, ä oelul mutu.

24 El ſu tiu luñši ñá tiu
liauñ ma kas luk: ä kas ma
komwos loñ tiu ma luk, tu
ma lun Papa ſu ſipe yu
mi.

25 Ma iñi ñá kaskas nu
ſumwos, ke ñá wi komwos
mutu.

26 Ä Akmwoyauk, oanu
Nun Mutual, ſu Papa fwa
ſipamu in ēk, el fwa lutu
komwos ma nu kemwu, ä
akesmakiye ke ma nu ke-
mwu ma ñá fwak nu ſu-
mwos.

27 Na filiye misla yuro-
mwos, misla luk ñá ſiot nu
ſumwos: ñá ſiot nu ſu-
mwos, tiu oanu fwalu ſiot.
Nikmit toas inſiomwos, nik-
mit ſañeñ.

28 Komwos loñ fuka ñá
fwak nu ſumwos, Na ſomla,
ä ſieſwil tuku nu yuromwos.
Komwos fwin luñšomwos
ñá, komwos fwa eñun, tu

ñā fwak, Na šom nu yurin Papa; tu Papa tumuk el yoklik iyu.

29 Ā iñi ñā fwak nu ūmwos met ma te oru tuk, tu, ke ma te oru, komwos fwa lalalfuñi.

30 Na tiu wi komwos kas-kas puspis tuk: tu mwol lun fwalu el tuku, ā wañin ma lal in ña.

31 Na ou iñi tu fwalu fwa etu tu ña luñsik Papa ā oanu Papa el aši nu sik ma ſap ou iñi ña oru. Tuiyuk, kut ſom liki an si iñi.

SAPTER 15.

NA ſak fain payi, ā Papa tumuk el met kato.

2 Lešak nu kemwu in ña fwin tiu isüs fwako el esla: ā nu kemwu fwin isüs fwako, el luslusla tu el fwa isüsla fwako pusliki.

3 Iñi komwos nasnas ke me kas ma ña kaskas nu ūmwos.

4 Komwos mutu in ña, ā ña in komwos. Lešak ka-flanu ſifwanu isüs fwako, fwin tiu on wulin ſak fain; komwos ouyape, komwos fwin tiu mutu in ña.

5 Na fain, komwos lešak: el ſu muṭu in ña, ā ña in el, elnu isüs fwako puspis: tu ña fwin wañin komwos ka-flanu oru kutu ma sisik.

6 Met si fwin tiu mutu

in ña, tufwa ſis el la oanu lešak, ā paoala; ā met ſi-fweni, ā ſis elos la nu in e, ā elos fururiuk.

7 Komwos fwin mutu in ña ā ma kas luk mutu in komwos, ma nu kemwu ma komwos luñſomwos in siyuk, a fwa oru nu ūmwos.

8 Ma iñi mwolanu lun Papa tumuk, tu komwos isüs fwako puspis; ou iñi komwos fwa met tumuk lutlut.

9 Oanu Papa el lunsel ña, ouyape ña luñsik komwos: mwo komwos mutu in ma luñ luk.

10 Komwos fwin liauñ ma ſap luk, komwos fwa mutu in ma lun luk; oanu ña liauñ ma ſap lun Papa tumuk, ā mutu in ma lun lal.

11 Ma iñi ña kaskas nu ūmwos, tu eñun luk fwa mutu in komwos, ā eñun lomwos fwa tiñtiñinu.

12 Ma iñi ma ſap luk, tu komwos luñſomwos sie ſin ſie, oanu ña luñsik komwos.

13 Wañin lun yoklik iyu iñi, tu met filiye mol lal nu ke met kawuk lal.

14 Komwos met kawuk luk, komwos fwin oru ma nu kemwu ma ña ſap nu ūmwos.

15 Tuku ña tiu pañun komwos met kulanſap; tu met kulanſap tiu etu ma leum

lal oru : à ña pañun komwos met kawuk : tu ma nu kemwu ma ña loñol Papa tumuk ña luti nu šumwos.

16 Komwos tiu šuli yu la ña, tu ña suli koñwos la à šuñ mwo'lomwos, tu komwos fwa šom à isüs fwako, à fwa-ko lomwos on : tu ma nu kemwu ma komwos siyuk sin Papa tumuk in èk, el fwa siot nu šumwos.

17 Ma iñi ña šap nu šumwos, tu komwos luñšo-
mwos sie sin sie.

18 Fwalu fwin sruñe komwos, komwos etu tu fwalu sruñe, yu met à komwos tuk.

19 Komwos fwin ma lun fwalu, fwalu fwa luñsi ma lal ; à tu komwos tiu ma lun fwalu, tu ña šuli komwos la liki fwalu ; tu ou iñi fwalu sruñe komwos.

20 Esamye kas ma ña fwak nu šumwos, Met kulansap tiu yokliki leum lal. Elos fwin kolyaiyuk met, elos fwa kolyai komwos tuk ; Elos fwin liauñ ma kas luk, elos fwa liauñpe ma kas lmwos.

21 Tu ou iñi ma nu kemwu ma iñi elos fwa oru nu šumwos ke èk, tu elos tiu eta'l šu sipe yu mi.

22 Ña fwin tiu tuku à kas-
kas nu selos, elos in tiu ko-
luk : à iñi wañin kutu ma afnani ma koluk lalos.

23 El šu sruñe yu sruñal pe Papa tumuk.

24 Ña fwin tiu oru me orek-
ma nu selos ma kutenu met koñlanu oru, elos in tiu ko-
luk : à iñi elos liye à sruñu ña à Papa tumuk.

25 Ma iñi te oru, tu kas ma simisla in manu lalos fwa payikin, elos sruñe yu ke wañin.

26 À ke Akmwoyauk tuku,
šu ña fwa sipa mu nu šu-
mwos yurol Papa mi, el fwa orek ma lo ke ña :

27 À komwos orek pe ma
lo, tu komwos wi yu ke mu-
tamwauk nu iñi.

ŠAPTER 16.

MA iñi ña kaskas nu šu-
mwos, tu komwos à tiu tugulkûl.

2 Elos fwa sis komwos la liki imwen lolñok : aok, pal si à tuku, ke elos šu uni komwos ye nunku mu tu elos orek ma ali nu sin God.

3 À ma iñi elos fwa oru nu šumwos, tu elos tiu etu Papa à ña.

4 Tu ma iñi ña kaskas nu šumwos, tu ke pal si à tuku komwos fwa asamak ma ña fwak nu šumwos. À ma iñi ña fwak nu šumwos ke mutamwauk, tu ña wi komwos.

5 À iñi ña šom nu yurin šu sipe yu mi ; à wañin ñu-

mwos siyuk sik, Kom ſom
nu ya?

6 Ou iñi tu ña kaskas ma
iñi nu ſumwos, tiñtiñinu po-
kamutu inšiomwos.

7 Á ou iñi ña fwak payi nu
ſumwos; mwo nu ſumwos
tu ña ſomla; tu ña fwin tiu
ſomla, Akmwoyauk el á tiu
tuku: á ña fwin ſom, ña
fwak payi el mu nu yuro-
mwos.

8 Á ke el tuku el tupokia
fwalu ke ma koluk, á ke ma
payi á ke ma nununku:

9 Ke ma koluk, tu elos tiu
lalalfuñi ke ña;

10 Ke ma payi, tu ña ſom
nu yurin Papa tumuk, á ko-
mwos tiu liye yu nu tuk;

11 Ke ma nununku, tu a
fwak payi, tu ſumwos
tiu ku in etu iñi.

12 Ma puspis luk in fwak
nu ſumwos tuk, tu komwos
tiu ku in etu iñi.

13 Á ke el, Nun payi, tu-
ku, el fwa kol komwos nu
ke ma payi nu kemwu: tu
el á tiu kaskas ke'l; tu ma
el fwa loñ, el fwa kaskas: a
el fwa lutu komwos kutu ma
tuku tuk.

14 El á ore yu mwolanu:
tu el fwa es ma luk, á lutu
nu ſumwos.

15 Ma nu kemwu ma lun
Papa ma luk: tu ou iñi ña
fwak, tu el fwa es ma luk, á
lutu nu ſumwos.

16 Kiten pal, á komwos a
tiu liye yu: á siefwil pe, ki-
ten pal, á komwos fwa liye
yu, tu ña ſom nu yurin
Papa.

17 Na kutu sin met tumal
lutlut tukeni fwak, Mea ma
iñi ma el fwak nu ſes, Kiten
pal, á komwos a tiu liye yu:
á siefwil pe, kiten pal, á ko-
mwos fwa liye yu: á, tu ña
ſom nu yurin Papa ?

18 Tu ou iñi elos fwak,
Mea ma iñi ma el fwak, Ki-
ten pal? kut kofianu etu ma
el fwak.

19 Na Jisus el etu tu elos
luñselos in siyuk sel, á el
fwak nu selos, Ya komwos
siyuk ſumwos ke ma ña
fwak, Kiten pal, á komwos
a tiu liye yu: á siefwil pe,
kiten pal, á komwos fwa liye
yu?

20 Payinu, pavinu, ña fwak
nu ſumwos, Tu komwos fwa
tuñnu, á wowoyuk, á fwatu
fwa eñun: á komwos fwa
pakoauk mutu, tu pakauk
loñwos fwa eñunak.

21 Mutan si ke el akurun
isüsla el pakauk mutu, tu
auu si lal tuku: á kiten mi-
siñi ke tulig isüsla, el tiu
esamak ma ñal tuk, ke eñu-
nak tu mwen si isüsla nu
fwalu.

22 Á ou iñi pakauk lo-
mwos iñi: á ña fwa siefwil
pe liye komwos á inšiomwos

fwa eñunak, à wañin met esla eñun lomwos liki komwos.

23 À ke len si iñó komwos a tiu siyuk sik kiten ma sisik. Payinu, payinu, ña fwak nu šumwos, Ma nu ke-inwu ma komwos fwa siyuk sin Papa in èk, el fwa siot nu šumwos.

24 Nu ke iñi komwos tiu siyuk kiten ma sisik in èk; siyuk, à komwos fwa es, tu komwos fwa tiñtiñinu ke eñun lomwos.

25 Ma iñi ña kaskas nu šumwos ke pupulyuk: tu pal si a tuku, ke ña tiu kaskas nu šumwos ke pupulyuk nu tuk, tu ña fwa lutu nu šumwos lemtulaiuk' ke'l Papa.

26 Len si iñó komwos fwa siyuk in èk: à ña tiu fwak nu šumwos, tu ña fwa pre nu sin Papa ke iumwos:

27 Tu Papa el sifwanu luñsel komwos tu komwos luñšomwos ña, à komwos lalalfuñi tu ña tuku yurol God mi.

28 Ña tuku yurol Papa mi, à ña tuku nu fwalu: siefwil pe ña likiye fwalu, à šom nu yurol Papa.

29 Met tumal lutlut fwak nu sel, liye, iñi kom kaskas lemtulaiuk, à tiu kaskas ke pukulyuk.

30 Iñi kut etu tu kom ete

nu kemwu, à tiu enenu tut in siyuk sum: ke ma iñi kut lalalfuñi tu kom tuku yurol God mi.

31 Jisus el tupokoañ nu selos, Ya komwos lalalfuñi iñi?

32 Liye, auu si a tuku, aok, tuku iñi, tu komwos a fwaselik, sie nu yin sin sie, à fwa liki yu wi mugenu; à tiu ña mugenu muku, tu Papa el wi yu.

33 Ña kaskas ma iñi nu šumwos, tu ke ña tufwa misla lomwos. Nu fwalu tufwa toninfoñ lomwos, tu komwos eñunak: ña kutunla fwalu.

ŠAPTER 17.

MA iñi ma Jisus el kaskas, à ñetak mutual nu in kosao, à fwak, Papa, auu si tuku; oru mwolanu sin Mwen nutom, tu Mwen nutom fwa ore pe mwolanu nu sum.

2 Oanu kom ašuñ nu sel ku ke ikü nu keinwu, tu el fwa šuñ mol ma patpat nu selos su kom ašuñ nu sel.

3 À ma iñi mol ma patpat, tu elos fwa ete kom God payi mugenu, à Jisus Kraist, su kom sipa mu.

4 Ña oru mwolanu nu sum on fwalu: me orekna kom aši nu sik in oru, ña orek tari.

5 À iñi, O Papa, oru mwo-

lanu nu sik, ſifwanu wi kom, ke mwolanu luk wi kom met sroas fwalu tuk.

6 Na lotūun ēum nu ſin met ſu kom aſi nu sik liki fwalu: elos ma lom met, à kom asalosmi nu sik; à elos liauñ ma kas lom.

7 Iñi elos etu tu ma nu kemwu ma kom aſi nu sik tu yurom mi.

8 Tu ña aſuñ nu selos kas ma kom aſi nu sik; à elos es, à etenu tu ña tuku yurom mi, à elos lalalfuñi tu kom sipe yu mi met.

9 Na pre k'ulos: ña tiu pre ke fwalu, tu k'ulos ſu kom aſi nu sik; tu elos ma lom.

10 À ma nu kemwu ma luk ma lom, à ma lom ma luk; à ña mwolanu k'ulos.

11 À ña tiu os fwalu tuk, à elos os fwalu, à ña tuku nu yurom. Papa Mutual, liauñ in ēum nu los ſu kom aſi nu sik, tu elos fwa sie, oanu kut.

12 Ke ña oelalos os fwalu, ña liyelosyuñ in ēum: elos ſu kom aſi nu sik ña liauñ, à wañin sie selos tula, à mwen tinyinu mugenu; tu ma simisla fwa payikin.

13 À iñi ña tuku nu yurom; à ma iñi ña kaskas nu fwalu, tu eñun luk tiñtiñinu nu selos.

14 Na a ſuñ kaskas lom nu selos; à fwalu ſruñ'ulos-

la, tu elos tiu ma lun fwalu, oanu ña tiu mu lun fwalu.

15 Na tiu pre tu kom esa-losla liki fwalu, tu kom in liye'ulos mi ke ma koluk.

16 Elos tiu ma lun fwalu, oanu ña tiu ma lun fwalu.

17 Oralos in mutual ke ma payi lom: tu kas lom ma payi.

18 Oanu kom sipe yu mi nu fwalu, pa ña fwa ſipa'los me pe nu fwalu.

19 À k'ulos ña ore yu in mutual, tu elos fwa mutual pe ke ma payi.

20 Na tiu pre k'ulos mu-genu, tu k'ulospe ſu lalalfuñi ke ña ke ma kas lalos;

21 Tu elos nu kemwu fwa sie; 'oanu kom, Papa, in ña, à ña in kom, tu elos pe fwa sie in kut: tu fwalu fwa lalalfuñi tu kom sipe yu mi.

22 À mwolanu ma kom aſi nu sik ña ſuñ nu selos; tu elos fwa sie oanu kut sie:

23 Na in elos, à kom in ña, tu elos fwa ſumwoswos lanu in sie; à tu fwalu fwa etu tu kom sipe yu mi, à luñſom elos, oanu kom luñſom ña.

24 Papa, ña kenu tu elos pe ſu kom aſi nu sik, fwa wi yu yin ña mutu we; tu elos fwa liye ma mwolanu luk ma kom aſi nu sik: tu kom luñſom ña met sroas fwalu tuk.

25 O Papa payi, fwalu tiu ete kom : à ña ete kom, à elos iñi etu tu kom sipe yu mi.

26 Á ña luti nu selos ēum met, à fwa luti tuk : tu luñ ma kom luñsom ña ke fwa in elos, à ña in elos.

ŠAPTER 18.

KE Jesus el fwak ma iñi, el wi met tumal lutlut šomwot likin yeno suñonya Kedron, yin kolkol we, yin el, à met tumal lutlut, iliyuk nu we.

2 Á Judas, su tukakunulak, el ete pe an si iñi : tu pal puspis J̄esus wi met tumal lutlut tuku nu yinu.

3 Na Judas, ke el es elunmet si à rošo yurolos met tol fulat à Farisi mi, el tuku nu yinu wis lamnuk à folòk à me anwuk.

4 Tu ou iñi J̄esus, etenu ma nu kemwu ma a tuku nu yurol, el šom, à fwak nu selos, Šu komwos šukun ?

5 Elos tupokoañ nu sel, J̄esus lun Nasaret. J̄esus el fwak nu selos, El a ñao. Á Judas, ſu tukakunulak, el pe oelalos tu.

6 Na ke el fwak nu selos, El a ñao, elos totülükla fwas, à topla nu in foko.

7 Na el siefwil siyuk nu selos, Šu komwos šukun ? Á elos fwak, J̄esus lun Nasaret.

8 J̄esus el tupokoañ, Na fwak nu šumwos met tu El a ñao : komwos fwin suki yu, lela elos in šomla :

9 Tu ma el fwak fwa payikin ; Elos ſu kom aši nu sik sie tiu tūla.

10 Na Saimon Piter el fwauk kutlas natal, à ſuñ otala sral leyut lun kulansap lun met tol. È met kulansap Malkus.

11 Na J̄esus el fwak nu sel Piter, Filiye kutlas nutom in ma nukmaen : ale si ma Papa tumuk el aši nu sik, ya ña tiu numla ?

12 ¶ Na elunmet si à kapten à met rošo lun J̄us elos es al J̄esus à kopyuri'lye,

13 Á kololot nu yurol Annas met ; tu Kaiafas, ſu met tol fulat yiu si iño, el talapnal.

14 Na Kaiafas iñi el fwak nu sin J̄us, tu mwo met si muši metu.

15 Á Saimon Piter el fwas tukol J̄esus, à sienu met lutlut wi : met tol fulat el etu met lutlut si iñi, à el oelal J̄esus iliyuk nu in lom sin met tol fulat.

16 Á Piter el tu mutun oaoa likin iumwe. Na met lutlut si iñi, ſu met tol fulat el etu, el šom à fwak nu sel ſu karwuñun mutun oaoa, à wisalak Piter.

17 Na mutan si ſu karwu-

ñun mutun oaoa el fwak nu sel Piter, Ya kom pe tiu met tuinal lutlut sin met iñi ? El fwak. Tiu ña.

18 Á met kulanšap á met rošo elos tu iñó, á orek e molut; tu musis: á elos lañluñ, á Piter oelalos tu lañluñ.

19 Na met tol fulat, el siyuk sel Jesus ke met tuinal lutlut, á ke ma lutilal.

20 Jesus el tupokoáñ nu sel, Na kaskas lemtulaiuk nu fwalu; ña lutim patpat in lolñok, á in imwen ali, yin Jus fwas nu we pal nu kemwu; á ña tiu kaskas in lukma.

21 Efwo kom ku siyuk sik? siyuk selos su loñ yu, ma ña kaskas nu selos: liye, elos etu ma ña fwak.

22 Á ke el fwak ma iñi, sie sin met rošo su tu we el puokol Jesus ke paul, fwa-kaáñ, Ya kom tupokoáñ sin met tol fulat ou iñi?

23 J Jesus el tupokoáñ nu sel, Na fwin kaskas koluk, kom orek ma lo ke ma koluk: á fwin mwo, efwo kom ku puok yu?

24 Na Annas el kopuri'lye sipalot nu sel Kaiafas met kol fulat.

25 Á Saimon Piter el tu lañluñ. Na elos fwak nu sel, Ya kom pe tiu met tu-

mal lutlut? el laflafwekin, á fwak, Tiu ña.

26 Sie sin met kulanšap lun met tol fulat, met si soun met si Piter el otala sra el fwak, Ya ña tiu liye kom oelal in kolkol si?

27 Na Piter el siefwil pe laflafwekin: á kiten misiñi mwon si kakla.

28 ¶ Na elos kolol J Jesus lukel Kaiafas nu in fokil nununku: á tafwun lutuwe; á elos tiu ſifwanu utyuk nu in fokil nununku, fwin ou iñi elos akpakaiye; á tu elos fwa moño alukela.

29 Na Pailat el som nu yurolos, á fwak, mea komwos pu in lain met si iñi?

30 Elos tupokoáñ á fwak nu sel, El fwin tiu met koluk, kem tiu asalot nu sum.

31 Na Pailat el fwak nu selos, Komwos as al, á nununk al, oanu ke manu lomwos. Tu ou iñi Jus elos fwak nu sel, Oul nu ses in uni'lye metu:

32 Tu ma kas sin J Jesus fwa payikin, ma el fwak, in akulin fuka el fwa misé.

33 Na Pailat el siefwil utyuk nu in fokil nununku, á pañol J Jesus, á fwak nu sel, Ya kom Togusa lun Jus?

34 J Jesus el tupokoáñ nu sel, Ya kom ſifwanu fwak ma iñi, tu kutenu met fwak ma iñi nu sum ke ña?

35 Pailat el tupokoāñ, Ya
ña met Ju? Met wigom ā
met tol fulat elos wis kom
mi nu yuruk: mea kom oru?

36 Jisus el tupokoāñ, To-
gusaī luk tiu fwala mi: to-
gusaī luk fwin fwala mi, na
met luk elos fwa anwuk, tu
Jus elos tiu sruk yu yuk: ā
iñi togusaī luk tiu iñi mi.

37 Tu ou iñi Pailat el fwak
nu sel, Ya payi koin togusa?
Jisus el tupokoāñ, Kom fwak
tu ña togusa. Ke ma iñi ña
isūsla met, ā ke ma iñi ña
tuku nu fwalu, tu ña fwa
orek ma lo nu ke ma payi.
Elos nu kemwu ū lun ma
payi loñ pusrek.

38 Pailat, el siyuk sel,
Mea ma payi? A ke el fwak
ma iñi, el siefwil ūom nu
yurolos met Jus, ā fwak nu
selos, Wañin ma sito ña
konoik in el

39 Ā usñuknu lomwos, tu
ña tulala sie nu ūmwos ke
alukela: ya komwos luñšo-
mwos tu ña in tulala nu ū-
mwos Togusa lun Jus?

40 Na elos siefwilpe wo-
woyuk, fwakañ. Tiu met si
iñi, tu Barabbas. Ā Barab-
bas el met iñunyar.

SAPTER 19.

NA tu ou iñi Pailat el es
al Jisus, ā sruñlal.

2 Ā met meun elos orek
tefuro otunme si, ā filiye fwin

siufwel, ā elos nukmulañ
nuknuk sisa,

3 Ā fwak Pain, Togusa
lun Jus! ā elos puokol ke
paulos

4 Na Pailat el siefwil pe
ūom, ā fwak nu selos, Liye,
ña wiselot nu yuromwos, tu
komwos fwa etu tu ña tiu
konoik kiten ma sisik ma
sito in el.

5 Na Jisus el fwasot liki,
tefuro otunme si on fwin
siufwel, a nuknuk sisa si.
Ā Pailat el fwak nu selos,
Liye met si.

6 Tu ou iñi ke met tol
fulat ā met rošo liye'l, elos
wowoyuk, fwakañ, Uni'lye
on ke ūaksiñ sugo, uni'lye
on ke ūaksiñ sugo. Pailat
el fwak nu selos, Komwos
esa'l, ā uni'lye on ke ūaksiñ
sugo: tu ña tiu konoik
kiten ma sisik ma sito in
el.

7 Na Jus elos tupokoāñ
nu sel, Manu las, ā ke manu
las mwo el miše, tu el ūifwa-
nu ora'l Mwen nutin God.

8 Tu ou iñi ke Pailat loñ
kas si iñi, el ūañen pe kutu;

9 Ā el siefwilpe uteyuk nu
in fokil nununku, ā fwak nu
sel Jisus, Kom ouya mi? Ā
Jisus el tiu siefwil tupokoāñ
nu sel.

10 Na Pailat el fwak nu
sel, Ya kom tiu kaskas nu
sik? kom tiu etu tu ña ku

in uni kom on ke ūaksiñ
sugo, à ku in tula kom
la?

11 Jisus el tupokoan, Wa-
ñin ku lom in lain yu, fwin
tiu ašiot nu ūsum ma lūñ mi:
tu ou iñi el su es yu wot nu
ūsum koluk kutu liki.

12 Ā tuko Pailat el suk in
tula'l la: à Jus elos wovo-
yuk, fwakañ, Kom fwin tu-
lala met si iñi, Kom tiu met
kawuk luk Sisa: el ūifwanu
šu oral togusa el fwak lain
Sisa.

13 Na ke Pailat el loñ iñi,
el wisalot Jisus, à mutu
fwin me muta nununke si,
an si pañpañ Fwinsrosrot, à
Ipru Gabata.

14 Ā pal si in ako alukela,
à akurun auu onkos: à el
fwak nu sin Jus, Liye To-
gusa lomwos!

15 Ā elos wovo-yuk, Wis
alot, wis alot, uni'lye on ke
ūaksiñ sugo! Pailat el fwak
nu selos, Ya ña uni'lye To-
gusa lomwos on ke ūaksiñ
sugo? Met tol fulat elos
tupokoan, Wañin togusa las
Sisa mugenu.

16 Ke ma iñi el wis alot
nu selos lun uni'lye on ke
ūaksiñ sugo. Ā elos es al
Jisus, à wis el la.

17 ¶ Ā ke el srukak ūaksiñ
sugo lal el ūomot nu an si
pañpañ aleinsiu, ma Ipru
pañpañ Golgota:

18 An si iñi elos uni'lye we
on ke ūaksiñ sugo, à met luo
pe oelal, sie le sie le, Jisus
infulwe.

19 Ā Pailat el makauk
akulinye, a filiye on ke
ūaksiñ sugo. Ā ma in ma-
kauk, JISUS LUN NASA-
RET TOGUSA LUN JUS.

20 Ā Jus puspis rid akul si
iñi: tu an si elos uni'lye
Jisus on ke ūaksiñ sugo ap-
kurun yin met mutu we:
à makauk simis in Hebru,
Greek, à Rom.

21 Na met tol fulat lun
Jus elos fwak nu sel Pailat,
Tiu simisla, Togusa lun Jus;
à tu el fwak, Na Togusa lun
Jus.

22 Pailat el tupokoan, Ma-
ña simisla ña simisla tari.

23 Na met meun ke elos
uni'lye Jisu on ke ūaksiñ
sugo tari, elos es nuknuk
lal, à orek ip akos, ipsi lun
sie met meun; à koat: à
koat tolla nu kemwu, wañin
kai tuto.

24 Tu ou iñi elos tukeni
kaskas, Mwo kut tiu luselik
ma iñi, tu koto srifwe, lut in
liye lun ūu: ou iñi ma si-
misla fwa payikin, ke fwak,
Elos eselik nuknuk luk la-
los, à ke koat luk olos koto
strifwe. Ā tu ma iñi met
meun elos oru.

25 Ā nine kiel à taiñ kiel,
Meri lun Kliopas, à Meri

Magdalin, elos tu ke šaksiñ
sugo lun Jisus.

26 Ma ke Jisus el liye nine
kiel, à met lutlut su el luñ-
sel, tu ke, el fwak nu sin
nine kiel, Mutan, liye mwen
nutom !

27 Na el fwak nu sin met
lutlut, Liye nine kiúm ! À
tukin auu si iñi met lutlut
iñi wis al nu yin sel.

28 Tukin ma iñi, Jisus, ke
el etu tu ma nu kemwu orek
tari, tu ma simisla fwa payi-
kin, el fwak, Na malu.

29 Na ale in finiger sisesla
os we ; à elos nakla insral ke
finiger, à filiye on šak his-
sup, à šuñ nu ke oelul.

30 Tu ou iñi ke Jisus el es
finiger, el fwak, Ma tari : à
el kupata kaiwel, à miše.

31 ¶ Na Jus, ke pal si ako,
tu manoltotal tiu on ke šak-
siñ sugo ke len sabat, (tu
sabat iñi len lulap si) elos
siyuk sel Pailat lun kotülik
niel total, à tufwa wis elos
la.

32 Na met meun elos tuku,
à kotülik nien ma si metu, à
nien sienu su oelul miše on
ke šaksiñ sugo.

33 À ke elos tuku nu yurol
Jisus, à liye tu el miše iñi
elos tiu kotülik niel :

34 Tu sie sin met meun el
fokisi la siel ke musra, à ki-
ten misiñi sa à kof širorla.

35 À el su liye orek ma lo,

à ma lo lal payi ; à el etu tu
el fwak payi, tu komwos fwa
lalaſfuñi.

36 Tu ma iñi oru, tu ma
simisla fwa payikin, Wañinu
sugo srel koptalik.

37 À siefwilpe sienu ma
simisla fwak, Elos fwa ñetañ
nu sel su elos fokisi.

38 ¶ À tukin ma iñi Josef
lun Arimetia, met lutlut tu-
mal Jisus, à lukma tu el ša-
ñeñ sin Jus, el siyuk sin
Pailat tu el fwa esla manol
Jisus : à Pailat el šuñ. Na
el tuku, à wisla manol Jisus.

39 À Nikodimus el tukepe,
el su umet tuku nu yurol
Jisus ke foñ, à el wis mur à
alos toeni nu sie, akurun
paun siefok.

40 Na eltal es manol Jisus,
à srukmulani ke nuknuk li-
nen kutu ma keñ wi oanu
Jus ke elos pukpuki.

41 Na an kolkol si yin el
miše we on ke šaksiñ sugo ;
à in kolkol si iñi lufn mas
šašu on we, wañinu met on
lù met.

42 Na yin si iñi elos fili'lye
Jisus pal si ako lun Jus : tu
inluf si apkurun.

ŠAPTER 20.

LEN si umet ke wik Meri
Magdalin el tuku tafwun
luluwe, ke los, nu inkulyuk,
à liye eot si esla liki lufin
mas si.

2 Na el kasus ā tuku nu yurol Saimon Piter, ā nu yurol sienu met lutlut, ſu Jisus el luñsel, ā fwak nu seltal, Elos esla Leum liki lufin mas si, ā kut niken an elos liki'lye we.

3 Na Piter ā met lutlut si ño eltal ſom ā tuku nu lufin inas si.

4 Ā eltal tukeni kasus: ā sienu met lutlut mula lukel Piter, ā tuku met nu lufin mas si.

5 Ā el, sumwoli, liye nuknuk linen on we; ā el tiu iliyuk nu we.

6 Na Saimon Piter el tuku tukol ā iliyuk nu lufin mas si ā liye nuknuk linen on we.

7 Ā napkin si, ma nukmen ſiufwel, tiu on ke nuknuk linen, tu lumani on sienu an.

8 Na sienu met lutlut, ſu tuku nu lufin mas si met el iliyuk pe nu we, ā liye, ā lalalfuñi.

9 Tu ini elos tiu ma simisla, tu el a siefwil mol yuk yin miše mi.

10 Na met lutlut eltal siefwil ſom nu yin seltal.

11 ¶ Ā Meri el tu la liki lufin mas si tuñnu: ā ke el tuñ, sumwoli nu lufin mas si.

12 Ā liye lipufón luo in fwosfwos mutanu, sie ke ſiu-fwel, ā sie ke niel, yin manol Jisus on we met.

13 Ā' etal fwak nu sel, Mutan, efwo kom ku tuñ? El fwak nu seltal, Tu elos wis la Leum luk, ā ña tiu etu an elos liki'lye we.

14 Ā ke el fwak ou iñi, el tapula nu tuk, ā liye'l Jisus tu, ā el nikin la Jisus.

15 Jisus el fwak nu sel, Mutan, efwo kom ku tuñ? ſu kom ſukun? El nunku mu el met karwuñunyuk, el fwak nu sel, Leum, kom fwin wis el la, kom luti nu ſik an kom likiye we, ā na fwa wis el la.

16 Jisus el fwak nu sel, Meri. El tapula, ā fwak nu sel, Rabbonai; oanu ma fwak Met luti.

17 Jisus el fwak nu sel, Nikmit kal yu wi; tu ña tiu ſomwak iñi nu yurin Papa tumuk: ā kom ſom nu yurolos ma lik, ā fwak nu ſelos, ña ſomwak nu yurin Papa tumuk, ā Papa tumomwos, ā nu sin God luk, ā God lomwos.

18 Meri Magdalin el tuku a luti nu sin met lutlut tu el liye'l Leum, ā el fwak ma iñi nu sel.

19 ¶ Na len si iñi oyuku, len si umet ke wík, ke mutun oaoa kauli yin met lutlut mutu we tu elos ſañeñ sin Jus, Jisus el tuku, ā tu infulwe, ā fwak nu ſelos, Misla nu ſumwos.

20 Ā ke el fwak ou iñi, el luti paul à la siel nu selos. Na met lutlut eñun, ke elos liye'l Leum.

21 Na Jisus el siefwil fwak nu selos, Misla nu šumwos: oanu Papa el sipe yu mi, ouyape ña sipe komwos la.

22 Ā ke el fwak ma iñi, el moñyuñ nu selos, à fwak nu selos, Komwos es Nun Mutual:

23 Komwos fwin nunok munas ke ma koluk lun metu, fwa nunok munas ke ma koluk lalos; komwos fwin tiu nunok munas, fwa tiu nunok munas ke ma koluk lalos.

24 Ā Tomas, sie sin sinul luo, pañpañ Didimus, el tiu oelulos ke Jisus el tuku.

25 Tu ou iñi kutenu met lutlut fwak nu sel, Kut liye'l Leum. Ā el fwak nu selos, Ña fwin tiu liye an musra patikiye in paul, a filiye kufin pok in an musra patikiye we, à suñ pok nu le siel, ña a tiu lalalfuñi.

26 Ā tukin leñ oalkos, met tumal lutlut siefwilpe mutu lü, à Tomas oelulos: Jisus el tuku, mutun oaoa kauli, à tu infulwe, a fwak, Misla nu šumwos.

27 Na el fwak nu sel Tomas, Sralmu kufin pom, à liye pok; à sralmu pom, à suñ nu ke le siyuk: à tiu si lalalfuñi, tu lalalfuñi.

28 Ā Tomas el tupokoañ à fwak nu sel, Leum luk à God luk.

29 Jisus el fwak nu sel, Tomas tu kom liye yu, kom lalalfuñi: inšimwowo selos su tiu liye à lalalfuñi.

30 ¶ Ā kutenu akul puspis payi ma Jisus el oru ye mutun met tumal lutlut, ma tiu simisla in buk si iñi :

31 Ā simisla ma iñi, tu komwos fwa lalalfuñi tu Jisus el Kraist, Mwen nutin God; à tu, lalalfuñi ma mol fwa lomwos ke él.

ŠAPTER 21.

TUKIN ma iñi Jisus el siefwilpe ſifwanu lotöl nu sin met lutlut nu mwean an Taibirias; à el lotöl ou iñi.

2 Saimon Piter, à Tomas pañpañ Didimus, à Natanael met Kena yin Galili, à nutin Zebedi, à luo pe selos met tumal lutlut, elos tukeni inutu.

3 Saimon Piter fwak nu selos, Ña šom kwa. Elos fwak nu sel, kut wi kom pe. Elos šom, à kiten misiñi sroauk nu fwin oaku; à foñ si iñi elos pusinpo.

4 Ā ke lututan Jisus el tu fwin meši: à met lutlut elos tiu etu la Jisus.

5 Na Jisus el fwak nu selos, Tulig kutu me moño

yuromwos? Elos tupokoañ nu sel, Mo.

6 Ā el fwak nu selos, Sisla neku nu yem, ā komwos fwa konoik. Tu ou iñi elos sisla, ā iñi elos koflanu amakin tu ik puspis.

7 Tu ou iñi met lutlut šu Jisus luñsi el fwak nu sel Piter, We Leumwu. Ā ke Saimon Piter el loñ tu el Leum, el šuñ nuknuk nukmulla, (tu el koflusol) el šifwanu srola nu in kofwo inwea.

8 Ā wiyu met lutlut tuku nu fwin oak sisik; (tu elos tiu lusla nu fwin me i, oanu ñeñu lum ñaul) amakin nek ik wi.

9 Ā ke elos tuku nu fwin meši, elos liye e molut, ā ik on fwe, ā bred.

10 Jisus el fwak nu selos, Usi kutu ik ma komwos srukie.

11 Saimon Piter el fwasiiuk, ā amakin nek nu fwin meši tiñtiñinu ik lulap, siefok lun ñaul tolu: ā tu ik puspis nek tiu mišalla.

12 Jisus el fwak nu selos, Fwas umoño. Ā met lutlut elos řañeñ in siyuk sel, Šu komwun? elos etu tu el Leum.

13 Na Jisus el tuku, ā es bred, ā šuñ nelos, ā ik ouyape.

14 Iñi pal si aktolu ma

Jisus el lotöl nu sin met tumal lutlut, tukin pal si ke el molyuk yin mišemi.

15 ¶ Ou iñi ke elos moño tari, Jisus el fwak nu sel Saimon Piter, Saimon, nutin Jonas, kom luñsom ña yoklukelos? El fwak nu sel, Ao, Leum; kom etu tu ña luñsik kom. El fwak nu sel, Kiteuñ lam nutig.

16 El siefwil fwak nu sel pal si akluo, Saimon, nutin Jonas, kom luñsom ña? El fwak nu sel, Ao, Leum; kom etu tu ña luñsik kom. El fwak nu sel, Kiteuñ ſip nutig.

17 El fwak nu sel pal si aktolu, Saimon, nutin Jonas, kom luñsom ña? Piter el pakomutu tu el fwak nu sel pal si aktolu, Kom luñsom ña? Ā el fwak nu sel, Leum, kom etu ma nu kemwu; kom etu tu ña luñsik kem. Jisus el fwak nu sel, Kiteuñ ſip nutig.

18 Payinu, payinu, ña fwak nu ſum, ke kom met fwus, kom ſifwanu los kom eni, ā fwas yin kom luñsom fwas nu wę: ā ke kom fwa matu, kom fwa sralot pom, ā sienu fwa los kom eni, ā wis kom yin kom tiu luñsom fwas nu we.

19 El fwak ma iñi, in akulinye miše ſu el fwa oru mwolanu sel God. Ā ke el

OREKMA, 1.

fwak ma iñi, el fwak nu sel,
Fwas tukuk.

20 Na Piter tapula, liye
met lutlut šu Jisus el luñsel,
fwas tuk; à el šu fuñla nu
in imwel ke supper, à fwak,
Leum, el šu fwa tukakin
kom yuk?

21 Ke Piter liye'l, el fwak
nu sel Jisus, Leum, mea met
iñi oru?

22 Jisus el fwak nu sel,
Ña fwin luñsik tu el mutanu
nu ke ña tuku, mea nu šum?
Kom fwas tukuk.

23 Na kas iñi šom nn yurin
ma lel, tu met lutlut iñi fwa
tiu miše; à Jisus el tiu fwak
nu selos, El a tiu miše; tu,
Ña fwin luñsik tu el mutanu
nu ke ña tuku, mea nu šum?

24 ¶ El iñi met lutlut šu
orek ma lo ke ma iñi, à el
simisla ma iñi: à kut etu tu
ma lo lal payi.

25 Á kutenu ma puspis pe
ma Jisus el oru, ma kut fwin
simisla nu kemwu, ña menu
mu fwalu tiñtiñinu buk ma
simisla. Amen.

OREKMA LUN MET ŠAP.

ŠAPTER 1.

O TEOPILUS, buk si meta
ña oru ke ma nu kemwu
ma Jisus el mutamwauk in
oru à luti, 2 nu ke len si
utukiuk el, tukin pal si El
šap tari ke Nun Mutual nu
sin met šap šu El es meta.

3 Á tukin pal si ke el miši
El ſifwanu luto'l nu selos ke
akul puspis šumwos, elos
liye'l len añaul, à El kaskas
kutu mao ke togusaï lun
God: 4 à elos tukeni nu yu-
rol, El šap nu selos tu elos
in tiu šom liki Jerusalem, à
tupon tukakunañ lun Papa,
ma komwos loñ keik.

5 Tu payi met Jon el bap-
taisla ke kof; à komwos a
fwa baptaisla ke Nun mutual
tiu len puspis tuk.

6 Tu ou iñi ke elos tuke-
ni, elos siyuk Sel, fwakañ,
Leum, ya ke palsi'ñi Kom
siefwil folokunak togusaï lun
Israel?

7 Á El fwak nu selos. Tiu
ma lomwos in etu pal à pulon
ma Papa el likiye in kuenu
Lal.

8 Á komwos fwa es ku tu-
kin pal si Nun Mutual tukunu
fwomwos; à komwos a fwa
met lo sik nu in Jerusalem,
à yin Judea nu kemwu, à yin
Samaria, à yin lñsella fwalu.

9 Ā ke elos kaskas ma iñi tari, ke elos liye, utukiuk El; à pukunieñ si as al liki mutualos.

10 Ā ke elos šuiye nu in kosao ke El šom, liye met luo tu yurolos in nuknuk fwosfwos; à etal fwak, 11 Komwos met Galili, efwo komwos ku tu šuiye nu in kosao? Jisus iñi etukiuk liki komwos nu in kosao, El a fwa tuku oanu komwos liye'l šom nu in kosao.

12 ¶ Na elos foloko nu Jerusalem liki eol pañpañ Olivet, apkurun Jerusalem oanu fwas ke len sabbat.

13 Ā ke elos tuku nu lü tari, elos utsyuk nu in siefokil lüñ yin Piter, à Jemes, à Jon, à Andru, Filip, à Tomas, Bartolomu, à Mattu, Jemes nutin Alfeus, à Simon Zelotes, à Judas ma lel Jemes elos mutu we.

14 Elos nu kemwu nunok-sugo-wunnu ke šikalaninu siukye, wi mutan, à Merikiel Jisus, à wi met lel.

15 Ā in len iñi Piter el tuyuk in maslon met tumun luti, à fwak, (oaoa elos šu tukeni oanu siefok-loñol).

16 Met lili, enenu tu ma šimusla iñi payikin, ma Nun Mutual ke olin Devid fwak met ke Judas, el šu kol olos šu es El Jisus.

17 Tu el wi kit oaoala, à es kutu me orekma iñi.

18 Tu ke ma iñi met si iñi el mol ima si ke kukakin ma koluk; à putatla wis šiufwe, el fugūlik siel, à kwanon nu kemwu raki.

19 Elos nu kemwu šu mutu Jerusalem etu ma iñi, oanu tu elos pañpañ ima si iñi, in kaskas lalos, Aseldama, oanu ma fwak, Ima lun sa.

20 Tu šimla in buk Psalm, Lela lom sel in pusin ma, à lela tu wañin met mutu lü; à, lela sienu met es me orekma lal.

21 Ke ma iñi šu sin met iñi šu wi kit pal e nu kemwu ke Leum Jisus fwaswasyus lü lik yuros, 22 mutamwauk ke baptais mi lun Jon, nu ke len si utukla El liki kit, mwo kut pokiyie sie tu el met lo yuros lun ma siefwil molyuk.

23 Ā elos šulüla luo, Josef pañpañ Barsabas, šu mwulal Justus, à Mattaias.

24 Ā elos pre, à fwak Leum, Elos etu insien met e nu kemwu, luti šu ke seltal Elos es, 25 tu el fwa es kutu me orekma iñi à me šap iñi, ma Judas el putatla liki ke koluk, tu el fwa šom nu yin sel.

26 Ā elos šuñ fwo lalos; à oayuñ nu sel Mattaias; à Elos oakulañ nu ke sie-nul-sie met šap.

SAPTER 2.

A KE len Pentekost fwol-nu, elos nu kemwu tukeni nu sie an nunok sugowunu.

2 Ā pusra si tiku in kosaoemi pūspūs oanu kušan eñ lulap, ā tiñilyenu lom elos mutu we.

3 Ā lo siñalik oanu e sikini nu selos, ā mutu fwin sie sin sie.

4 Ā elos nu kemwu seslanu ke Nun Mutal, ā mutamwauk in kaskas ke kutenu lo, oanu Nun oru nu selos in kas.

5 Ā met Ju, met mwo, mutun an nu kemwu ye kosaoemi, elos mutu Jerusalem.

6 Ke pusra si iñi kašak, met puspis tukeni, ā elos toninfoñ, tu met nu kemwu loñ olos kaskaskin kas lalos.

7 Ā elos nu kemwu lut, ā mañolñola, fwak nu sin sie sin sie, Liye, ya elos nu kemwu šu kaskas tiu met Galili?

8 Ā fuka kem nu kemwu loñ in lo lumem, yin kem isúsla we?

9 Met Partia, ā met Media, ā met Elam, ā elos šu mutu yin Mesopotamia, ā yin Judea, ā Kapadosia, yin Pontus, ā Asia, 10 Prišia, ā Pampulia, yin Isip ā yin

kutu an Libia apneni Kurenne, ā metša lun Roma, met Ju ā met forla, 11 met Kret, ā met Arabia, kem loñ olos kaskas in lomein me orekma lulap lun God.

12 Ā elos nu kemwu lut, ā ninukunla, fwakañ nu sin sie sin sie. Mea si iñi?

13 Kutenu aksriksrik ā fwak, Met iñi elos kūp ke wain Šašu.

14 ¶ Ā Piter, ke el tuiuk yurin sie-ñul-sie, el srukak pusrat, a fwak nu selos, Komwos met Judea, ā nu kemwu šu mutu Jerusalemi, mwo komwos etu ma iñi, ā poroño kusak: 15 tu elos iñi tin spuï, oanu komwos nunku, tu auu si aktolu ke len.

16 Tu ma iñi ma Joel, met palu, el kaskas ka; 17 ā God el fwak, Ma iñi te oru in len safla, Na a fwa okioit Nunik nu fwin ikwe nu kemwu; ā mwen nutum ā an nutum Elos a fwa polyi, ā met mogul fwus lomwos elos a fwa liye arurumu, ā met inatu lomwos elos a fwa memei memi.

18 Ā in kutu len iñó Na tufwa okioit Nunik on fwin met kulanšap mogul luk, ā met kulanšap mutan luk, ā elos tufwa polyi.

19 Ā ña tufwa oru menmen in kosao lüñ, ā akul on fwaluten: sa ā e, ā okun kulas.

OREKMA, 2.

20 Å fwatu a fwa ekla los, a malem ekla sa, met len lulap si a menmen si lun Jeova a fwa tuku tuk.

21 Å a fwa ma iñi, tu el šu ali nu ke El Jeova el a fwa mol.

22 Komwos, met Israel, loñ kas iñi; Jisus lun Nazaret, met si God El aksumwosyeot nu yuromwos ke kuu a menmenu a akulu, ma God El oru ke'l in maslomwos, oanu komwos ſifwanu etu; 23 Tule'lot ke papu a etenu lun God, komwos as el, a ke pon koluk uni on ke šaksiñ sugo a onela.

24 God El akmolye'lak, ke tulala mawaiokun miši met, tu a tiu ku in sruki'lye.

25 Tu Devid el kaskas ke'l, Na liye Jeova pal e nu kemwu ye mutuk; tu El on le pok leyut, tu ñun tiu mogukü.

26 Ke ma iñi išiuk eñunak, a louk inšimwovo; kutepe tu ikuk a fwa moñla in fwensok.

27 Tu Kom a tiu likie ñunik in hell, a tiu fuleot Ma Mutual Lom in liye ma kolak.

28 Met Kom luti nu sik inganek mol; Kom a fwa ore yu tiñtiñinu eñun ke mutoin.

29 Met lili, lela ña in kaskas nu šumwos lem tulaiuk ke papa Devid, tu el miši a

pukpuki, a inkulyuk sel os yuros nu ke len si iñi.

30 Ke ma iñi el met palu, a etu tu God el fulak ke fulak nu sel, tu ke futen inšiel ke ikwe, El fwa akmolye'lak Kraist, tu El mutu on niñ mutu lal; 31 ke liye ma iñi met, el kaskas ke molyuk lun Kraist, tu ñunal tiu fili nu in hell, a ikwe'l tiu liye kolak.

32 God El akmolye'lak Jesus iñi, a kut nu kemwu met lo ke'l.

33 Ke ma iñi le paul leyut sin God srukulak, a El es sin Papa mwuleuñ lun Nun Mutual, El okioit ma iñi, ma komwos liye a loñ iñi.

34 Tu Devid el tiu utiuk nu in kosao; a el ſifwanu fwak, Jeova el fwak nu sin Leum luk, Kom mutu on le pok leyut, 35 nu ke pal si ña orek met mwesral laño ye nium.

36 Ke ma iñi lela sou lun Israel nu kemwu in etu ma šumwos, tu God el oru Jisus iñi, šu komwos uni'lye on ke šaksiñ sugo, tu El Leum a Kraist.

37 ¶ Å ke elos loñ ma iñi šuñ inšielos, a elos fwak nu sel Piter a nu sin kutenu sin met šap, Met lili, mea kem a oru?

38 Na Piter el fwak nu selos, Komwos auliyuk, a

OREKMA, 3.

baptaisla komwos nu ke-mwu in Êl Jisus Kraist ke sisla ma koluk, à komwos tufwa es ma šuñ lun Nun Mutual.

39 Tu mwuleuñ ma nu šumwos, à nu sin tulig nutumwos, à nu selos nu kemwu šu mutu lüsla, à nu selos nu kemwu šu Leum God las El tufwa pañon.

40 À ke kutenu kas puspis el luti ma lo à kaiyuk, fwa-kañ, Komwos šifwanu moli komwos liki fwil koluk si iñi.

41 Na elos šu eñun in es kas lal, elos baptaisla; à ke len si iñi elos sifwauk oanu met tol-šin.

42 À elos mutu ku in luti à luñ lun met šap, à in kun-salik bred, à in pre.

43 À ſañeñ tuku nu fwelos nu kemwu; à met šap elos orek menmen à akul puspis.

44 À elos nu kemwu šu lalalfuñi tukeni mutu, à toe-ni nu kemwu ma lalos.

45 À elos kukakunla fwal lalos à ma lalos, à kitelik nu selos nu kemwu, oanu met e nu kemwu enenu.

46 À piñanu len ke nunok sugo wunu in tempel, à kun-šalik bred in lom lalos, elos inoño me mono nelos ke eñun à payi inšielos, 47 kak-šakin God; à luñ lun met e nu kemwu yurolos. À

Leum El filfil nu ke šurš piñanu len elos šu fwa mol.

SAPTER 3.

K E sie pal Piter à Jon eltal tukeni fwasyuk nu in tempel ke auu si lun pre, auu akeu.

2 À sie met nuno ul ke isüsla utukla à elos fili'lye piñanulen nu ke mutun oaoa lun tempel pañpañ Mwonu, tu el siyuk me pakomutu nu selos šu utiuk nu in tempel.

3 Ke liye'ltal Piter à Jon, apkurun utiuk nu in tempel, el siyuk seltal me pakomutu.

4 À Piter el sui'lye wi Jon, à fwak Ñetmu nu sital.

5 À el loñ oltal, nunku mu el tufwa es kutu ma seltal.

6 Na Piter el fwak nu sel, Wañin silver à gol yuruk, à ma nu luk ñia siot nu šum; In Êl Jisus Kraist lun Nazaret kom tuyuk à fwas.

7 À el srukje le paul leyut, à srukluak; à kiten misiñi niel à sri in akonkonon niel kela.

8 À el sroauk tu, à fwas, à oelultal utiuk nu in tempel, fwas, srosro, à kaksakin God.

9 À elos nu kemwu liye'l fwafwasyis à kaksakin God: 10 à elos eta'l tu el iñi el šu mutu ke pakomutu nu ke mutun oaoa mwonus lun tempel; à elos tiñtiñinu ke

OREKMA, 3.

fwefwela ã lut ke ma te oru nu sel.

11 ¶ Æ ke el ſu ul kela ſruki'lye Piter ã Jon, met e nu kemwu kasus tukeni nu yurolos in ſraumwalsis pañ-pañ Solomon, fwefwela ma lulap.

12 Æ ke Piter el liye, el tu pokoañ nu ſin metu, Ko-mwos met Israel, efwo ko-mwos ku fwefwela ke ma iñi? ka efwo komwos ku ſui kití, oanu tu ke ku ã mutual las kut orek met si iñi in fwas?

13 God lun Abraam, ã lun Aisaak, ã lun Jekob, God lun papa tuinas, El akmolye-lak Mwen natal Jisus; ſu komwos as'ot, ã lafwekun al ye mutual Pailat, ke el nunku in tula'la.

14 Æ komwos lafwekin Ma Mutual ã Ma Payi, ã kenu lun as'ot met akmus nu yurumwos; 15 ã komwos uniye Leum lun mol, ſu God el akmolyauk yin miše mi, kem met lo ke.

16 Æ El, ke lalalfuñi in El, orek met si iñi ku, ſu komwos liye ã etu: aok la-lalfuñi ke El ašuñ nu sel ku nu ſumwosmwos ye imuto-mwos nu kemwu.

17 Æ iñi ma lili, ña etu tu komwos oru ma iñi ke ninu-kin, oapanu leum lomwos.

18 Æ ma iñi ma God El

polyi met ke olin met palu nu kemwu lal, tu Kraist El tufwa keok, o iñi El payikin.

19 Ke ma iñi komwos au-liyuk, ã forla, tu ma koluk lomwos fwa Ella, ke pal in mwola a fwa tuku ye mutun Leum mi; 20 ã El tufwa ſipaot Jisus Kraist, ſu lutiyuk nu ſumwos met; 21 ſu kosao fwa es nu ke pal lun akmolyauk ma nu kemwu, ma God El kaskas ke olin met palu mutual lal nu kemwu, yin mutamwauk fwalu nu iñi.

22 Tu payi ma Moses el fwak nu ſin papa, Jeova God lomwos El tufwa akmolyauk Met Palu nu ſumwos ſin ma liumwos oanu ña; komwos tufwa loñ ol ke ma nu kewwu El tufwa fwak nu ſumwos.

23 Æ ma fwa te oru, tu ñunin met nu kemwu, ſu a tiu loñ Met Palu iñi, fwa kanawis la liki metu.

24 Æ met palu nu kemwu ke Samuel mi ã elos ſu tukol, aok elos ſu kaskas, elos polye pe ke len iñi.

25 Komwos tulig nutin met palu, ã nutin mwuleuñ ma God El oru nu ſin papa tumus, ke El fwak nu sel Abraam, Æ in fute lom ña fwa orek sou nu kemwu fwalu inši mwowo.

26 Nu ſumwos met, God

El akmolyauk Mwen natal Jisus tari, El sipaot in ak-mwoye komwos, ke furok komwos la nu kemwu liki ma koluk lomwos.

SAPTER 4.

A KE elos kaskas nu sin metu, met tol, à kaptin lun tempel, à met Saddusi, elos tuku nu fwelos, 2 mulat tu elos luti nu sin metu, à tafwu ke Jisus molyuk yin miše mi.

3 Á elos sruk elosi ke pa-ulos, fulé'losi nu in prison nu lutu, tu pal si iñi ekela.

4 Á ma puspis selos šu loñ kas elos lalalfuñi ; à pišen metu oanu limu.

5 Á ma te oru ke lutu, tu met leum lalos, à met elder, à met šim, 6 à Annas met tol fulat, à Kaiafas, à Jon, à Aleksander, à elos lun sou lun met tol fulat, elos tukeni nu Jerusalem.

7 Á ke elos file'losi inful-we, elos siyuk, Ka ku šu, ka è šu, komwos orek ma iñi ?

8 Na Piter, tiñtiñinu ke Nun Mutal, el fwak nu se-los, Komwos leum lun metu, à met elder lun Israel, 9 ko-mwos fwin siyuk šes len si iñi ke mwo oru nu sin met ul, ke mea el kelanu ; 10 lela komwos nu kemwu, à met nu kemwu lun Israel in

etu, tu ke El Jisus Kraist lun Nazaret, šu komwos uni'lye on ke šaksiñ sugo, šu God El akmolyauk yin miše mi, aok ke El met si iñi el tu ye mutomwos kelanu.

11 El iñi eot si ma koinwos met muša sisila, El mutun sumwosrik.

12 Á wañin me mol ke sienu; tu wañin sienu È ye kosao eyeyuñ nu sin metu, kut tufwa mol ka.

13 Á ke elos liye pulaïk lun Piter à Jon, à etu tu eltal tiu lutlut à met šilalkuñ, elos lut; à elos etu tu eltal yurin Jisus met.

14 Á elos liye met si kela tu yuroltal, elos koflanu fwak lain mao.

15 Á ke elos šap tu elos šom liki mwolil, elos ſifwanu papu, 16 fwakañ, Mea kut oru nu sin met iñi ? tu men-men lulap si elos orala, met nu kemwu šu inutu Jerusalem elos etu; à kut koflanu fwak sito.

17 Á tu ma iñi tiu fwaselik kutu yurin metu, mwo tu kut kai elos la me šumwos-mwos, tu elos in tiu kas tuk nu sin sie met in È iñi.

18 Á elos pañnoltal, à šap nu seltal in tiu fwak kiten ma sisik à lutu in El Jisus.

19 Á Piter à Jon eltal tu-pokoañ à fwak nu selos, Komwos nununku la payi

OREKMA, 5.

ku sito tu ketal loñ komwos yokliki God.

20 Tu ketal koflanu tiu fwak kutu ma ketal liye met à loñ.

21 Á ke elos siefwil pe kai elos tari, elos tula'los la, tu ke metu elos koflanu konoiok fuka ma in unelos la: tu met e nu kemwu kakšakin God ke ma orekla.

22 Tu met si yutunyuk yiu añaaul matu, šu kela ke menmen si iñi.

23 ¶ Á ke tulala tari elos som nu yurin met lalos, à fwakak ma nu kemwu ma met tol fulat à met elder fwak nu selos.

24 Á ke elos loñ ma iñi, elos strukak pusralous nu sie nu sin God, à fwak, Leum, Elos God, šu orala kosao, à fwalu, à mwea, à ma nu kemwu lu; 25 šu fwak met ke olin met lolos Devid, Efwo met Pegan ku koskusok, à met elos nunku ma pusa?

26 Togusa lun fwalu elos tuiuk, à leum elos tukeni lain Jeova, à lain Kraist lun.

27 Tu payinu, Herod, à Pontius Pailat, wi met Pegan, à met Israel, elos tukeni lain tulig mutual natolos Jisús, šu Elos mwolak, 28 tu elos oru ma paulos à papu lolos nunku u-met in oru.

29 Á iñi, Leum, Elos liye kaiiyuk lalos; à oru nu sin

met lolos, tu ke pulaiik lulap elos in fwak kas lolos, 30 ke sralot paulos tu in kela; à tu akul à menmen fwa orala ke tulij mutual natolos Jisus.

31 Á ke elos pre tari, an elos tukeni we kusūsyuk; à elos nu kemwu tiñtiñinu ke Nun Mutual, à elos pulaik in fwak kas lun God.

32 Á ma puspis selos su tukeni lalalfuñi à insie siewunu, à ñun siewunu, tu wañin sie selos fwak kutu ma lal, ma lal mugenu, tu ma nu kemwu ma lalos.

33 Á ke ku lulap met sap elos lo ke molyuk lun Leum Jisus; à luñ lulap on fwe los nu kemwu.

34 Tu wañin sie selos wanin ma la: à elos šu fwal lalos ku lom selos elos kukanin, à wis me mol ma kukanin ka, 35 à likiye mao nu ke niel met sap: à elos kite lik nu sin met nu kemwu oanu elos enenu.

36 Á Joses, šu met sap elos mwulal Barnabas, (ma ta fwu, mwen nutin akmwo yauk,) met Livai, ma yin Saiprus, 37 fwal lal, el kukanla, à wis moni, à likiye mao nu ke nien met sap.

ŠAPTER 5.

A SIE met è Ananaias, wi Sapfaira mutan kiel, el-

OREKMA, 5.

tal kukakunla sie an, 2 à mwukunla kutu me mol, mutan kiel ete pe, à wis kutenu, à likiye nu ke nien met sap.

3 À Piter el fwak, Ananaias, Efwo Setan el ku nakla inšium tu kom kiapala Nun Mutual, à mwukunla kutu me mol lun annu?

4 Ya ke onnu tiu ma lom? à tukin pal si kukakunla yatiu in ku lom? efwo kom ku nunkauk ma iñi inšium? kom tiu kiapala nu sin met, tu nu sin God.

5 À Ananaias ke el loñ kas iñi el putatla, à miše. À ſañeñ lulap tuku nu fwelos nu kemwu ſu loñ ma iñi.

6 À met fwus elos tuyuk, srukmulani, à wis el la, à pukini'lye.

7 À oanu auu tolu tuko, kemutan kiel, ninükin ma orala, el ilyuk.

8 À Piter el tupokoañ nu sel, Oramu nu sik komtal la kukakuña an ke ma iñi ku sito? À el fwak, Aok, ke ma iñi.

9 Na Piter el fwak nu sel, Efwo komtal ku tukeni nunku in srifwe'l Nun lun Leum? liye, nielos ſu pukini'lye met tumom pu mutun oaoa, à a fwa wis kom la.

10 Na kiten misiñi el putatla ke niel, à miše: à met fwus elos ilyuk, à elos konoi-

lok la miši, à wis al ot, pukini'lye nu ke met tumal.

11 À ſañeñ lulap tuku nu fwin ſurš nu kemwu, à nu fwelos nu kemwu ſu loñ ma iñi.

12 À met sap elos oru akul à menmen puspis ke paolos yurin metu. (À elos nu kemwu mutu in sraumwassis lun Solomon ke nunok sugo wunu.

13 À sin kutenu wañin met pulaik in ſifwanu oelulos-yuñ: tu met kaksakin olos.

14 À kutepe met lalalfuñi oeñu nu sin Leum, ma puspis sin mogul à sin mutan.)

15 Oanu tu elos wis met mas nu inganeku, à fil'elosi on fwin kilüs, à me mutu, tu ñunñunal Piter ke el fwas alukela fwa luliye kutu selos.

16 À ma .puspis pe elos tuke liki siti apneni Jerusalem, wis met mas, à elos ſu keok ke ñun fokfok; à elos nu kemwu kela.

17 ¶ Na met tol fulat tuyuk, à elos nu kemwu ſu oelul (un met lun Saddusi) à elos tiñtiñinu ke mulat. 18 à sruuk olosi met sap, à fil'elosi nu in prison.

19 À lipufon lun Leum ke foñ el igasla mutun oaoa lun prison, à wis elos la, à fwak, 20 Komwos ſom, tu a kaskas in tempel nu sin metu kas nu kemwu lun mol iñi.

21 Ā ke elos loñ ma iñi, elos ilyuk nu in tempel ulutue, ā luti. Ā met tol fulat el tuku, ā elos šu oelul, ā pañnūni met papu, ā met matu nu kemwu sin nutin Israel, ā sipaot nu prison in wis elos mi.

22 Ā ke met rošo elos tuku, ā tiu konoilosyuk nu in prison, elos folokla, ā luti, 23 fwakañ, Payi kem konoik prison kauli ku, ā met ſan elos tu likin mutun oaoa : ā ke kem igasla, kem tiu konoik sie met lū.

24 Ā ke met tol fulat ā kaptin lun tempel ā met tol elos loñ ma iñi, elos nükin ke'los ma kapak ia ma iñi.

25 Na sie tuku ā oraun nu selos, fwakañ, Liye, met ſu koinwos likiye nu in prison, elos tu in tempel ā luti nu sin metu.

26 Na kaptin wi met rošo elos ſom, ā wis elos tiu upa ; tu elos ſañeñ sin metu a fwatuñla'los.

27 Ā ke wis elos mi, elos mutañ olosi ye mutun met papu ; ā met tol fulat el siyuk nu selos, 28 fwakañ, Ya kein tju ſap nu ſumwos nu ſumwosnwos, tu komwos in tiu luti in Ē iñi ? ā, liye, komwos nakla Jerusalem ke lutlut lomwos, ā nunku tu komwos wisi sa'n met si iñi nu fwes.

29 Na Piter ā kutenu met ſap elos tupokoañ ā fwak, Mwo tu kein akoš God yok liki metu.

30 God lun papa tumus El akmolyauk Jisús, ſu komwos uniye ā sripusak on ke ſaku.

31 God El orallak ke le paul leyut tu El Leum ā Laño, tu El ſuñ aaliyuk nu sin Israel, ā nunok munas ke ma koluk.

32 Ā kem met lo lal ke ma iñi ; ā ouyape Nun Mutal, ſu God El ſuñ nu selos ſu akos.

33 Ke elos loñ ma iñi, fokisie insielos, ā elos papu in unelos la.

34 Na sie tuyuk in un met papu, el met Farisi, ē Gaimaeliel, met luti ke manu, met nu kemwu kaksaknal, el oru lun sipala met ſap kiten pal ; 35 ā fwak nu selos, Komwos met Israel, komwos ſifwanu liye komwos yuñ ma komwos nunku in oru nu sin met iñi.

36 Tu met len iñi, Teudas el sikuñ, ſifwanu kaksakun al ; oanu met añ foko elos oelulañ : el anwuki ; ā nu kemwu ſu laſalfuñol elos fwaselik ā wañinla.

37 Tukin met si iñi Judas lun Galili el sikuñ ke len oaoa, ā el painla met puspis tukol : el pe anwuki ; ā nu

kemwu ſu lalalfuñol, elos fwaselik.

38 Ā iñi ña fwak nu ſumwos, Fwas liki met iñi, nimit oru nu ſelos; tu fwin papu iñi ku me orekma iñi ma lun metu, ma tufwa wañinla: 39 ā fwin ma lun God, komwos koſlanu kana-wisla; fwin ou iñi komwos tufwa meun lain God.

40 Ā elos nunka'l pe: ā ke elos pañnolos mi met sap, ā ſruñlulos tari, elos ſap tu elos in tiu kas in El Jisus, ā tulalosla.

41 Ā ke ma iñi elos fwas liki ye mutun met papu, eñun tu fulerlosyuñ in keok ke El.

42 Ā piñanu len in tempel, ā in lom nu kemwu, elos tiu ſisla luti ā fwakulak Jisus Kraist.

SAPTER 6.

A IN len iño, ke oaoala met lutlut puslikı, met Grik elos torkaskas lain met Heberu, tu elos tiu liauñ met kotinmas lalos ke kitakot piñanu len.

2 Na met sieñul-luo elos pañon mu met lutlut puspis, ā fwak, Ā tiu mwo tu kem likiye kaſ lun God ā oru nu ke tebue.

3 Ke ma iñi, ma lili, komwos, ſokak kutu ſumwos met itkos ma met fwak

mwo, tiñtiñinu ke Nun Mutual ā lalmetmet, ſu kem fulen nu ke me orekma iñi.

4 Ā kem ſifwanu orek kem nu ke pre, ā nu ke orekma ke kas.

5 Ā elos nu kemwu eñun ke kas si: ā elos ſrella Stefen met si tiñtiñinu ke lalalfuñi ā Nun Mutual, ā Filip, ā Prokorus, ā Nikenor, ā Timon, ā Parmenas, ā Nikolas met forla lun Antiok; 6 elos fulerlosi ye mutun met ſap: ā ke elos pre tari, elos filiye po nu fwelos.

7 Ā kas lun God yokoilik; ā oaoala met lutlut puslikı ma lulap in Jerusalem; ā met puspis sin met tol elo akoš ma lalalfuñi.

8 ¶ Ā Stefen, tiñtiñinu ke lalalfuñi ā ku, el orek akul ā menmen lulap yurin metu.

9 Na kutu sin imwen lolñok, pañpañ Libertins, ā sin met Sairinia, ā sin Aleksandria, ā elos sin Silišia, ā sin Ašia, elos akukain yurol Stefen.

10 Ā elos tiu ku in fwunkulla lalmetmet ā ñun ma el kaskas ka.

11 Na elos akkiap elos la kutu met ſu fwak, Kem loñol in kas kutu kas ko lain Moses, ā lain God.

12 Ā elos pauk metu, ā met elder, ā met ſim, ā tuku

nu fwe'l, à sruki'lye, à wis el la yurin met papu, 13 à elos oraук met lo sito, šu fwak, Met si iñi el tiu misla in kas ko lain an mutal si iñi, à manu; 14 tu kem loñ ol fwak, tu Jisus iñi lun Nasaret El tufwa kanawis la an si iñi, à fwa aola manu ma Moses el aši nu šes.

15 À elos nu kemwu šu mutu in mwolil ñetañ šu ilye, liye mutal oanu mutun lipufon.

ŠAPTER 7.

NA met tol fulat el fwak,
Ya ou ma iñi?

2 À el fwak, Met lili, à papa, komwos poroño; God mwolanu El sikmi nu sin Abraam papa tumas, ke el mutu yin Mesopotamia met el mutu Karran tuk, 3 à fwak nu sel, Kom fwala liki an šum, à liki sou lom, à tuku nu fwal si Na fwa lutu nu šum.

4 Na el tuke liki fwäl lun met Kaldea, à el mutu yin Karran: à iñó mi, ke papa tumal miši tari, El wis al la nu in fwal si iñi, yin komwos mutu we iñi.

5 À El tiu ašuñ nu sel kutu ma we, tiu an fwol kul on we: à El mwuleuñ tu El fwa šuñ nu sel tu ma lal, à nu sin fute lal tukol, ke pal si wañin tulig natal.

6 À God El fwak ou iñi, Tu fute lal fwa mutu yin fwal ša; à elos fwa ora'los in koš, à orek ma koluk nu selos yiu añfuko.

7 À togusaï šu ora'los in koš God El mu, Na fwala elos la: à tukin palša elos tufwa fwas liki, à oru nu sik yin si'ñi.

8 À El ašuñ nu sel mwuleuñ lun kosraok: à ke ma iñi Abraam el oswela Aisaak, à kosroela ke len si ak oalkos; à Aisaak el oswela Jekob, à Jekob el oswela ma sie-ñul-lus met lupu.

9 À met lupu, ke elos šok sel, elos kukakunul la Josef nu yin Işıpt: à God el oelul, 10 à as al liki añtol nu kemwu, à aši nu sel lun à lalalmet ye mutal Faro togusa lun Işıpt; à el ora'l in Leum lun Işıpt à ma nu kemwu in lom sel.

11 À sral tuku on fwal nu kemwu Işıpt à Kanaan, à añañ lulap: à papa tumas elos tiu konoik kutu me moño.

12 À ke Jekob el loñ tu os korn in Işıpt, el sipaot papa tumas met.

13 À ke pal si akluo lutauñ Josef nu sin met lel; à lotauñ sou lal Josef nu sin Faro.

14 Na Josef el sipaot, à pañtol mu Jekob papa tu-

mal, à sou lal nu kemwu, met itñul-limikos.

15 Ou iñi Jekob el oatu nu Iñipt, à miši, el, à papa tumas, 16 à utukla elos nu Saikem, à filiye nu inkulyuk ma Abraam el molüla sin mwen nutin Emmor tumun Saikem ke kutu monni.

17 Á ke pal si lun mwuleuñ a tuku, ma God el fulak nu sin Abraam, met elos kapak à puspisla in Iñipt, 18 na ke sienu togusa sikyuk šu tiu eta'l Josef.

19 El iñi srifwenu met las, à orek ma koluk nu sin papa tumas, oanu tu elos sislanu tulig fwus natalos, ou tu elos in tiu mol.

20 Ke pal si'ño Moses el isüsla, à el mwo lanu, à katitiuk el in lom sin papa tumal malem tolu.

21 Á ke sis el la, an nutin Faro el struklulak, à liye'lañ oanu tulig natal.

22 Á Moses el lalmetmet ke lalmetmet nu kemwu lun met Iñipt, à ku ke kas à ke me orekma.

23 Á ke el oanu yiu añaul matu, ma on insiel tu el som nu sin met lel ma nutin Israel.

24 Á ke el liye sie selos el keok ke tiu payi, el wilein el šu munas, à uni'lye met Iñipt.

25 Tu el nunku tu met lel

elos fwa etu fuka ma God ke paul fwa šuñ in es elos la; à elos tiu etu.

26 Á len si tuko el ſifwanu lotö'l nu selos ke elos anwuk, à kenu ora'los in misla, fwakañ, Met, komtal tamulel; efwo komtal ku orek koluk sie sin sie ?

27 Á el šu orek ma koluk nu sin ma lel, el ſinakunal, fwakañ, Šu orek kom leum à met nununku fwe kit ?

28 Ya kom luñšom uni yu wi ou koin uni'lye met Iñipt niyo ?

29 Na Moses el kaiñla ke kas si'ñi, à el metsa yin fwal Midian, yin el oswela mwen luo.

30 Á ke yiu añaul som tari, lipufon lun Leum sikmi nu sel yin musrasra lun eol Sainai in e furur in kupo.

31 Ke Moses el liyauk, el lut ke mao: à ke el kolikiuñ in liye, pusren Leum tuku nu yurol, 32 fwakañ, Na God lun papa tumom, God lun Abraam, à God lun Aisaak, à God lun Jekob. Na Moses el rarrar, à tiu pulaik in liye.

33 Na Leum el fwak nu sel, Esla faluk liki nium, tu yin kom tu wean, fwal mutual.

34 Na liye, Na liye ma añañ lun met luk šu mutu Iñipt, à Na loñ šao lalos, à

Ña oatuwi in as alos la. Ā iñi fwasu, Na sipe kom la nu Išipt.

35 Moses iñi šu elos sañes, fwakañ, Šu orek kom leum ā met nununku? el iñi God El sipaot tu el leum ā met laño ke pon lipufon šu sikmi nu sel in kupo.

36 El wis elos la, tukin pal si ke el orek menmen ā akul in fwal Išipt, ā in mwea sisa, ā yin an mesis yiu añaaul.

37 Moses iñi el šu fwak nu sin tulig in Israel, Leuin God lomwos El tufwa orauk sie Met Palu nu šumwos sin ma liumwos, oanu ña; koinwos tufwa loñol.

38 El iñi El šu in šurš yin mesis yurin lipufon šu fwak nu sel fwin eol Sainai, ā yurin papa tumas: šu es kas mol in aši nu šes.

39 Papa tumas elos tiu aksol, ā sis el la luk elos, ā inšielos siefwil folokla nu in Išipt, 40 fwakañ nu sel Aron, Kom orek god nu šes in fwas ye mutas: tu Moses iñi šu wis kit la liki fwal Išipt, kut nukin el aiya.

41 Ā in len iñó elos orek kaf, ā aši kišeella nu sin aidol, ā elos eñun ke me orekma lun paulos.

42 Na God El forla, ā as alos in ali nu sin u ma in kosao; oanu ma šim in buk

lun met palu, O komwos met Israel, ya komwos aši nu Sik kosro uniye ā kiše ke yiu añaaul yin mesis?

43 Aok, komwos srukak lom lun Molok, ā itu lun god lomwos Remfan, me srulela ma komwos oru in ali nu ka: ā Na fwa wis komwos la likin yen Babylon:

44 Lom lun ma lo yurin papa tumas yin mesis, oanu El oru met ke El fwak nu sel Moses, tu el fwa orala mao oanu lumun el liye met.

45 Ma papa tumas šu tuku tuk elos wi Josua wis nu ke an sin met Pegan, ma God el lusla ye mutun papa tumas, nu ke len lun Devid; 46 šu konoik lun ye mutun God, ā el kenu konoik lom lun God lun Jekob.

47 Ā Solomon el muša lom Sel.

48 Tu Fulat Lanu El tiu mutu in tempel ma po oru; oanu met palu fwak, 49 Kosao niin mutu Luk, ā fwalu niin faluk Luk: lom šu komwos tufwa muša Sik? Leuin El fwak: ku an ya Ña moñla we?

50 Ya pok tiu oru ma iñi nu kemwu?

51 Komwos keiki kaiwumwos ā tiu kosroala inšiumwos ā sreumwos, pal nu kemwu komwos folokin Nun

Mutal: oanu Papa tumo-mwos, komwos ouyape.

52 Met palu ſu papa tumomwos tiu kolyai? à elos onelosi elos ſu polyi. Met Payi si ſu tuku; komwos iñi met tak à met akmus ke'l; 53 ſu es manu ke me orekma lun lipufon, à komwos tiu liauñ.

54 ¶ Ke elos loñ ma iñi fokisie insielos, à elos ñali-seni mwuselos ke'l.

55 Á el tiñtiñinu ke Nun Mutal, ſuiye nu in kosao, à liye mwolanu lun God, à Jisus El tu fwin la po leyut sin God, 56 à fwak, Liye, ña liye in kosao igakla, à Mwen nutin met El tu fwin la po leyut sin God.

57 Na elos wowoyuk ke pusra lulap, à fonosye sralos, à kasus nu fwel nunok sugo wunu, 58 à sis el la liki siti, à tuñ lal: à met lo elos likiye nuknuk lalos, ye niin met fwus si, él Soul.

59 Á elos tuñ la'l Stefen ke el pre nu sin God, à fwak, Leum Jisus, es ñunik.

60 Á el sikukmutuntiyuk à wowoyuk ke pusra'l lulap, Leum, tiu ſuñ ma koluk iñi nu selos. Á ke el fwak ma iñi tari, el motul.

SAPTER 8.

A SOUL el nunok oanu ke A miši lal. Á ke pal si

iño kolya lulap lain ſurš in Jerusalem; à elos nu kemwu fwaselik nu yin Judea à Samaria, met ſap tiu wi.

2 Á met mwo elos wis Stefen nu inkulyku, à elos orek asor lulap nu ke'l.

3 Á Soul el kanaosla ſurš, ilyuk nu in lom nu kemwu, el amakin met mogul à mutan à fule'losi nu in prison.

4 Ke ma iñi elos ſu fwaselik ſom yin nu kemwu in lutu kas.

5 Na Filip el oatui nu in siti lun Samaria, à lotoil Kraist nu selos.

6 Á met puspis tukeni elos loñ ke nunok sugo wunu ma iñi ma Filip kaskas ka, loñ à liye menmen ma el øru.

7 Tu ñun fokfok, wowoyuk ke pusra lulap, elos tuke liki met puspis; à met puspis mas matoltol, à ul, elos kela.

8 Á eñun lulap in siti si iñi.

9 Á sie met, pañpañ Saimon, ſu orek ſatal umet in siti si iñi, à aklutye met lun Samaria, el ſifwanu ora'l tu el sie met lulap.

10 Elos nu kemwu, ke elos srik nu ke elos matu, loñ ol, fwakan, Met si iñi ku lulap lun God.

11 Á elos loñ ol, tu ma patpat el akluti elos ke ſatal.

12 Á ke elos lalalfuñol Filip, ke el lotäun ma lun

togusai lun God, a ma lun
El Jisus Kraist, elos baptaisla, met mogul a mutan.

13 Na Saimon el sifwanu lalalfuñi ; a ke el baptaisla tari, el mutu yurol Filip, a lut ke el liye akul a menmen lulap ma orala.

14 A ke met sap, su mutu Jerusalem, elos loñ tu Maria es kas lun God, elos sipaot nu selos Piter a Jon.

15 Ke eltal oatu tari, eltal pre ke'los, tu elos fwa es Nun Mutual.

16 Tu nu ke pal si iñi El tiu putatla nu ke sie selos : elos baptaisla in El Leum Jisus mugenu.

17 Na eltal filiye paultal nu fwelos, a elos es Nun Mutual.

18 A ke Saimon el liye tu ke filiye pon met sap, Nun Mutual etikiuñ, el suñ monni nu seltal, 19 fwakañ, Si nu sik pe ku iñi, tu on fwin suña filiye pok, el a fwa es Nun Mutual.

20 A Piter el fwak nu sel, Monni lom wi kom nu miñi, tu koñ nunku tu ma suñ lun God fwa kukakin ke monni.

21 Wañin kutu ma a wañin sie two lom in kas si iñi : tu insium tiu payi ye mutual God.

22 Ke ma iñi kom auliyuk ke ma koluk lom iñi, a pre

nu sin God, El a la ma koluk lom fwa nunok munas nu sum ku sito.

23 Tu na liye tu kom in a menlanu, a in loluni koluk.

24 Na Saimon el tupokoañ, a fwak, Komtal siyuk sin Leum ke na, tu wañin ma iñi ma komtal kas ka fwa tuku nu fwuk.

25 A ke elos orek ma lo a lutti kas lun Leum tari, elos folokla nu Jerusalem, a lutti mwo shañu inkal sisik puspis lun met Samaria.

26 ¶ A lipufon lun Leum el kaskas nu sel Filip, fwakañ, Kom tuyuk a som nu yin Eur, nu inganek oatuí Jerusalem mi nu Gaza, ma an mesis.

27 A el tuyuk a som : a liye, sie met Etopia, el yunuk leum sropu puspis sran Kandase kosoñ lun met Etopia, el liauñ niin fok nu kemwu ma lal, el tuku nu Jerusalem in ali tari, 28 el folokla ; a mutu fwin sariot lal el rid Esaias met palu.

29 Na Nun El fwak nu sel Filip, Kom kolikiuñ, a sifwanu wi fwas ke sariot iñi.

30 A Filip el kasus nu yurol, a loñ ol rid met palu Esaias, a fwak, Ya kom etu ma kom rid ?

31 A el fwak, Na ku fuka, fwin wañin met lutti yu ? A

el kenu tu Filip lun sroauk
ā mutu yurol.

32 An in Baibel ma el rid
ma iñi, El kol la oanu šip
ke uni; ā oanu lamb el šu-
loñkas ye mutun met kolkil,
ouyape el tiu oaliñalik oalul.

33 Ke fwokpap lal nu-
nunku lal as la: ā šu fwa-
kot fwil lal? tu mol lal asla
liko fwalu.

34 Ā yunuk el tupok Filip,
ā fwak, Na siyuk šum ke
šu met palu kaskas ma iñi?
ke'l, ku ke sienu met?

35 Na Filip oaliñalik oalul,
ā mutamwauk ke ma šimla
iñi, ā lutu Jisus nu sel.

36 Ā ke eltal šom inek,
eltal tuku nu ke an kof on
we: ā yunuk el fwak, Liye,
kof iñi, mea sruki yuwi in
tiu baptaisla?

37 Ā Filip el fwak, Kom
fwin lalalfuñi insium ke-
mwu, mwo. Ā el tupok ā
fwak, Na lalalfuñi tu Jisus
Kraist Mwen natal God.

38 Ā el šap šariot in tui,
ā eltal oatu nu in kofo,
Filip ā yunuk; ā el baptais
el la.

39 Ā ke eltal fwasyuk liki
kofo, Nun lun Leum el wis el
la Filip, tu yunuk el tiu liye'l
tuk. Ā el šom ineku eñun.

40 Ā konoiok Filip nu
Azotus. Ā fwas sasla el
luti in siti nu kemwu, nu
ke el tuku nu Sesarea.

ŠAPTER 9.

A SOUL, ou meta oswek
kas ko ā akmus lain met
tumal lutlut lun Leum, el
šom nu yurin met tol fulat,
2 ā siyuk sel letter nu Da-
maskus nu imwen lolñok, tu
el fwin konoik kutu lun
inek si iñi, la mogul ma
mutan, el fwa kopuriye ā
wis elos nu Jerusalem.

3 Ā ke el šom, el tuku
apkurun nu Damaskus; ā
kiten misiñi kalem in ko-
saoe mi šarom apnulaini.

4 Ā el putatla nu in foko,
ā loñ pusra si fwak nu sel,
Soul, Soul, efwo kom ku
kolyaī yu?

5 Ā el fwak, Leum, šu
elos an? Ā Leum el fwak,
Na Jisus el šu kom kolyaī:
upa nu šum tu kom futoñ
nu ke ma kosro.

6 Ā el rarrar ā mañolñol
fwak, Leum, mea Elos lun-
selos laut in oru? Ā Leum
El fwak nu sel, Kom tuyuk,
ā šom nu in siti, ā a fwa lutu
nu šum, ma kom fwa oru.

7 Ā met šu oelul fwas, elos
tu misla, loñ pusra si, ā tiu
liye met.

8 Ā Soul el tuyuk in foke-
yuk; ā ke el ñutalik, el tiu
liye met. Ā elos kol ol ke
paul, ā wis el nu Damaskus.

9 Ā ke len tolu el tiu liye,
ā tiu moño ā tiu nim.

10 Á sie met lutlut mutu Damaskus, èl Ananaias;

Leum el fwak nu sel in arurumu, Ananaias. Á el fwak, Leum, liye, elu ñao.

11 Á Leum el fwak nu sel, Kom tuyuk, à som nu sie inek pañpañ Šumwos, à siyuk in lom sel Judas ke sie met èl Soul lun Tarsus : tu, liye, el pre ; 12 à el liye ke arurumu met si èl Ananaias utsuk, à filiye paul on fwel, tu el a siefwil liye.

13 Na Ananaias el tupok, Leum, laut loñ sin met puspis ke met si iñi, fuka ma koluk ma el oru nu sin met mwo lolos nu Jerusalem.

14 Á sap lun met tol fulat yurol lun kopur elos ye nu kemwu šu pre in Èlos.

15 Á Leum el fwak nu sel, Kom fwala : tu el kufwen-sroas emun luk, in wis Èk ye mutun met Pegan, à togusa, à tulig nutin Israel.

16 Tu Na fwa lutu nu sel fuka el keokiun ma puspis lulap ke Èk.

17 Á Ananaias el somot, à ilyuk nu in lomwu ; à filiye paul on fwel el fwak, Soul, ma lili, Leum, Jisus šu sikmi nu yurum ineku ke kom tuku, El sipe yu mi tu kom fwa liye, à seseslanu ke Nun Mutual.

18 Á kiten misiñi putatla liki mutual oanu unin ik : à

kiten misiñi el liye, à tuyuk, à baptaisla.

19 Á ke el es me moño tari, el keyuk. Na kutu len Soul el wi met lutlut šu mutu Damaskus.

20 Á kiten misiñi el luti Kraist in lolñok tu El Mwen nutin God.

21 Á elos nu kemwu šu loñ ol lut ka, à fwak ; Ya el iñi tiu el su onelosla šu pre ke Èl iñi in Jerusalem, à tuku nu yinu ke ma iñi, tu el fwa kopur'elos ye à wis nu sin leum tol ?

22 ¶ Á Soul el yok yokak, el akmisi elos la met Ju šu mutu Damaskus, à akfwolyel la tu el iñi Kraist payinu.

23 ¶ Á tukin len puspis tari, met Ju elos papu in uni'lye : 24 à Soul el etu papu lalos. Á elos saño mutun pot len à foñ in uni'lye.

25 Na met lutlut elos as al ke foñ à koel la pe potu in kuompal si.

26 Á ke Soul el tuku nu Jerusalem el sriki in oeñ met lutlut ; à elos sañeñ sel, à tiu lalalfuñi tu el met lutlut.

27 Á Barnabas el as al à wis el nu yurin met sap, à fwak nu selos fuka el liye Leum in neku, à tu el kas-kas nu sel, à fuka el lutlut

OREKMA, 10.

pulaïk nu Damaskus in El Jisus.

28 Ä el oelulos fwas lülik nu Jerusalem.

29 Ä el kaskas pulaïk in El Leum Jisus, ä akukain yurin met Grek: ä elos sruinsrumwunmael in univ'lye.

30 Ke ma lili etu elos wisilye nu Sesarea, ä sipa'lot nu Tarsus.

31 Na šurš elos moñla nu yin Judea nu kemwu ä Galili ä Samaria, ä elos mušäiyuk: ä orekma ke ſañeñ sin Leum, ä ke par sin Nun Mutual, ä yokoilik.

32 Ä ma te oru ke Piter el fwas sasla yin nu kemwu, el ouyape oatu nu sin met mwo šu mutu Lidda.

33 Ä iño el konoiok sie met el Eneas, šu on kilüs kiel yiu oalkos, ä mas ke mataltol.

34 Ä Piter el fwak nu sel, Eneas, Jisus Kraist El orek kom kelanu: kom tuyuk ä orek kilüs kium. Ä kiten misiñi el tuyuk.

35 Ä elos nu kemwu šu mutu Lidda ä Saron liye'l, ä forla nu sin Leum.

36 Sie met lutlut mutu Joppa el Tabita, ma ke tafwu pañpañ Dorkas: mutan si iñi seseslanu ke me orekma mwo ä me pakoten ma el oru.

37 Ä ma te oru ke len iño, tu el mas, ä miši; šu ke elos tetekunla tari, elos filiye fokil lüñ.

38 Ä tu Lidda apkurun nu Joppa, ä met loñ tu Piter el os we, elos sipaot met luo nu sel, kenu tu el tiu pat in tuku nu yurolos.

39 Na Piter el tuyuk oelul-tal šom. Ke el tuku tari, elos wis el nu in fokil lüñ: ä kotinmas tu yurol tuñ, ä elos luti koat ä nuknuk ma Dorkas oru, ke el mutu yurolos.

40 Ä Piter el sipa'los la nu kemwu, ä sikukmutuntiyuk, ä pre: ä el ella nu ke manol fwak, Tabita, tukakak. Ä el ñutalik: ä ke el liye'l Piter, el tukakak mutu.

41 Ä el šuñ paul nu sel, ä tulokunulak; ä ke el pañon-mu met mwo ä kotinmas, el fwakulañ la molyuk.

42 Ä ma iñi eteyuk elik Joppa nu kemwu: ä ma puspis lalalfuñi ke Leum.

43 Ä ma te oru tu el mutu lén puspis nu Joppa yurol Saimon met tanner.

ŠAPTER 10.

SIE met in Sesarea el Kor-nilius, el met senturion si un met meun si pañpañ Italia, 2 met oawi, ä el ſañeñ sin God wi sou lal nu kemwu, šu šuñ me pakon-

mutu ma lulap nu sin metu,
ā pre nu sin God pal e nu
kemwu.

3 El liye ke arurumu ma
malem, akurun auu eu ke
len, lipufon lun God ilyuk
nu yurol ā fwak nu sel, Kornilius.

4 Ā ke el ūetañ nu sel, el
šañeñ ā fwak, Measi Leum ?
Ā el fwak nu sel, Pre lom ā
me pakomutu lom ūsumwak
me esmakin ye mutual God.

5 Ā iñi sipaot met nu
Joppa, ā pañol Saimon,
mwulal Piter.

6 El mutu yurol sienu Saimon
met tanner, lom sel
leyen nu mwea ; el a kaskas
nu ūsum ma mwo ma koin
fwa oru.

7 Ā ke lipufon, ūsu kaskas
nu sel Kornilius, el ūsom
tari, el pañon mu luo met
kulansap lal, ā sie met meun
oawi selos ūsu kulansipal ma
patpat ; 8 ā ke el fwakak ma
nu kemwu ma iñi nu selos
tari, el sipa'loswot nu Joppa.

9 Ā lutu, ke elos ūsom, ā
apkurun nu siti, Piter el
fwasyuk nu fwin mañon
lomwu in pre ke auu akon-
kos.

10 Ā el musinsral ma lulap,
ā kenu moño ; ā ke elos
ako, el putatla nu in arurumu,
11 ā liye kosao igakla,
ā maši sikmi nu yurol, oanu
me katou lulap si ol orekla

ke ūrumwosrik akos, kukla
nu in foko.

12 Ma on lū kain nu ke-
mwu kosro nie akos fwalu,
ā kosro lemnok, ā ma mwu-
rakrak, ā mwon yin eñeñu.

13 Ā pusra si tuku nu
yurol, fwak, Piter, tuyuk ;
uni ā moño.

14 Ā Piter el fwak, Tiou
ou iñi, Leum ; tu ūna tiu
moño ma oul, ā ma tiu
mutal.

15 Ā pusra si siefwil kas
nu sel pal si akluo, Ma God
el aknasnasye, kom tiu pa-
ñon oul.

16 Ma iñi oru pal tolu : ā
maši siefwil utukyuk nu in
kosao.

17 ¶ Na Piter el ūifwanu
ninukunla fuka arurumu iñi
ma el liye, liye, met ūsu Kornilius
el sipamu elos siyuk
ke lom sin Saimon, ā tu ye
mutun oaoa, 18 ā pañon, ā
siyuk la Saimon, mwulal
Piter, mutu yinu ku tiu
mutu.

19 Ke Piter el nunku ke
arurumu, Nun el fwak nu
sel, Liye, met tolu ūsk kom.

20 Ke ma iñi kom tuyuk,
ā oatu nu ten, ā oelulos ūsom,
tiu allolo ; tu Na ūipa'los mu.

21 Na Piter el oatu nu
yurols, ūsu Kornilius sipamu
nu sel ; ā fwak, Liye, ūna el
ſu komwos ūsk : komwos
tuku ke mea ?

22 Á elos fwak, Kornilius met senturion, met payi si, á el sañen sin God, á met Ju nu kemwu elos kas mwo nu ke'l lipufon mutual el orauñ nu sel ſap ma nu ſum nu in lom sel, á i loñ kuſom.

23 Ke ma iñi el ſulu'los yuk, á karwuñun alos. Á lutu Piter el oalulos ſom, á kutu ma lili lun Joppa oelul.

24 Á mwulili elos utyuk nu in Sesarea. Á Kornilius tañ elos, á el pañnoni tari met sou lal á met kawuk kulu.

25 Á ke Piter el utyuk, Kornilius el ſuñ ol á putatla nu ke niel, á ali.

26 Á Piter el tulokunulak, fwakañ, Kom tuyuk; ña met pe.

27 Á ke el kaskas nu sel, el utyuk, á konoiock met puspis ſu tukeni.

28 Á el fwak nu selos, Koinwos etu fuka ma oul ke met Ju tukeni mutu, á fwas nu yurin kutenu met; á God El luti yu tu ña tiu pañon kutu met oul, á tiu nasnas.

29 Ke ma iñi ña ſa in tuku nu yurumwos, ke komwos sipeyu mi. Ke ma iñi ña siyuk, komwos ſuli yu insika?

30 Á Kornilius el fwak, Len akos met ña lalo nu ke auu si iñi; á ke auu akeu

ñá pre in lom sik, á, liye, met si tu ye mutuk in nuk-nuk fwosfwos, 31 á fwak, Kornilius, pre lom loñ, á me pakomutu lom in esmakinye ye mutun God.

32 Ke ma iñi sipaot, á pañon mu Saimon mwulal Piter; el mutu in lom sin sie Saimon met tanner leyen nu mwea: ke el tuku el tnfwa kaskas nu ſum.

33 Kiten misiñi ke ma iñi ña sipaot nu ſum; á kom oru mwo tu kom tuku. Iñi ke ma iñi kem nu kemwu mutu iñi ye mutun God, in loñ ma nu kemwu ma God el oru nu ſum.

34 ¶ Na Piter el mañalik, á fwak, Payinu ña liye tu God el tiu wiwikas; 35 tu yurin met nu kemwu el ſu ſañen sin, á orek ma payi, El mu mwo.

36 Kas ma God el sipaot nu sin tulig nutin Israel, luteuñ misla ke Jisus Kraist; El Leum lun nu kemwu.

37 Kas iñi komwos etu, ma lutlutelik yin Judea nu kemwu, á mutamwauk Galili mi, tukin baptais ma Jon el luti ka; 38 fuka God el ar-mwul Jisus lun Nazaret ke Ñun mutual á ke ku: ſu fawasyis in orek mwo, á ak-kei elos la nu kemwu ſu devil el akkoluki; tu God yurol.

39 Ā kem met lo ke ma nu kemwu ma El oru in fwal lun met Ju, ā in Jerusalem ; ſu elos uni'lye ā sripusak ulin ſaku.

40 God el akmolye'lak len si aktolu, ā lotō'el lemtulai-yuk ; 41 tiu nu sin met nu kemwu, tu nu sin met lo ma God ſulūla met, aok nu ſes, ſu moño ā nim yurol tukin pal si El molyuk yin miſe mi.

42 Ā El sipe kit in luti nu sin metu, ā in orek ma lo, tu El iñi El ſu God filiye in nununku sin mol ā sin miši.

43 Met palu nu kemwu elos orek ina lo ke'l, tu ke El elos ſu lalalfuñi in El fwa es ella ke ina koluk.

44 Ke Piter el kaskas kas iñi, Nun Mutal putatla nu fwelos nu 'kemwu ſu loñ kas.

45 Ā elos sin met kosraok ſu lalalfuñi lut, tu ma ašuñ lun Nun Mutal okoima pe nu fwin met Pegan.

46 Tu elos loñ olos kaskas ke loa, ā kakšakin God.

47 Na Piter el tupok, Ya kutenu met ku in tiu ſuñ kof tu elos iñi tiu baptais, ſu es Nun Mutal oanu kem ?

48 Ā el ſap in baptais elos la in El Leum. Na elos pre siyuk sel lun mutanu kutu len.

ŠAPTER 11.

A MET ſap ā ma lili ſu mutu Judea elos loñ tu met Pegan es pe kas lun God.

2 Ā ke Piter el fwasyuk nu Jerusalem, met sin kosraok elos akukain nu yurol, 3 fwakañ, Kom utsyuk nu yurin met tiu kosraok, ā moño yurolos.

4 Na Piter el nekauñ mao ke mutamwauk, ā fwakak ma ſumwos nu selos, fwakañ, 5 Na mutu in siti Joppa ā pre ; ā ña arurumu ā liye, Sie mao sikmi, oanu me katoat, ma kukla in kosaoe mi ke ſrumwosrik akos ; ā tuku nu yuruk.

6 Ke ña ſuwiye nu ke, ña nunkauñ, ā liye kosro nie akos lun fwalu, ā kosro lem-nok, ā ma inwurakrak, ā mwon yin eñeñu.

7 Ā ña loñ pusra si fwak nu sik, Tuyuk, Piter ; uniye ā moño.

8 Ā ña fwak, Tiu ou iñi Leum : tu wañin nu ma oul ā tiu mutual fwas nu in olik.

9 Ā pusra si siefwil tupok nu sik in kosaoe mi, Ma God el orek nasnas, kom tiu fwak oul.

10 Ā ma iñi orek pal tolu, ā ma nu kemwu siefwil amauk nu in kosao.

11 Ā, liye, kiten misiñi met

OREKMA, 11.

tolu tuku tari nu yin lom ña mutu we, sipeyuk Sesarea mi nu sik.

12 Ā Nun fwak nu sik in oelulos ſom, tiu allolo. Ā ke ma iñi met lili onkos iñi wi yu, ā kem ilyuk nu in lom sin met sa; 13 ā el lutu nu ſes fuka el liye met lipufon si in lom sel, ſu tu ā fwak nu sel, Sipaot met nu Joppa, ā pañon mu Saimon mwulal Piter; 14 El fwa oru nu ſum kas, ma kom, ā sou lom nu kemwu fwa mol la ka.

15 Ā ke ña mutamwauk in kas, Nun Mutual putatla fwelos, oanu fwus ke mutamwauk.

16 Na ña esamak kas lun Leum, fuka ma El fwak, Payi Jon el baptaisla ke kof; ā komwos fwa baptais ke Nun Mutual.

17 Na ke ma iñi tu God el ſuñ nu selos me kiña, oanu nu ſes, ſu lalalfuñi ol Jisus Kraist, fuka ña, ya ña ku in igulye God?

18 Ke elos loñ ma iñi, elos misla, ā kakšakin God, fwa-kañ, Na God el ſuñ nu sin met Pegan auliyuk nu ke mol.

19 ¶ Iñi elos ſu fwaselik ke kolyai ma tuku ke Stefen, elos fwas nu Finis, ā Saiprus, ā Antiok, lutu kas tiu nu sin sienu met, tu nu sin met Ju mugenu.

20 Ā kutu selos met Sai-prus ā Sairene, ke elos tuku nu Antiok, elos kaskas nu sin met Griek lutlut kunul Leum Jisus.

21 Ā pon Leum oelulos; ā ma puspis lalalfuñi ā forla nu sin Leum.

22 Na kas ke ma iñi tuku nu sren ſurš ſu mutu Jerusalem; ā elos sipa'lot Barnabas, tu el ſom nu Antiok:

23 Ke el tuku el liye kulañ lun God, el eñun, ā kaiuñ nu selos nu kemwu, tu ke ku inſielos elos fulsöl Leum.

24 Tu el met mwowo, ā seseslanu ke Nun Mutual ā ke lalalfuñi: ā met puspis oeñi Leum.

25 Na Barnabas el ſom nu Tarsus, in ſuk Soul: 26 ā ke el konoilok, el wis el nu Antiok. Ā ma te oru tu yiu fon si elos ſifwanu tukeni nu in ſurš, ā lutu met puspis. Ā in Antiok pañpañ met lutlut kristin met.

27 ¶ Ā in len iñi met palu elos tuku Jerusalem mi nu Antiok.

28 Ā sie selos tuyuk ēl Agabus, ā el polyi ke Nun tu pal pao ma lulap yin fwale nu kemwu; ma te oru ke len lun Klaudius Sisar.

29 Na met lutlut, elos nu kemwu oanu elos ku, nun-kauk in sipaot me kasu nu

sin ma lili ſu mutu in Ju-dea.

30 Ā elos oru ma iñi, à sipaot mao nu yurin met elder ke pon Barnabas à Soul.

SAPTER 12.

A KE pal si iñō Herod to-gusa sralot paul in akko-lukye kutu lun ſurš.

2 Ā el uni'lye Jemes tamulel Jon ke kutlas.

3 Ā tu el liye tu ma iñi akeñunye met Ju, el ora pe in es Piter. Pal si iñi len lun bred tiu pulolak.

4 Ā ke el sruki'lye tari, el fili'lye nu in prison, à as al nu sin met meun sie-ñul-onkos in liye'lañ. El nunku tukin alukela in wis el mu nu sin metu.

5 Ke ma iñi sruki'lye Piter nu in prison: à ſurš elos prenu, prenu, nu sin God ke'l.

6 Ā ke Herod nunku in wis el mu, foñ si iñi Piter el motul in maslon met meun luo, koperi ke kapinkaslap luo; à met sropu ye mutun oaoa elos liauñ prison.

7 Ā, liye, lipufon lun Leum el tuku nu fwe'l, à kalem si šaromromla nu in prison; à el puki'lye siel Piter, à tulok-unulak, fwakañ, Ki tuka-kak. Ā kapinkaslap lal putatla liki paul.

8 Ā lipufon fwak nu sel, Kom ſifwanu ſuñ me lol losüni, à losüni faluk lom; à el oru ou iñi. Ā el fwak nu sel, ſuñ nuknuk in kato lom nukomañ, à fwas tukuk.

9 Ā el fwas liki, à fwas tuk ol; el nükkin la payi ma lipufon oru; el nunku mu tu el liye arurumu.

10 Ke eltal fwas alukela ſan si meta à akluo, eltal tuku nu ke mutun oaoa musra, ma kol nu yin siti; ma iñi ſifwanu igakla nu selos: à eltal fwas liki à fwas sasla sie inek; à kiten misiñi lipufon el ſom luk el.

11 Ā ke Piter el ſifwanu eta'l, el fwak, Iñi ña etenu, tu Leum sipamu lipufon lal, à es yu la liki pon Herod, à liki nunke nu kemwu lun met Ju.

12 Ā ke el nunkauk tari, el tuku nu lom sel Meri nine kiel Jon mwulal Mark; yin ma puspis elos tukeni in pre.

13 Ā ke Piter el tumwolak nu ke ſriñlin mutun oaoa; mutan fwus si el tuku in loñ, èl Roda.

14 Ā ke el etu pusral Piter, ke eñun el tiu igasla ſruñul, à el kasusus lü, à fwakañ fuka Piter el tu ye mutun oaoa.

15 Ā elos fwak nu sel, Kom mwul. Ā el fwaknu payinu

OREKMA, 18.

ma ña fwak. Na elos inu Lipufon lal.

16 Ā Piter el sikalañ tu-mwolye; à ke elos igasla, à liye'l, elos lut.

17 Ā Piter el masrik nu selos ke paul tu elos in mis-la, el fwak nu selos fuka Leum wis el mu liki prison.

Ā el fwak, Komwos fwasot à oru ma iñi nu sel Jemes, à nu sin ma lili. Ā el šom à fwas nu sienu an.

18 Ā ke lenelik, omwoni ma lulap sin met meun, fuka ke Piter.

19 Ā ke Herod šok ol, à tiu konoi'lok, el siyuknu met šan, à ſap in onelosla. Ā el oatu Judea mi nu Sesarea, à mutu we.

20 ¶ Ā Herod el mulat lulap nu selos sin Tair à Sa-don: à elos nunok sugo wunu tuku nu yurol, à ke elos ora'l Blastus met tutafpo lun togusa, met kaiwuk la-los, elos kenu misla; tu an sin togusa kasu an selos.

21 Ā ke sie len Herod nu-komañ nuknuk in togusa, à mutu fwin niin mutu lal, à oru kas lulap nu selos.

22 Ā met elos ſao fwakan, Pusra si lun god, tiu ma lun met.

23 Ā kiten misiñi lipufon lun Leum el onel, tu el tiu kakšakin God, à mwet elos kuñ al la, à el miši.

24 Ā kas lun God kapak à yokoilik.

25 Ā Barnabas à Soul eltal foloké liki Jerusalem, ke eltal payikin me orekma latal, à es oelultal Jon mwulal Mark.

ŠAPTER 13.

A KUTU met palu à met luti lun ſurš Antiok; oanu Barnabas, à Simeon ſu pañpañ Naiger, à Luſius lun. Sairene, à Manaen ſu kapak oelulañ Herod titrak, à Soul.

2 Ā ke elos oru nu sin Leum, à lalo, Nun Mutual fwak, Komwos fulela nu sik Barnabas à Soul nu ke me orekma Na pañnoltal mu ke.

3 Ā ke elos lalo a pre, à filiye paulos on fwe'ltal, elos ſipa'ltalu.

4 Tu Nun Mutual ſipa'ltalu, ke ma iñi eltal ſom nu Se-leušia; à eltal kol iñi mi nu Saiprus.

5 Ā ke eltal mutu Salamis, eltal luti kas lun God in lol-nok lun met Ju: à Jon el oelultal pe in orekma.

6 Ā ke elos fwas sasla tuka si nu Pafos, elos konoilok sie met ſatal, met palu sito, met Ju, el Bar-jesus.

7 El wi met aol lun anſa, Serſius Paulus, met lalmet-met; el pañon Barnabas à Soul, à kenu in loñ kas lun God.

8 Ā Elimas met šatal (tu ou iñi tafwa ēl) el tuyuk lain elos, sriki in forokunma met aol liki ma lalalfuñi.

9 Na Soul, pañpañ pe Poul, tiñtiñinu ke Nun Mutal, el šui'lye, 10 ā fwak, O kom tiñtiñinu ke sito nu kemwu ā silollel nu kemwu, tulig nutin devil, mwusral ke ma payi nu kemwu, ya kom tiu tari in akkuiala inek payi lun Leum ?

11 Ā iñi liye, pon Leum on fwom, ā kom fwa kunla, tiu liye fwatu kutu pal. Ā kiten misiñi putatla fwe'l ok ā los; ā el fwafwasyis in šuk kutu in kol ol ke paul.

12 Na met aol, ke el liye ma oru, el lalalfuñi, ā lut ke me lutlut lun Leum.

13 Na ke Poul ā elos oelul šom liki Pafos, elos tuku nu Perga lun Pamfilia : ā Jon el fwas luk elos folokla nu Jerusalem.

14 Ā ke elos šom liki Perga, elos tuku nu Antiok lun Pisidia, ā ilyuk nu in lolñok ke len sabat, ā mutu.

15 Ā tukin ma rid manu ā ma palu, leum lun lolñok elos sipaot nu seltal, fwakañ, Kointal, met lili, fwin kutu kas in lutlut yurumtal ke metu, fwakak.

16 Na Poul el tuyuk, ā ponsit ke paul fwak, Met

Israel, ā komwos šu šañen sin God, porono.

17 God lun met iñi lun Israel šulüla papa tumas, ā ora'losyuk met ke elos metša mutu in Isip, ā ke po fulat El wis elos la liki mao.

18 Ā akurun pal si yiu añaul El kol olos yin mesis.

19 Ā ke El kanaosla an itkos yin fwal Kanan, El kitelik fwal lalos nu selos ke koto srifwe.

20 Ā tukin ma iñi El šuñ nu selos met nununku akurun pal si yiu añaufuko ā lumnaul, nu ke pal si Samuel met palu.

21 Ā tuko elos luñselos sie togusa ; ā God asi nu selos Soul mwen natal Sis, met si lun sruf Benjamin, ke yiu añaul.

22 Ā ke El es el la, El oraük nu selos Devid in togusa lalos ; El šuñ pe ma lo nu sel ā fwak. Na konoiock Devid nutin Jesse, met ou ma inšiuk, el tufwa payikin ma ña luñsik nu kemwu.

23 Ke futin met si iñi, God oanu ke mwuleuñ lal, El oraük nu Israel, Jisus Laño.

24 Ke met El tuku tuk, Jon el luti baptais lun aulyuk nu sin met Israel nu kemwu.

25 Ā ke Jon el payikin me orekma lal, el fwak, Kointos nunku su ña ? Na tiu El.

Tu liye, sie tuku tukuk, faluk ke niel ña tiu mwo in tulala.

26 Met lili, tulig nutin sou lun Abraain, à elos su sumwos sañeñ sin God, kas mol si iñi sipeyuku nu sumwos.

27 Tu elos su mutu Jerusalem, à leuin lalos, tu elos tiu eta'l, à tiu etu pusren met palu, ma rid piñanu len sabat, elos payikin mao ke elos paani lun mas.

28 Á tu elos tiu konoioskutu ma sripauk ke miši, à elos kenu Pailat lun mu in uni'lye.

29 Á ke elos payikin tari ma nu kemwu ma šim ke', elos es il ye liki šaku, à fili'lye nu in lufin mas.

30 Á God akmolyelak yin miše mi.

31 Á elos su oelul fwas-yuk Galili mi nu Jerusalem, liye'l len puspis, à elos met lo lal nu sin metu.

32 Á kem luti nu sumwos mwo šašu, fuka ma mwuleuñ ma oru nu sin papa met, 33 God El payikin ma iñi nu šes, tulig natalos, tu El siefwil akmolye'lak Jisus: oanu ma šim in psalm akluo, Kom Mwen nutig, len si iñi Na oswe kom.

34 Á tu El akmolye'lak yin miše mi tu El a tiu folokla nu ke punoela, El fwak ou

iñi, Na tufwa siot nu sumwos ma mwuleuñ mutual lun Devid.

35 Tu ou iñi El fwak pe insienu psalm, Kom a tiu lela El su Mutual nutum tu El liye punoela.

36 Tu Devid tukin pal si el oru ma God oere, el miši à liki'lye nu yurin papa tumal, à el liye punoela.

37 Á el su God akmolye'lak El tiu liye punoela.

38 Ke ma iñi komwos nu kemwu, met lili, etu tu ke met si iñi kem luti nu sumwos nunok munas ke ma koluk.

39 Á ke'l elos nu kemwu su lalalfuñi elos payi ke ma nu kemwu, komwos koflanu payi ke manu lun Moses.

40 Ke ma iñi liauñ, fwin tiu ou iñi ma fwa tuku nu yurumwos, ma kaskas in met palu; 41 Liye, komwos su sruñu, à lut, à miši: tu Na orek me orekma in len sumwos, me orekma ma komwos koflanu la!alfuñi, met si fwin fwak mao nu sumwos.

42 ¶ Á ke met Ju elos šom liki imwen lolñok, met Pegan elos siyuknu tu kas iñi in lutlut nu selos ke sabat tuko.

43 Á ke mwolil olalik, ma puspis sin met Ju à met forla mwo elos fwas tuk ol Poul à Barnabas; ke kaskas

nu selos, eltal ora'los in fwas-i ma luñ lun God.

44 Ā len sabat tuko akurun yin siti nu kemwu tukeni in loñ kas lun God.

45 Ā ke met Ju elos liye met puspis tukeni, elos tiñ-tiñinu ke šok, ā kaskas lain ma iñō ma Poul el kaskas ke, akukain ā kaskas koluk.

46 Na Poul ā Barnabas eltal pulaiknu, ā fwak, Mwo tu kas lun God lutlut met nu ſumwos: ā tu komwos nununke komwos in tiu mwo nu ke mol ma patpat, liye, kem forla nu sin met Pegan.

47 Tu ou iñi Leum El ſap nu ſes, fwakañ, Na fili komwi me kalem lun met Pegan, tu kom fwa me mol nu yin lusela fwalu.

48 Ā ke met Pegan elos loñ ma iñi, elos inšimwowo, ā kakšakin kas lun Leum: ā elos ſu God filiye nu ke mol ma patpat lalalfuñi.

49 Ā kas lun Leum fwase lik sasla nu kemwu yin si iñi.

50 Ā met Ju elos papani mutan inšie ā kato, ā met leum lun siti, ā orauk me kolya lain Poul ā Barnabas, ā sis eltalu liki siskin an selos.

51 Ā eltal pukula fokun nieltal lain olos, ā tuku nu Ikonium.

52 Ā met lutlut elos tiñ-tiñinu ke eñun, ā ke Nun Mutual.

SAPTER 14.

A MA te oru nu in Iko-nium, tu eltal tukeni ilyuk nu in imwen lolñok lun met Ju, ā kaskas ou tu met puspis, met Ju ā met Grik pe elos lalalfuñi.

2 Ā met Ju silalalfuñi elos papani met Pegan, ā ora'los in nunok koluk lain met lili.

3 Tu ou iñi eltal mutu ma patpat kaskas pulaik in Leum, ſu ſuñ lo nu ke kas ſamu lal, ā ſuñ akul ā men-men in oru ke paultal.

4 Ā met puspis yin siti unkas lugwe; ā kutu wi met Ju, ā kutu wi met ſap.

5 Ā ke met Pegan, ā met Ju pe wi met leum, elos tu-keni in akkoluki eltal, ā tuñ-la'ltal, 6 eltal etu ā kasus nu Listra ā Derbe siti nu in Laikeonia, ā nu yin apneni.

7 Ā iñō eltal lutti mwo ſaſu.

8 ¶ Ā sie met mutu yin Listra, mas ke niel, ulnu ke el isūsla, ſu t'una fwas: 9 el iñi loñ Poul el la kaskas; ſu ſui'lye, ā etu tu lalalfuñi lal in kela, 10 el fwak ke pusra lulap, Kom tuyuk fwin nium. Ā el srosro ā fwas.

11 Ā ke metu liye ma Poul

el oru, elos fuleuk pusrilos
in kas Laikaonia, fwakañ,
Enut elos oatu nu yuros oanu
lumun met.

12 Ā Barnabas elos pañpañ
Jupiter; ā Poul, Merkurius,
tu el kaskas puspis.

13 Na met tol lun Jupiter
šu mutu ye mutun siti lalos,
el wis kau mogul ā me
mwolmwol nu ke mutun pot,
ā luñsi wi met puspis tukeni
orek kiše.

14 Ma ke met šap, Poul
ā Barnabas eltal loñ, eltal
šelik nuknuk latal, ā kasus
nu infulwin metu, wowoyuk,
15 ā fwakañ, Met, efwo kom-
wos ku orek ma iñi? Ke-
tal met pe ou komwos, ā lutu
nu šumwos tu komwos forla
liki ma sito iñi nu sin God
mol, ſu orek kosao, ā fwalu,
ā mwea, ā ma nu kemwu lü:
16 Šu ke pal meta lela met
an nu kemwu in fwas yin
elos luñselos.

17 Ā tu ke ma iñi El tiu
liki'lye ke wañin ma lo, tu
El orek mwo, ā aši nu ſes
eaf in kosaoe mi, ā pal mut
seseslanu inſius ke me moño
ā eñun.

18 Ā ke kas iñi eltal aku-
run tiu igulye met, tu elos
orek kiše nu seltal.

19 ¶ Ā kutu met Ju elos
tuku nu Antioch mi ā Ikonium
mi ſu kaifwi metu, ā, ke
tuñlol Poul tari, elos amakun

al likin siti, nunku mu tu el
miši.

20 Ā ke met lutlut elos tu
apnulaini, el tuyuk, ā tuku
nu yin siti; ā len si tuko el
wi Barnabas ſom nu Derbe.

21 Ā ke eltal luti mwo ſaſu
nu yin siti si iñi, ā oru met
lutlut puspis tari, eltal sie-
fwil folokla nu Listra, ā Iko-
niun, ā Antioch, 22 akkeyela
ñunin met lutlut, ā kaifwe-
'los in srukie ma lalalfuñi, ā
tu ke kolya ma lulap kut
fwa ilyuk nu in togusai lun
God.

23 Ā ke eltal filiye met
elder nu selos in ſurš nu ke-
mwu, ā pre wi lalo tari, eltal
fule'los yuñ nu sin Leum, ke
ſu elos lalalfuñi.

24 Ā tukin pal si eltal fwas
ſasla Pisidia, eltal tuku nu
Pamfilia.

25 Ā ke eltal luti kas in
Perga tari, eltal oatu nu
Atalia.

26 Ā iñi mi eltal kol nu
Antioch, yin si iñi mi met
ſurš fulitalu nu ke luñ lun
God ke me orekma eltal ak-
fwolye ke.

27 Ā ke eltal tuku, ā ſulū-
ni ſurš nu sie tari, eltal fwak
ma nu kemwu ma God el
oru nu ke'ltał, ā fuka El
igasla mutun oaoa lun lalaf-
uñi nu sin met Pegan.

28 Ā eltal mutu iñi ma
patpat yurin met lutlut.

SAPTER 15.

AKUTU met šu oatu Ju-dea mi elos luti met lili, ā fwak, Komwos fwin tiu kosroala ou manu lun Moses, komwos koflanu mol.

2 Tu ou iñi ke Poul ā Barnabas eltal akukain ā kas-kasnu yurolos tiu ma sisik, elos nunku mu tu Poul ā Barnabas, ā kutenu selos, elos fwasyuk nu Jerusalem nu sin met ſap ā met elder ke me siyuk iñi.

3 Ā tu ou iñi ſurš oelulos fwas kutu, elos fwas sasla Finis ā Samaria, fwakañ met Pegan la forla; ā elos ak-eñunye ma lulap met lili nu kemwu.

4 Ā ke elos tuku nu Jerusalem, ſurš, ā met ſap, ā met elder, elos es elos la, ā elos fwak ma nu kemwu ma God el oru nu ke'los.

5 Ā kutu sin un met Farisi ſu lalalfuñi elos tuyuk, fwakañ, Tu mwo elos in kosrao'-los la, ā ſap elos in liauñ manu lun Moses.

6 ¶ Ā met ſap ā met elder elos tukeni in papu ke ma iñi.

7 Ā ke elos kaskasnu ma lulap, Piter el tuyuk, ā fwak nu selos, Met lili, komwos etu fuka u-met, tu God el ſulula sin ſes, tu ke olík met Pegan fwa loñ kas lun mwo ſaſu, ā lalalfuñi.

8 Ā God, ſu etu inſi, El orek ma lo nu selos, ſuñ Nun Mutual nu selos, oanu ma nu ſes; 9 ā El tui sielanu ſes ā selos, aknasnasye inſielos ke lalalfuñi.

10 Iñi ke ma iñi efwo komwos ku srifwe God, in likiye enu in kaiwen met lutlut, ma papa tumas ā kut koflanu wis?

11 Tu kut lalalfuñi tu ke luñ lun Leum Jisus Kraist kut fwa mol ou elos.

12 Na met puspis tukeni elos kemwu misla, ā loñ sel-tal Barnabas ā Poul, ke eltal fwak ma menmen ā ſokruk ma God oru yurin met Pegan ke'ltal.

13 Ā tukin pal si ke eltal misla, Jeines el tupok, fwakañ, Met lili poroñōyu; 14 Simeon el fwak fuka God el tuku nu sin met Pegan, in es kutu met sin selos ke'l.

15 Ā kas sin met palu fwolu-nu ke ma iñi, oanu ma ſim, 16 Tukin ma iñi Ña fwa foloko, ā fwa ſiefwil muša lom sin Devid, ma putatla; ā Ña fwa ſiefwil muša ma miſalla ke; ā Ña ſiefwil orauk mao, 17 tu met lula ka fwa ſuk Leum, ā met Pegan nu ke-mwu, sin ſu Êk pañpañ, ma Leum fwak, ſu orek ma iñi nu kemwu.

18 God etu ma nu ke-

mwu me orekma lal ke mutawauk fwale mi.

19 Ke ma iñi ma nunku luk, tu kut tiu akkoluk elos, šu sin met Pegan forla nu sin God; 20 tu kut ſimusla nu selos, tu elos sisila ma koluk lun enut sito, a ma kosro, a ma uniye ke sa tiu ſiror, a sa.

21 Tu Moses umet yin siti mu kemwu kutu met lal ſu lutlut ke'l len sabat nu kemwu.

22 ¶ Na ma iñi mwo sin met ſap a met elder, wi ſurš nu kemwu, tu elos ſipaot met ſilüla sim u lalos nu Antiok wi Poul a Barnabas; ma Judas mwulal Barsabas, a Sailas, met kaki yurin met lili.

23 A elos ſim leter ke elos ou iñi, Met ſap a met elder a ma lili elos ſipaot luñ nu sin met lili sin met Pegan ſu mutu Antiok a Siria a Silia; 24 tu ke ma iñi ma kem loñ tu kutu ſu ſom liki kem elos akkoluki komwos ke kas, a aksitoiye ſunumwos, fwakañ, Komwos kosroala, a liauñ manu; kem tiu ſuñ ſap ou iñi nu selos.

25 Ma mwo nu simem, tukeni ke nunok sugo, tu kem ſipaot met ſilüla nu ſumwos wi kulu las Barnabas a Poul, 26 met ſu aši mol lalos ke E lun Leum las Jisus Kraist.

27 Tu ou iñi kem ſipaot Judas a Sailas, ſu a fwak pe ma iñi nu ſumwos ke kas.

28 Tu ma mwo nu sin Nun Mutal, a nu simem, tu kem likiye nu fwomwos ma tiu toas liki ma iñi mwo; 29 Tu komwos ſisila ma kiše lun enut sito, a ma sa, a ma miši ke sa tiu ſiror, a ma kosro. Komwos fwin fili komwos la liki ma iñi, komwos fwa oru mwo. Komwos mutu.

30 Tu ou iñi ke elos alalik tari, elos tuku nu Antiok; a ke elos ſulöni nu sie met puspis tukeni, elos as'ot leter.

31 Ma ke elos rid tari, elos inši mwowo ke kas in lutu.

32 A Judas a Sailas, eltal pe met palu, lutu met lili ke kas puspis, a akkuü elos la.

33 A ke eltal mutanu kutu pal, met lili ful'ltalu ke eñun nu sin met ſap.

34 A Sailas el mu mwo tu el mutawun.

35 Poul a Barnabas eltal muta pe nu Antiok, lutlut a lutu kas lun Leum, wi kute pe met puspis.

36 ¶ A tukin kutu len, Poul el fwak nu sel Barnabas, Lela kital in siefwil ſom a liye met lili las yin siti nu kemwu yin kital lutu kas lun Leum, a liye fuka ma elos oru.

37 A Barnabas el luñsel

in es oelultal Jon, Mwulal
Mark.

38 Ā Poul el nunku tiu
mwo in es el oelultal, šu
šom lukeltal liki Pamfilia,
ā tiu oelultal šom nu ke
orekma.

39 Ā eltal akukain oanu tu
eltal fwas liki sie sin sie; ā
Barnabas el es Mark ā kol
nu Saiprus

40 Ā Poul el šilüla Sailas,
ā somla, met lili fule'ltau
nu ke luñ lun God.

41 Ā el fwas sasla Siria ā
Silisia, akkei elos la šurš.

SAPTER 16.

NA el tuku nu Derbe ā
Listra. Ā, liye, sie met
lutlut iñō, ē Timoteus, Mwen
nutin sie mutan, šu met Ju,
el lalalfuñi; ā papa tumal
met Grik.

2 Met lili šu mutu Listra ā
Ikonium elos kas mwo ke'l.

3 Poul el luñsel tu el oelul
šom; ā el es ā kosroa'l la tu
ke met Ju šu mutu yin iñō;
tu elos nu kemwu etu tu
papa tumal met Grik.

4 Ā ke elos fwas sasla an
siti, elos ašuñ nu selos kas in
liauñ, ma met ſap ā met
elder oru šu mutu Jerusalem.

5 Ā ke ina iñi šurš elos ku
in lalalfuñi, ā yoknu fwafwaselik
piñanu len.

6 Ā ke elos fwas sasla Fri-
ſia ā Galasia, ā Nun Mutual

ora'los in tiu luti kas in Asia,
7 ke elos tuku nu Mišia tari,
elos sriki in šom nu yin Bi-
tinia; ā Nun lela elos in tiu
ou iñi.

8 Ā elos alukela Mišia
oatu nu Troas.

9 Ā arurumu sikmi nu sel
Poul ke foñ; Sie met Mase-
donia tu, ā siyuk sel. Kom
fwasu nu Masedonia, ā kase
kit.

10 Ā ke el liye arurumu
tari, kiten misiñi kem sriki
in šom nu Masedonia, nunku
mu tu Leum pañon kem in
luti mwo šašu nu selos.

11 ¶ Tu ou iñi ke kol liki
Troas, kem tuku šumwos nu
Samotrašia, ā len si tuko nu
Neapolis; 12 ā iñō mi nu
Filipai, ma siti maši meta
lun kuenu an Masedonia,
koloni si. Ā kem mutanu
yin siti si iñi kutu len.

13 Ā ke len sabat kem šom
liki siti nu pupon fwal, yin
met tukeni pre; ā kem mutu,
ā kaskas nu sin mutan šu
tukeni iñi.

14 Ā sie mutan ē Lidia, el
kuko sienu sralsral, lun siti
Taiataira, šu ali sin God, el
loñ kem; inšien šu Leum
igasla, tu el lalalfuñi ma
Poul el kaskas ke.

15 Ā ke el baptais tari, ā
sou lal, el siyuknu, fwakañ,
Komwos fwin nunku mu tu
ña payi nu sin Leum, utyuk

OREKMA, 16.

nu in lom sik, à mutanu. Á el igul kemi.

16 ¶ Á ma te oru ke kem tukeni pre, sie mutan fwus ñun susfwe yurol el šuñ kem, šu wis nu sin leum lal ma puspis ke susfwe.

17 El iñi fwas tuk ol Poul à kem, à wowoyuk, fwakañ, Met iñi met kulanšap lun God fulat liki nu kemwu, šu lutí nu šes inek lun mol.

18 Á el oru ma iñi len puspis. Á Poul, ke pakomutu, el forla, à fwak nu sin ñun, Na šap nu šum in È Jisus Kraist in šom luk el. Á el šom luk el ke auu si iñi.

19 Á ke leum lal elos liye, tu fwensok lalos ke es mao wañinla, elos srukie Poul à Sailas, à amakun ultal nu yin kutakot nu sin leum, 20 à wis eltal nu sin met liauñ annu, fwakañ, Met iñi, met Ju, eltal lokalok ma lulap siti šes, 21 à lutí manu ma tiu payi tu kut in es à oru, kut met Roma.

22 Á met puspis tukeni tuyuk lain alos; à met liauñ annu elos šelik nuknuk lalos, à šap in sruñ latal.

23 Á ke elos sruñ latal ka puspis, elos sis eltal nu in prison, kaii nu sin met liauñ prison lun liye'ltau akimwoye.

24 Šu ke el es šap si iñi, sis eltalnu infülwin prison,

à kopuriye nieltal in maslon šaku.

25 Á ke infülwin foñ Poul à Sailas eltal pre à on nu sin God; à met prison elos loñ oltal.

26 Á kiten misiñi fwal rarrar ma lulap, oanu tu ma ekasek prison kususyuk: à kiten misiñi sruñul nu kemwu igakla, à me kopur lalos nu kemwu tultul la.

27 Á met liauñ prison ñutalik, à liye sruñul prison igakla, el fwauk kutlas natal, à lukuna sifwanu uni'lye, nunku mu tu met prison kaiñla.

28 Á Poul el wowoyuk ke pusral lulap, fwakañ, Kom tiu akkoluki kom, tu kem nu kemwu mutae.

29 Na el pañon mu lamp, à sroa nu lü, à tuku rarrar, à putatla ye mutual Poul à Sailas, 30 à wis altal ot, à fwak, Leumwu, mea ña oru tu ña fwa mol?

31 Á eltal fwak, Lalalfuñi ke Leum Jisus Kraist, à kom fwa mol, à sou lom.

32 Á eltal kaskas nu sel kas lun Leum, à nu selos nu kemwu in lom sel.

33 Á el es eltal ke auu si iñi foñ à tanla inke srñnsrñ ke'ltau; à baptaisla, el à mal nu kemwu kiten misiñi.

34 Á ke el wis eltal mu nu in lom sel tari, el filiye me

moño ye mutaltal, à eñun, lalalfuñi ke God, wi sou lalu kemwu.

35 Á ke lenelik, met liauñ annu, elos sipaot met rošo, fwakañ, Tulala met luo iñō in šom.

36 Á met liauñ prison el oru kas si iñi nu sel Poul, Met liauñ annu elos šapot in tulala komtal in šom; iñi ke ma iñi komtal fwasot, à fwas mwo.

37 Á Poul el fwak nu selos, Elos srñul ketal lemtulaiuk ke tiu lusla, ketal met Roma, à sis ketal nu in prison; ya elos sis ketal la lukma? Sitoenu; tu lela elos in ſifwanu tuku à wis kit la.

38 Á met rošo elos fwak kas iñi nu sin met liauñ annu; à elos ſañeñ, ke elos loñ tu eltal met Roma.

39 Á elos tuku à kaifwe'ltal, à wis eltal ot, à siyuknu eltal fwala liki siti.

40 Á eltal šom liki prison, à ilyuk nu in lom sin Lidia; à ke eltal liye met lili tari, eltal lutlut nu selos, à ſomla.

ŠAPTER 17.

A KE eltal fwas sasla Amfipolis, à Apolonia tari, eltal tuku nu Tesalónica, oiya imwen lolñok lun met Ju.

2 Á Poul, oanu ma el oru, el ilyuk nu yurolos, à ke len

Sabat tolu el luti nu selos kutu ma ke Baibel, 3 kalemalik à fwaknu, tu mwo tu Kraist keokiuk, à siefwil molyuk yin miše mi; à tu Jisus iñi, ſu ña luti nu ſumwos, El Kraist.

4 Á kutu selos lalalfuñi, à oelultal Poul à Sailas; à sin met Grik inſie ma puspis, à sin mutan kato tiu pu.

5 Á met Ju ſu tiu lalalfuñi, ke ſok, es nu yurolos kutu met ſilolel sin met alsañes, à ſulõni sie mwolil nu sie, à akkoluki siti fwonu, à kasus nu ke lom sel Jeson, à ſriki in es eltalañ nu sin metu.

6 Á ke elos tiu kono'ltalu, elos amakunal Jeson à kutu met lili nu sin met liauñ siti, wowoyuk, Elos ſu luñasla fwalu tuke pe nu yinnu; 7 à Jeson el es elos. Á elos nu kemwu ſañesoa nu ke ſap lun Sisar, fwak tu ſienu togusa, Jisus.

8 Á elos lokoluki metu à met liauñ siti, ke elos loñ ma iñi.

9 Á ke elos es ma suei sin Jeson, à sin kutenu tari, elos lela elos in šom.

10 Á kiten misiñi met lili elos sipaot Poul à Sailas ke foñ nu Berea; à ke elos tuku elos ilyuk nu in lolñok lun met Ju.

11 Elos iñi mwo luk elos ſu in Tesalónica, tu elos

silaklak in es kas, à ſuk in Baibel piñanu len, ma iñi la payi ku sito.

12 Ke ma iñi ma puspis selos lalalfuñi ; à sin mutan Grik kato, à sin mogul tiu pu.

13 Á ke met Ju lun Tesa-lonika elos etu tu Poul el luti kas lun God nu Berea, elos tuke pe nu yinnu, à purakak metu.

14 Na kiten misiñi met lili elos sipa'l la Poul lun ſom oanu nu mwea ; à Sailas à Timoteus eltal mutanu iñó.

15 Á elos ſu atlol Poul wis el nu Atens ; à elos es ſap nu ſin Sailas à Timoteus in ſilaklak in tuku nu yurol, elos ſomla.

16 ¶ Na ke Poul el mutu ſan oltal nu Atens, ñunal lañuñuñla, ke el liye siti tiñtiñinu ke enut sito.

17 Tu ou iñi el tukeni kaskas in inwen lolñok yurin met Ju, à yurin met inſie, à yin kutakot piñanu len yurolos ſu el ſunol.

18 Na kutu lalmetmet ſin met Epikurus, à ſin met Stoik, elos tukeni kaskas yurol. Á kutu fwak, Mea olinkas si iñi el fwak ? kute-nu mu, El oanu el luti enut ſa ; tu el luti nu selos Jisus, à ſiefwil molyuk.

19 Á elos as al, à wis el nu Areopagus, fwakañ, Ya

mwo tu kem etu ma lutlut ſaſu si iñi ma kom kaskas ke ?

20 Tu kom wis kutu ma ſa nu ke ſremein ; tu ou iñi kem kenu etu ja fuka ma iñi.

21 Tu met Atens nu ke-mwu muta ſiewunu, tu in fwakak à loñ kutu ma ſaſu.

22 Na Poul el tu infulwin Areopagus, à fwak, Koñwos met Atens, ña liye tu ke ma nu kemwu komwos orek ali.

23 Tu ke ña fwas ſasla à liye enut lomwos, ña konoiok ſie lañ ma iñi ſimla on ke, NU SIN GOD KUT NU-KIN. Tu ou iñi el ſu ko-mwos ali ninukin, ña 'luti nu ſumwos.

24 God ſu orek fwalu à ma nu kemwu lü, tu El Leum in kosao à fwalu, tiu mutu in lom ali orek ke po ; 25 à pon met tiu ali nu Sel oanu tu El luñsel kutu mao, El añañ nu ſin nu kemwu mol, à moñ, à ma nu ke-mwu ; 26 tu El orek ke ſa ſiewunu met an nu kemwu tu elos mutu fwin mutun fwal e nu kemwu, à nun-kauk tari pal met El oru tuk, à akul lun an selos : 27 tu elos a ſuk Leum, elos fwin kalimun ul, à konoi'lok, tu El tiu lus liki kit nu ke-mwu ; 28 tu in El kut mol, à mogükü, à mutu ; oanu

kutu ſumwos orek on elos fwak, Tu kut tulig nutin pe.

29 Tu ou iñi tu kut tulig nutin God, tiu mwo tu kut nunku mu tu God oanu gol, ku silver, ku eot, srulüla oanu met nunku mu.

30 Ke ma iñi God pulesu pal si nukin iñō, à iñi El šap met e nu kemwu in auliyuk.

31 Tu El orala len si, ke ſu El a fwa nununku fwalu ke ma payi ke met ſu El filiye; El ſuñ ma lalalfuñi nu sin nu kemwu tu El akmolye'lak yin miše mi.

32 Á ke elos loñ ma siefwil molyuk yin miše mi, kutu aksruksruk: à kutenu fwak, Kem tufwa siefwil loñ kom ke ma iñi.

33 Tu ou iñi Poul el ſomla liki infulwe'los.

34 Á kutu met fulyuñ nu sel, à lalalfuñi; sin ſu Daioniſius met Areopagus, à sie mutan ē Damaris, à kutenu oelultal.

ŠAPTER 18.

TUKIN ma iñi Poul el ſom liki Atens, à tuku nu Korint;

2 Á el konoiock sie met Ju ē Akula, isūsla Pontus, tufwa tuku Italia mi, wi mutan kiel Prisila, (Lutu Klaudius el ſap met Ju nu kemwu fwala liki Roma,) à tuku nu yurolos.

3 Á tu me orekma lal oanu, el mutu yurolos, à orekma; tu me orekma lalos lom nuknuk.

4 Á el kalimalik in imwen lolñok len sabat nu kemwu, à kaifwi met Ju à met Grik.

5 Á ke Sailas à Timoteus eltal tuku Masedonia mi, Poul el tiñtiñinu in ñunal, à orek ma lo nu sin met Ju tu Jisus El Kraist.

6 Á ke elos ſifwanu orulain ul, à kas nu ko God, el osrokla nuknuk lal, à fwak nu selos, Samwos on fwin ſiufumwos; ña nasnas; tukin pal si iñi ña ſom nu yurin met Pegan.

7 Á el ſomla, à ilyuk nu in lom sin sie met, ē Justus, ſu ali nu sin God, lom sel apkurun imwen lolnok.

8 Á Krispus, leum in lolnok, el lalalfuñi ke Leum wi sou lal nu kemwu; à ma puspis sin met Korint elos loñ lalalfuñi, a baptaisla.

9 Na Leum el fwak nu sel Poul in foñ ke arurumu, Nuk kom ſañeñ, tu fwak, tiu misla; 10 tu Na wi kom, à wañin met a tuku nu yurum in akkoluki kom: tu met puspis sarak yin siti si iñi.

11 Á el mutu iñi yiu si à malem onkos, luti kas lun God yurolos.

12 ¶ Á ke Gallio el met

liauñ an Akaia, met Ju nunok sugo ewunu nu kasani nu ke'l Poul, ā wis el nu niin nununku, 13 fwakañ, El iñi oru met in ali nu sin God tiu ou manu.

14 Ā ke Poul el akurun mañalik, Gallio el fwak nu sin met Ju, Fwin kutu ma sítos, ku ma šiollel, O met Ju, mwo tu ña kase komwos: 15 ā fwin kutu ma siyuk ke kas, ku ē, ā manu lomwos, komwos liauñ ke; tu ña tui luñsik in nununku ke kutu ma iñi.

16 Ā el sipa'los wot liki niin nununku.

17 Na met Grik nu kemwu elos es Sostenes, leum in lolnok, ā srūñ lal ye mutun niin nununku. Ā Gallio el pulesu ke ma iñi.

18 ¶ Poul el mutu iñi len puspis, tufwa mwilkas nu sin met lili, ā kol la nu Siria, ā Prisila ā Akula oelul; kolkilla ſiufwel nu Senkrea; tu sie mwuleuñ lal.

19 Ā el tuku nu Efesus ā fule'litalu iñó: ā el ſifwanu ilyuk nu in lolnok, ā kas-kasnu yurin met Ju.

20 Ke elos luñselos tu el mutawun kutu pal, el sañes; 21 tu el mwilkas nu selos, fwakañ, Mwo lulap sik to ña liauñ kofwa si fwasue nu in Jerusalem: ā ña sie-

fwil tuku nu yurumwos, God el fwin luñsel. Ā el kol la liki Efesus.

22 Ā ke el srola nu Serea, ā fwasiuk, ā pain ſurš, tari, el oatu nu Antiock.

23 Ā ke el mutu iñi kutu pal, tuko el ſomla, ā fwafwasyus ſumwos yin Galatia ā Frišia, ā akkeiela met lutlut nu kemwu.

24 ¶ Ā sie met Ju ē Apollos, isūsla Aleksandria, met etu kas, ā lalmetmet ke ma Baibel, el tuku nu Efesus.

25 Met si iñi el lutlut ke inek lun Leum; ā tu fwol in ñun, el kaskas ā lutí ma lulap ke mao lun Leum, el etu baptais lun Jon mugenu.

26 Ā el mutamwauk in kaskas pulaik in lolnok: ke Akula ā Prisila eltal loñ ol, eltal es el nu yuortal, ā lutí nu sel inek lun God mwo liki.

27 Ā ke el luñsel ſom nu Akaia, met lili ſimisla, fwakañ nu sin met lutlut in es el. Ke el tuku el kas'elos ma lulap ſu lalalfuñi ke luñ.

28 Tu el akmisyela ma lulap met Ju lemtulaiyuk, in lutí ke ma Baibel tu Jisus El Kraist.

SAPTER 19.

A MA te oru tu, ke Apollos el mutu Korint Poul

fwas sasla nu yin lūn tari
el tuku nu Efesus; à ke el
konoioik kutu met lutlut, 2
el fwak nu selos, Ya komwos
es Ñun Mutual tukin pal si
komwos lalalfuñi? À elos
fwak nu sel, Kem tiu loñ
la Ñun Mutual ku tiu Ñun
Mutual.

3 À el fwak nu selos, Ka
komwos baptais nu ke mea?
À elos fwak, Nu ke baptais
lun Jon.

4 Na Poul el fwak, Aok
Jon el baptais ke baptais
lun auliyuk, fwakañ nu sin
met, tu elos in lalalfuñi ke'l
su tuku tuk ol, oanu ke
Jisus.

5 Ke elos loñ ma iñi elos
baptaisla in È Leum Jisus.

6 À ke Poul el filiye paul
fweilos tari, Ñun Mutual tuku
nu fwe'los; à elos kaskas ke
kutu lo, à polyi.

7 À met nu kemwu oanu
sie-ñul-luo mu.

8 À el ilyuk nu in lolñok,
à kaskas pulaïk ke malem
tolu, kaskasnu à kaifwi kutu
ma togusaï lun God.

9 À ke kutu upala à tiu
lalalfuñi, à kaskas ko ke
inek iño ye mutun ma pus-
pis tukeni, el fwas luk elos,
à sipalik met lutlut, kas-
kasnu piñanu len in skul
lun sie Tiranus.

10 À ma iñi orek ke yiu
luo; oanu tu elos nu kemwu

su mutu in Asia loñ kas lun
Leum Jisus, met Ju à met
Grik.

11 À God el oru menmen
šokuruk ke paul Poul; 12
oanu tu wisla hañkeršif ku
nuknuk apun nu sin met
mas, à mas wañinla luk elos,
à ñun koluk šom luk elos.

13 ¶ Na kutu sin met Ju
fwafwasyis, met in sisila, elos
sriki in pañpañ È Leum Jis-
sus fwin met su ñun koluk
lalos, fwakañ, Kem šap nu
sumwos ke Jisus su Poul el
lutlut ke.

14 À mwen itkos nutin
Siva, met Ju, leum lun met
tol su oru ou iñi.

15 À ñun koluk el tupo-
koñañ, à fwak, Jisus ña etu,
à Poul ña etu; ka su ko-
mwosen?

16 À met su ñun koluk in
el, el srola fwe'los, a kutuñ
elos la, à ku luk elos, oanu
tu elos kaiñla liki lom iño
kolüfol à kinit.

17 À nu kemwu met Ju à
met Grik pe mutu Efesus,
elos etu ma iñi; à ſañeñ
putatla nu fwe'los nu ke-
mwu, à È lun Leum Jisus
kakšakinelik.

18 À ma puspis su lalal-
fuñi elos tuku, à fwakak, à
luti me orekma lalos.

19 À ma puspis selos su
orek me šokuruk elos wiseni
buk natalos, à surre'losyuk

ye mutualos nu kemwu; ā
elos oekla me mol lalos, ā
konoik lum ūaul ūiu ipen
silver.

20 Ou iñi kas lun God
kapak ma lulap, ā kuñu.

21 ¶ Tukin ma iñi orek
tari, Poul el nunku in ūunal,
ke el fwas sasla Mase-
donia ā Akaia tari, el tufwa
fwasuk nu Jerusalem, fwa-
kañ, Tukin ūa mutu iñō, ūa
fwa muta pe nu Roma.

22 Ā ke el sipaot nu in Mase-
donia luo selos ūu oru nu sel,
Timoteus ā Erastus; ā el
ſifwanu mutu in Asia kutu
pal.

23 Ā ke pal si iñō akukain
tiu ma sisik ke inek si iñō.

24 Tu sie met, ē Demetrius,
silver sinit, ūu orek lom sil-
ver lun Daiana, el wis tiu
ma sisik me mol nu sin met
orekma; 25 ūu el pañnolo-
seni wi met orek ou iñi, ā
fwak, Met, komwos etu tu
ke me orekma iñi kut es ma
las.

26 Ā komwos liye ā loñ,
tu tiu in Efesus mugenu, tu
yin Asia nu kemwu, Poul
iñi el kaifwi ā furokla met
puspis, fwakañ tu elos tiu
god ūu orekla ke po.

27 Ke ma iñi tiu orekma
las mugenu a tufwa wañinla,
tu ouyape imwen godes lulap
Daianu fwa sruñala, ā ma
mwowo lal kanaosla, ma

Asia nu kemwu ā fwalu
ali ke.

28 Ā ke elos loñ ma iñi,
elos tiñtiñinu ke koskusok, ā
wowoyuk fwakañ, Ma lulap
Daiana lun met Efesus.

29 Ā siti nu kemwu tiñ-
tiñinu ke me ūüsroñ. Ā sru-
kie Gaius ā Aristarkus, met
Masedonia, wi el Poul ke
fwafwasyis, elos nunok sugo
wunnu kasus nu in imwen
srital.

30 Ā ke Poul el luñsel
utyuk nu yurin metu, met
lutlut elos sañes.

31 Ā kutu sin leum lun
Asia, ūu met kawuk lal, elos
ſapot nu sel, kenu tu el tiu
ſifwanu utyuk nu in imwen
srital.

32 Tu ou iñi kutu wowo-
yuk ke sie, ā kutu ke sieno;
tu mwolil ūüsroñla; ā ma
puslik elos nukin efwo elos
ku tukeni.

33 Ā elos amakun al Alek-
sander likin met puspis tu-
keni, met Ju wis el nu met.
Ā Aleksander el ponsit ke
paul, ā kenu ſifwanu ak-
sumwosye'l la nu sin metu.

34 Ā ke elos etu tu el met
Ju, ma nu kemwu ke pusra
siewunu, akurun auu luo
wowoyuk, Ma lulap Daiana
lun met Efesus.

35 Ā ke met ūim el akmis-
yela metu, el fwak, Komwos
met Efesus, ka met ūu nukin

fuka tu siti lun met Efesus
ali nu singodes lulap Daiana,
ā lumun ma putatla Jupiter
mi?

36 Ā tu wañin met ku in
fwak lain ma iñi, mwo tu
komwos misla, ā tui orek
kutu ma inuñyar.

37 Tu komwos wis nu yinu
met iñi, ſu tui pulsala ma
lun imweu ali, ā tui kas ko
nu ke godes lomwos.

38 Tu ou iñi fwin Demetrius, ā met orekma ſu oelul,
kutu ma lalos lain sienu met,
manu igakla, ā met liauñ;
lela elos in ſuñ kas lain sie
sin sie.

39 Ā komwos fwin siyuknu
ke kutenu mao, fwa akſumwosye mao in mwolil lun
manu.

40 Tu kut ſañeñ elos in
siyuk ke lūsroñ misiñi, tu
wañinu ma kut fwak ke
mwolil si iñi.

41 Ā ke el kaskas ma iñi
tari, el sipalik mwolil.

ŠAPTER 20.

A TUKIN lūsroñ wañinla,
A Poul el pañon mu met
lutlut nu yurol, ā añokineti,
ā ſomla tu in fwaz nu in
Masedonia.

2 Ā ke el fwaz sasla kutu
an iño tari, ā kaifwi nu selos
ma lulap, el tuku nu in
Gris, 3 ā mutu iño malem
tolu. Ā ke met Ju elos papu

lain ul, ke el akurun kol nu
in Siria, el nunku mu in fu
lokla sasla Masedonia.

4 Ā oelul nu in Asia So
peter met Berea; ā sin met
Tessalonika Aristarkus ā Se
kundus; ā Gaius met Derbe,
ā Timoteus; ā sin met Asia
Tikikus ā Trofaimus.

5 Elos iñi ſom met ſane
kit nu Troas.

6 Ā kem kol liki Filippai
tukin len lun bred tui pulo
lak, ā tuku nu yurolos nu
Troas in len limikos; kem
mutu iñō len itkos.

7 Ā ke len ſi umet ke wi
ſi, ke met lutlut elos tukeni
in kunſalik bred, Poul el
luti nu selos, ako in ſom nu
lulu; ā el kaskas nu ke in
fulwin foñ.

8 Ā lamp puspis in fokil
lūñ yin elos tukeni mutu.

9 Ā sie met fwus, ē Eutikus,
el mutu in windo, el
motul fuloſumwosla: ā tu
patlanu lutlut lal Poul, el
toasnu ke motul, ā putatla
in fokil aktolu, ā toiyuk tu
nu miši.

10 Ā Poul el fwuni, ā kuī
fwe'l, ā kaukulani el fwak,
Nuk komwos tuñ, tu mol
lal in el.

11 Ā ke el siefwil utyuk,
ā kunſalik bred, ā moño, ā
kaskas ma patpat, oanu nu
ke lenelik, ou iñi el ſom
la.

12 Ä elos wis met fwus mol, ä eñun tiu ma sisik.

13 ¶ Ä kem ſom met ke oaku, ä kol nu Assos, nunku iño kem in es el Poul; tu el oru ou iñi, nunku tu el ſi-fwanu fwas.

14 Ä ke el ſuñ kem nu Assos, kem es el, ä ſom nu Mitiline.

15 Ä kem kol we mi, ä tuku len si tuko ſisken Kaios, ä len si tuko ſuñ an Samos, ä mutu nu Troki-liuin; ä len si tuko kem tuku nu Mailitus.

16 Tu Poul el nunku in kol alukela Efesus, tu el tiu nunku mutu kutu pal nu in Asia; tu el ſilaklak, el fwin ku in mutu nu Jerusalem ke len si Pentekost.

17 ¶ Ä Mailitus mi el ſipaot nu Efesus, ä pañon mu met elder lun ſurš.

18 Ä ke elos tuku nu yurol, el fwak nu selos, Komwos etu, len si umet mi ke ña tuku nu in Asia, fuka ña wi komwos mutu pal e nu kemwu, 19 oru nu sin Leum ke fwokpap nu in ſiuk, ä ke tuñ puspis, ä ſrifwe ma tuku nu yuruk ke papu koluk lun met Ju. 20 ä fuka ña tiu mwukin kutu ma mwo nu ſumwos, tu ña luti nu ſumwos, ä lutlut nu ſumwos lemtulaiuk, ä lom si nu ke lom si,

21 ä orek ma lo nu sin met Ju, ä nu sin met Griek pe, auliyuk nu sin God, ä la-lalfuñi nu sin Leum Jisus Kraist.

22 Ä iñi, liye, ña kopur in ñun ſom nu Jerusalem, tiu etu ma fwa oru nu sik iño: 23 la sie tu Nun Mutal orek ma lo in siti nu kemwu, fwakañ, tu me kopur ä onoiye ſane yu.

24 Tu ke ma iñi ña mu mansis, ä mol luk tiu ſaok ſik, tu ña orek tari kasus luk ke eñun, ä me orekina, ma ña es sin Leum Jisus, in orek ma lo ke mwo ſaſu lun luñ lun God.

25 Ä iñi, liye, ña etu tu komwos nu kemwu, yurin ſu ña ſom in luti togusai lun God, tiu ſiefwil liye mutuk tuk.

26 Ke ma iñi ña orek komwos in lo misiñi, tu ña nasnas ke sa lun met e nu kemwu.

27 Tu wañin nu ma ña ſrukie in tiu luti nu ſuñwos ke kas nu kemwu ma lun God.

28 Ke ma iñi komwos ſi-fwanu liye komwos, ä u nu kemwu ma Nun Mutal fili komwosyi met sropu ke, tu komwos in kiteuñ ſurš lun God, ma El mol ke sa'l.

29 Tu ña etu ma iñi, ke ña ſom tari kosro koluk

kanaosten elos fwa utyuk
nu yurumwos in tiu likie
sie u.

30 Ā sin ſumwos panu
kutu met fwa tuyuk, kaskas
ma sito, in amakunla met
lutlut tuk olos.

31 Ke ma iñi komwos ſano,
ā esam, tu ke yiu tolu foñ
nu len ña luti nu kemwu
ke tuñ.

32 Ā iñi, met lili, ña fili
komwosyi nu sin God, ā nu
sin kas lun luñ lal, ma ku
in mušaï komwos yuk, ā in
aš'ot nu ſumwos an si yuro-
los nu kemwu ſu mwolanu.

33 Ma silver, ma gol, ma
nuknuk lun met, wañinu
ma ña rapkue.

34 Aok koinwos ſifwanu
etu, tu po iñi orala nu ke ma
luk, ā nu selos ſu wi yu.

35 Ña luti nu ſumwos ma
nu kemwu, fuka ma ko-
mwos orek tu komwos kasu
met munu, ā in esam kas
lun Leum Jisus, fuka El
fwak, Ma in ſuñ inſimwowo
liki ma in es.

36 Ā ke el kaskas ma iñi
tari, el sikukmutunti, ā pre
yurolos nu kemwu.

37 Ā elos nu kemwu tuñ
lulap, ā kui nu in kaiwel
Poul, ā ñokol, 38 pakomutu
yok liki nu kemwu ke kas
ma el fwak, tu elos tiu sie-
fwil liye mutual tuk. Ā elos
oelul nu ke oaku.

ŠAPTER 21.

Ā MA te oru ke kem ſom
luk elos, ā kolot tari,
kem kol ſuñwos nu Koos,
ā 'len si tuko nu Rodes, ā
iñó mi nu Patara.

2 Ā tu konoik oak ſugo
kol nu Finišia, kem sroauk
ā kolot.

3 Ā ke kem liye Saiprus,
kem filiye mao on lesi, ā kol
nu Siria, ā srola nu Tair;
tu iñó oak titila kwano.

4 Ā tu konoik met lutlut,
kem mutu iñó len itkos, elos
fwak nu sel Poul ke Ñun,
lun tiu fwasyuk nu Jerusa-
lem.

5 Ā ke kem mutu len iñó
tari, kem fwasot ā ſomla; ā
elos nu kemwu wi kem fwas,
mutan kielos ā tulig natalos,
nu ke kem mutu liki siti;
ā kem sikukmutunti fwin
meši, ā pre.

6 Ā ke kem ſuñ mwilkas
sie sin sie tari, kem sroauk
nu fwin oaku, ā elos fulokla
nu yin selos.

7 Ā ke kem kolot liki Tair
tari, kem kol mu nu Tolmeis,
ā pain met lili, ā mutu yuro-
los sie len.

8 Ā len si tuko kem ſu
oelul Poul ſomla, ā tuku nu
Sesarea; ā kem utyuk nu
in lom sel Filip met evansi-
list, ſu sie sin itkos; ā kem
mutu yurol.

9 A met iñi an akos natal, ſu polyi, elos tiu etu met.

10 Ā ke kem mutu iñō len puspis, sie met palu, ē Agabus, el oatu Judea mi.

11 Ā ke el tuku nu yuros, el es me lol lun Poul, ā ſifwanu kopuriye paul ā niel, ā fwak, Ou iñi Nun Mutual fwak, Oanu iñi met Ju mutu Jerusalem elos tufwa kopuriye met ſu me lol iñi lal, ā fwa nu in pon met Pegan.

12 Ā ke kein loñ ma iñi, kem ā elos yin si iñō kaifwe'l lun tiu fwasyuk nu Jerusalem.

13 Ā Poul el tupok, Mea komwos oru in tuñnu ā akkoluki inſiu? tu ña ako in tiu kopuri mugenu, ā tu in miše pe nu Jerusalem ke Ē lun Leum Jisus.

14 Ā ke el sañes in ou iñi, kem misla, fwakañ, Oanu ma Leum el luñsel.

15 Ā tukin len iñō kem ako in ſom ā fwasyuk nu Jerusalem.

16 Ā kutu met lutlut lun Sessarea elos wi kit pe fwas, ā elos wis oelulos sie Mneson, met lutlut matu, lun Saiprus, yurin ſu kem fwa mutu.

17 ¶ Ā ke kem tuku nu Jerusalem tari, met lili elos eñun in es kem.

18 Ā len si tuko Poul el wi kem utyuk nu yurol

Jemes; ā met elder nu kemwu mutu we.

19 Ā ke el paiñ olos tari, el fwak kais sie ſumwos ma God el oru yurin met Pegan ke orekma lal.

20 Ā ke elos loñ mao, elos kakšakin Leum, ā fwak nu sel, Kom liye, ma lili, fuka ſiu puspis met Ju ſu lalafuñi; ā elos nu kemwu kenu ke manu.

21 Ā elos loñ ke kom, tu kom lutu met Ju nu kemwu ſu yurin met Pegan in fwala liki Moses, fwakañ tu elos in tiu kosroala tulig natałos, ā in tiu fwas ke manu.

22 Ke ma iñi fuka? met puspis tukeni elos a fwa tukeni; tu elos fwa loñ tu kom tuku.

23 Ke ma iñi mwo tu kom oru ma iñi ma kem fwak nu ſum; Met akos yuros kas in mwuleuñ yurolos; 24 kom as alos, ā oelulos ſifwanu aknasnasi kom, ā oelulos ke mol, tu elos fwa kolkil ſiu-fwelos: ā ma nu kemwu fwa etu, tu sitolanu ma elos loñ ke kom; tu kom ſifwanu orek ſumwos pe ā liauñ manu.

25 Ā ke met Pegan ſu lałalfuñi, kem ſim ā nununku tari tu elos tiu liauñ ma iñi, ā ma iñi mugenu tu elos tulaliki ma kiše lun enut sito, ā ma sa, ā ma

misi ke sa tiu ſiror, à ma
kosro.

26 Na Poul el es met, à
len si tuko oelulos ſifwanu
aknasnasi ilyuk nu in tem-
pel, in oraot fwolnu len
lun aknasnasi, nu ke pal si
orek kiſe ke kais sie nu se-
los.

27 ¶ Á ke len itkos akurun
tari, met Ju lun Asia, ke
elos liye'l in imwen tempel,
elos purakak met nu kemwu,
à likiye paulos fwe'l, 28 wo-
woyuk, Met Israel, komwos
kasu; el iñi met ſu luti met
nu kemwu yin nu kemwu
lain metu, à manu, à yin si
iñi: à kutepe el wis met
Grik pe nu in imwen tem-
pel, à akfokfokye yin mutal
si iñi.

29 Tu umet⁸ elos liye Tro-
faimus met Efesus oelul nu
in siti, à elos nunku mu tu
Poul el wis el nu in imwen
tempel.

30 Á siti nu kemwu
kususyuk, à met elos kasus
nu sie; à elos es Poul, à
amakun ul la liki imwen
tempel: à ſilaklak in kaliye
mutun oaoa.

31 Á ke elos akurun
uni'lye, kas ſom nu sin
kaptin lulap lun u si, tu
Jerusalem nu kemwu pura-
kak; 32 el ſilaklak in es
met meun à met senturion,
à kasus nu yurolos: à ke

elos liye kaptin lulap à met
meun, elos tela onel Poul.

33 Na kaptin lulap el fwas
apkurun à es el, à ſap in
kopure'lye ke kapinkosláp
luo; à siyuk ſu 'el, à mea
el oru.

34 Á kutu wowoyuk sie,
à kutenu sienu, yurin met
puspis tukeni. Á ke el ko-
flanu etu ma ſumwos ke
lúſroñ, el ſap in wis el nu
in imwen met meun.

35 Á ke el tuku nu fwin
me fwun, à tu ke koluk
lun metu, met meun
srukluak wis el.

36 Tu met puspis sin met
elos fwas tuk, wowoyuk, Sis
el la.

37 Á ke elos kolol Poul nu
in imwen met meun, el fwak
nu sin kaptin lulap, Ya mwo
ñun kaskas nu ſum? El
fwak, Ya kom etu kaskas
Grik?

38 Ya kom tiu sie met Iſipt
ſu oru purakak ke kutu len
met, à kolot nu yin musrasra
met ao ſu met akmus?

39 Á Poulel fwak, Na met
lun Tarsus lun Silišia, met
lun siti tiu koluk; à ña si-
yuk ſum in lela ñun fwak
nu sin metu.

40 Á ke el lela tari, Poul el
tu fwin me fwun, à ponsit ke
paul nu sin metu. Á ke
misanu el fwak nu selos ke
kaskas Hebru, fwakañ,

SAPTER 22.

MET lili ä papa, komwos
loñ ma ña aksumwosye
nu šumwos.

2 (Ä ke elos loñ tu el kas-
kas nu selos in kas Hebru,
elos miselik ä tiu kas, ä el
fwak,) 3 Aok ña met Ju,
isüsla Tarsus lun Silišia, ä
lutlut yin siti si iñi ye niñ
Gamaliel, el luti yu ma šu-
mwoswos lanu ke manu lun
papa, ä luñsi oru nu sin God
ou komwos nu kemwu mi-
siñi.

4 Ä ña kolya ou iñi nu ke
miši, loseni ä aši nu in pri-
son met mogul nu mutan.

5 Ä ouyape met tol fulat
orek ma lo sik, ä met elder
nu kemwu: sin selos pe ña
es letter nu sin met lili, ä
šom nu Damaskus, in wis
elos mi šu kopuri nu Jerusa-
lem, in te anwuk.

6 Ä ma te oru tu ke ña
šom, ä tuku apkurun nu Da-
maskus akurun infulwin len,
ä kiten misiñi kalem lulap
in kosaoe mi šaromrom apin-
yoeni.

7 Ä ña putatla nu in foko,
loñ pusra si fwak nu sik,
Soul, Soul, efwo kom ku
kolyai yu?

8 Ä ña tupok, Leum, šu
komwun? Ä el fwak nu
sik, Na Jisus lun Nazaret, šu
kom kolyai.

9 Ä elos šu wi yu liye ka-
lem, ä ſañeñ ke: ä elos tiu
loñ pusren šu kaskas nu
sik.

10 Ä ña fwak, Leum mea
ñia oru? Ä Leum el fwak
nu sik, Kom tuyuk ä šom
nu Damaskus; ä iñi ma fwa-
luti nu šum ma nu kemwu
ma likiye nu šum in oru.

11 Ä ke ña koflanu liye ke
šaromrom lun kalem iñi, elos
šu wi yu kol yu ke paul, ña
tuku nu Damaskus.

12 Ä sie Ananaias, met
inšie ke manu, met Ju nu
keinwu su mutu iñi kas
mwo ke'l, 13 el tuku nu yu-
ruk, ä tu, ä fwak nu sik,
Soul, ma lili, kom ñutalik.
Ä ke auu si iñi ña ñetak nu
sel.

14 Ä el fwak, God lun
papa tumas El šulü kom la,
tu kom fwa etu ma luñsi lał,
ä liye šu Payi, ä loñ pusral
ke oaul.

15 Tu kom fwa met lo lał
nu sin met nu kemwu ke ma
kom liye a loñ.

16 Ä iñi efwo kom ku mu-
tanu? kom tuyuk, ä bap-
taisla, ä olla ma koluk lom,
siyuk pre ke È lun Leum.

17 Ä ma te oru, tu ke ña
siefwil tuku nu Jerusalem, ä
ke ña pre in imwen tempel,
ñia in arurumu; 18 ä liye'l
fwak nu sik, Kom šilaklak
in akpuspusye šom liki Je-

rusalem : tu elos tiu es lo lom ke ña.

19 Ā ña fwak, Leum, elos etu tu ña filiye in prison à uni in lolñok nu kemwu elos su lalalfuñi ke kom : 20 à ke sa'l Stefen met lo lom okoila, ña pe tu we, à nunke pe ke misi lal, à liauñ nuk-nuk lalos su uni'lye.

21 Ā el fwak nu sik, Koin fwala ; tu ña fwa sipe kom la nu yin lulis yurin met Pegan.

22 ¶ Ā elos loñ ol ke kas-lal, à srukak pusralous à fwak, Esla liki fwalu met ou iñi, tu tiu mwo sel in mol.

23 Ā ke elos wowoyuk, à sarukla nuknuk lalos, à sis foko nu yin eñeñu, 24 kaptin lulap el šap in wis el nu in imwen met meun, à šap in siyuk ol ke anwuk ; tu el fwa etu efwo elos ku wowoyuk ou iñi lain ul.

25 Ā ke elos kopuri'lye ke kulin kusro, Poul el fwak nu sel senturion su tu we, Ya oul ku tiu oul tu kom uni met si su met Roma, à tiu lusla ?

26 Ā ke senturion el loñ ma iñi, el šom à luti nu sin kaptin lulap, fwakañ, Liauñ ma kom oru ; tu met si iñi el met Roma.

27 Ā kaptin lulap el tuku, à fwak nu sel, Kom fwak nu sik, kom la met Roma ? El fwak, Aok.

28 Ā kaptin lulap el tupok, Ke mol lulap ña es šugošok iñi. Ā Poul el fwak, Ā ña isüsla ke.

29 Tu ou iñi elos su a siyuk ol silaklak in fwala luk el : à kaptin lulap el pe šañeñ ke el etauk, tu el met Roma, à tu el kopuri'lye.

30 ¶ Ke lutu, tu el fwa etu ina šumwoswos, efwo met Ju elos ku sis nu fwel, el tula'l la liki me kopur, à šap met tol fulat à met papu nu kemwu in tukeni, à el wis alu Poul, à fili'lye ye mntalos.

SAPTER 23.

Ā POUL, ke el šuiye mwo-lil, el fwak, Met lili, ña orekma payi kemwu ye mutun God nu ke len si iñi.

2 Ā met tol fulat Ananaias el šap elos su tu yurol in pouk ol ke oaul.

3 Na Poul el fwak nu sel, God el a fwa puok kom, pot fwosfwos, ya kom mutu in nununeke yu ke manu, à šap in puok yu tiu ou manu ?

4 Ā elos su fwak, Ya kom kas ko nu ke met tol fulat lun God ?

5 Na Poul el fwak, Met lili, ña tiu etu tu el met tol fulat : tu ma simusla, Nik kom kas ko nu ke leum lun met lom.

6 Ā ke Poul el etu tu kutu selos met Saddusi, à kutenu

met Farisi, el wowoyuk in mwolil, Met lili, ña met Farisi, à nutin met Farisi : ke fwensok à molyuk ke iniše mi elos siyuk yu.

7 Ā ke el kaskas ou iñi tari, met Farisi à met Saddusi elos asiuki, à met puspis tukeni elos kitakotelik.

8 Tu met Saddusi elos mu tiu siefwil molyuk, tiu lipufon, tiu ñun ; à met Farisi elos fwakak nu kemwu.

9 Ā wowoyuk ma lulap ; à met šim sin met Farisi elos tuyuk, à akukain, fwakañ, Kem tiu konoiock ma koluk sin met si iñi à fwin ñun si, ku lipufon si kaskas nu sel, lela kut in tiu anwuk nu ke'l God.

10 Ā ke elos akukain ma lulap, kaptin lulap, sañeñ la elos in mušalšala Poul, el šap met meun in oatu, à in es al la luk elos, à in wis el nu in lom sin met meun.

11 ¶ Ā foñ si tuko Leum tu yurol, à fwak, Poul kom eñunak ; tu oanu kom orek ma lo ke'ik nu in Jerusalem, kom ouyape orek ma lo nu Roma.

12 Ā ke lenelik, kutu sin met Ju tukeni nu sie, à ſifwanu papani ke ma koluk, fwakañ tu elos in tiu moño à in tiu nim nu ke elos uni'lye Poul.

13 Ā elos puslikí met aña-

ul šu papu ke ma koluk iñi.

14 Ā elos tuku nu yurin met tol fulat à met elder, à fwak, Kem ſifwanu kopuri kemi ke papu koluk lanu, tu kem à tiu moño nu ke kem uni'lye Poul.

15 Iñi tu ke ma iñi komwos oru nu sin kaptin lulap tu el wis alu nu yuromwos lutu, oanu tu komwos luñšomwos siyuknu kutu ma šumwos liki ke'l ; à kem, ke el apkurun, kem ako in uni'lye.

16 Ā ke mwen nutin mutan loul Poul el loñ ke mwukwuk lalos, el šom à iliyuk nu in lom sin met meun, à oru nu sel Poul.

17 Na Poul el pañon mu sie sin met senturion nu yurol, à fwak, Kom wis met fwus si iñi nu sin kaptin lulap ; tu kutu ma el luñsel in fwak nu sel.

18 Tu ou iñi el as al, à wis el nu sin kaptin lulap, à fwak, Poul met prison el pañon yu nu yurol, à siyuk sik in wis met fwus si iñi nu yurum, šu luñsi in fwak kutu ma nu šum.

19 Na kaptin lulap el es el ke paul, à oelul muku šom, à siyuk, Mea si kom in fwak nu sikan ?

20 Ā el fwak, Met Ju elos nunok sugo in siyuk šum, tu kom in wis el Poul lutu nu

in mwolil, oanu tu elos luñ-
selos in siyuk sel kutu ma
sumwos liki.

21 Mwo tu kom tiu akso-
los : tu pusliki met añaul
selos elos mwukmwuk ke'l,
elos ſifwanu kopur ke papu
koluk, tu elos in tiu moño à
in tiu nim nu ke elos uni-
'lye : à iñi elos ako, in ſane
kom in mwuleuñ.

22 Ke ma iñi tari kaptin
lulap el lela met fwus in
šom, à ſap nu sel, Nik kom
oru nu sin met ma iñi ma
kom luti nu sik.

23 À el pañon mu nu yurol
met senturion luo, fwakañ,
Komtal ako luo foko met
meun in šom nu Sesarea, à
itñul met mutu fwin horsu,
à luo met fokfuk, ke auu si
aktolu ofoñ ; 24 à in ako
kosro, tu elos filiye Poul fwe,
à wis el la mol nu yurin
leum Filiks.

25 À el ſim letter ou iñi ;
26 Klaudius Liſius nu sin
leum mwowo si Filiks, pain
kom.

27 Met Ju elos es met iñi,
à akurun uni'lye ; ke ma
iñi ña wi un met meun si, à
es el, ke ña etu tu el met
Roma.

28 À ke ña kenu etu ma
fuka tu elos kas lain ul, Na
wis al ot nu yurin mwolil
lalos : 29 Na live tu elos kas
lain ul ke ma siyuk lun ma-

nu lalos, à wañin ma lain ul
ke ma uniye ku kopuriye.

30 À ke mao luti nu sik
fuka met Ju elos mwuk-
mwuk ke met, ña ſilaklak in
ſipaot nu ſum, à ſap pe nu
sin met kas lain ul in fwak
ye mutom ma elos oru lain
ul. Mutu.

31 Na met meun, oanu ma
ſap nu selos, elos as al Poul,
à wis al ke foñ nu Anti-
patras.

32 À ke lutu elos filiye met
fwin horsu in oelul ſom, à
elos folokla nu lom sin met
meun.

33 Ke elos tuku nu Sesarea,
à ašuñ letter nu sin
leum, Elos fili'lye pe Poul
ye mutal.

34 À ke leum el rid letter
tari, el siyuk pa ya an sel.
À ke el etu tu el lun Silisia ;
35 el fwak, Na tufwa loñ
kom, ke met kas lain kom
tuke pe. À el ſap in ſan ol
in fukil nunuaku sin Herod.

ŠAPTER 24.

A TUKIN len limikos, Ana-
naias met tol fulat el
oatu wi met elder, à Tertul-
lus sie met etu kas, ſu luti
Leum lain ul Poul.

2 À ke pañol mu, Tertul-
lus el mutamwauk in kas
lain ul, fwakañ, À tu misla
lulap yuros ke kom, à tu me
orekma mwolanu ma oru nu

sin an si iñi ke palu lom, 3 kem es mao pal nu kemwu, ke kulu lulap, O Filiks mwolanu.

4 Á tu ña tiu aktutoye kom kutepe, ña kenu tu ke kulañ lom kom loñ kem ke kutu kas sisik.

5 Tu kem komoiok met si iñi, met koluk si, á met purakak lun lusroñ yurin met Ju nu kemwu fwal e nu kemwu, á met kol met u lun Nazaret.

6 Á ouyape el sriki in ak-koluki imwen tempel; su kem es, á kenu nununk'al ke manu las.

7 Á Lušias kaptin lulap el tuku nu yurimem, á ke ku lulap es el la liki pomem, 8 á sap sin met kas lain ul in tuku nu yurum; tu ke siyuk nu sel kom sifwanu fwa etu ma nu kemwu, ma kem kas lain ul.

9 Á met Ju elos nunku oapanu, á fwak, Payinu ma iñi.

10 ¶ Na Poul, ke leum el srum nu sel lun fwak, el tupo koañ, Á tu ña etu tu ke yiu puspis kom leum nununku lun an si iñi, Na eñun liki in sifwanu tupok ke'ik.

11 Kom ku in etu, tu len sie-ñul-luo šom tari met ña fwasyuk nu Jerusalem tuk in ali.

12 Á elos tiu konoi yu yuk in imwen tempel akukain

yurin metu, tiu purakak metu, tiu in lolñok, tiu in siti; 13 Elos koflanu aksumwosye mao ma elos kas lain yu iñi.

14 Á ña fwakot ma iñi nu šum, tu ou inek ma elos mu sito, ou iñi ña ali nu sin God lun papa tumuk, lalalfuñi ma nu kemwu ma šimusla in manu á in palu; 15 á fwensok luk nu sin God, oupanu ma elos šifwanu mu payi, tu a fwa molyuk yin miše mi, ma yurin ma payi á ma tiu payi.

16 Á ke ma iñi ña sriki in ore yu ke, tu pal e nu kemwu ma nunok payi sik tiu sito sin, á sin metu.

17 Iñi tukin yiu puspis ña tuku in wis me pakomutu nu sin met luk, á kiše.

18 Ke ma iñi kutu met Ju Ašia mi elos konoi yu yuk nasnas in imwen tempel, tiu yurin met puspis, tiu yurin lusroñ.

19 Fwin kutu ma sito sik yurolos, mwo tu elos mutu yinu ye mutom, á in fwak la sito.

20 Fwin tiu ou iñi lela elos iñi in fwak, elos fwin konoiok kutu ma koluk sik, pal si ke ña tu ye mutun mwolil, 21 la ma ke pusra si iñi, ma ña wowoyuk ke ña tu yurolos, ke molyuk yin miše mi ma kom siyuk yu misiñi ke.

22 Ā ke Filiks el loñ ma iñi, el etu inek si iñi mwo liki, kutu, el file'losye, à fwak, Ke Lušius kaptin lulap el fwa oatu, ña fwa etala ma lomwos.

23 Ā el šap sin met senturion in liauñ Poul, à lela lun tulala, à oru tu met šu eta'l in kas'el, à tuku nu yurol.

24 ¶ Ā tukin kutu len, ke Filiks el tuku wi mutan kiel, Drusilla, šu mutan Ju, el sipa'l mu Poul, à loñ ol ke lalalfuñi ke Kraist.

25 Ā ke el lutlut ke ma payi, ma liauñ manos, à nununku a fwa tuku, Filiks el rarrar, à tupok, Kom fwala ke pal si iñi; ke pal mwo sik ña tufwa pañun kom.

26 Fwensok pe lal tu Poul el tufwa šuñ moni nu sel in tula'l la. Ke ma iñi el šulo'l mu pus liki pal, à tukeni kaskas yurol.

27 Ā tukin yiu luo Poršius Festus el ar nu fwe'l Filiks; à Filiks el filiye Poul kopur, tu el luñsel akmwoye met Ju.

ŠAPTER 25.

NA ke Festus el tuku nu an si, tukin len tolu el fwasyuk Sesarea mi nu Jerusalem.

2 Na met tol fulat à leum lun met Ju elos šuñ kas nu sel lain Poul, à siyuk sel,

3 à kenu kulañ lain ul, tu el fwa sipa'l mu nu Jerusalem, mwukmwuk ineku in uni'lye.

4 Ke ma iñi Festus el tupok, tu Poul el mutawun nu Sesarea, à tu el šifwanu tiu pat in šom.

5 Ke ma iñi, el mu, Lela elos šu ku yurumwos, in wi yu oatu, à kas lain met si iñi, fwin kutu ma koluk.

6 Ā ke el mutu yurolos ke len oalkos ku sie-ñul, el oatu nu Sesarea; à len si tuko ke el mutu fwin nien nununku el šap in utuku Poul.

7 Ā ke el tuku, met Ju šu oatu Jerusalem mi elos appneni, à wis ma puspis à ma lulap kas ko lain Poul, ma elos koflanu akšumwosye, 8 ke el šifwanu tupok, tu waninu ma sito ña oru lain manu lun met Ju, à lain imwen tempel, à lain Sisar.

9 Ā Festus, tu el luñsel akmwoye met Ju, el tupokañ nu sel Poul, à fwak, Ya kom luñsom fwasyuk nu Jerusalem, à in nununku ke ma iñi ye mutuk ?

10 **N**a Poul el fwak, **N**a tu yin niin nununku lun Sisar yin mwo ña in nununku: wanin ma sito ña oru nu sin met Ju, kom etu ma iñi ma lulap.

11 Tu ña fwin koluk, ku oru kutu ma tu ña miši, ña

tiu sañes in miši: tu fwin wañin nu ma ke ma elos kas lain yu, wañinu met ku in es yu yuñ nu selos. Na pañon nu sin Sisar.

12 Na Festus, ke el wi mwolil papu, el tupok, Tu kom pañon nu sin Sisar, kom fwa šom nu yurin Sisar.

13 ¶ Á tukin kutu len togusa Agrippa á Bernis eltal tuku nu Sesarea in pañul Festus.

14 Á ke elos mutu iñó len puspis, Festus el orauñ nu sin togusa mao ke Poul, fwa-kañ, Sie met šu Filiks el filiye in kopur: 15 ke ña mutu Jerusalem, met tol fumat á met elder lun Ju elos luti nu sik ke'l, á kenu in nununku lain ul.

16 Na tupokot nu selos, Matiu manu lun met Roma in ašuñ met nu ke miši, met el á elos šu kas lain ul tukeni mutu tuk ye mutun sie sin sie, á lela lun ſifwanu tupok ke ma koluk kas lain ul.

17 Ke ma iñi ke elos tuke-ni mutu, tiu mutanu kutu, tu lutu ña mutu fwin niin nununku, á ſap in utuku met si.

18 Ke met kas lain ul elos tu lain ul, elos tiu wis kas ko sin kutu oanu ña nunku: 19 á kutu siyuknu lain ul ke alunu lalos, á ke sie Jisus, šu miši, šu Poul el mu el mol.

20 Á tu ña los ke siyuknu ou iñi, ña siyuk sel, el a la luñsel in šom nu Jerusalem, á iñó fwa nununku ke ma iñi.

21 Á ke Poul el pañon in likiye nu ke nununku lun Augustus, Na ſap in liye'lañ nu ke ña fwa ſipa'lot nu sin Sisar.

22 Na Agrippa el fwak nü sel Festus; Na luñsik pe ſifwanu loñ met si iñi. El mu lutu kom tufwa loñ ol.

23 Ke ma iñi lutu, ke Agrippa el tuku, á Bernis, wi ma ſokuruk lulap, á ut-yuk nu yin elos loñ, wi kap-tin lulap, á leum lun siti, ke ſap lun Festus elos wis alu Poul.

24 Á Festus el fwak, Togusa Agrippa, á met e nu kemwu šu mutu iñi yuros, komwos liye met si iñi, ke šu met puspis tukeni kemwu elos oru nu sik ke, nu Jerusalem á nu yinnu, wowoyuk tiu mwo tu el mutu nu tuk.

25 Á ke ña konoik tu wañin ma el oru tu el miši, á tu el ſifwanu pañon nu sin Augustus, ña nunku nu'n ſipa'lla.

26 Wañin nu ma ña ſimis nu sin leum luk ke'l. Ke ma iñi ña wis alu nu ye mutom, aok ye foklum, O togusa Agrippa, tu, siyuk-

yuk tari, kutu ma luk in si-musla.

27 Tu ña mu tiu mwo in sipaot met prison, à tiu fwak ma koluk lain ul.

SAPTER 26.

NA Agrippa el fwak nu sel Poul, Na lela kom in fwak ke'um. Na Poul el sralot paul, à tupok k'el ; 2 Togusa Agrippa, Na nunku ña ſifwanu inſimwowo len si iñi, tu ña tupok ke ña ſifwanu ye mutom, ke ma nu kemwu ma met Ju kas lain yu : 3 aok mwonu tu kom lalmetmet ke manu nu kemwu à siyuknu ma yurin met Ju ; ke ma iñi ña kenu tu kom moñfusas in loñ yu.

4 Met Ju nu kemwu elos etu, ma ña oru ke ña tuligani ma meta yurin met luk nu Jerusalem ; 5 elos ete yu ke mutamwauk mi, elos fwin luñselos in orek ma lo ; tu oanu u ſumwosinwos lanu lun ali las ña orek met Fariſi.

6 Á iñi ña tu à in nununku ke fwensok lun mwuleuñ ma God el oru nu sin Papa tumas.

7 Ke mao sruf sie-ñul-luo las oru nu sin God akmwoye len nu foñ, fwensok lalos in tuku nu ke. Ke fwensok iñi, O togusa Agrippa, met Ju elos kas lain yu.

8 Efwo komwos ku nunku tu ma iñi sito lanu, tu God akmolyauk met miši ?

9 Tu payi ña nunku ke'ik tu mwo ña'n oru ma puspis tiu ou ma lun È Jisus lun Nazaret.

10 Ma iñi na ore pe nu in Jerusalem ; à met kristin puspis ña kaliye nu in prison, in es ſap lun met tol ; à ke elos anwuki, ña ſrukak pok lain ulos

11 Á ña one'los la pal puspis in lolñok nu kemwu, à ora'los in kas ko : à ke koskusok aknu lain ulos, ña kolya elos nu yin siti sa.

12 Ke ma iñi ke ña ſom nu Damaskus ke ma ſap à ma ſim lun met tol fulat, 13 ke infulwin len, O togusa, ña liye in inganek kalem si in kosaoemi, ſaromrom liki fwa-tu, ſaromrom apinyoeni à elos ſu wi yu fwas.

14 Á ke kem nu kemwu putati nu in foko, ña loñ pusra si kaskas nu sik, à fwakañ in kas Hebru, Soul, Soul, efwo kom ku kolyai yu ? upa nu ſum in fut nu ke ma kosro.

15 Á ña fwak, Leum, ſu komwun ? Á el fwak, Na Jisus ſu kom kolyai.

16 Tu tukakak, à tu fwin niuum : tu ña sikmi nu yurum ke ma iñi, in orek kom met lutlut à met lo ke ma

iñi ma kom liye tari, ä ke kutenu ma ña fwa sikmi nu yurum ke; 17 in es kom la liki metu, ä liki met pegan, nu sin šu ña sipe kom la iñi, 18 in igasla mutualos, in furok olos liki los nu ke kalem, ä liki ku lun Setan nu sin God, tu elos fwa es nunok inunas ke ma koluk, ä an si yurolos šu mwolanu ke lalal-fuñi ma in ña.

19 Ke ma iñi O togusa Agrippa, ña tiu siakoš ma sikmi in kosaoemi; 20 tu met ña lutlut nu selos Damaskus, ä nu Jerusalem, ä yin nu kemwu Judea, ä nu sin met Pegan, tu elos in auliyuk ä forla nu sel God, ä oru me orekma lun auliyuk.

21 Tu ke ma iñi met Ju elos sruki yu wi in tempel, ä sriki in uni yu wi.

22 Tu ou iñi ke es kasu lun God, ña mutanu nu ke len si iñi in orek ma lo nu sin ma sisik ä ma lulap, fwakañ ma iñi mugenu ma met palu ä Moses elos fwak mu ä fwa tuku tuk: 23 tu Kraist el fwa keokiun, ä tu El masi meta selos šu molyuk yin iniše mi, ä luti kalem nu sin metu ä nu sin met Pegan.

24 Ä ke el kaskasnu ke'l ou iñi, Festus el fwak ke pusra lulap, Poul, kom mwula; lalmetmet lulap orek kom in mwul.

25 Ä el fwak, Ña tiu mwul, Festus lulap; ña fwaknu kas payi ä šumwosnu.

26 Tu togusa el etu ma iñi ye mutun šu pe ña kaskas pulaik. Tu ña mu wañinu ma iñi mwukmwuk ke'l; tu ma iñi tiu orek nu in sru-mworsrik.

27 Togusa Agrippa, ya kom lalalfuñi met palu? Ña etu tu kom lalalfuñi.

28 Na Agrippa el fwak nu sel Poul, Kom kaifwi yu ña-kurun nu kristin.

29 Ä Poul el mu, ña pre nu sin God, tu tiu kom mugenu, tu elos pe nu kemwu šu loñ yu misiñi akurun oanu ña, ä oanu šumwosmwos, fwin tiu me kopur iñi.

30 Ä ke elos kaskas ma iñi tari, togusa el tuyuk, ä met leum, ä Bernis, ä elos šu oe-lulos mutu: 31 ä ke elos fwatos kutu, elos kaskas sie sin sie, fwakañ, Wañinu ma met iñi oru tu el misi ä kopur.

32 Na Agrippa el fwak nu sin Festus, Kem ku in tulala met si iñi, el fwin tiu pañon nu sin Sisar met.

ŠAPTER 27.

A KE nunku tari tu kem kol nu in Italia, elos asalañ Poul ä kutenu met prison nu sin senturion lun u'n Augustus ä Julius.

2 Ā sroyuk nu fwin oak Adramišium, kem kolot, nunku mu in kol siske'n Ašia; Aristarkus, met Masedonia lun Tesalonika el wi kem.

3 Ā len si tuko kem ſuň Saidon. Ā Julius el oru kulaň nu sel Poul, ā lela lun ſom nu yurin met kawuk lal in es kutu mwo sel.

4 Ā ke kem kolot iňo mti tari, kem kol lulin Saiprus, tu eň kolukla.

5 Ā ke kein kol mwe'an Siliſia ā Pamfilia kem tuku nu siti Maira lun Lišia.

6 Ā iňo senturion el konoiok oak sugo lun Aleksandria la kol nu Italia; el fili kemi fwe.

7 Ā ke kem kol kakasisik len puspis ā sumwe tuku nu siske'n Naidus, eň tiu mwo simem, kem kol lulin Krete, nu siske'n Salmone; 8 ā, ke akurun tiu alukela mao, kem tuku nu sie an paňpaň Molsron Mwowo, ma apkurun siti Lasea.

9 Ā tu pal lulisi ſom, ā iňi koluk ke kol, tu pal si lalo ſomla tari, Poul el lutı, 10 ā fwak nu selos, Met, ūa liye tu kol si iňi fwa koluk ā ma puspis tūla, tiu ke kwanin oak ā oaku mugenu, ā ouyape ke mol las.

11 Ā senturion el lalalfuňi kaptin ā owner lun oaku,

yok liki mao ma Poul el fwak ke.

12 Ā tu molsron tiu mwo in oi ke pal musis, ā pus met elos papu in ſom iňo mi, tu elos fwin ku elos tuku nu Fenis in mutu ke pal musis; ma iňi molsron lun Krete, ā ounu ke sauwest ā newest.

13 Ā ke eň roto tu ma si-sik, nunku mu tu elos es oanu elos papu, tultul la, elos kol apkurun nu Krete.

14 Ā tiu patla tuk eň upa si tuyuk lain mao, ē Eurokludon.

15 Ā ke eň srukic oaku, ā kem koſlanu kol ke eňu, kem lela lun ſom.

16 Ā ke kem kol lulin sie tuko ē Klauda, kem orek ma upa in srukic reoae.

17 Ma ke elos srukak tari, elos oru kutu me kasu in luſuni apneni oaku, ā sinakin a putati nu yin pukpuk, kem lumani nes, ā ou iňi ſom.

18 Ā kem ikiknu ma lulap ke pakau, len si tuko elos akmulalaye oaku; 19 ā len si aktolu kem sisla ke paus mao fwin oaku.

20 Ā fwatu ā itu tiu sikni len puspis, ā pakau tiu srik on fwes, fwensok kemwu in mol waňinla.

21 Ā ke tela moňo ma pat-pat tari, Poul el tuyuk in maslo'los, ā fwak, Met, mwo tu komwos loň yu met, ā tiu

tulala liki Krete, à in es ma koluk iñi à ma tula.

22 Á iñi ña lutu nu šumwos in eñunak : tu wañin sie šumwos tula, à oak mugenu.

23 Tu tu yuruk foñ si iñi lipufon lun God, šu ma luk, à šu ña akos, 24 fwakañ, Poul, nik kom ſañeñ, tu kom à utukla nu ye mutun Sisar, à, liye, God el aš'ot nu šum elos nu kemwu šu wi kom kol.

25 Ke ma iñi, met, komwos eñunak : tu ña lalalfuñol God, tu mao.a fwa ou ma fwak nu sik.

26 Á kut fwa patla nu fwin tuka si.

27 Á ke foñ si aksieñul-akos, ke kem patpat nu iñu nu iñi in Adria, akurun in-fulwin foñ, met kolkol fwin oaku elos nunku mu tu kem apkurun nu sie an.

28 Á elos sriki a liye ñeñu loñol ; à ke elos šom kutesi-sik, elos siefwil sriki, à liye ñeñu sieñul-limikos.

29 Na kem ſinakin à la-ñoak fwin ekko, elos sisla kawuk akos liki unwak, à kenu lenelik.

30 Á ke met kolkol elos luñselos kaiña liki oaku, ke elos koela reoa nu mwea oanu tu elos luñselos sisla kawuk liki mwonoak, 31 Poul el fwak nu sin sentu-rion, à nu sin met meun,

Elos iñi fwin tiu on fwin oaku, komwos koflanu mol.

32 Na met meun elos otela sel ke reoa, à lela in putatla.

33 Á ke akurun lenelik, Poul el siyuk nu selos in moño, fwakañ, Iñi len si aksienulakos komwos mutanu à lalo, wañinu ma komwos es.

34 Tu ke ma iñi ña siyuk šumwos in es kutu me moño ; tu ma iñi mol lomwos : tu wañinu sugo aunsiuſfwumwos putatla liki ſiufwumwos nu kemwu.

35 Á ke el fwak ou iñi el es bred, à šuñ kulu nu sin God ye mutualos nu kemwu ; à ke el kunſalik el mutamwauk in moño.

36 Á elos nu kemwu eñun, à elos es pe me moño.

37 Á kem nu kemwu šu fwin oaku oaoa met luo-foko-itñul onkos.

38 Á ke elos moño küp, elos akmulalaiauk oaku, à sisla wit nu mwea.

39 Á ke lenelik, elos tiu etu anu ; elos konoiok sie alok nu fwin meši, nu ke mao, elos mu, fwin ku, elos in oakakinye oaku.

40 Á ke elos srukak ka-wuk tari, elos fulela oaku nu mwea, à tulala sel ke ikik, à lakunalik nes lulapu nu ke eñu, à oi nu fwin meši.

41 Á putatla nu yin na luo tukeni eošun, elos šuñ

anu ; à mwonoaku fulfuli, à onnu tiu mogukû, à unoak mišalšal la ke na upa.

42 À papu lun met meun in uniye met prison, šinakin kutu à kofla à kaiñla.

43 À senturion, tu el luñsi Poul lun mol, el srokolosi liki nunkolos ; à ſap tu elos ſu ku in kofkof ſifwanu sis elos la nu mwea met, à ſom nu fwin meši : 44 à kutenu, kutu fwin ipen ſak, à kutu fwin ipen oak ; à ou iñi ma te oru, tu elos nu kemwu mol nu fwin meši.

ŠAPTER 28.

A KE elos mol, na elos etu tu è tuko si Melaita.

2 À met pegan elos oru nu simem tiu kulañ sisik ; tu elos tanak e, à es kem nu kemwu, tu pal si ke auf, à tu musis.

3 À ke Poul el ſifani kopon etoñ si, à filiye in yea, faiper si el tuku in yea mi, à fulfuli ke paul.

4 À ke met pegan elos liye kosro ſriſrip ke paul, elos fwak sie sin sie, Payi met iñi el met akmus, ſu tiu miši mwea, à lalkas lela lun tiu mol.

5 Na el osrokla kosro nu in e, à wañinu ma koluk sel.

6 À elos ſano, el a la fwafak, ku kinu putatla miši ; à ke elos ſano ma patpat,

à liye tu wañin ma koluk yurol, elos eolla nunkolos, à fwak, el enut si.

7 Yin iñi an lun leum lun tuko si iñi, È Poplius ; el es à liye kemiun kulañ len tolu.

8 À ma te oru tu papa tumun Poplius el mas fwol à musen inſie. Poul el ilyuk nu yurol, à pre, à filiye paul fwe'l, à unuel la.

9 Ke ma iñi tari, kutepe ſu mas fwin tuko si, elos tuku, à kela.

10 À elos ſinakin kem ke me ſinakin puspis ; à ke kem ſomla elos kite kem ma mwovo ſes.

11 À tukin malem tolu kem ſom in ſugo oak lun Aleksandria, ſu mutu fwin tuko si iñi ke pal musis, akul la! Daioskuros.

12 À ſrola nu Sirakuse, kem mutanu we len tolu.

13 À iñi mi kem kolot, à tuku nu Riſium ; à tukin len si ke ruto tumi, à len si tuko kem tuku nu Puteolai : 14 iñi kem konoiok met lili, à elos kenu tu kem mutu yurolos len itkos ; à ou iñi kem ſom nu Roma.

15 À iñi mi ke met lili loñ kem, elos tuku nu ke Appiai Forum, à Taveru tolu in ſuñ kem ; ke Poul el liye'los, el kulu nu ſin God, à eñunak.

16 ¶ À ke kem tuku nu

Roma, senturion el ašuñ met prison nu sin kaptin lun met ſano; à lela Poul lun mutengen mutu yurin met meun si ſu liye'lañ.

17 Á ma te oru tukin len tolu Poul el pañon mu leum lun met Ju in tukeni. Á ke elos tukeni, el fwak nu selos. Met lili, wañin nu ma koluk ña oru lain met luk, ku manu lun papa tumas, à ña eeyuñ met prison Jerusalem mi nu in pon met Roma; 18 ſu, ke elos siyuk yu tari, luñsi in tula yu la, tu wañin nu ma ke miši yuruk.

19 Á ke met Ju elos kas lain mao, tu ou iñi mwo sik in pañon nu sin Sisar; na tiu ou iñi tu kutu ma yuruk in kas lain met luk.

20 Tu ke ma iñi ña pañon komwos, in liye komwos, à in kaskas yurumwos; tu ke fwensok lun Israel kopinkaslap iñi kopuri yu wi.

21 Á elos fwak nu sel, Kem tiu es letter Judea mi ke kom, à wañin sin met lili ſu tuku luti ku kaskas ma koluk ke'um.

22 Á kem kenu loñ ſum ma kom nunku; tu ke u si iñi, keme etu tu yin nu kemwu ma kaskas ko ke.

23 Á ke elos filiye len si al tari, ma puspis tuku nu yurol nu in lom sel; nu sin ſu el akkalemye à akloye

togusaï lun God, kaifwe'los ke Jisus, yin manu mi lun Moses, à palu mi, lutue mi nu yukue.

24 Á kutu lalalfuñi mao ma kaskas ke, à kutu silalalfuñi.

25 Á ke elos tiu nunok sugo yurolos, elos fwaselik, tukin pal si Poul el fwak sie kas tari, Mwonu ma Nun Mutual kaskas ke Essaias, met palu lun papa tumas, 26 fwakañ, Kom ſom nu yurin met iñi, à fwak, Ke loñ komwos à loñ, à a tiu etu; à ke liye komwos à liye, à a tiu liauk.

27 Tu inšien met iñi upa, à sralos matoltol in loñ, à mutualos elos sruñulye; fwin tiu ou iñi elos à fwa liye ke mutualos, à loñ ke sralos, à etu ke inšielos, à a fwa forla, à ña fwa unu elos la.

28 Ke ma iñi komwos etu, tu me mol lun God in sipaot nu sin met Pegan, à tu elos fwa loñ mao.

29 Á ke kaskas kas iñi tari, met Ju elos ſomot, à akukain ma lulap yurolos sie sin sie.

30 Á Poul el mutu yiu fon luo in lom sel ma el mol, à es elos nu kemwu ſu tuku nu yurol, 31 lutu togusaï lun God, à lutlut ma iñu ma lun Leum Jisus Kraist, ke ma pulaik, wañin nu met in kutoñ'ilye.

LETA MA POUL EL ŠIM NU SIN

MET PILIPPAI.

ŠAPTER 1.

POUL ā Timoteus, met kulanšap lun Jisus Kraist, nu sin met mwo nu kemwu in Jisus Kraist, šu mutu Pilippai, yurin met sropu ā deacon : 2 luñ nu šumwos, ā misla, yurin God Papa tumus mi, ā yurin Leum Jisus Kraist mi.

3 Na kulu nu sin God luk ke esam komwos nu kemwu, 4 in pre nu kemwu luk pal nu kemwu, na eñun in siyuk ke komwos nu kemwu, 5 ke nunok siewunu lomwos in mwo šašu, len si umet nu ke pal si iñi ; 6 na lalalfuñi ke ma si'ñi nu, tu El šu mutamwauk in orek mwo in komwos, El a fwa orek ma nu tari nu ke len si lun Jisus Kraist ; 7 oanu ma payi sik in nunku ma iñi ke komwos nu kemwu, komwos on inšiuk ; tu in me kopur luk, ā ouyape in akšumwoye ā in akkeiye lun mwo šašu, komwos nu kemwu wiyu in luñ luk.

8 Tu God ma lo luk, fuka lulap na kenu ko-

mwos nu kemwu inšien Jisus Kraist.

9 Ā ma iñi na pre ka, tu luñ lomwos yokyokoilik in lalmetmet ā etauk nu kemwu ; 10 tu komwos fwa etu la mwo ka ; tu komwos fwa mutual ā wañin ma sito nu ke len lun Kraist ; 11 tiñtiñi ke fwako mwo ma ke Jisus Kraist, nu ke ma mwowou ā kakšakin lun God.

12 Tu na kenu komwos in etu, met lili, tu mwo ma yuruk oru tu mwo šašu fwas nu met ; 13 ou tu Pretorium nu kemwu, ā kutenu nu kemwu, elos etu fuku me kopur luk in Kraist ; 14 ā ma puspis sin met lili in Leum, elos foñyuñ ke me kopur luk ā pulaiknu in kas-kas kas lun God tiu šañeñ.

15 Ouyape kutu luti Kraist ke šok ā akukain ; ā kutepe ke kulañ ; 16 aok, elos iñi ke kulañ, etu tu likiyuwi ke akšumwosye lun mwo šašu ; 17 ā elos iño luti Kraist ke akukain, tiu šumwos, nunku in oraük añañ nu ke me kopur luk.

18 Na fuka? ā tu in kain nu kemwu, ma lut Kraist, —la in kutasrik, ku in payi —ā in ma iñi ña eñun, aok, ā ña tufwa eñun.

19 Tu ña etu tu ma iñi a fwa orauk nu ke mol luk ke pre lomwos, ā kasu ke Nun lun Jisus Kraist, 20 oanu ma tawinu luk ma lulap ā fwensok, tu wañinu ma ña fwa mekin ka, ā tu ke pulaik lulap, oanu met, ouyape iñi fwa kakšakin Kraist in monuk, la ke mol, ku ke miši.

21 Tu in mol nu sik Kraist, ā in miši mwo oiyé.

22 Tu fwin mol in ikwe, ma iñi fokinšak lun me orekma luk: ā ña tiu etu ma ña es ka.

23 Tu ña alolo ka luo, ña kenu šoin ā mutu yurin Kraist, ma iñi mwo liki.

24 Tu, in mutu in ikwe, ma mwo liki nu šumwos.

25 Ā in nunkauk ke ma iñi, ña etu tu ña fwa mutanu ā mutanu yurumwos nu kemwu ke aklapye ā akeñunye lalalfuñi lomwos; 26 tu eñun lomwos fwa yokoilik in Jisus Kraist in ña ke ña siefwil tuku nu yuromwos.

27 Ouiñinu lela tu me orekma lomwos fwa fwol oanu šašu lun Kraist: tu ña ā la tuku ā liye komwos, ku mutanu, ña fwa loñ ke me orekma lomwos, tu komwos

tu ku in ñun siewunu, in nunok siewunu ke lalalfuñi lun mwo šašu: 28 ā wañinu šañeñ ke met lokwalok lomwos: mao nu selos akul si lun tulanu; ānu šumwos lun mole, ā ma iñi yurin God mi.

29 Tu šiot nu ke Kraist, tiu lalalfuñi ke El mukemnu, ā ouyape in keokiun ke El; 30 in es ma kaiyuk oanu ma komwos liye in ña, ā iñi in loñ in ña.

ŠAPTER 2.

K E ma iñi fwin kutu kas lutlut in Kraist, fwin kutu asor mwowo lun luñ, fwin kutu aeñune lun Nun, fwin kutu inšie ā pakomutu, 2 komwos in seseslanu eñun luk, tu komwos nunok ouyape, es luñ ouyape, inšiu-mwos inšiewunu ke nunok sugo.

3 Tiu nunok kin akukain; tiu in konkūn ke wañin sripe; tu in fwokpap nunku tu kutenu mwo luk elos.

4 Komwos in tiu liauñ ma lomwos mukenu, tu komwos pe ma lun kutenu.

5 Likiye tu nunok in komwos oanu ma in Kraist Jisus: 6 šu lemsi lun God, in tiu nunku mu El mutun-pot-apot in oanu God: 7 tu El ſifwanu šarukla El, ā nukmulañ lemsi met kulan-

šap; à ora'l lemsi oanu met: 8 à konoilok oanu monin met, El ſifwanu akfwok-papy'El, à El akos nu ke miši, aok, nu ke miši lun ſaksiñ.

9 Ke ma iñi, aok, God el akfulaty'El ma lulap, à ſuñ nu Sel È si ma fulat è nu kemwu: 10 tu nu sin È'n Jisus inti nu kemwu fwa ſikukimutunti, sin ma in kosao, à ma on fwalu, à ma on ten fwalu; 11 à tu loa nu kemwu fwa fwakak tu Jisus Kraist el Leum nu ke ma mwowou lun God Papa.

12 Tu ke ma iñi, met kulu luk, oanu komwos akos pal nu kemwu, tiu oanu on ye mutuk mukenu, tu iñi mwo-nu ke ña ſiom, komwos orekma nu mol lomwos ke ſañeñ à rarrar.

13 Tu God el ſu orek in komwos in luñsi à in oru ma El luñsel.

14 Komwos orek ma nu kemwu tiu torkaskas, tiu akukain; 15 tu komwos fwa payi à oa, mwen nutin God, wañin ma sito, infulwin fwil kū à sumosmos, yurin ſu komwos ſaromrom oanu eka-leml nu fwalu; 16 sauks kas lun mol; ke eñun nu sik nu ke len lun Kraist, tu ña tiu kasus ke wañin, tiu orekma ke wañin.

17 Aok, tu ña fwin ſifwanu okoiyuwi nu fwinkiſe à me orekma lun lalalfuñi lomwos, ña eñun, à eñun wi komwos nu kemwu.

18 Aok, tu ma iñi pe komwos pe eñun wi yu.

19 Tu fwensok in Leum Jisus tu tiu pat ña ſipa'lot Timotius nu ſumwos, tu ña pe fwa mwo inſiuk, ke ña etu ma komwos fuka.

20 Tu wañin met yuruk ou el, ſu kenu liauñ ma lomwos.

21 Tu kemwanu ſuk ma lolos, tiu ma lun Jisus Kraist.

22 Tu komwos etu ma sriki lal, oanu mwen yurin papa tumal, el wi yu in oru in mwo ſaſu.

23 Ke ma iñi fwensok luk tiu pat in ſipa'lot, pal si ke ña fwa etu fuka sik.

24 Tu fwensok luk in Leum tu ña pe ſifwanu tuku tiu pat.

25 À ña nunku tu mwo in ſipaot Epafroditus nu ſumwos, ma lik, à ma wi yu in orekma, à met al wi yu in mwo ſaſu, tu met kulansap lomwos, à met wis ma ña kenu.

26 Tu iñi el kenu komwos nu kemwu, à el tiñtiñi ke toas tu komwos loñ tu el mas.

27 Aok, el mas akurun nu misi: tu God el pakomu-

tal; à tiu el mukenu, tu ña pe, tu ña a tiu ašor nu ašor.

28 Ke ma iñi ña šilaklak kutu in sipa'lot, tu, ke komwos siefwil liye'l, komwos tufwa eñun, à ña pe srikeni ašor luk.

29 Ke ma iñi komwos as al in Leum ke eñun muke-nu; à es met ou iñi in oi: 30 tu ke me orekma lun Kraist al akurun nu miši, mu mansis mol lal, tu el neki me orekma komwos sifwol nu sik.

SAPTER 3.

MA tuk, met lili, komwos eñun in Leum. Tu in ſim ou ma iñi nu ſumwos, aok ña tiu toas ka, tu mwo nu ſumwos.

2 Liauñ kosro ñaliñul, liauñ ſu orek ma koluk, liauñ ſu lūslūs.

3 Tu kem met kosraok, ſu ali in Nun lun God, à kon-kun ke Kraist, à tiu foñyuñ ke ikwe.

4 Tu ña pe ku in foñyuñ nu ke ikwe. Fwin ſieno met el nunku el ku in foñyuñ nu ke ikwe, ña yoknu: 5 kosraok ke len si akoalkos, lun sou lun Israel, ſruf lun Benjamin, met Hebru lun met Hebru; ke ma ſap, ña met Farisi; 6 ke moniyuk, kolyai ſurš; ke ma

mwo lun ma ſap, wañin ma sito.

7 Tu mao ma mwo oiyen nu sik, ma iñi ña nunku ma tūla ke Kraist.

8 Tu payi, ke ma iñi, ña nunku mu tu ma nu kemwu tūla ke ma mwovo lun lal-metmet lun Kraist Jisus Leum luk: ke Šu ma luk nu kemwu tūla, ña nunku elos kutkutnu tu ña fwa es Kraist, 9 à fwa konoiyik-yuk in El, tiu es ma mwo luk ke ma ſap, tu mao ma ke lalalfuñi ke Kraist, ma mwo ma lun God on fwin lalalfuñi: 10 tu ña fwa etu El, à ku lun molyuk Lal, à aeñune ke keokiun Lal, tu ña fwa lemsi ke miši Lal; 11 fwin ku luk ña fwa es molyuk yin miše mi.

12 Tiu tu ña es iñi tari, ku mwo lanu iñi: tu ña akmwot, ña fwin ku in es mao ma Kraist Jisus el es yu ka.

13 Met lili, ña tiu nunku tu ña ſifwanu es tari: tu ma ſiewunu ña oru, mulkunla mao ma tuk, à ſaplakot nu ke mao ma met, 14 ña ak-mwot nu ke akul ke sisyel lun pañon in kosao lun God in Kraist Jisus.

15 Ke ma iñi, lela tu elos ſes ſu mwo lanu nunku ou iñi: à fwin kutenu mao komwos nunku ſieno, aok, ma

iñi God el fwa oliñalik nu
šumwos.

16 Ā tu nu ke kut es tari,
inwo tu ke ma iñi kut fwaska.

17 Met lili, komwos tukeni
eta wi yu, ā liye elos su fwasa
oanu komwos es kem ke ma
srugusrok.

18 Tu ma puspis fwasa, ke
su ña oru nu šumwos pal
puspis met, ā iñi nu šumwos
ke tuñ, tu elos met lokwalok
lun saksiñ lun Kraist: 19
ma tukolos sukela, enut lalos
inšielos, ā oiy'elos ke ma me-
kin lalos, elos liauñ ma nu
fvalu.

20 Tu an ſes in kosao; iñó
me pe kut ſano met Laño,
Leum Jisus Kraist: 21 Su
fwa olla manos koluk, tu a
fwa lemsi oanu monin mwo
lanu, oanu me orekma El ku
kutoñye ma nu kemwu Sin
ſifwanu.

ŠAPTER 4. -

K E ma iñi, met lili, ma tu-
polwi ā kenu ka, eñun
luk ā tefuro, komwos, met
kulu, tu ou iñi ku in Leum.

2 Na siyuknu nu sel Euo-
dius, ña siyuknu nu sel Sun-
tuke, tu eltal nunok siewunu
in Leum.

3 Aok, ña siyuk nu šum-
pe, oaoaila payi, kom kas-
'elos mutan su wi yu orekma
in mwo ſaſu, wi pe Kle-

ment, ā kutepe selos met wi
yu orekma luk, ē'los su in
buk lun mol.

4 Komwos eñunak in Leum
pal e nu kemwu: ña sie-
fwilpe fwak, komwos eñu-
nak.

5 Lela tu met e nu ke-
mwu fwa etu kulañ loinwos.
Leum el apkurun.

6 Koinwos tiu nunkauk ma
lulap ke ma ſa; tu in ma
nu kemwu ke pre ā siyuknu
lela tu God lun etu ma ko-
mwos siyuk ka.

7 Ā misla lun God, ma
inwo liki ete nu kemwu, a
fwa liauñ inšiumwos ā nun-
komwos in Kraist Jisus.

8 Ma tuk, met lili, mao ma
nu payi, mao manu mwo,
mao ma nu šumwos, mao ma
nu mutal, mao ma nu kulañ
mao ma nu kas mwo; fwin
kutu mwo, fwin kutu kak-
ſak, komwos nunku ke ma
iñi.

9 Ma komwos lutlut, ā es,
ā loñ, ā liye in ña, ma iñi
komwos oru: ā God lun
misla fwa wi komwos.

10 Tu ña eñun in Leum
ma lulap met, tu iñi tuk ko-
mwos fulfulinfok in nunku
ke ña; ke mao komwos pe
liauñ, tu wañin pal lomwos.

11 Tiu tu ña fwak ke si-
gasrup: tu ña lutlut in mao
ma ña mutu ka, in mao ña
tiu tukasu.

KOLOSSE, 1.

12 Na etu fuka in ma fwokpap, ã ña etu fuka in ma puspis: in kain nu kemwu ã in ma nu kemwu ña lutlut ke kñp ã ke musinsral, ke gasrup ã ke sigasrup.

13 Na ku in orek ma nu kemwu in El su akkui yu la.

14 ã tu mwo ma komwos oru, tu komwos wi yu ke keok luk.

15 Iñi, komwos, met Pilippai, aok komwos etu, tu ke mutamwauk mwu sašu, ke ña fwas liki Masedonia, wanin surš kitelik nu sik ke ma šuñ, ã ma es, tu komwos mukenu.

16 Aok, tu in Tessalonika komwos sipamu sie pal ã pal si akluo nu ke kenu luk.

17 Tu ña tiu siyuk in es kutu ma; tu ña siyuk ke

fwako tufwa yoknu nu šumwos.

18 Tu nu kemwu yuruk, ã ma puspis: ña tiñtiñinu, ña es sel Epafrodaitus mao ma komwos sipu, ma keñ si mwo in ñok, kiše mwo, ma eñun nu sin God.

19 Tu God luk El fwa šuñ ma nu kemwu komwos kenu oanu gasrup Lal in mwolanu ke Kraist Jisus.

20 Iñi mwolanu nu sin God Papa tumus nu ma patpat ã ma patpat. Amen.

21 Komwos paiñ met mwo ku kemwu in Kraist Jisus. Met lili su mutu yuruk elos paiñ komwos.

22 Met mwo nu kemwu paiñ komwos, aok sou lun Sisa yokpe.

23 Luñ lun Leum Jesus Kraist wi ñunumwos. Amen.

LETA MA POUL EL ŠIM NU SIN

MET KOLOSSÉ.

SAPTER 1.

POUL, met sap lun Kraist Jesus ke luñsi lun God, ã Timoteus met lili, 2 nu sin met mwo ã met lili su lalafuñi in Kraist su mutu

Kolosse. Luñ nu šumwos, ã misla, yurin God Papa tumus mi [ã Leum Jesus Kraist].

3 Kem suñ kulu nu sin God, Papa tumun Leum las Jesus Kraist pal e nu kemwu

KOLOSSE, 1.

ke kem pre ke yumwos, 4 tu kem loñ lalalfuñi lomwos in Kraist Jisus, à luñ lomwos nu sin met mwo nu kemwu, 5 ke fwensok likie nu in kosao nu šumwos, ke mao ma komwos loñ met in kas lun ma payi lun mwo šašu ; 6 ma tuku nu yurumwos, ou ma in fwal nu kemwu, à kapak isūs fwako à yokoilik, aok, oanu ma yurumwos, tukin len si komwos loñ mao, à etu luñ lun God payinu : 7 oanu komwos lutlut sin Epafras, met kulanšap kulu wi kein, šu simem met kulanšap mwo lun Kraist ; 8 šu fwak pe nu simem luñ lomwos in Nun.

9 Ke ma iñi, tukin len si kem loñ, kem pe tiu sisla pre ke yumwos, à kenu tu komwos sesesla ke etu ke ma luñsi Lal in lalmetmet nu kemwu à etu lun Nun ; 10 tu komwos a fwas mwonu in Leúm in akeñunye nu kemwu, isūs fwako in me orekma mwo nu kemwu, à kapak ke me etu lun God ; 11 akkeye ke ku nu kemwu, oanu ku ma mwowo Lal, nu ke moñfusas nu kemwu à okok wi eñun ; 12 šuñ kulu nu sin Papa, šu orek kit mwo in es ma usru lun met mwo in kalem : 13 Šu es kit la liki ku lun los, à es kityuñ nu in togusaí lun

Mwen nutin luñsi Lal ; 14 in Šu kut es me mol, nunok munas ke koluk ; 15 Šu lumun God šilyoñin, isūs umet ma nu kemwu orek tuk ; 16 tu El orek ma nu kemwu, ma in kosao, à ma on fwalu, ma kalem à tiu kalem, la me mutu lun togusa, ku leum lulap, ku leum sisik, ku ma ku : El orek ma nu kemwu, à ma nu Sel : 17 à El mutu met ma nu kemwu tuk, à El orek ma nu kemwu.

18 À El šiufwin mano, ma šurš : Šu mutamwauk, isūs umet luk elos šu miši ; tu in ma nu kemwu El tufwa fulat.

19 Tu ma mwo sin God, tu ma nu kemwu ma sesesla fwa mutu in El ; 20 à orek misla tari ke sran šaksiñ sugo Lal, ke El in akmwoyeni nu sie ma nu kemwu nu Sel ; aok, ke El, la mao ma on fwalu ku ma in kosao.

21 À komwos šu kutu pal met asasñai à lokwalok in nunkomwos ke orekma koluk, à iñi El akmwoyeni, 22 in monin ikwe Lal ke miši, tu El es komosyuñ mutual à wañin ma sito, à met payi ye mutual : 23 komwos fwin fwasi in lalalfuñi osiñye à ku à tiu fwas liki mwo šašu ma komwos loñ met, à ma lutu nu sin ma nu kemwu ma on

ten in kosao, ke mao ña Poul met tutafpo ka.

24 Iñi ña eñun ke keokiun luk ke yumwos, à nakla mao ma tiu fwol ke keokiun lun Kraist in ikök ke manol, mao ma šurš; 25 ke ſu ña met tutafpo oanu me orekma lun God ma El ſi nu sik ke yumwos, in luti payinu kas lun God; 26 mao ma foñla ma mwukla ma patpat mi à fwil yikas mi, à iñi kalem nu sin met mwo Lal; 27 nu sin ſu God el luñsel luti mao ma gasrup lun ma mwowo lun foñla si iñi yurin met pegan; ma Kraist in komwos, fwensok lun ma mwo-wou; 28 Šu kein luti ka, in kai met nu kemwu, à luti met nu kemwu in lalmet- met nu kemwu: tu kem fwa fulelosyuñ met nu kemwu mwolanu in Kraist; 29 ke mao ña pe orekma, kaifwiun oanu ke me orekma Lal, Šu orek ma keku in ña.

SAPTER 2.

TU ña kenu tu komwos etu T fuka kaifwiuk lulap luk ke yumwos, à ke elos mi Laodisea, à k'elos kutenu ſu tiu liye mutuk in ikwe; 2 tu inšielos a fwa parak, toloñla nu sie in luñ, à nu ke gasrup nu kemwu lun etauk nu šumwoswos, in etelanu ma foñla lun God, [à lun Papa,

à lun Kraist], 3 in mao ma mwo nu kemwu lun lalmet- met à lun etauk mwuk- mwuk ka.

4 À ña fwak ma iñi, tu met in tiu kiape komwos la ke kas pen.

5 Tu ña fwin wañin ke ikwe, ña wi komwos in ñun, eñun à liye ma šumwos lo- mwos à ma keku lun lalafuñi lomwos in Kraist.

6 Na oanu komwos es Kraist Jisus Leum met, komwos fwas in El; 7 okala à mušai in El, à kuinu ke lalafuñi, oanu komwos lut-lut ka met, yokyo-kilik nu ka wi kulu.

8 Komwos liauñ tu kutenu met tiu kanawis komwos la ke lutlutnu à kiapala ke wañin sripe, ke kaskas matu lun met, à ke srumtauk ma lun fwalu, à tiu ke Kraist: 9 tu ma nu kemwu ma lun God sesesla in El.

10 À komwos tiñtiñi ke El, Šu siuf lun manu à ku nu kemwu: 11 in Šu komwos pe kosraok umet ke sie kosraok tiu orek ke po, in šarukla mano lun ikwe, ke kosraok lun Kraist: 12 pukpuki yurol ke baptais, in mao komwos pe molyuk yurol ke lalafuñi in me orekma lun God, ſu akmo- ly'El ak yin miše mi.

13 À komwos misi in ma

koluk lomwos, à in tiu kosraok ke ikwe lomwos, El akmolye komwos yuk pe yurol, nunok munas tari ke ma koluk las nu kemwu ; 14 ëlla simisla ma lun manu ma lain kit, ma tiu mwo nu šes, à el eslanu mao, patikye mao nu ke šaksiñ sugo Lal : 15 à kanaosla tari manu à ku, El loto'elos yuk pulaik, kutuñ'olos la in mao.

16 Ke ma iñi lela tu wañin met in nununke komwos ke moño à ke nim, ku ke kofwo, ku ke malem šašu, ku ke len sabat : 17 mao ma ñunin ke kutu mao a fwtaku ; tu mano ma lun Kraist.

18 Lela tu met in tiu srifwe komwos liki ma lane lomwos luñsi in fwokpap, à ali nu sin lipufon, sayettu nu ke mao ma el tiu liye met, mwan inšiel ke etu in ikwel : 19 à tiu srukje Šiuf, mao mi maneno fon ke kapsa, à me aoeni es ku ka, à toloñla nu sie, kapak ke ma kapak lun God.

20 Komwos fwin miši in Kraist liki ma srumtauk lun fwalu, efwo, ou mol nu fwalu, komwos orek manu, 21 ma tiu srukak, tiu emakin, tiu kal ; 22 ma nu kemwu fwa wañinla ke moño ; oanu ma šap à ma lutlut lun met ?

SAPTER 3.

K E ma iñi komwos fwin wi Kraist molyuk, šuk mao ma nu lüñ, yin sin Kraist mutu on la po leyut sin God : 2 nunkauk ke ma nu lüñ, tiu ke ma nu fwalu.

3 Tu komwos miši ; à mol lomwos mwukmwuk yurin Kraist in God.

4 Ke Kraist šu mol las, El tufwa sikmi, na komwos pe fwa sikmi yurol in ma mwo-wou.

5 Ke ma iñi komwos uni ma keuinwos ma on fwalu : ma kosro, ma fwokpap koluk, ma kenu ka, ma luñsi koluk, ma rapku, mao ma ali lun met pegan : 6 tu ke ma iñi siluñ lun God tuku nu fwin tulig siakos ; 7 in mao ma komwos pe wi fwas met, ke komwos mutu in mao.

8 À iñi komwos pe sisila ma iñi nu kemwu, mulat, koskusok, nunok koluk, kaskas ko, kaskas sipoklot liki olumwos.

9 Komwos tiu kikiap sie sin sie, tu komwos sisila met matu wikin me orekma lal : 10 à nukoñañ ma šašu, ma šušula in lalmetmet, oanu lemsi Lal šu orek el met, 11 yin wañin met Grik, ku met Ju, met kosraok, ku met tiu kosraok, met Pegan, met Su-

tia, met kos, ku met fwunmet: tu Kraist el ma nu kemwu, à in ma nu kemwu.

12 Ke ma iñi, komwos nukomañ (oanu met šulüla lun God, mutal à luñši,) pakoten inšie, kulañ, fwokpap in nunku, fwilpap, moñfusas, 13 fusaš sie sin sie, à nunok munas sie sin sie, fwin kuttenu met os ma lal lain sienu: à oanu Kraist el nunok munas nu šumwos, komwos ouyape.

14 À on fwin ma iñi nu kemwu komwos šuinye luñ, mao ma loloini ma šumwos wos lanu.

15 À lela tu misla lun Kraist leumla inšiumwos, nu ke mao pe pañon komwos in mano siewunu; à komwos mu kulu.

16 Lela tu kas lun Kraist on inšiumwos ma lulap; in lalmetmet nu kemwu, in luti à in kai sie sin sie in psalm à kas in on à on lun ñun, ke luñ inšiumwos komwos on nu sin God.

17 À ma nu kemwu ma komwos oru in kas, ku in orekma, komwos oru nu kemwu in él Leum Jisus, šuñ kulu nu sin God Papa in El.

18 Mutan kie, komwos si-fwanu tuklalon met mogul loinwos, oanu mwo in Leum.

19 Mogul tuma, mwo komwos luñši mutan kiumwos, à tiu akmeni elos la.

20 Tulig, komwos akos papa nine kiumwos ke ma nu kemwu, tu ma iñi akeñunye Leum.

21 Papa, komwos tiu añon tulig nutumwos, fwin ou iñi elos tufwa toas ka.

22 Met lusroñten, komwos in akos met fwunmet lomwos ke ma nu kemwu in ikwe; tiu ke met in liye mu, oanu in akeñunye metu; tu ke mwo inšiumwos, in šañeñ sin Leum.

23 Ma nu kemwu ma komwos oru, oru ma inšiumwos, oanu nu sin Leum, à tiu oanu nu sin met; 24 in etu tu komwos fwa es sin Leum usru ke mol; komwos oru nu sin Leum Kraist.

25 Tu el su orek ma sito a fwa es ke ma sito ma el orek ka; à wañin ma sinok sin metu.

ŠAPTER 4.

MET fwunmet, komwos in šuñ nu sin met lusroñten mao ma payi à fwol; in etu tu sie Met Fwunmet lomwos pe in kosao.

2 Komwos sikalani ke pre, à šano ke mao wikin kulu; 3 ouyape wikin pre ke kut, tu God el tufwa igasla nu ses sruñul ke kas, tu in

KOLOSSE, 4.

kaskas ma foñla ke Kraist, ke mao ña muta pe in me kopur; 4 tu ña a fwa lötēañ mao, oanu ña ku in kaskas.

5 Komwos in fwas in lalmetmet nu selos šu mutu lik, in liauñ pal mwo.

6 Lela tu kas lomwos pal e nu kemwu wi luñ, solela ke sol, tu komwos fwa etu fuka ma komwos a fwa tupok nu sin met nu kemwu.

7 Ke ma nu kemwu ma luk Tukikus el a fwa lutin nu šumwos, el met lili šaok, à met orekina payi, à wiyu kulanšap in Leum; 8 šu ña sipaot nu šumwos ke ma iñinu, tu el a fwa etu ma lomwos, à akeñunye inšiumwos; 9 wi Onesimus, met lili payi à šaok, šu sie sin šumwos. Eltal a fwa lutin nu šumwos ma nu kemwu ma orek yinu.

10 Aristarkus met wi yu kopur el paiñ komwos, à Mak, tulig nutin ma loul Barnabas, ke šu komwos es ma šap tari; (el fwin tuku nu yurumwos, komwos as al;) 11 à Jisus šu pañpañ Justus, eltal sin ma kosraok.

272

Elos iñi mugenu wi yu orekma nu ke togusaï lun God, elos ore yu in parak.

12 Epafras, šu sin šumwos met kulanšap lun Kraist Jisus, el paiñ komwos, pal e nu kemwu kaifwauñ in pre ke yuñwos, tu komwos a tu payi à šumwos in ma nu kemwu ma God el luñsel.

13 Tu ña met lo ke el, tu el sriki ma lulap ke komwos, à elos šu mutu in Laodisea, à elos in Hiapolis.

14 Luk, met šatal šaok, à Demas, eltal paiñ komwos.

15 Komwos in paiñ met šu mutu in Laodisea, à Numfas, à šurš in lom sel.

16 À ke komwos rid leta si iñi yurumwos, komwos oru tu elos rid pe nu in šurš lun met Laodisea; à tu komwos pe rid leta Laodisea mi.

17 À fwak nu sel Arkippus, Kom liauñ me orekma kom es sin Leuin, tu komakfwolye ka.

18 Paiñuk lun Poul ke pok šifwanu. Komwos in esam me kopur luk. Luñ wi komwos.

I. LETA MA POUL EL ŠIM NU SIN

MET TESSALONIKA.

ŠAPTER 1.

POUL, à Silvanus, à Timoteus, nu sin met lun šurs Tessalonika in God Papa à Leum Jisus Kraist: luñ nu šumwos, à misla, (yurin God Papa tumus mi, à Leum Jisus Kraist.)

2 Kem šuñ kulu nu sin God pal e nu kemwu ke yumwos nu kemwu, fwak komwosyuk in pre lumem pal e nu kemwu, 3 tu kem esamye orekma lomwos ke lalalfuñi, moniyuk ke luñ, à moñfusas ke fwensok in Leum las Jisus Kraist, ye mutun God à Papa tumus; 4 tu, kem in etu, met lili kulu lun God, ma šulüla lomwos: 5 tu mwo šašu lumem tiu tuku nu yurumwos in kas mugenu, tu ouyape in ku, à in Nun Mutal, à in kuinsrim, oanu komwos etu kem met kain šu yurumwos ke komwos.

6 À komwos fwas tuku mem, à tukin Leum, tu komwos es kas in añañ lulap wikin eñun ke Nun Mutal; 7 ou tu komwos me srugus-

rok nu selos nu kemwu šu lalalfuñi in Masedonia à Akaia.

8 Tu kas lun Leum puñalik liki komwos tiu in Masedonia à in Akaia mugenu, tu in an nu kemwu lalalfuñi lomwos nu sin God fwaselik; ou tu wañin kutu mao kem kaskas ka.

9 Tu elos šifwanu lutí ke immem, fuka kem ilyuk nu šumwos, à fuka komwos forla liki enut sito nu sin God mol à payi; 10 à in šano Mwen Natal in kosaoe mi, Šu El akmolyauk liki met miši, aok, Jisus, Šu es kitla liki siluñ a fwa tuku.

ŠAPTER 2.

TU komwos, met lili, etu ilyuk lumem nu yurumwos, tiu ke wañin sripe; 2 tu kem mwaioknu met, à elos akkolukiye kem ma lulap, oanu komwos etu in Pilippai, kem pulaik in God lumem in kaskas nu šumwos mwo šašu lun God wikin akukain lulap.

3 Tu kas lumem in kaiyuk tiu ke kušuinkas, tiu ke fok-

I. TESSALONIKA, 2.

fok, tiu ke kiapu ; 4 tu oanu God el nunku mwo in filiye mwo ſaſu nu simem, ou iñi kem kaskas ; tiu oanu eñu-nak metu, tu God ſu sriki inſius.

5 Tu wañin kutu pal kem oru kutu kas in saya, oanu komwos etu ; ä wañin me afne rapku, God el ma lo ka ; 6 ä kem tiu ſuk kakſak sin metu, ä tiu sin ſumwos, ä tiu sin kutenu, pal si ke kem ku in ſap, oanu met ſap lun Kraist ; 7 tu kem kakasisik yurumwos, oanu kien oru nu sin kitin tulig natal : 8 ou tu luñ lumem nu ſumwos, kem luñſi in ſhot nu ſumwos tiu mwo ſaſu lun God mugenu, tu ouyape ma inſiumem tu komwos ſaock nu simem.

9 Tu komwos esam, met lili, moniyuk lumem ä orekma : kem orekma foñ ä len, tu kem tiu toas nu sin sie ſumwos, kem lutu nu ſu-mwos mwo ſaſu lun God.

10 Komwos met lo, ä God pe, fuka ma mutual ä ma payi ä ma tiu sito kem ſi-fwanu oru nu ſumwos ſu lalalfuñi ; 11 oanu komwos etu fuka kem kaifwi ä ak-mwoye ä kenu nu ſumwos nu kemwu kais sie fwas, oanu papa nu sin tulig natal, 12 tu komwos ä fwas oanu mwo lun God, ſu pañon ko-

mwos nu in togusaï Lal ä ma mwowou.

13 Ä ke ma iñi kem pe ſuñ kulu nu sin God ä tiu sisla kutu pal, tu ke koinwos es kas lun God ma komwos loñ ſimeim, koinwos es tiu oanu kas lun metu, tu, oanu ma payi, kas lun God, ma orekma pe in komwos ſu lalafuñi.

14 Tu komwos, met lili, fwas tukin ſurš lun God ſu in Judea ma in Kraist Jisus ; tu komwos pe keokiuñ ke ma iñinu sin met wi yu-mwos, oanu elos sin met Ju : 15 ſu unilye Jisus met, ä met palu lalos, ä elos kolyai kem ; ä elos tiu akeñunye God, ä elos sito nu sin met nu kemwu ; 16 oru nu simem in tiu kaskas nu sin met pegan tu elos fwa es mol, tu elos nakla ma koluk lalos pal e nu kemwu : tu siluñ tuku nu fwelos nu tuk.

17 Tu es kein liki komwos kitin pal ke mutas, tiu ke inſius, met lili, kem sriki yoknu in liye mutumwos ke kenu ma lulap.

18 Ke ma iñi kem kenu tuku nu yurumwos met, aok ña Poul, sie pal ä pal si akluo ; tu Setan el igol kemi.

19 Tu mea fwensok lumem, ku eñun, ku tefuro kakſak ? Ya tiu komwos

I. TESSALONIKA, 4.

ye mutun Leum las Jisus Kraist ke el tuku?

20 Tu komwos ma kakšak lumem ā eñun.

ŠAPTER 3.

K E ma iñi, ke kem koflanu igol kemi kutu pal, kem nunku, mwo in ſifwanu mu-tu nu Atens; 2 ā in sipaot Timoteus, met limem ā wi-kem orekma yurin God in mwo ſaſu lun Kraist, in osiñ koīnwos ye, ā in ak-mwoye komwos ke lalalfuñi lomwos; 3 tu wañin met in mokukū ke ma añañ iñi; tu komwos ſifwanu etu tu filiyuki kem nu ke ma iñi.

4 Tu payi, ke kem wi komwos, kem fwak nu ſumwos met tu kem fwa mwaiok ke añañ; aok, oanu ma te oru, ā komwos etu.

5 Ke ma iñi, ke ūa koflanu igul yu wi, ūa ſapot in etu lalalfuñi lomwos, tu ke kutu mao me ſrifwe el ſrifwe komwos, ā me orekma lumem fwa wañinla.

6 Tu iñi, ke Timoteus el tuku yurumwos mi nu si-mem, ā wis nu simem kutu kas mwo ke lalalfuñi ā luñ lomwos, ā tu komwos esam kem pal e nu kemwu, kenu ma lulap in liye kem, ouyape kem in liye komwos; 7 ke ma iñi, met lili, kem parak ke komwos in ma nu kemwu

oñoiye ā añañ lumem: 8 tu iñi kem mol, komwos fwin tu ku in Leum.

9 Tu mea kulu ma kem ku in siefwil ſuñ nu sin God ke komwos, ke eñun nu kemwu ma kem eñun ka ke yumwos ye mutun God lumem; 10 foñ ā len kem pre ma lulap tu kem fwa liye mutumwos, ā in akfwolye mao ma ſifwol in lalalfuñi lomwos?

11 Iñi lela tu God ſifwanu ā Papa tumus ā Leum Jisus Kraist, luti innek lumem nu yurumwos.

12 Ā lela tu Leum el orek komwos in yokoilik ā puslikí ke luñ nu sin sie sin sie, ā nu sin met nu kemwu, oanu kem nu ſumwos; 13 ou tu El a fwa akkeye inſiumwos oa in mutual ye mutun God, ā Papa tumus, ke Leum las Jisus el tuku wi elos nu kemwu ūa mutual.

ŠAPTER 4.

N A kutepe, kem siyuk nu ūiñwos, ā kaifwauñ in Leum Jisus, tu oanu komwos es sin simem fuka ma komwos fwafwasius ā in akeñunye God, aok oanu koīnwos fwafwasius, mwo tu koīnwos yokyokoilik ka.

2 Tu komwos etu ma ūap kem ūiot nu ūumwos ke Leum Jisus.

3 Tu ma iñi ma God el

I. TESSALONIKA, 5.

luñsel, tu komwos mutual, tu komwos filiye ma kosro; 4 tu komwos nu kemwu fwa etu in es maši ma lomwos ſifwanu in mutual ā mwonu, 5 tiu in kenu ke ma koluk, aok oanu met Pegan ſu tiu etu God; 6 tu wañin sie in fwashgulla ā ſrifwe met lel in maši; tu Leum el aksu-mwosye ma nu kemwu ma iñi, aok oanu kem fwak nu ſumwos met ā orek ma lo ſumwosnu.

7 Tu God el tiu pañon kit nu ke fokfok, tu mutual.

8 Na ke ma iñi el ſu sruñu, el tiu sruñu met, tu God, ſu ſhot pe nu ſumwos Nun Mutual Lal.

9 Tu ke met lili luñsi sie sin sie wañin ſripe tu ña ſim nu ſumwos: tu komwos ſifwanu lutlut sin God in luñsi sie sin sie.

10 Aok ā komwos oru ma iñi nu sin met lili nu kemwu in Masedonia nu kemwu: tu kem kaifwauñ nu ſumwos, met lili, tu komwos yokyokoilik ka; 11 ā tu komwos ſriki in okok misla, ā in orek me orekma lomwos mugenu, ā in orek ke pomwos ſifwanu, oanu kem ſap nu ſumwos; 12 tu komwos fwafwasius mwo nu selos ſu mutu lik, ā tu wañin ma komwos kenu ka.

13 Tu kem tiu luñsi tu

komwos ninukin ke elos ſu motul, tu komwos tiu asor oanu elos ſu tiu fwensok lalos.

14 Tu komwos fwin lalal-fuñi tu Jisus el miši ā ſie-fwil molyuk, ouyape elos ſu motul in Jisus God el wiſeul.

15 Tu ma iñi kem fwak nu ſumwos in kas lun Leum, tu kut ſu mol ā mutu nu ke Leum el tuku tiu fwashgulla met luk elos ſu motul.

16 Tu Leum ſifwanu el fwa oatu in kosaoe mi wi wowoyuk, wi pusren lipufon lulap, ā wi ugug lun God; ā elos ſu miši in Kraist fwa molyuk met: 17 na kut ſu mol ā mutu, ā fwa eolulos etikiuk in pukunieñ, in ſuñ Leum in eñyeñu: ā ou iñi kut a fwa wi Leum ma patpat.

18 Ke ma iñi komwos ak-mwoye sie sin sie ke yikas kas iñi.

ŠAPTER 5.

TU ke palu ā kutepe pal, met lili, wañin ſripe tu ña ſim nu ſumwos.

2 Tu komwos etu ma ſumwos tu len si lun Leum ā tuku oanu met pusupas in foñ.

3 Ke elos a fwak, Misla ā tiu ſenſen; na kanaosla ſa in tuku nu fwelos, oanu ñal

I. TESSALONIKA, 5.

sin mutan ſu putete ; à elos koflañu fwala liki.

4 Tu komwos, met lili, tiu mutu in los, tu len si a fwa ſuñ komwos, oanu met pufupas.

5 Tu komwos nu kemwu, mwen nutin kalem, à mwen nutin len : kut tiu ma lun foñ tiu ma lun los.

6 Ke ma iñi lela tu kut in tiu motul oanu kutenu ; tu lela tu kut in ſano à in efwal.

7 Tu elos ſu motul motul in foñ ; à elos ſu srui srui in foñ.

8 Tu lela tu kut, ſu ma lun len, nukomañ loyuk ke jalalfuñi à luñ, à, ke me ſušu, fwensok lun mol.

9 Tu God el tiu fili kitu nu ke ſiluñ, tu in es mol ke Leum las Jisus Kraist, 10 ſu muše kit, tu, kut la ñet-ñet ku motul, kut à fwa oelul mol.

11 Ke ma iñi komwos ak-pari komwos yuk, à mušai-yuk sie sin sie, aok oanu ma komwos oru.

12 Iñi kein siyuknu nu ſumwos, inet lili, tu komwos in etu elos ſu orekma yurumwos, à liye komwos yuñ in Leum, à kai komwos ; 13 à in nunku mwo lulap ke elos in luñ ke me orekma lalos. Komwos in misla sie sin sie.

14 Tu kein siyuknu nu

ſumwos, met lili, komwos in kai elos ſu ſipa, akpulaik y'elos ſu munas nunko, kas'elos ſu munas, pakoten nu selos nu kemwu.

15 Liauñ tu wañin sie in orek ma koluk nu ke ma koluk nu sin sienou ; tu pale nu kemwu komwos in fwas tukin mao ma mwo nu ſumwos sie sin sie, à nu sin nu kemwu.

16 Komwos in eñun pal e nu kemwu.

17 Komwos in pre tiu sisla.

18 In ma nu kemwu komwos ſuñ kulu : tu ma iñi ma God in Kraist Jisus El luñsi ke yumwos.

19 Komwos in tiu kutuñye Nun.

20 Komwos in tiu ſruñu me polyauk.

21 Tu sriki ma nu kemwu ; ſrukies mao ma mwo.

22 Komwos in fwala liki kain nu kemwu ma koluk.

23 Lela tu God lun misla El ſifwanu aknasnasye komwos la nu ſumwoswos ; à tu El liauñ nu kemwu ñunu-numwos, à inſiumwos, à monumwos in tiu sito nu ke Leum las Jisus Kraist el tuku.

24 Mwo El ſu pañon komwos ; aok El fwa oru.

25 Met lili, komwos in pre ke imem.

26 Komwos in pañ met

II. TESSALONIKA, 1.

lili nu kemwu ke ñok ma fwa rid nu sin met lili mutual.

27 Na fulak nu šumwos ke Leum, tu leta si iñi a Kraist wi komwos. Amen.

II. LETA MA POUL EL ŠIM NU SIN MET TESSALONIKA.

ŠAPTER 1.

POUL, a Silvanus, a Timoteus, nu sin ſurš lun met Tessalonika in God Papa tumus a Leum Jisus Kraist: 2 luñ nu ſumwos, a misla, yurin God Papa tumus ini a Leum Jisus Kraist.

3 Mwo tu kem ſuñ kulu nu sin God pal e nu kemwu ke yumwos, met lili, oanu ma mwo, tu lalalfuñi lomwos kapak .ma lulap, a luñ lomwos nu kemwu yokoilik nu sin sie sin sie yurumwos; 4 ou tu kemnu kakšak ke yumwos in kutu ſurš lun God, ke moñfusas lomwos a lalalfuñi in kolya nu kemwu lomwos a añañ ma komwos mwaiok ka: 5 ma akul si lun nununku mwo lun God, tu komwos fwa mwo lun togusaí lun God, ke mao ma komwos mwaiok.

6 Fwin ou iñi ma mwo yurin God in tupuk nu selos ſu akañañye komwos; 7 a nu ſumwos, ſu elos añañ ka, komwos wi kem moñla, ke Jisus Kraist el sikmi in kosaoe mi wi lipufon Lal, 8 in e furreuk in ſuñ anwuk nu fwelos ſu tiu etu God, a tiu akos mwo ſaſu lun Leum las Jisus Kraist: 9 elos es uni ke anwuk ma patpat liki mutun Leum, a liki ma mwowou lun ku Lal; 10 ke El a fwa es ma mwovo in met mwo sran, a es kakšak in elos nu kemwu ſu lalalfuñi (tu elos lalalfuñi ma lo lumem yurumwos) in len iñó.

11 Ke ma iñi pe kem pre pal e nu kemwu ke yumwos, tu God las a fwa nunku tu komwos mwo nu ke pañon iñi, akfwolye ma nu kemwu mwo Lal, a me orekma lun lalalfuñi wi ku; 12 tu E Leum las Jisus Kraist a fwa

II. TESSALONIKA, 2.

mwowou in komwos, à komwos in El, oanu luñ lun God las à Leum Jisus Kraist.

SAPTER 2.

I ÑI kem siyuknu nu su-mwos, met lili, ke sikmi lun Leum las Jisus Kraist, à ke kut tukeni nu sie nu Sel, 2 tu komwos tiu ſa in kusüsüs in nunkomwos, à in tiu fosña ke ñun, ku ke kas, ku ke leta, oanu yurumem wut, oanu tu len lun Leum apkurun iñi.

3 Lela tu wañin met in srifwe komwos ke kutenu ma: tu *ten si a tuku* fwin kutu tiu putatla met, à tu met lun koluk fwa sikmi, mwen nutin kanaoslanu, 4 ſu eyeinsi, à ſifwanu akfuflatye el lain ma nu kemwu pañpañ God, ku ma met ali nu ka; oanu tu el mutu in tempel lun God, ſifwanu lotö'l tu el God.

5 Ya komwos tiu esam, tu, ka ña wi komwos mutu, ña fwak ma iñi nu ſumwos?

6 À iñi komwos etu mao ma srukie, tu el a fwa sikmi in pal si lal ſifwanu.

7 Tu los lun ma koluk el orek iñinu: à el ſu lela *el a lela*, nu ke pal si el, ſu srukie, etikla el liki.

8 À na Ma Koluk fwa sikmi, ſu Leum Jisus a fwa furrela ke usen oalul ke mao

tuku ke sikmi Lal : 9 *aok el*, tuku lal oanu me orekma lun Setan, ke ku nu kemwu à akul à ſokuruk lun kikiap, 10 à in ma nu kemwu sri-fwe lun ma koluk nu selos ſu wañinla; tu elos tiu es luñ lun ma payi, tu elos fwa mol.

11 À tu ke ma iñi God el ſipaot nu selos me orekma lun sito, tu elos fwa lalalfuñi kikiap; 12 tu elos nu kemwu ſu tiu lalalfuñi ma payi, tu eñun in ma koluk à fwa wañinla.

13 Tu mwo nu simem in ſuñ kulu nu sin God pal e nu kemwu kè yumwos, met lili ſaok sin Leuin, tu God ke mutamwauk mi El ſulü komwos nu ke mol ke akmwoye lun Ñunn à ke lalalfuñi lun ma payi: 14 nu ke mao El pañon komwos ke mwo ſaſu las, tu in es ma mwowou lun Leum las Jisus Kraist.

15 Ke ma iñi, met lili, komwos tu ku, à srukie ma lutlut me luti nu ſumwos, la ke kas ku ke leta lumem.

16 Iñi El ſifwanu, Leum las Jisus Kraist à God las à Papa, ſu luñsi kit, à ſi *nu ses* parak ma patpat à fwensok mwo in luñ, 17 lela tu El akmwoyauk inſiumwos, à akkeye komwos in ma nu kemwu orek mwo à kas.

II. TESSALONIKA, 3.

SAPTER 3.

KUTEPE ma tuk, met lili, komwos in pre ke imem, tu kas lun Leum a kasus nu met a kakšaknu, oanu ma yurumwos : 2 a tu a es kem liki met sito a koluk, tu tiu kemwu lalalfuñi yurolos.

3 Tu Leum el mwo, Šu a fwa akkeye komwos la, a liye *komwos* yuñ liki ma koluk si.

4 A kem lalalfuñi in Leum ke yumwos, tu komwos oru a a fwa oru mao ma kem sap nu šumwos.

5 A mwo tu Leum el kol inšiumwos nu in luñ lun God, a nu in moñfusas lun Kraist.

6 Iñi kem sap nu šumwos, met lili, in E Leum las Jisus Kraist, tu komwosnu fwala liki met lili nu kemwu Šu fwas kükü, a tiu oanu me lutlut ma elos es sin simem.

7 Tu komwosnu etu fuka mwo komwos in fwas tukumein : tu kemnu tiu orek kükü yurumwos ; 8 tu kem tiu moñ bred lun sienu met ke tiu inol : tu ke orekmanu a toto'la kem orek foñ a len, tu kem in tiu es mao sin sie yurumwos.

9 Tiu tu kem tiu ku, tu in orek kem me srugusok nu šumwos in fwas tukumem.

10 Tu ke kem wi komwos mutu, ma iñi kem sap nu šumwos, tu fwin sienu el tiu orekma, el a tiu moñ.

11 Tu kem loñ tu kutu yurumwos fwas kükü, waninu ma elos oru, tu elos met takuskus.

12 Iñi ke met ou iñi, kem sap a kai in Leum Jisus Kraist, tu in misla elos orekma, a moñ bred nelos Šifwanu.

13 Tu komwos, met lili, in tiu toto'la in orek mwo.

14 A fwin sienu met tiu akos kas simem ke leta si iñi, akulin il ye, tiu oelul mutu, tu el a fwa mekin.

15 A tiu nunku el oanu met lokwalok, tu kai el oanu sie met lili.

16 Iñi mwo tu Leum lun misla El Šifwanu Šuñ nu šumwos misla pal e nu kemwu in ma e nu kemwu.

17 Paiñuk lun Poul ke pok Šifwanu ; me akul in Leta nu kemwu : ou iñi Na Šim.

18 Luñ lun Leum las Jisus Kraist in wi komwos nu kemwu. Amen.

LETU SI META MA JON EL ŠIM.

ŠAPTER 1.

MAO ma ke mutamwauk Mi, ma kem loñ, ma kem liye ke mutamem, ma kem ſuiye ka, à pomem kakal, ke Kas mol ; (2 tu mol sikmi, à kem liye mao, à orek ma lo ka, à luti nu ſumwos ma mol ma patpat, ma yurin Papa met, à ſikini nu ſes ;)

3 Mao ma kem liye à loñ kem luti nu ſumwos ; tu komwos pe fwa sie nu simem ; à payi sie las nu sin Papa, à nu sin Jisus Kraist, Mwen Nutin.

4 À kem ſim ma iñi nu ſumwos, tu eñun lomwos fwa tiñtiñinu.

5 ¶ À ma iñi manu ma kem loñ ke'l, à luti nu ſumwos, tu God kalem, à in El wañinu ma los.

6 Kut fwin fwak, kut sie nu Sel, à fwafwasyis in los, kut kikiap, à tiu orek ma payi.

7 À kut fwin fwafwasyis in kalem, oanu El in kalem, kut fwa sie nu sin sie sin sie, à sa'n Jisus Kraist,

Mwen Nutin, aknasnasye kit liki ma koluk nu kemwu.

8 Kut fwin mu, kut tiu koluk, kut kiape kit la, à ma payi tiu inšius.

9 Kut fwin fwakak ma koluk las, El payi à ſumwosnu in nunok munas ke ma koluk las, à aknasnasye kit liki ma sito nu kemwu.

10 Kut fwin fwak mu, kut tiu orek ma koluk, kut ora'l kikiap, à kas Lal tiu inšus.

ŠAPTER 2.

TULIG sisik nutig, ma iñi na ſim nu ſumwos, tu komwos in tiu orek ma koluk. Met sinu fwin orek ma koluk, Sie ma las siyuk kit sin Papa, Jisus Kraist, met payi.

2 À El me imwe ke ma koluk las, à tiu ke ma koluk las mugenu, tu ouyape ke ma koluk lun fwal e nu kemwu.

3 À ke ma iñi kut etu tu kut eta'l, kut fwin liauñ ma sap Lal.

4 El ſu fwak, ña eta'l, à tiu liauñ ma ſap Lal, el met kikiap, à payi tiu in el.

5 Á el ſu liauñ kas Lal, payi luñ lun God ſumwos lanu in el; ke ma iñi kut etu tu kut in El.

6 El ſu fwak, el mutu in El, mwo tu el ſifwanu fwafwasyis, oanu ke El fwafwasyis met.

7 Met lili, tiu ma ſap ſaſu ña ſim nu ſumwos, tu ma ſap matu ma on yurumwos ke mutamwauk mi. Ma ſap matu, kas ma komwos loñ ke mutamwauk mi nu iñi.

8 Siefwil, ma ſap ſaſu ña ſim nu ſumwos, maſi ma payi in El à in komwos: tu losu wañinla, à kalem payi ſaromrom iñi.

9 El ſu fwak, el mutu in kalem, à ſruñu met lili, el mutu in los nu ke pal si iñi.

10 El ſu luñsi met lel el mutu in kalem, à wañin ma tugulkul in el.

11 Á el ſu ſruñu met lel, el mutu in los, à fwafwasyis in los, à tiu etu an el fwas nu we, tu losu konel la mutual.

12 ¶ Na ſim nu ſumwos, tulig ſisik, tu ma koluk lomwos nunok munas nu ſumwos ke El.

13 Na ſim nu ſumwos, papa, tu komwos eta'l ke

mutamwauk mi. Na ſim nu ſumwos, met mogul fwus, tu komwos kutuñla ma koluk si. Na ſim nu ſumwos, tulig ſisik, tu komwos etu Papa.

14 Na ſim nu ſumwos met, papa, tu komwos eta'l ſu mutu ke mutamwauk mi. Na ſim nu ſumwos met, met fwus, tu komwos ku, à kas lun God mutu in komwos, à komwos kutuñla ma koluk si.

15 Komwos in tiu luñsi fwalu, à kutu ma os fwalu. Met ſinu fwin luñsi fwalu, luñ lun Papa tiu in al.

16 Tu ma nu kemwu fwalu, luñ nu ke ikwe, à luñ nu ke muta, à fulañ ke mol, ma iñi tiu ſin Papa, à ma nu fwalu.

17 Á fwalu ſomla, à kenu ka ouyape; à el ſu oru ma luñ lun God mutanu ma patpat.

18 Tulig ſisik, ma iñi pal si tuko. Á oanu komwos loñ tu kraist ſito fwa tuku, aok iñi kraist ſito puspis; ke ma iñi kut etu tu iñi pal si u-tuk.

19 Elos ſomla liki kit, tu elos tiu ma wiyus; tu elos fwin ma wiyus, elos mutu yuros; tu elos ſomla, ma iñi payikin tu nu kemwu ſelos tiu ma wiyus.

20 Tu moswela yurumwos

I. JON, 3.

sin Ma Mutal Si, à komwos etu nu kemwu.

21 Ña tiu šim nu šumwos met tu komwos tiu etu ma payi, à tu komwos etu mao, à tu kikiap nu kemwu tiu wi ma payi.

22 Šu met kikiap fwin tiu el šu lafwekin tu Jisus el Kraist? El kraist sito šu lafwekin Papa à Mwen.

23 El šu lafwekin Mwen, el iñi tiu es Papa; (el šu fwakak Mwen el es Papa pe.)

24 Ke ma iñi lela mao in mutu in komwos, ma komwos loñ ke mutamwauk mi. Mao ma komwos loñ ke mutamwauk mi, fwin mutu in komwos, komwos pe fwa mutu in Mwen, à in Papa.

25 Á ma iñi tukakunañ ma El tukakun mu nu šes, mol ma patpat.

26 Ma iñi ña šim nu šumwos ke'los šu koa komwos la.

27 Á moswela ma komwos es yurol met, mutu in komwos, à komwos tiu enenu tu sienu met in luti komwos: à tu moswela luti nu šumwos ke ma nu kemwu, à ma payi, à tiu kikiap, à oanu ma luti nu šumwos met, komwos fwa mutu in El.

28 ¶ Á iñi tulig sisik,

komwos mutu in El; tu, ke El tufwa sikmi kut lalafuñi, à tiu mekin ye mutual ke El tuku.

29 Komwos fwin etu tu El payi, komwos etu tu elos nu kemwu šu orek ma payi elos isüsla ke'l.

ŠAPTER 3.

L IYE, luñ šu ma Papa El si nu šes tu kut in pañpañ mwen nutin God! ke ma iñi fwalu tiu ete kit, tu mao tiu eta'l.

2 Met kulu, iñi kut mwen nutin God, à kut tiu etu kut a la fuka: à kut etu tu, ke El fwa sikmi, kut tufwa oanu El; tu kut a fwa liye'l oanu El.

3 Á met e nu kemwu šu fwensok ma iñi in el, el šifwanu aknasnašye'l oanu El nasnas.

4 El šu orek ma koluk orek pe ma sito nu ke manu; tu ma koluk ma sito nu ke manu.

5 Á komwos etu tu El sikmi met in esla ma koluk las; à in El wáñinu ma koluk.

6 El šu mutu in El tiu orek ma koluk. El šu orek ma koluk tiu liye'l, tiu eta'l.

7 Tulig sisik, lela met in tiu kiape komwos la: el šu orek ma payi el met payi, oanu El payi.

I. JON, 4.

8 El ſu orek ma koluk ma lun devil ; tu devil el orek ma koluk ke mutamwauk mi. Tu ke ma iñi Mwen nutin God El sikmi met, tu El kanawisla me orekma lun devil.

9 El ſu isūsla ke God tiu orek ma koluk ; tu fute Lal mutu in el ; à el koftanu orek ma koluk, tu el isūsla ke God.

10 Ke ma iñi kut etu ſu ka nutin God, à ſu ka nutin devil. El ſu tiu orek ma payi tiu ma lun God, ouyape el ſu tiu luñsi met lel.

11 Tu ma iñi manu ma komwos loñ ke mutamwauk mi, tu kut in luñses sie sin sie.

12 Tiu oanu Kein, lun ma koluk si, à el uniye met lel. À efwo el ku uni'lye ? Tu me orekma lal koluk, à ma lel payi.

13 Met lili luk, komwos tiu lut, fwalu fwin sruñe komwos.

14 Kut etu tu kut ſom liki miši nu ke mol, tu kut luñses met lili. El ſu tiu luñsi met lel, el iñi mutanu in miši.

15 El ſu sruñu met lel, el met akmus : à komwos etu tu met akmus nu kemwu wañinu mol ma patpat mutu in el.

16 Ke ma iñi kut etu luñ

lun God, tu El likiye mol Lal k'as : à mwo kut in likiye mol las ke met lili.

17 À el ſu os ma la fwali siñni, à liye met lel la sigasrup, à sruñulye pakomutu inšiel luk el, luñ lun God a mutu fuka in el ?

18 Tulig sisik nutig, mwo tu kut tiu luñ in kas, à tiu in lous ; tu in orekma à in ma payi.

19 À ke ma iñi kut etu, tu kut lun ma payi, à a fwa akmwoyela inšius ye mutual. 20 Tu inšius fwin lis kit la, God el yok liki ma inšius, à ete nu kemwu.

21 Met kulu, ma inšius fwin tiu lis kit la, na kut fwa lalalfuñi ke God.

22 À ma nu kemwu ma kut siyuk, kut es Sel, tu kut liauñ ma ſap Lal à orek mao ma mwo ye mutual.

23 À ma iñi ma ſap Lal, Tu kut in lalalfuñi ke È Jisus Kraist Mwen Nutin, à luñsi sie sin sie, oanu El si ma ſap nu ſes.

24 À el ſu liauñ ma ſap Lal, mutu in El, à El in el. À ke ma iñi kut etu tu kut mutu in El, ke Ñun ma El si nu ſes.

SAPTER 4.

MET kulu, komwos tiu lalalfuñi ñun nu ke mwu, tu striki elos, la ma

I. JON, 4.

lun God ku sito. Tu met palu sito puspis fwaselik nu fwalu.

2 Ke ma iñi komwos etu Nun lun God. Nun nu kemwu su fwakak tu Jesus Kraist el tuku in ikwe, el ma lun God.

3 Á ñun nu kemwu su tiu fwakak tu Jesus Kraist el tuku in ikwe, el tiu ma lun God. Á ma ñun lun kraist sito, mao komwos loñ met el a fwa tuku ; aok iñi el a tuku nu fwalu.

4 Tulig sisik, komwos ma lun God, á kutuñ elos la : tu El su in komwos yok liki el su in fwalu.

5 Elos ma lun fwalu ; ke ma iñi elos kaskas ke ma fwalu, á fwalu loñ olos.

6 Kut ma lun God. El su etu God, el loñ kit ; el su tiu ma lun God, el tiu loñ kit. Ke ma iñi kut etu ñun lun ma payi, á ñun lun ma sito.

7 Met kulu, mwo tu kut luñses sie sin sie ; tu luñ ma lun God ; á elos nu kemwu su luñ elos isúsla ke God, á etu God.

8 El su tiu luñ, el tiu etu God ; tu God luñ.

9 Ke ma iñi luñ lun God sikmi nu yuros, tu God sipamu Mwen kulo siewunu Nutin nu fwalu, tu kut tufwa mol ke El.

10 Ma iñi luñ, tiu tu kut luñses God, á tu El luñsel kut, á sipamu Mwen Nutin, tu El me imwe ke ma koluk las.

11 Met kulu, God fwin luñsel kit ou iñi, mwo tu kut luñses pe sie sin sie.

12 Wañin met liye God ke pal sa. Kut fwin luñses sie sin sie. God mutu in kut, á luñ Lun sumwos lanu in kut.

13 Ke ma iñi kut etu tu kut mutu in El, á El in kut, tu El si nu ses ma ke Nunal.

14 Á kem liye met á orek ma lo, tu Papa sipamu Mwen, tu El Laño fwalu.

15 El su á fwakak tu Jesus, Mwen nutin God, God mutu in el, á el in God.

16 Á kut etu á lalalfuñi luñ ma yurin God nu ses. God lun ; á el su mutu in luñ, el mutu God, á God in el.

17 Ke ma iñi luñ las sumwos lanu, tu kut tufwa pulaik in len ošun : tu oanu El, kut ouyape nu in fwasiñi.

18 Wañinu šañeñ in luñ ; tu luñ sumwoswos sisla šañeñ ; tu šañeñ on ke anwuk. El su šañeñ tiu sumwos lanu in luñ.

19 Kut luñses El, tu El luñsel kut met.

20 Met si fwin fwak, Na luñsik God, à šruñu met lel, el met kikiap. Tu el šu tui luñsi met lel šu el liye, el luñsel God fuka, šu el tui liye?

21 A sap si iñi kut es yurin mi, Tu el šu luñsel God, el luñsel pe met lel.

SAPTER 5.

EL šu lalalfuñi tu Jisus el Kraist, el isüsla ke God: à elos nu kemwu šu luñsi El šu oswela, el luñsel pe su isüsla ke El.

2 Ke ma iñi kut etu tu kut luñses tulig nutin God, ke kut luñses God, à liauñ ma šap Lal.

3 Tu ma iñi luñ lun God, tu kut liauñ ma šap Lal; à ma šap Lal tui toas.

4 Tu mao ma isüsla ke God, kutuñla fwalu: à ma iñi me kutuñla, lalalfuñi las, ma kutuñla fwalu.

5 Ka šu kutuñla fwalu, fwin tui el šu lalalfuñi tu Jisus Mwen nutin God?

6 ¶ El iñi El šu tuku ke kof à sa, aok Jisus Kraist; tui ke kof muge-nu, tu ke kof à sa. Á Nun šu orek ma lo, tu Nun El payi.

7 Tu ma tolu šu orek ma lo [in kosao, Papa, Kas, à Nun Mutual; à ma tolu iñi ma siewunu.

8 Á ma tolu šu orek ma lo nu fwalu,] Nun, à kof, à sa; à ma tolu iñi ma siewunu.

9 Kut fwin es ma lo lun metu, ma lo lun God yok liki; tu ma iñi ma lo lun God, ma El orek ma lo ke Mwen Nutin.

10 El šu lalalfuñi ke Mwen nutin God ma lo lal in elnu; el šu tui lalalfuñi God, el ora'l kikiap; tu el tui lalalfuñi me lo ma God oru ke Mwen Nutin.

11 Á ma iñi me lo ma God si nu šes, mol ma patpat: à mol iñi in Mwen Nutin.

12 El šu Mwen yurol, mol lal; à el šu tui Mwen nutin God yurol tui mol lal.

13 Ma iñi ña šim nu šumwos šu lalalfuñi ke È Mwen nutin God; tu komwos fwa etu tu mol ma patpat lomwos, à tu komwos fwa lalalfuñi ke È Mwen nutin God.

14 Á ma iñi me lalalfuñi las ke El, tu, kut fwin siyuk kutu mao oanu ma El luñsel, El loñ kit.

15 Á kut fwino etu tu El loñ kit, ke ma kut siyuk, kut etu tu kut es me siyuk ma kut siyuk Sel ka.

16 Met senu fwin liye met lel orek ma koluk tui nu ke iniši, el a siyuk, à El fwa šuñ mol nu sel ke'los šu tui orek ma koluk nu ke miši.

II. JON.

Sie ma koluk nu ke miši ;
ña tiu fwak tu el a fwa pre
nu ke mao.

17 Ma sito nu kemwu ma
koluk ; a sie ma koluk tiu
ma nu ke miši.

18 Kut etu tu el šu isūsla
ke God, el tiu orek ma
koluk : el ſifwanu liye
'lañ, a ma koluk si tiu kali
'lye.

19 A kut etu tu kut ma ke

God, a fwale nu kemwu on
in ma koluk.

20 A kut etu tu Mwen nu
tin God tuku, a si nu ſes ma
lalmetmet, tu kut fwa etu
El ſu payi ; a kut in El ſu
payi, aok in Jisus Kraist
Mwen Nutin. Ma iñi God
payi, a mol ma patpat.

21 Tulig sisik, komwos liye
komwos yuñ ke enut sito.
Amen.

LETU SI AKLUO MA JON EL ŠIM.

MET matu nu sin Kuria,
mutan ſulula, a nu sin
tulig natal, ſu ña luñsik pa
yinu ; a tiu ña mugenu, tu
elos pe nu kemwu ſu etu
ma payi ;

2 Tu ke ma payi ſu mutu
in kut, a a fwa mutu yuros
ma patpat.

3 Luñ mutu yurumwos,
a pakomutu, a misla in
ma payi a luñ yurin God
Papa mi, a yurin Leum Ji
sus Kraist mi, Mwen nutin
Papa.

4 Na eñun ma lulap, tu ña
konoiok sin tulig nutum elos
in fwas in ma payi, oanu
kut es ſap sin Papa mi.

5 A iñi, Kuria, ña kenu
kom, tiu oanu ña ſim sie
ſap ſaſu nu ſum, tu mao

ma kut es ke mutamwauk
mi, tu kut luñſes sie sin sie.

6 A ma iñi luñ, tu kut fwas
ke ma ſap Lun. Ma iñi ma
ſap, Tu, oanu komwos loñ
ke mutamwauk mi, komwos
a fwas ke mao.

7 Tu met kuſuinkas puspis
tuku, ſu tiu fwakak tu Jisus
Kraist tuku ke ikwe. El
iñi met kuſuinkas, a sie
kraist sito.

8 Komwos liye komwos, tu
mao ma kut orek ka met tiu
tula ſes, tu kut es me mol
fwolnu.

9 El ſu orek ma sito, a
tiu mutu in me lutlut lun
Kraist, el tiu es God. El
ſu mutu in me lutlut lun
Kraist, el es kemwu Papa a
Mwen.

III. JON.

10 Fwin sinu tuku nu yurumwos, a tiu wis me lutlut iñi, komwos tiu as al nu in lomwu, a tiu pañ ul.

11 Tu el su pañ ul, ma wi el ke me orekma koluk lal.

12 Ma puspis sik in šim nu

šumwos, na tiu luñsik šim ke peper a iñk ; tu fwensok luk in tuku nu yurumwos, a in kaskas ñetani nu sie, tu eñun las fwa tiñtiñinu.

13 Tulig nutin loum sulula elos pañ kom. Amen.

LETU SI AKTOLU MA JON EL ŠIM.

MET matu nu sin Gaius, met kulu lulap, su na luñsik payinu.

2 Met kulu, na kenu yok liki nu kemwu, tu kom in mwola a in kula oanu nu num mwola.

3 Tu na eñun ma lulap, ke met lili elos tuku a orek ma lo lun ma payi ma in kom, oanu fwafwasyis in ma payi.

4 Wañin eñun sik yok liki mao ke na loñ tu tulig nutig elos fwas in mol.

5 Met kulu, kom oru ak-mwoye mao ma kom oru nu sin met lili, a nu sin met sa; 6 su orek ma lo ke me luñ lom ye mutun surš: kom fwin sin God, kase'los ke fwas lalos oanu ma mwo kom oru mwo.

7 Tu elos fwaselik ke E'n, tiu es kutu ma sin met Pegan.

8 Ke ma iñi mwo tu es

met ou iñi, tu kut fwa oelulos orekma ke ma payi.

9 Na šim nu sin surš met: tu Diotrefes, su luñsi in maši meta yurolos, el tiu es kit.

10 Ke ma iñi, na fwin tuku, na fwa esam me orekma lal ma el oru, eyeinši lain kit ke kas koluk: a el nu tiu tari ke ma iñi, a el ſifwanu tiu es met lili, a kutoñ olos su luñsi, a sis elos la liki surš.

11 Met kulu, komwos tiu fwas ou ma koluk, tu ou ma mwo. El su orek mwo, el ma ke God: a el su orek koluk tiu liye God.

12 Met e nu kemwu kas mwo ke Demetrius, a ma payi oayape: aok kem pe orek ma lo; a komwos etu ma lo las payi.

13 Ma puspis luk in šim, a na tiu luñsik šim nu šum ke iñk a pen.

III. JON.

14 Ā fwensok luk a tiu pat | kom. Met kawuk luk elos
ñā fwa liye kom, ā kital fwa | paiñ kom. Kom paiñ met
ñetani nu sie kaskas. Paiñ | kwauck ke ēlos.

[Kusaten.]

19

289

KUTU KAS SIN PAUL.

I. KOR. XI. 23-29.

TU met ña es sin Leum ma
T ña ašiot nu šumwos, Tu
Jisus, foñ si ke tukakunulak,
El es bred :

24 Á ke El šuñ kulu tari,
El kunšalik, à fwak, Es,
moño : ma iñi monuk, ma
mušala ke'umwos : komwos
oru ma iñi in esam Yu.

25 Ouya pe tuk El es kup,
ke El moño tari, fwakañ,
Kup si iñi mwilkas šašu ke
sa'k : komwos oru ma iñi, ke
komwos nim, in esam Yu.

26 Tu pal si komwos moño

bred iñi, à nim kup iñi, ko-
mwos luti ke miši lun Leum
nu ke pal si El siefwil
tuku.

27 Ke ma iñi el šu moño
bred iñi, à nim kup lun
Leum, tiu mwo, el fwa kol-
luk ke manol à sa'l Leum.

28 Á lela met in ſifwanu
šukuk inſiel, à ou iñi lela
lun moño bred, à nim kup.

29 Tu el šu moño à nim tiu
mwo, el moño à nim lusla
nu selnu, tu el tiu etu mo-
nin Leum.

KAS KE DEAKON.

I. TIM. III. 8-18.

OUYAPE met deakon mwo
tu elos efwal, tiu lo lu-
gwe, tiu kenu wain lulap,
tiu kenu es ma lun fwalu ;
9 srukie ma los lun lalalfuñi
ke ella mwo.

10 Á lela in sriki elos pe
met ; fwin konoiolos yuk tu
elos mwo, tufwa lela elos in
orek me orekma lun deakon.

11 Ouyape mutan kielos,

mwo tu elos efwal, tiu met
lesrik, efwala, mwo ke ma
nu kemwu.

12 Lela deakon mutan sinu
kielos, liauñ mwo tulig na-
talos, à sou lalos.

13 Tu elos šu orek me
orekma lun deakon mwo,
elos kuko nu selos ma mwo,
à pulaik lulap ke lalalfuñi
ma on in Kraist Jisus.

PSALM XXIII.

PSALM LUN DEVID.

JEOVA Šeperd luk : wañi-
nu ma ña a kenu ka.

2 El ore yu in onu in ima-
fulful in srou : El kol yu la
nu sisken kof mûs.

3 El akkei yu la mol luk ;
El kol yu nu inek payi ke
El.

4 Aok, ña fwin fwafwasis
in infwal ñunin miši, ña a
tiu ſañeñ ke ma koluk, tu

Kom wi yu ; ſak Lom a si-
kal Lom eltal akmwo yu
la.

5 Kom akou tebue luk ye
mutun met lokwalok luk ;
Kom moswela ſiufwuk ke
ſifwa ; kup luk kakla.

6 Payi mwo a pako fwas-
tukuk len nu kemwu mol
luk ; a ña a fwa mutu in
lom sin Jeova ma patpat.

BUK LUN RUT.

SAPTER 1.

MA te oru in len ke met nununku elos nununku, tu sral in anu. Å sie met lun Betleem-juda el som in mutu nu in an Moab, el, å mutan kiel, å mwen luo natal.

2 Å el met si Elimelek, å el mutan kiel Naomi, å eltal tulig luo natal Malon å Sillion, met Efrat lun Betleem-juda. Å elos tuku nu in an Moab, å mutu we.

3 Å Elimelek, mogul lun Naomi, el miši; å el mutanu, å mwen luo natal.

4 Å eltal es mutan kiel tal yurin mutan lun Moab: el sie Orpa, å el sienu Rut, å elos mutu iñó akurun yiu sie-ñul.

5 Å Malon å Sillion eltal pe miši; å mutan el mutanu mwen luo natal å mogul lal wañinla.

6 Na el tuyuk, yurin mutan luo talupal, tu el a fwa folokla liki an Moab: tu el loñ in an Moab fuka Jeova el tuku nu met sran in šuñ bred nu selos.

7 Ke ma iñi el som liki an el mutu we, å mutan luo talupal oelul: å elos som in fulokla nu in fwal Juda.

8 Å Naomi el fwak nu sin an talupal luo, Komtal som, fulokla sie sie nu in lom sin nine kium; Jeova el orek kulañ nu šumtal, oanu komtal oru nu sin met miši, å nu sik.

9 Mwo tu Jeova el oru nu šumtal tu komtal konoio kombla, sie sie šumtal in lom sin met mogul lal. Na el ñok oltal; å eltal fulauk pulsartal å tuñ.

10 Å eltal fwak nusel, Payi ketal kenu wi kom fulokla nu sin met lom.

11 Å Naomi el fwak, Komtal siefwil fulokot, ma nutig: efwo komtal wi yu som? Fuka kutepe mwen in siuk, tu elos fwa met mogul lomtal?

12 Ma nutig, komtal siefwil fulokot, som; tu na matula liki in es mogul si. Na fwino fwak, Fwensok luk ña fwin es sie mogul, aok iñi ofoñ, å ouyape fwa isus mwen; 13 fuka komtal

fwa taron nu selos nu ke elos kapak? fuka komtal mutanu liki mogul ke elos? Mo, ma nutig; tu ña pakomutu ma lulap ke komtal, tu pon Jeova el šomot lain yu.

14 Á eltal fulauk pusraltel, à siefwil tuñ: à Órpa el ñok nine talupal; tu Rut el pinpin nu sel.

15 Á el fwak, Liye, mutan tuyum el fulokla nu sin met lal, à nu sin enut lal: kom fulokla tukin tuyum.

16 Á Rut el fwak, Kom tiu kafwi nu sik in fwas liki kom, ku in fulokot liki in fwas tukum; tu yin kom fwas nu we, ña a fwas nu we; à yin kom on nu we, ña a on we; met lom fwa met luk, à God lom God luk: 17 yin kom miši we, ña a miši we, ña wi puk-puk: Jeova el oru ou iñi nu sik, à yok pe, tu miši mugenu es kit la liki sie sin sie.

18 Ke el liyu tu el ku nu sumwoswos in oelul fwas, na el misla nu sel.

19 Ke ma iñi eltal fwas nu ke pal si eltal tuku nu Betleem. Á ma te oru ke eltal tuku nu Betleem, tu siti nu kemwu elos mogükü ke eltal, à elos fwak, El iñi Naomi, ku sito?

20 El fwak na selos, Ko-

mwos tiu pañon yu Naomi, pañon yu Mara: tu El su Kulanu el orek ma menla nu sik.

21 Tu ña somot tiñtiñi, à Jeova el šiefwil wisi yu nu yin sik pusin po: ke ma iñi efwo komwos ku pañon yu Naomi, tu Jeova el orek ma lo lain yu, à El su Kulanu el orek ašor in ña?

22 Ou iñi Naomi el fuloko, à Rut mutan Moab, met talupal, oelul, el su fulokla liki an sin met Moab: à eltal tuku nu Betleem pal si ke mutamwauk eseni barle.

SAPTER 2.

A MET si in sou lun mogul lun Naomi, met ku ke ma puspis ma lal, lun sou lun Elimelek; à él Boas.

2 Rut mutan Moab el fwak nu sin Naomi, lela tu ña in šom nu in ima, à es fokin korn tukin su ña tufwa liye el kulañ. Á el fwak nu sel, Ma nutig, kom šom.

3 Á el šom, à telani in ima tukin met kosroini: à ma tu' nu sel in fili nu in kutu ima lu Boas, el su sou lun Elimelek.

4 Á liye, Boas el tuku Betleem mi, à fwak nu sin met kosroini, Jeova el wi komwos. Á elos tupok nu sel, Jeova oru mwo nu šum.

5 Na Boas el fwak nu sin

met kulanšap lal ſu liauñ
met koſroini, Lun ſu mutan
fwus si iñi ?

6 Ā met kulanšap ſu
liauñ met koſroini el tupok
ā fwak, El mutan fwus
lun Moab ſu wi Naomi in
fulokla liki an Moab: 7 ā
el fwak, Ña kenu tu kom
lela tu ña in telani ā eseni
tukin met koſroini in mas-
lon yikas kap: ou iñi el
tuku, ā mutanu lutue mi
nu ke iñi, ā kitin pal el
mutu in lomwu.

8 Na Boas el fwak nu sel
Rut, Ma nutig, ya kom tiu
loñ? Kom tiu ſom in telani
in sienu ima, tiu ſom liki
yinu, tu kom mutanu apkur-
run mutan kulanšap luk;
9 lela mutom in on in ima
ima elos koſroini ka, ā kom
fwas tukolos: ya ña tiu ſap
nu sin met mogul fwus tu
elos in tiu kal kom we? Ā
ke kom malu, kom ſom nu
yikas alu, ā nim ma mogul
fwus elos akmu.

10 Na el fokſiuſwi, ā
ſifwanu epas nu in foko, ā
fwak nu sel, Efwo ña ko-
noiok kulañ in mutom, tu
kom etu yu tu ña met sa?

11 Ā Boas el tupok ā fwak
nu sel, Ma lutu nu sik nu
ſumwoswos ma nu kemwu
ma kom oru nu sin nine ta-
lupom tukin pal si mogul
lom miſi; ā fuka kom likiye

papa tumom ā nine kium, ā
an si kom isūsla we, ā tuku
nu yu rin met ſu kom tiu
etu met.

12 Mwo tu Jeova el moli
ke me orekma lom, ā Jeova
God lun Israel on ten pon
Šu kom tu in foñyuñ ka, El
ſuñ mol nu ſumwoswos nu
ſum.

13 Na el fwak, Lela, leum
luk, tu ña in konoiok kulañ
ye mutom; tu ke kom ak-
mwo yu yuk, ā tu ke kom
kaskas kulañ nu sin mutan
kulansap lom, tu ña tiu
oanu sie sin mutan kulansap
lom.

14 Ā Boas el fwak nu sel,
Ke pal si moño kom tuku
nu yinu, ā moño bred, ā
isuñye ma nom nu in fini-
gar. Ā el mutu sisken met
koſroini: ā el sralot korn
farñalik nu sel, ā el moño,
ā küp, ā pus.

15 Ā ke el tuyuk in tela-
ni, Boas el ſap nu sin met
mogul fwus, fwakañ, Lela
tu el telani in maslon kap, ā
tiu akkoluki el: 16 ā lela pe
tu pon yikas sesesla nu ke'l,
ā likiye, tu el a fwa telanu
mao, ā tiu nikmet nu sel.

17 Ou iñi el telani in ima
nu ke oyuku, ā tuktukye
ma el telani; akkurun sie
efa'n* barle.

18 Ā el srukak mao, à šom nu in siti: à nine talupal el liye ma él telani: à el wisot, à šuñ ma nel ma el likiye tukin pal si el moño küp.

19 Ā nine talupal el fwak nu sel, Kom telani ya misiñi? à kom orek ma ya misiñi? Inšimwowo el šu nunke kin kom. Ā el luti nu sin nine talupal yurin šu el orekma à fwak, El met si yurin šu ña orekma misiñi, Boas.

20 Ā Naomi el fwak nu sin tulig talupal, Jeova el akmwoye'l šu tiu likiye kulañ lal nu sin mol à nu sin miši. Ā Naomi el fwak nu sel, Met si iñi el apkurun in sou šes, sie in sou aksie šes.

21 Ā Rut mutan Moab el fwak, El oru nu sik, Kom orek apkurun met mogul fwus srak, nu ke pal si elos sifwani nu kemwu ma luk tari.

22 Ā Naomi el fwak nu sin Rut, an talupal, Mwo, ma nutig, tu kom šom nu yurin mutan kulansap lal, tu elos tiu šuñ kom in sienu ima.

23 Ou iñi el apkurun mutan kulansap lun Boas, in telani nu ke pal si sifwani barle tari, à sifwani wit;

el mutu yurin nine talupal.

SAPTER 3.

NA Naomi, nine talupal, el fwak nu sel; Ma nutig, ya mwo tu ña šuk moñle ke kom, tu a fwa mwo yurum?

2 Ā iñi, ya Boas el tiu sin sou las, yurin mutan kulansap lal kom mutu? Liye, palala barle ofoñ fwinpa tuktukye.

3 Ke ma iñi kom yüyü, à akmusra, à nukum kom yuñ, à fwasot nu fwinpa: à kom tiu šifwanu luti kom nu sin met si, nu ke pal si el moño à nim tari.

4 Ā ma te oru, ke el onu, tu kom liauñ yin el onu we, à kom fwa šom nu lü, à šarukla nuknuk liki niel, à šifwanu onu we; à el tufwa fwak nu šum ma kom tufwa oru.

5 Ā el fwak nu sel, Ma nu kemwu kom fwak nu sik, ña fwa oru.

6 Ā el fwas ten nu fwinpa, à oru ma nu kemwu ma nine talupal fwak nu sel.

7 Ā ke Boas el moño à nim, à eñun inšiel, el šom onu eolseni mütu korn: à el tuku kaka sisik, à šarukla nuknuk liki niel, à šifwanu onu.

8 Ā ma te oru infulwin foñ, tu met si el šañeñ, à šifwanu ikla: à, liye, mutan si el onu ye niel.

9 Ā el fwak, Šu komwun ?
 Ā el tupok, Na Rut mutan kulansap lom; ke ma iñi kom ūñ kato in awinye mutan kulansap lom, tu kom sou apkurun.

10 Ā el fwak, Jeova el amwoyi kom, ma nutig: tu kulañ lom tuk mwo liki kulañ lom meta, tu kom tiu fwas tukin met mogul fwus, la sigasrup ku gasrup.

11 Ā iñi, ma nutig, kom tiu ūñeñ; ña tufwa oru nu ūum ma nu kemwu kom luñšom: tu met luk nu kemwu in siti elos etu tu koin mutan mwowo si.

12 Aok payi, ña apkurun in sou lom: ā sienu met apkurun liki yu.

13 Kom mutanu foñ si iñi, ā ma fwa oru lututañ, tu el fwin oru nu ūum ma in sou lom, tari; lela lun oru ma in sou: tu el fwin tiu oru nu ūum ma in sou, na ña tufwa oru ma in sou nu ūum, pake Jeova; kom onu nu ke lututañ.

14 Ā el onu yakul nu ke lututañ: ā el tukakuk met, met tiu etu sie sin sie tuk. Ā mogul el fwak, Lela tu met in tiu etu tu mutan si tuku nu fwinpa.

15 Ouyape el fwak, Kom usi nuknuk ūsu on fwom, ā srukia ma. Ā ke el srukia ma, el sriki srigusrok in bar-

le onkos, ā likie fwel; ā el ūom nu in siti.

16 Ā ke el tuku nu yurin nine talupal, el fwak, Šu komwun ? Ā el fwak nu sel ma nu kemwu ma met si oru nu sel.

17 Ā el fwak, Srigusrok in barle onkos iñi el si nu sik; tu el fwak nu ūik, Kom tiu ūom pusinpo nu yurin nine talupom.

18 Na el fwak, Kom mutanu, ma nutig, nu ke pal si kom etu ma fwa oru: tu met si el a tiu moñla nu ke pal si orek ma iñi tari miñi.

SAPTER 4.

NA Boas el fwasyuk nu mutun pot, ā ūifwanu mutu iñó: ā, liye, met sou sin ūu Boas el kaskas ka, el fwas alukela; el fwak nu sel, O, kom oiya ! fwasu, muta'ñi. Ā el tuku, ā mutu.

2 Ā es sie-ñul met elder-lun siti, ā fwak, Komwos muta'ñi. Ā elos mutu.

3 Ā el fwak nu sin met sou; Naomi ūu siefwil tuke liki an Moab, el kuko ipen an, ma lun Elimelek met liktal: 4 ā ña nunku in oru nu ūum fwakañ, Kom molüla mao ye mutun met lun siti, ā ye mutun met elder lun met luk. Kom fwin luñšom molüla mao, kom

moli ; tu kom fwin tiu luñ-
šom moli mao, fwak nu sik,
tu ña tufwa etu ; tu wañin
sienu in moli fwin tiu kom :
ä ña tukum. Ä el fwak, Na
tufwa moli.

5 Na Boas el fwak, Len si
ke kom moli anu sin pon
Naomi, kom ouyape moli sin
Rut mutan Moab, mutan
kien met miši, in orauk él
met miši nu ke ma lal.

6 Ä met sou el fwak, Na
koflanu moli mao ke ña,
fwin ou iñi, ña akkoluki ma
luk : kom moli ma luk nu
šum ſifwanu ; tu ña koſlanu
molüla mao.

7 Ä ma iñi manu in pal
met in Israel ke molle ä ke
aolla, tu in akeiye ma nu
kemwu ; met si el esla faluk
lal, ä ſuñ nu sin met tulon
lal : ä ma iñi ma lo in Is-
rael.

8 Ke ma iñi met sou el
fwak nu sin Boas, Kom mo-
lüla mao tu ma lom. Ou
iñi el esla faluk lal.

9 Ä Boas el fwak nu sin
met elder, ä met nu kemwu,
Komwos met lo misiñi, tu ña
molüla ma nu kemwu ma
lun Elimelek, ä ma nu ke-
mwu ma lun Šilion ä ma lun
Malon, sin pon Naomi.

10 Ouyape Rut mutan
Moab, mutan kien Malon,
ña mol el la tari tu mutan
kiuk ; in orauk él met miši

ke ma lal, tu él met miši tiu
wañinla sin met lel, ä sin
mutun pot an sel ; komwos
met lo misiñi.

11 Ä met e nu kemwu ſu
mutu mutun pot, ä met el-
der, elos fwak, Kem met lo.
Jeova el orek mutan ſu
tuku nu lom ſum, oanu Ra-
ſel ä oanu Lea, luo ſu muša
lom Israel met : ä kom oru
mwola in Efrata, ä met kak-
ſak in Betleem : 12 ä lela tu
lom ſum oanu lom sin Fares,
ſu Tamar el isüs nu sin
Juda, sin futen ſu Jeova el
tufwa ſiot nu ſum ke mutan
fwus si iñi.

13 Ou iñi Boas el es Rut,
ä el mutan kiel : ä ke el
ilyuk nu yurol, Jeova el oru
tu el putete, ä el isüs mwen
si.

14 Ä mutan elos fwak nu
sin Naomi, Inſimwowo Je-
ova, ſu tiu fili kom la misiñi
in wañin met sou, tu él a
fwa kakſak in Israel.

15 Ä el a fwa nu ſum met
molyuk mol lom, ä sie met
kasu ke kom met matu : tu
an talupom ſu luñſi kom,
ſu mwo nu ſum liki mwen
itkos, el isüsla el.

16 Ä Naomi el es tulig, ä
liki'lye on in eumwel, ä el
to nu sel.

17 Ä mutan tulon lal elos
ſuñ él fwakañ, Iñi sie mwen
isüs nutin Naomi ; ä elos

RUT, 4.

pañpañ é'l Obed: el papa tumal Jesse, papa tumal Devid.

18 Á ma iñi fwil lun Fares: Fares el oswela Hesron, 19 á Hesron el oswela Ram, á Ram el oswela Ami-

nadab, 20 á Aminadab el oswela Naason, á Naason el oswela Salmon, 21 á Salmon el oswela Boas, á Boas el oswela Obed, 22 á Obed el oswela Jesse, á Jesse el oswela Devid.

UNIVERSITY OF MICHIGAN

3 9015 06388 0473

